

Segédletek
VII.

Sorozatszerkesztő:
Tóth Ágnes

Borítóterv:
Zalatnai Pál

Tipográfia-tördelés:
Varga Judit

Szerkesztő:
Apró Erzsébet

Lektor:
Bösze Sándor

ISBN 963 7236 56 2
ISSN 1416-4957

Megjelent a Nemzeti Kulturális Alapprogram
és a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat támogatásával

Kiadja a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára
Felelős kiadó: dr. Szabó Attila

Péterné Fehér Mária – Mikolajcsik Lászlóné

**EGYESÜLETEK IRATAI
A BÁCS-KISKUN MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
LEVÉLTÁRÁBAN**

(1651) 1824-1950 (1979)

A X. fondfőcsoport fondjainak repertórium

Kecskemét, 2003

Bevezető

Általánosságban *egyesületnek* nevezzük az alapszabályban meghatározott célra létrejött, az államtól független önkéntes társulást. Nem lehetett elsődleges célja az egyesületnek a gazdasági, vállalkozási tevékenység, bár folytattak ilyen jellegű tevékenységet, de az nem volt profitorientált. Általában érdekvédelmi, kulturális, közösségi, sport stb. céllal hoztak létre egyesületeket. Az egyesület a bírósági nyilvántartásba való bejegyzéssel jött létre. Önkormányzata és nyilvántartott tagsága volt. A tagok tagdíjat fizettek.

Mindezek a kritériumok a 19. századtól kezdve alakult egyesületekre vonatkoznak. Magyarországon azonban már a 19. század előtt is működtek vallási, kulturális, szakmai alapon szerveződött társulások. 1792-ben alakult pl. a Budai Olvasókör Berzeviczy Gergely kezdeményezésére. (1805-ben azonban az olvasóköröket és a kölcsönkönyvtárakat is betiltották.)

Széchenyi István Angliában ismerkedett meg az egyesületek, klubok társadalmi és művelődési jelentőségével. Ennek hatására még Pozsonyban az 1825-27-es országgyűlés idején létrehozták Károlyi Györggyel a kaszinót, melyet később Pestre helyeztek és 1830-tól Nemzeti Kaszinó néven működött. Mintájára országszerte alakultak kaszinók, társalkodó egyletek, olvasó társaságok. (1833-ban már 29 kaszinó, olvasó társaság és egylet volt Magyarországon.) Ezek az egyletek a polgárosodásért folyó reformkori küzdelem fontos szervezetei voltak. 1841-ben alakult a Magyar Természettudományi Társulat, 1842-ben a Magyar Iparegylet, 1844-ben a Honi Iparvédegylet. A kulturális, művelődési célok mellett számos egyesület polgári, nemzeti törekvéseket is megfogalmazott. A társadalmi és politikai polarizálódás az egyletek szerveződésére is kihatott, megkezdődött differenciálódásuk. (Pesten a Nemzeti Kaszinó mellett megalakult az Országos Kaszinó 1833-ban, majd a Pesti Polgári Kaszinó 1842-ben. Ezekre vidéken is volt példa.) A kaszinókon kívül vidéki viszonylatban jórészt segélyező egyletek alakultak 1848 előtt.

A kaszinók, olvasókörök egy része túlélte a szabadságharc leverését, de az 1852-ben kiadott „egyleti törvények” szigorú korlátozásaitól csak a katolikus egyházi társulatok mentesültek. A hívő emberek vallási, karitatív, kulturális és társadalmi célok megvalósításáért dolgoztak a különböző egyesületekben. Minden ilyen társulat egyfajta viselkedési- és életmintát írt elő tagjainak. A tagok számára a tagság személyes identitásuk egy tudatosan vállalt fontos elemét jelentette. Ez a tudatosság különböztette meg a 19. századi (és később a 20. századi) egyesületeket a korábbi vallási egyesületektől.

Az egyesületek szélesebb körű szerveződését és tevékenységük kibontakozását a kiegyezéssel megváltozó viszonyok tették lehetővé. Az ország gazdasági, társadalmi átalakulása a munkamegosztás differenciálódása, a társadalmi struktúra változása felerősítette az egyesületek iránti igényeket. A különböző gazdasági, politikai, kulturális törekvések szervezeti kereteket kerestek. A társas kapcsolatok ápolására szorítottak a kaszinó jellegű körök és a politikai érdekek érvényesítésének informális intézményeivé váltak. Közművelődési szempontból figyelemre méltó szerepük volt a polgári és munkásrétegek művészeti és önképző egyesületeinek. Szakmai érdekeltsgű klubok, népoktatási körök, tanítói egyesületek alakultak. A társas élet szervezésében nagy szerepet játszottak a sportegyesületek.

A gyülekezési és egyesülési szabadságot a dualizmus egész időszakában nem iktatták törvénybe, szabályozásukra azonban 1873-ban sor került (1394/1873. BM sz. elnöki körrendelet, ez elvben kimondta az egyesületi szabadságot). A körrendelet az egyesületek elnevezéséről, emblémáiról, lehetséges céljairól rendelkezett. Az alapszabályok jóváhagyása a belügyminiszter hatáskörébe tartozott, a gyűlések engedélyezése a törvényhatóság vezetőjétől, városokban a rendőrkapitánytól függött. (A nem választók, a parasztok, a munkások, nemzetiségi egyesülési jogát korlátozták. A szocialista irányzatú munkásegyletek többségének nem volt jóváhagyott alapszabálya.)

Az 1508/1875. eln. számú belügyminiszteri rendelet újból és részletesebben szabályozta az egyleti ügyek intézésénél, illetőleg megalakulásuk engedélyezésénél és működésük ellenőrzésénél a követendő eljárást: „... lényegesen különböző célú egyletek egy cím alatt közös alapszabállyal nem alakulhatnak; nemzetiségi egylet csak mint irodalmi és közművelődési egylet alakulhat; politikai és munkás egyleteknél fiókegyletek alakítása meg nem engedtetik.”

Az 1912: LXIII. tc. (9. §) a háború esetére szóló „kivételes” intézkedések között kitér az egyesületek ellenőrzésére. Az I. világháború alatt az egyesületekre vonatkozóan korlátozásokat vezettek be (5.479/1914. M.E. számú rendelet, 1.442/1916. M.E. számú rendelet). Új egyesület alakulását nem engedélyezték, 1916-tól kivételesen néhányat, amely hadi jótékonyssággal foglalkozott. A háború alatt azonban sok egyesület szüneteltette tevékenységét.

Az I. világháború után az uralomra jutott polgári demokratikus forradalom kormánya legelső intézkedései között eltörölte az egyesületek alakítására vonatkozó háborús korlátozásokat. Az 1919 elején kibocsátott ún. III. néptörvény teljesen szabaddá tette az egyesületi életet. „Egyesület alakításához, vagy gyülekezéshez sem hatósági engedély, sem pedig bejelentés nem kell.” A Tanácsköztársaság 1919. április 2-án közzétett alkotmányában a munkások gyülekezési és egyesülési jogát rögzítette. Viszont a polgári pártok és szervezetek önszántukból vagy rendeletre feloszlottak.

A tanács hatalom bukása után alakult második Friedrich kormány 1919. szeptember 30-án kelt (5.084/1919. M.E. számú, az egyesülési és gyülekezési jogról szóló) rendeletével hatályon kívül helyezte a forradalmi időszak rendelkezéseit. Azoknak az egyesületeknek, amelyeknek voltak „kormányhatósági láttamozással ellátott alapszabályai” folytathatták működésüket. Amelyeknek ilyen alapszabályuk nem volt 30 napot kaptak alapszabályaik felterjesztésére, működésüket azonban addig fel kellett függeszteniük. Az egyesületek alapszabályainak általános kellékeit külön rendelet rögzítette (77.000/1922. B.M számú rendelet). Ez megszabta az alapszabályok szerkezeti felépítését. (Külön fejezetekben kellett szólni az általános rendelkezéseken – cím, székhely, működési terület, hivatalos nyelv, pecsét, jelvény, cél, egyesületi vagyon – túl a tagokról, az egyesület intéző szerveiről.) Az 1919. augusztus 1-én uralomra került ellenforradalmi rezsim törekvése az volt, hogy a háború előtti kormányok liberális politikájához képest növelje befolyását, az állam beavatkozását az egyesületi életben, elsősorban azért, hogy kiküszöböljék a forradalmi eszmék terjedését. Több gondot fordítottak az ideológiai, kulturális tevékenység irányítására.

1932-ben 14.365 egyesület működött Magyarországon mintegy 2.998.159 taggal.¹ A két szélső pólus, az úri kaszinó, illetve a munkás- és szegényparaszti egyesületek között a különböző társadalmi rétegek, tevékenységek, vagy felekezetek szerint szerveződött

¹ KOVALCSIK József, 1986. 170.

egyesületek sokasága helyezkedett el. A püspöki kar pl. 1936-ban hagyta jóvá a falusi legényegyleti szervezkedést. Rengeteg egyesület működött, a legtöbb azonban nem tett sokkal többet, mint évente egyszer közgyűlést, vagy vezetőségi ülést tartott.

Az 1938. évi XVII. tc. („az egyesületi szabadsággal elkövetett visszaélések megtorlásáról”) – az első magyar egyesületi törvény – azzal együtt, hogy kimondta: „Egyesület, vagy bármily más megjelölésű szervezet csak a belügyminiszter által, illetőleg az erre nézve irányadó jogszabályok szerint illetékes más miniszter által a belügyminiszterrel egyetértve láttamozott alapszabályok alapján működhetik” (1. §) egy sor tiltó rendelkezéssel megalkotta a „tilos” fogalmát. Tilos volt az egyesülethez, vagy párthoz való tartozás, vagy a vezetőség irányában való engedelmesség megerősítésére esküt, fogadalmat, ünnepélyes ígéretet, nyilatkozatot tenni. Az 1938: XVI., XVII., XVIII. törvénycikkek a felforgató tevékenységek és az egyesületi szabadsággal való visszaélés elleni rendelkezések és a sajtótermékek feletti ellenőrzés megszigorítását szolgálták. Ezek a törvények elvileg egyaránt irányultak a szélsőjobb és a baloldal ellen. A zsidók közéleti és gazdasági mozgásterét korlátozó 1939: IV. tc. 19. §-a bár szűkítette az izraeliták egyesületi szerepét is, a saját egyleteiket megtarthatták. 1944-re azonban gyakorlatilag valamennyi egyesületük megszűnt.

A második világháború alatt nagy nyomás nehezedett az egyesületekre, megszigorított a hatósági ellenőrzés, több egyesület az anyagi nehézségek miatt és a tagok behívása miatt nehezen működött, kényszerű passzivitásba süllyedt. A háború alatt egyletalakítási tilalom volt érvényben. A II. világháború, a holocaust, az ország csatatérre változása, majd az élet újrarendítése folytán akadozva indultak újra az egyesületek is. Amikor pedig a konszolidáció útjára léptek volna, elkezdődött az egyesületek elsorvasztása és feloszlata.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. február 26-i rendelete intézkedett 25 „fasiszta” politikai és katonai jellegű szervezet – köztük pl. a Levente Egyesület, a Nemzeti Szocialista Párt, a MOVE, a MÉP, a Nemzeti Munkaközpont, és a Turul Szövetség – feloszlatajáról a fegyverszüneti egyezmény 15. pontjának értelmében (525/1945. M.E. számú rendelet), azon az alapon, hogy az Egyesült Nemzetek ellen ellenséges propagandát folyattak. Megkezdődött a többi egyesület felülvizsgálata. A törvényhatóságoknak a nemzeti bizottságokkal egyetértésben kellett felterjeszteniük javaslataikat a Belügyminisztériumba. (20.165/1945. B.M. I. sz. rendelete.) 1945 októberéig további 154 egyesület feloszlataját rendelték el. (Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 529/1945. M.E. sz. rendelete a fasiszta politikai és katonai jellegű szervezetek feloszlatajáról.) Szabályozták az új egyesületek megalakítása körüli eljárást (250.538/1945. VI.14. sz. belügyminiszteri körrendelet). Bizalmas nyomozással kellett megállapítani, hogy az egyesületet alakító egyének milyen politikai párthoz tartoztak.

A jobb- és baloldal között kiéleződött politikai harcok során 1946 júliusában további 220 egyesület feloszlataját rendelték el, mint a KALOT-ét, a KALÁSZ-ét, az Emericanaét, a Cserkész Szövetséget. Ezek az intézkedések az egyház és a Kisgazdapárt ellenkezését is kiváltották.

1948, 1949 után átrendeződtek a művelődés, a társasélet intézményes keretei. Sok korábbi egyesület megszűnt, helyettük pártok, szakszervezetek, ifjúsági szervezetek vették át a volt egyesületek szerepkörét.

Sok egyesület választotta az önfeloszlata, más egyesületek az idők során valamelyik tömegszervezethez csatlakoztak. A koalíciós időszakban azonban a társadalmi és kulturális tevékenység még sokféle szervezetben folyt. Az MDP megalakulása után – 1948 őszén – azonban a művelődésben jelenlévő reakció felszámolása ürügyén sor ke-

rült számos, főleg a Parasztpárt és a Kisgazdapárt tagságát összefogó kör és egyesület feloszlására. Sok polgári és paraszti kulturális egyesület a politikai körülmények hatására jogilag feloszlatta magát. Végül az olvasókörök és egyesületek többségét 1949-ben belügyminiszteri rendelettel oszlatták fel. (Sok irodalmi és művészeti egyesület 1949-ben – a művelődési házak indulásakor – a „kultúrotthonok szakkörévé alakult át.)

1948-tól a művelődés politikai és termelési propaganda volt. Leszűkült a társasélet köre. Az irányítás centralizált és bürokratikus lett, nem engedtek teret helyi kezdeményezéseknek. Elszorvadt, elszűrkült a társadalmi élet civil szervezeteire addig jellemző sajátos arculat, sokszínűség. Az egyesületek vázlatos történetének bemutatásakor nem térhettünk ki a működésüket szabályozó valamennyi törvényre, rendeletre. Erre vonatkozóan haszonnal forgatható Páskándy János: Egyesületi (egyesülési) és gyülekezési jogszabályok kézikönyve I-II. c. munkája (Budapest, 1931).

Intézményünk, a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára (BKMÖL) tudatosan törekszik arra, hogy egy-egy nagyobb irategységnek (fondfőcsoportnak) rendezett irategyütteseiről (fondjairól) ún. közép szintű segédletet, repertóriumot jelentessen meg, ezzel is segítve a kutatókat a levéltári irataiban való tájékozódásban. Ez a kiadvány a levéltárunkban őrzött egyesületi iratok egy részét mutatja be. Az önkormányzati levéltárakban, így intézményünkben ugyanis az egyesületek iratai 2002-ig két fondfőcsoportba tartoztak. A második világháború előtt alakult és működött egyesületek (melyek közül néhány tevékenységét a háború után is úgy-ahogy folytatta 1949-, illetve 1950-ig) iratai a X. fondfőcsoportban nyertek elhelyezést, a háború után, a koalíciós időszakban, majd az egy párt uralmi rendszerben alakult, működött egyesületek iratai pedig a XXVIII. fondfőcsoportban. 2002-ben jelent meg a Levéltári Kollégium 2. számú Ajánlása: *A területi általános levéltárak fondjegyzékeinek szerkesztési alapelveiről*, melyet a NKÖM Levéltári Osztálya 2002. június 18-án tett közzé. Ebben már megfogalmazódott az egyesületi iratok egy fondfőcsoportba (a X.-be) való összevonásának szükségszerűsége. A megjelölt időpontig azonban már befejeződött a jelen repertórium anyagának összeállítása. Ezért csak az 1945 előtt szerveződött egyesületek levéltárba került iratairól készült ismertető. A X. fondfőcsoportban levéltárunk 158 egyesületi fond 14,75 iratfolyóméternyi anyagát őrzi, a XXVIII. fondfőcsoportban pedig 64 fond 68 iratfolyóméternyi (még nem egészen rendezett) anyagát. Ez a repertórium a 158 egyesületi fond iratairól készült. Az egyesületek iratai nem egyszerre kerültek a levéltárba. A városoknak 1945 előtt is volt levéltárjuk. Egy-egy megszűnt egyesület iratanyaga már 1945 előtt is bekerült a városi levéltárba. A kisebb települések a megszűnt, megszüntetett egyesületek iratait együtt őrizték hivatali irataikkal, sok esetben iktatták is azokat. Bács-Kiskun megye és a Kecskeméti Állami Levéltár (majd Bács-Kiskun Megyei Levéltár) létrejötte után a levéltárba leadott önkormányzati iratokkal együtt kerültek be egyesületi iratok. Ezeket leválasztották az önkormányzati iratokról, vagy kiemelték az önkormányzati iratok közül és önálló fondokat képeztek az egyesületek irataiból.

A repertórium elkészítését több éves rendező munka előzte meg. Levéltárunk négy részlegében őrzünk egyesületi iratokat, így több kolléga referenciájához tartozik ezen iratok kezelése. Az iratok rendezésében és azt követően a raktárjegyzékek elkészítésében ennek megfelelően többen vettek részt. A bajai egyesületek iratait Kemény János, a levéltár Kiskunfélegyházi Részlegében őrzött kiskunfélegyházi egyesületek iratait Eszik Jánosné, a kiskunhalasi egyesületek iratait Cseri Gábor, a megye többi területeiről – Kecskemétről és a többi városokból, községekből – bekerült egyesületi iratokat pedig

Péterné Fehér Mária és Mikolajcsik Lászlóné rendezte. A repertórium készítőinek feladata volt végül a raktárjegyzékek egységes szempontok szerinti megjelenítése.

A 158 fondot – a levéltár 2002-ben megjelent fondjegyzékében is nyomon követhetően – tematikus fondcsoportokba soroltuk: Politikai célú társulások, kulturális és népművelő egyesületek, szakmai és gazdasági jellegű egyesületek és egyéb egyesületek. A fondcsoportok a könnyebb áttekinthetőség végett tovább tagolódnak kisebb tematikusabb csoportokra, pl. a szakmai és gazdasági jellegű egyesületek: közalkalmazottak egyesületei, állattenyésztők egyesületei, növénytermesztők egyesületei, gazdakörök, iparos körök és kereskedelmi egyletek csoportokra. Ezeken a csoportokon belül az egyesületek iratai a fondtörzsszámok emelkedő rendjében követik egymást.

Egyesületi fondok száma és terjedelme tematikus bontásban

Jellegük szerint	a fondok száma	terjedelme ifm-ben
Politikai célú társulások	5	0,17
Kulturális és népművelő egyesületek		
Tudományos, irodalmi és zenei társaságok	3	0,73
Népművelő egyesületek	24	1,18
Szakmai és gazdasági jellegű egyesületek		
Közalkalmazottak egyesületei	4	0,12
Állattenyésztők egyesületei	1	0,12
Növénytermelők egyesületei	5	0,40
Egyéb gazdasági egyesületek, gazdakörök	12	0,63
Iparoskörök és kereskedelmi egyletek	6	0,88
Egyéb egyesületek		
Tűzoltó egyletek és légoltalmi ligák	5	1,19
Jóléti, segélyező, egészségügyi és temetkezési egyletek	31	5,40
Kaszinók, legény- és nőegyletek	19	2,40
Sportegyletek, vadásztársaságok	25	0,76
Felekezeti egyesületek	18	0,88
Összesen:	158	14,75

Az egyes fondok leírása az egyesületek rövid történeti bemutatásával kezdődik. Sok egyesületnek nem az alakulástól kezdve maradtak meg iratai, ebben az esetben igyekeztünk felkutatni az alakulás időpontját, önkormányzati iratokból, szakirodalomból. A történeti leírás során kitértünk a névváltozásra, az esetleges fúzióalásra. (A fondok címe általában az egyesület legutóbbi használatos neve. Ettől csak akkor térünk el, ha a megmaradt iratok zöme az egyesület korábbi, vagy éppen alakulásakor időszakában keletkezett.) A fondok anyagában sok esetben nem maradt irat a megszűnésre, megszüntetésre vonatkozóan. Ezt az adatot a törvényhatóságok közigazgatási irataiban, bírósági iratokban való kutatással próbáltuk feltárni, ha nem sikerült, utaltunk az adat hiá-

nyára. Ez egyúttal azt is mutatja, hogy az egyesületek működésére, tevékenységére vonatkozóan milyen jellegű iratokban érdemes még kutatást folytatni.

A raktári jegyzék a fond iratait a kialakított rendszerben (az egyesület testületeinek jegyzőkönyvei, alapszabályok, tagnyilvántartás, levelezés, pénzügyi iratok) raktári egységenként (doboz, kötet, csomó) ismerteti. Ha egy fizikai egységen belül eltérő tárgyú iratok vannak, azokat tárgyi tétel szintig lemenően közöltük. A raktárjegyzék az iratok évkörét őrzési egységenként, sőt tételenként tartalmazza. A fond terjedelmét iratfolyóméterben mindig a fond címe és évköre után adtuk meg.

A repertóriumban való gyors tájékozódást segíti a helynévmutató. A tartalomjegyzék a fondok rendszerében tünteti fel az egyes egyesületek iratait.

Levéltárunk X. fondfőcsoportjában őrzött egyesületek iratanyaga eléggé hiányos, sok esetben nem követhető belőlük nyomon az egyesület tevékenységének egésze, szükség van egyéb források kutatására is. Egy-egy település esetében sem maradt meg minden ott működött egyesület iratanyaga, ezek vonatkozásában is érdemes az országos nyilvántartások, belügyminisztériumi egyesületi alapszabályok gyűjteménye, törvényhatósági iratok (általában közigazgatási iratok), belügyminiszteri engedélyezések és bírósági bejegyzések tanulmányozása. A levéltárban két gyűjteményes fondban található egyesületi alapszabályok (IV. 416 Bács-Bodrog vármegyei községi egyesületek alapszabályainak gyűjteménye és IV. 916 Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei községi egyesületek alapszabályainak gyűjteménye). Ezeket levéltárosok válogatták ki az 1950-es években a közigazgatási iratokból, a gyűjtés azonban nem mondható teljeskörűnek. Mindenképpen érdemes tehát az önkormányzatok közigazgatási iratait is kutatni egy-egy konkrét egyesület történetét illetően.

Kecskemét, 2003. március

Péterné Fehér Mária

Politikai célú társulások

X. 2

A KISKUNFÉLEGYHÁZI FÜGGETLENSÉGI NÉPKÖR IRATAI 1911-1944

1 dosszié = 0,03 ifm

A *Kiskunfélegyházi Népkör* az 1860-as évek elején alakult Fazekas Alajos kezdeményezésére abból a célból, hogy az egymást megértő polgárok minden politikától mentes társas kört teremtsenek maguknak. Ez az egyesület a szegényebb osztály gyülekezési helyül szolgált és tagjainak legnagyobb része azok közül került ki, akik a minimális tagdíjat még képesek voltak fizetni. Az idők során az egyesület nem tudott az adósságokkal megbírkózni, ezért elhatározták, hogy kifejezetten politikai körre alakulnak. Remélték, ezáltal a tagok száma és a bevétel növekedni fog, s a kör képes lesz terheit viselni. 1911 márciusában elhatározták a népkör Függetlenségi Népkörre való átalakítását. Ettől kezdve az egyesület neve: *Kiskunfélegyházi Függetlenségi Népkör* lett.

Az egyesület célja: minden más országtól törvényesen független Magyarország alkotmányának társalgás közben a tagokkal való megismertetése, hazafias törekvés arra, hogy minden honpolgár jogait és kötelességeit megismerje, és az előbbieket gyakorolja, az utóbbiakat teljesítse, továbbá a tisztán érdeklődő, valamint a város közügyeire vonatkozó kérdésekben egymást felvilágosító, végül a szellemi művelődést fejlesztő és a társadalmi életet kedélyesebbé tevő kör maradjon. Az egyesület első elnöke Tóth József kápolnai lelkész volt.

1922-ben módosították az egyesület alapszabályát. Kulturális és sport osztályt hoztak létre az egyesületen belül, amelyek élén osztályvezetők álltak, akiket évente újraválasztottak. Ugyanebben az évben az alapszabály módosító közgyűlésen újraválasztották a tisztikart: elnök Szintén György gimnáziumi tanár lett, alelnökök, Farkas József szabó, Sahin Tóth Rafael kereskedő, pénztáros Kiss Ferenc rendőrségi tisztviselő, titkár dr. Sahin Tóth Rafael ügyvédjelölt, jegyzők Habram Béla nyomdaigazgató, ifj. Szlávik Károly csizmadia, háznagy Szabó Károly szücs, könyvtárnok Töll Ferenc asztalos és Polják Sándor cipész lett.

Táncmulatságokat, bálakat, előadásokat rendeztek. Székházuk a Kazinczy utcában volt, ahol könyvtár is állt a tagok rendelkezésére.

Az egyesületet a belügyminiszter a 169.321/1944. VII-b. BM sz. rendeletével, alapszabályellenes tevékenység miatt feloszlatta. Jogutód a MOVE Országos Elnöksége lett.

A fond iratait a BKMÖL (Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára) V. 175 Kiskunfélegyháza Város Polgármesteri Hivatalának iratai c. fondból választottuk le. Az így kialakított fond iratait tárgyi tételekbe rendeztük. Az „Alapszabály és módosítása” tétel tartalmazza az egyesület alapszabályát, módosításait és a hozzá kapcsolódó levelezést, kérelmeket. A „Levelezés” tétel a megszűnéssel kapcsolatos leveleket, a vagyoni átadással kapcsolatos iratokat foglalja magában. A pénzügyi iratokat egy pénztárkönyv, egy italkészlet kimutatás és különböző pénztári bizonylatok képezik.

1. dosszié	1. Alapszabály és módosítása	1911-1923
	2. Levelezés	1944
	3. Pénztárkönyv (köt.)	1936-1944
	4. Italkészlet kimutatás	1943-1944
	5. Pénztári bizonylatok	1942-1944

X. 3
KÖZSÉGI MOVE
(MAGYAR ORSZÁGOS VÉDERŐ EGYESÜLET)
IRATOK GYŰJTEMÉNYE
1936-1941

1 doboz = 0,06 ifm

A MOVE (Magyar Országos Véderő Egyesület) keresztény, nemzeti és fajvédő alapon álló társadalmi, sport- és kultúregyesület volt. Elődje a „Tényleges Tisztek, Tisztviselők, Rangosztályba Nem Sorozott Havidíjasok és Továbbszolgáló Altisztek Szövetsége” néven az első világháború után 1918. november 15-én alakult. 1919. január 19-én tartott közgyűlésén vette fel a MOVE nevet. Akkori elnöke Gömbös Gyula vezérkari százados volt. Jelmondata: „Becsülettel a Hazáért!” Célul tűzték ki „a nemzetnevelés és nemzetvédelem; a nemzet erőinek kifejtése érdekében a magyarok lelki és testi képességeit növelni, gyarapítani, e cél érdekében a magyar ifjúságot – férfiakat és nőket – fenntartása alatt álló társadalmi és sportszervezetekbe tömöríteni, e szervezeteket céljaik eléréséhez szükséges eszközkhöz segíteni”.

Intéző szervei:

- országos közgyűlés, mint küldött közgyűlés
- országos intézőbizottság
- országos számvizsgáló bizottság
- országos elnökség és tisztikar
- bizottságok, szakosztályok, ligák.

Szervezeti alakulatai:

- kerületi elnöki tanács
- kerületi elnökség
- kerületi felügyelők
- vármegyei elnöki tanács és elnökség
- vármegyei felügyelő
- főcsoportok (olyan községekben, városokban, ahol a tagok létszáma legalább 300 fő)
- csoportok (a tagok létszáma legalább 20, de nem éri el a 300 főt)

A szervezeti alakulatok nem különálló jogi személyek voltak, hanem mindenben az országos elnökség közvetlen vagy közvetett irányítása alatt álltak. 1919. február 22-én a Berinkey-kormány feloszlatta az egyesületet, a MOVE azonban nem szüntette be működését, 1924-ben már 30 egyesület tartozott az országos szervezetbe. 1938-ban mint társadalmi, sport- és kultúregyesülés – a nem államilag szervezett intézmények között – újból egyike lett a legnagyobbaknak az országban. Ekkor 300-nál több egyesületet számlált. Német és angol példára a magyar sport fejlesztése céljából sportosztályokat, egyesületeket, sportpályákat hozott létre, sportfelszereléseket adományozott. A sport minden ágával foglalkozott. Labdarúgásban, lövészetben, repülésben külön ligák irányították működésüket. Versenyeket szerveztek.

A levéltárba 2 község MOVE szervezetének iratai kerültek be, a Dunapataji Csoport és a Szeremlei MOVE iratai.

A MOVE dunapataji csoportja 1938. május 8-án tartotta alakuló ülését, melyen megválasztották a tisztkart. Az egyesület elnöke Csilléry Ferenc dunapataji főjegyző, társelnökei Simon Ernő, ifj. Faragó Gábor és Kelecsényi Ferenc lettek, ügyvezető alelnök Kováts János, főtitkár dr. Kara Lajos, titkár ifj. Heck János, pénztáros Taba Sándor, ellenőr Hatházi Jenő és Horváth Z. József. A választmány a következő tagokból állt: Dénes József, id. Koller B. Sándor, Szalkai Béla, id. Gózon János és Botykai Jenő. Választmányi ülésüket minden csütörtökön, az összejöveteleket minden nap, fűtési időben csütörtökönként tartották. Helyiségül az Úri Kaszinóban kaptak 2 termet. A csoport megalakulásához decemberben járult hozzá a MOVE országos elnöksége. Anyagi támogatást kaptak a községtől. A szűkös anyagi körülményekre tekintettel csak a „Magyarság” c. újságot rendelték meg, a „Nemzeti Figyelő”-re Csilléry Ferenc, az „Új Magyarság”-ra Kováts János fizetett elő saját költségen. Lövész szakosztály alakult, a tagok ruházatára a községtől kértek segítyt részletfizetésre. Különböző versenyeken való részvételre kaptak felhívást (lövész-, kispuska, atlétika, tenisz), s az iratokból az derül ki, hogy a lövészetben részt is vettek. Időnként előadóestet szerveztek az egyesületi szellem ápolására, a bajtársiasság fokozására. Az egyesület nevét 1938. novemberében „Dunapataji MOVE Társadalmi és Sport Egyesület”-ként akarták elfogadtatni, így terjesztették fel jóváhagyásra az országos elnökséghez, amely azonban az egyesület működéséhez „MOVE Dunapataji Csoport” néven járult hozzá. Megszűnéséről az iratok nem tartalmaznak adatot. Pénzügyi iratai alig maradtak, így az egy-két szál iratot elhelyeztük az időrend szerint rendezett levelezés között.

A Szeremlei MOVE 1937. február 20-án tartotta alakuló ülését, ahol elfogadták a központilag érvényes alapszabályt, sajátjukat jóváhagyásra továbbították a miniszterhez. Az egyesület elnöke Kiss Dezső földműves, társelnöke Nyáry Béla főjegyző lett. A tagok nagy része földműves volt, de tagja lett az egyesületnek többek között az orvos, a tanító, a hentes és az útkaparó is. Lövész szakosztályt tartottak fenn. Az egyenruhához rendelt anyag árát nem tudták kiegyenlíteni, így 1941-ben árverést hirdettek meg az egyesület vagyonára (könyvszekerény, könyvek, vadászpuskák). Az egyesület megszűnésére vonatkozóan nincsenek iratok.

A fond két sorozatból áll:

1. sorozat: a MOVE Dunapataji Csoportjának iratai
2. sorozat: Szeremlei MOVE Társadalmi és Sport Egyesület iratai.

Az első sorozat iratait tárgyi tételekbe rendeztük, a másodikét – egy egység lévén – időrendbe. Mivel szoros kapcsolatban álltak a községekkel, célszerű működésükre vonatkozóan a községek fondjaiban is kutatást végezni.

1. doboz

1. sorozat

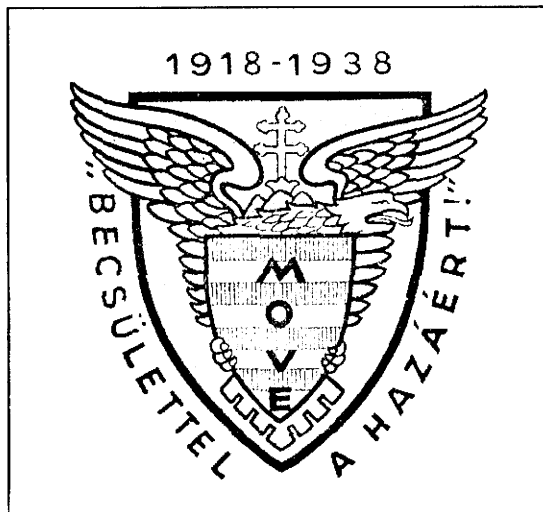
A MOVE Dunapataji Csoportjának iratai

1. Ülésjegyzőkönyvek, meghívók	1938-1940
2. Levelezés	1938-1941 + é.n.
3. Nyomtatott országos alapszabályok, káték	1938 + é.n.
4. Újságok: MOVE	1940-1941
Magyar Lövész	1939-1940

2. sorozat

A Szeremlei MOVE Társadalmi és Sport Egyesület iratai

5. Levelezés	1936-1939
--------------	-----------

X. 257

A KECSKEMÉTI POLGÁRI KÖR IRATAI

1896-1915

1 doboz = 0,06 ifm

A Kör 1884. augusztus 3-án tartott alakuló közgyűlésén kelt alapszabályát a belügyminiszter 26727/1885/VII. BM szám alatt 1885 májusában hagyta jóvá.² (Alapítója és első elnöke Szabó Mihály volt, arcképe nek megfestését Fantó Bernát vállalta.) Az akkori alapszabály szerint legalább 100 tényleges tag kellett a megalakuláshoz. A Polgári Kör célja a kölcsönös eszmecsere, társalgás, olvasás által a szellemi élet fejlesztése, a polgári jólét előmozdítása volt. Ehhez alkalmas helyiséget béreltek, ahol a gyűléseket, értekezéseket, összejöveteleket rendezték, hírlapokat járattak, könyvtárt tartottak fenn. Az egyesület vagyonát a tagdíjakból befolyt összeg, az adakozások, a jövedelemből szerzett ingó és ingatlan birtok jelentette. Tagjait rendes („tisztességes kecskeméti polgár”-nak kellett lennie), pártoló (a 16. évét betöltött helybeli vagy vidéki férfi vagy nő), tiszteletbeli (közgyűlés által választott) tagok alkották, kiknek felvételéről a választmány döntött. A tagsági díjak törvény útján is behajthatók voltak. A tagok száma 1908-ban 276, 1911 végén 314 fő volt. A kör ügyeit a közgyűlés (évenként rendszerint egyszer ülésezett), a választmány (a tisztviselőkből és 60 rendes tagból állt, és rendszeren havonként egyszer tartott ülést) és a tisztviselők (elnök, két alelnök, titkár, jegyző, ügyész, kincstárnok, könyvtárnok) intézték. Az 1892. évi alapszabály módosította a tagok, a választmány és a tisztviselők számát. Ekkor készült a pecsétje is a körnek. 1897-ben feloszlott a Polgári Kör, bár erről közgyűlési határozatot nem hoztak, s nem intézkedtek az iratok és a vagyon sorsáról sem.³ Az újraalakulásról nincs adat. Az 1904-es alapszabály szerint az ügyek intézésébe különböző bizottságok is bekapcsolódtak, mint

a *gazdasági bizottság* „örkődik a kör anyagi ügyei fölött, és idevonatkozó ügyekben javaslatokat terjeszt a választmány elé”,

a *könyvtár bizottság* „örkődik a kör könyvtárának kezelése fölött, és idevonatkozó ügyekben javaslatokat terjeszt a választmány elé”,

a *társadalmi bizottság* „irányítja a kör társadalmi tevékenységét, és a szükséghez képest javaslatokat terjeszt a választmány elé”,

a *vigalmi bizottság* „a választmány által elhatározott felolvasásokat, estélyeket, társas összejöveteleket rendezi”.

Helyiséget előbb a Beretvás Szállodában béreltek, majd az 1911-es kecskeméti földrendés után – mely egy időre megbénította a köri életet – 1913-ban megállapodtak az Iparegylet és Ipartestület vezetőségével az Iparos Otthon termeinek közös használatában. A fűtés és világítás költségeihez a kör évi 250 koronával, a szolga fizetéséhez havi 10 koronával járult hozzá. Részt vettek a törvényhatósági bizottsági tagok választásában, rendszeresen ünnepelték március 15-ét, október 6-a tiszteletére gyászünnepélyt, a napi események megbeszélésére szombatonként összejövetelt tartottak. A Kecskeméten ren-

² Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára (továbbiakban BKMÖL) IV. 1939 Kecskeméti egyesületek alapszabályainak gyűjteménye. 169. szám. (továbbiakban sz.)

³ BKMÖL IV. 1908/b Kecskemét Város Tanácsának iratai. Közigazgatási iratok. I. 2199/1897.

dezett (1909) országos dalverseny szervezésében tevékenyen közreműködtek, a helyezésre díjat ajánlottak fel. 1910-ben elhatározták, hogy a vidéki nagyobb városokban alakult házépítő szövetkezetek által létesített „tisztviselő-telepek” mintájára Kecskeméten is „kertváros”-t létesítenek. A Városi Tanácstól kérvényezték 150-200 négyszögölös telkek kiosztását a Vásári Nagy utca (ma Petőfi S. u.) külső végén, egyfelől a város és Cédulaház, másfelől a Füzes téri új házak és honvéd laktanya közt, az Izsáki úti országút belső szakaszának két oldalán. (Kérelmük elutasításáról vagy a megvalósulásról nem maradt meg irat.)

A Polgári Kör könyvtára meglehetősen jól működött. 1913. december 31-én 979 mű (1277 kötetben) volt a tulajdonukban. Reiner Ignác alelnök különösen szívén viselte a könyvtár ügyeit, 1913-ban 50 művet ajándékozott a könyvtárnak, s más segítséget is nyújtott a körnek. A közgyűlési jegyzőkönyvek alapján kitűnik, hogy az egyesület bevételeit a tagdíjak, a rendezvények díjai alkották, kiadásaik között: újság előfizetések (Kecskemét, Vasárnapi Újság, Magyarország, Mátyás Diák, Nap, Pesti Hírlap), könyv és könyves szekrény vásárlása, posta és nyomdaköltség, a helyiség bérleti díja, a könyvtáros tiszteletdíja szerepeltek. Jótékony célra is szívesen adományoztak, így pl. a Gyermek Ligának, a Siketnémák Ungvári Intézetének, Felsővissói Kaszinó épületére, Jókai emléktáblára. A Kör – a Tormássy István alelnök által összeállított iratjegyzék szerint – 1915-ben szűnt meg.

A megmaradt iratokat a fennmaradt eredeti iratjegyzéken feltüntetett sorrendben hagytuk, azon belül időrendbe rendeztük.

1. doboz	1. A kör alapszabálya (nyomtatott)	1904
	2. Ua.	1913
	3. A kör házsabálya	1908
	4. Nyomtatványok, űrlapok	é.n.
	5. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyve (köt.)	1907-1915
	6. Közgyűlési meghívók és tagnévsorok	1908-1914
	7. Közgyűlési jegyzőkönyv	1905
	8. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1896-1914
	9. Vigalmi bizottság jegyzőkönyvei	1908, 1911
	10. Társadalmi bizottság jegyzőkönyve	1908
	11. Titkári jelentések	1908-1913
	12. Könyvtári jelentések	1908-1913
	13. Vagyonleltárak	1908-1909
	14. Gazdasági bizottság jegyzőkönyve	1908
	15. Könyvtári bizottság jegyzőkönyve	1908
	16. Költség előirányzatok	1909-1914
	17. Kertváros létesítésének iratai	1910
	18. Könyvtár jegyzék	1906
	19. Meghívók	1909-1912
	20. Bogyó-emlékmű ⁴ készítésére gyűjtőív	1913
	21. Zászlóalap gyűjtésének iratai	1908
	22. Bérleti szerződések	1903, 1905

⁴ Bogyó Pál (Kecskemét, 1821. feb. 2.-Kecskemét, 1906. júl. 24.) apátplébános, pápai trónálló.

X. 320

AZ ORSZÁGOS FRONTHARCOS SZÖVETSÉG HOMOKMÉGYI CSOPORTJÁNAK IRATAI (1931) 1934-1936

1 dosszié = 0,01 ifm

Az „*Országos Frontharcos Szövetség Homokmégyi Csoportja*” 1934. június 24-én a községháza udvarán tartotta alakuló ülését. Tiszteletbeli elnöknek Ferenczy István községi főjegyzőt és dr. Lehoczky István községi orvost, elnöknek Oravecz Szilárdot, társelnöknek Csiszár Géza plébánost, alelnököknek Varga Sándort és Fekete Istvánt választották. Rajtuk kívül tiszti és legénységi titkárt, pénztárost, tiszti és legénységi ellenőrt, törzsvezetőt választottak. A megválasztott tisztikari tagok ünnepélyes keretek között tették le a fogadalmat. A megalakulási jegyzőkönyv másolatán a Kalocsai Főcsoport az alapszabály szerint megválasztott tisztségek betöltését jóváhagyta, és a működési engedélyt megadta.

A belügyminiszter által 1931-ben jóváhagyott központi alapszabály szerint a Szövetség célja a következő volt: „...mint a világháborúban résztvevő frontharcosok elismert társadalmi szervezetének, a világháború volt magyar frontharcosai között ápolni és továbbfejleszteni a hazafias alapon nyugvó bajtársi szellemet, a katonás fegyelmet, kölcsönös áldozatkészséget. Küzdeni a nemzetközi felforgató irányzatok ellen, a tagok erkölcsi és kizárólagosan frontharcos minőségükből származó anyagi érdekeinek védelme, a tagok szellemi és anyagi erejét a nemzet egyetemes érdekeinek szolgálatába állítani, frontharcos jóléti intézmények megteremtése.” Fővédnöküknek az államfőt tekintették.

A Szövetség tagsága az alábbiak szerint tevődött össze:

rendes tag (minden feddhetetlen jellemű magyar állampolgár lehetett, aki az I. világháborúban kitüntetésben részesült, fogsági ideje vagy sebesülése igazolva lett, vagy a háború után a megszálló csapatokkal vívott harcokban mint harcoss megsebesült),

örökös tagok (azok a rendes tagok lehettek, akik a Szövetség életében országos viszonylatban legalább 3 évi rendes tagságuk ideje alatt, vagy után kiemelkedő eredményeket értek el, melynek elismerésül az országos elnökség javaslata lapján az Országos Nagytanács életfogytiglani időtartamra választotta őket, akik ezáltal hivatalból az Országos Nagytanács tagjai lettek),

alapító tagok (kiket az országos elnökség felvett, s a Szövetség pénztárába a meghatározott összeget befizették, ezek jogi személyek is lehettek),

pártoló tagok (azok a nem frontharcos állampolgárok voltak, akik a Szövetséget céljai elérésében támogatni hajlandók voltak, s a megállapított tagsági díjat befizették),

dísztagok (a rendes tagok követelményeinek megfeleltek, a haza védelmében kifejtett kiváló, eredményes munkájuk elismerésül az Országos Nagytanács életfogytiglan megválasztott, kik hivatalból a Nagytanács tagjai lettek),

tiszteletbeli tagok (akik a rendes tagok követelményeinek nem feleltek meg, de, mint pártoló tagok a nemzeti gondolat szolgálatában különösen kiemelkedő érdemeket szereztek, kiket az Országos Nagytanács életfogytiglani időtartamra megválasztott).

A Szövetség vagyonát a tagdíjak, alapítványok, adományok, egyéb bevételek képezték. A beszedett tagdíj ¼-e maradt csak a helyi csoportnál, ¾-ét a befizetők névjegyzékével együtt a főcsoporthoz kellett továbbküldeni. A frontharcos-csoport szervei voltak: a *csoport-közgyűlés* (rendes közgyűlés, melyet az év első felében tartottak) és a *csoport-tisztikar* (tagjai részére a formaruha kötelező volt).

A csoport tényleges működéséről nincs elég adatunk. A megmaradt levelek – amelyeket iktatószámmal láttak el – a megalakulással, a csapatzászló megszerzésével, az 1935. évi országos találkozó szervezésével kapcsolatosak, ezen túl az Országos Szövetség által küldött „Bajtársi parancs” található közöttük. Az egyesület megszűnéséről nincs adatunk.

1. dosszié	1. Jegyzőkönyv a megalakulásról	1934
	2. Központi alapszabály	1931
	3. Központi ügyrendi szabályzat	1932
	4. Levelek (1-22. + sz.n.)	1934-1936

X. 321

A MAGYAR VÉDŐ EGYESÜLET NŐI SZAKOSZTÁLYA DUNAPATAJI FIÓKJÁNAK IRATAI 1906

1 dosszié = 0,01 ifm

A Dunapataji Magyar Ipart Pártoló Egyesület 1906 márciusában mozgalmat indított a magyar ipar védelme érdekében Dunapatajon. Számos helybeli nő csatlakozott a mozgalomhoz, amelyről a Pesti Hírlap 1906. március 20-i száma tudósított. Az eseményről tudomást szerezve az 1903-ban alakult Magyar Védő Egyesület Női Szakosztályának vezetője Markos Györgyné lelkes levelet intézett dr. Polgár Miksánéhoz a Dunapataji Magyar Ipart Pártoló Egyesület elnökéhez és a Magyar Védő Egyesülethez való csatlakozásra hívta fel a dunapataji nőket. (Vidéki fiókok alakultak már Debrecenben, Tordán, Szamosújváron, Komáromban, Kassán, Kolozsváron.) A Magyar Védő Egyesület az 1844-es iparpártoló mozgalmat elevenítette fel és a közös kereskedelmi és vámszerződés ellen emelte fel szavát. Deák Ferenc szavait tartották jelmondatuknak: „Amit nekünk a honi ipar nyújthat, azt idegenből venni hazánk elleni bűn!” A magyar ipar felkarolását a magyar termékeken elhelyezett „Védőjegy”-gyel kívánták népszerűsíteni. Az üzletekben „Védőtábla” elhelyezésére szólítottak fel. (A MVE Női Szakosztályának országos elnöke Desseffy Emil grófné volt.)

1906. április 1-jén a dunapataji Magyar Ipart Pártoló Egyesület tagjai gyűlést tartottak, ahol elhatározták a Védő Egyesületbe való belépést. Ezen a gyűlésen azt is elhatározták, hogy „az összetartás külső szimbólumaképp egyforma, úgynevezett honi ruhát fognak hordani, melynek úgy anyaga, mint formája magyar kell, hogy legyen”. A Védő Egyesület dunapataji elnöke Polgár Miksáné lett, megválasztották jegyzőnek Haraszthy Józsefet és pénztárnoknak Reich Adolfnét. Az elnök levélben értesítette a központot a csatlakozásról és támogatást, útmutatást kért a tekintetben, mely cégektől rendeljenek árut, milyen szaklapokat járassanak.

Az egyesületnek csak a szervezés kezdeti időszakából maradtak fenn iratai, így további működéséről, esetleges megszűnéséről nincs adatunk.

1. dosszié	1. Alakuló ülés jegyzőkönyve	1906
	2. Levelek	1906

Kulturális és népművelő egyesületek

X. 51

**A KECSKEMÉT-VIDÉKI TERMÉSZETTUDOMÁNYI
TÁRSULAT IRATAI
1874-1880**

1 dosszié = 0,01 ifm

A társulat 1874. január 18-án tartotta alakuló ülését dr. Polák Ede katolikus gimnáziumi igazgató-tanár elnökletével. Tagjai kezdetben főleg tanárok, iskolaigazgatók, orvosok, gyógyszerészek voltak, később ügyvédek, mérnökök, a görög katolikus lelkész is a tagok sorába lépett. A tagokat alapító és rendes tagként különböztették meg. Az egyesület alapszabályát a belügyminiszter 8277/1874. BM számon hagyta jóvá. A társulat célja a természettudományok terjesztése és művelése volt, különösen Kecskemét és vidéke természeti viszonyainak kutatása és ismertetése. E feladatok megoldására három szakosztály alakult:

- mennyiség- és természettani (Parragh Gedeon elnökletével)
- természetrajzi- és mezőgazdasági (dr. Dékány Rafael elnökletével)
- orvosi tudományok szakosztálya (dr. Horváth János elnökletével).

A társulat népszerű előadásokat, tudományos szaküléseket, tudományos és népszerű felolvasásokat tartott, kirándulásokat rendezett, tartotta a kapcsolatot más társulatokkal, gyűjteményt és könyvtárat szervezett. Rendes közgyűlést évente egyszer tartottak, de a szabályoknak megfelelően összehívhattak többet is. A közgyűlésen 3 évenként választottak elnököt, titkárt, könyvtárost, pénztárost és 12 választmányi tagot. Az egyesület első elnöke dr. Polák Ede, titkára Szakács István, pénztárnoka Katona Zsigmond volt. A választmány intézte a társulat belügyeit. A szakosztályok havonta egyszer üléseztek, s elnöküket évenként választották. A társulat évente 9 hónapig működött, októbertől júniusig, s működéséről évenként „Értesítő” adott ki tagjai részére. Tényleges működése az 1880-as iskolai évvel végződött. 1882-ben szó volt arról, hogy átlép a társulat a Múzeum Egyletbe, s ott majd a természettudományi szakosztályt képviseli. Azonban sem az átlépésről, sem a társulat megszűnéséről nem találtunk adatokat.

A fondban meglévő jegyzőkönyvek az 1874-80 közötti közgyűlési, választmányi és szakosztályi ülésekről készültek. Sajnos levelezése nem maradt meg, az iratok között csak néhány levél, az alapszabály, meghívó, jelentés található.

Az iratokat tárgyi tételbe, azokon belül időrendbe rendeztük. Átlapozással kutatható. Célszerű kutatást végezni még Kecskemét Város Tanácsának iratai Közigazgatási iratok (BKMÖL IV.1908/b) c. állagban.

1. dosszié	1. Közgyűlések és szakosztályi ülések jegyzőkönyvei	1874-1880
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei, meghívók	1874-1880
	3. Titkári jelentések	1874-1880
	4. Alapszabály és Társalgási szabály	1874
	5. Levelezés	1874-1880
	6. Tagnévsor	é.n.

X. 52

A KECSKEMÉTI KATONA JÓZSEF TÁRSASÁG (1933-IG KÖR) IRATAI 1891–1949 (1955)

7 doboz + 1 csomó = 0,67 ifm

A Katona József Társaságot 1891. május 28-án alakították Kecskeméten Katona József Kör néven a városi középiskolák és felsőfokú tanintézetek tanárai. A kör megalakulásának előzményei azonban hét évre nyúlnak vissza. Katona József szülőházára 1883-ban emléktáblát helyeztek, s ekkor merült fel egy róla elnevezendő irodalmi kör alakításának gondolata. 1884-ben Felolvasó Társaság alakult próbaképpen, alapszabályok nélkül. Működésének talaját a reáliskolai böjti estélyek és azokkal párhuzamosan a Kecskeméti Természettudományi Társulat népszerű előadásai készítették elő. A Felolvasó Társaság 1884-1890 évente 10-15 népszerű tudományos előadást rendezett a város közönsége számára. Ez a társaság kezdte meg a november 11-i Katona-emlékünnepek szervezését.

1891. február 8-án tartott közgyűlésében elhatározta a Felolvasó Társaság, hogy eddigi ideiglenes jellege és évről-évre újra alakulása helyett Katona József Kör néven, mint állandó szerveztű irodalmi és közművelődési társaság folytatja működését. Az alapszabály belügyminiszteri jóváhagyása után, 1891. május 28-án az alakuló közgyűlés elnökké választotta Horváth Dömét, nyugalmazott táblai tanácselnököt és volt országgyűlési képviselőt. A kör tiszteletbeli, rendes és pártoló tagokra oszlott. Az első években a kör működése a böjti és adventi ismeretterjesztő és szépirodalmi előadások, felolvasások és hangversenyek tartására korlátozódott. Ezen kívül évente megtartották a Katona-emlékünnepeket (Katona József születésnapján, november 11-én). 1902-ben a Katona József Kör munkaprogramja jelentős mértékben bővült. Ismeretterjesztő Szabad Liceumi előadássorozatot kezdett. Ugyanebben az évben indultak a kör népies előadásai, egy-egy téli időszakban 10-12 előadással. Már 1907-ben tervbe vették az ismeretterjesztő és tudományt népszerűsítő előadások kiterjesztését a város művelt közönségén kívül a földműves és iparos „középosztály”-ra is. Ez a gondolat 1909-ben öltött testet az ún. Munkásgimnázium szervezeteként, amely az Uránia Magyar Tudományos Egyesület által kidolgozott program szerint működött. Telente 10-12 előadást tartottak. A Munkásgimnázium szervezése sokáig dr. Kovács Pál jogakadémiai igazgató, a kör titkára nevéhez fűződött. A Katona József Kör ezekben az években egyetlen hivatásos szerve volt az iskolán kívüli népművelésnek. 1911-től iparosképző előadások folytak. 1912-ben a kör oktatási jellegű munkája pusztai előadássorozattal bővült. Ez az öt féle előadássorozat a város lakosainak minden rétegéből nagyszámú hallgatóságot vonzott. A város évi 300 koronás segéllyel, az Országos Szabadoktatási Tanács pedig évi 600 koronával támogatta a kör munkáját. 1913. október 1-jétől a kör Népirodát tartott fenn, amely főleg a szegényebb lakosság számára mindennemű hivatalos ügyben tanácsal, útbaigazítással szolgált. (A Népiroda 1919 áprilisáig állt fenn.) Az I. világháború alatt az előadók és a tagok nagy részét katonának hívták be, ezért kezdetben az előadások számát, később a közgyűlések számát is csökkentették. A kör tevékenysége több mint egy évig szünetelt, csak a Népiroda működött.

A válaszmány 1920. február 28-án tartotta első ülését a hosszabb szünet után. 1926-ban tisztújító közgyűlésen fogadták el a kör irodalmi társasággá való átalakításának gondolatát. A szervezésig két éves átmeneti időszakot állapított meg a közgyűlés. A kör

azonban csak 1933 júliusában alakult át „tisztán irodalmi célokért dolgozó” Katona József Társasággá. A célokat így fogalmazták meg: „Nem döngetjük irodalmi irányok vagy társaságok ajtajait. A magyar nemzeti irodalom megszentelt ösvényein akarunk járni, ... dolgozni Katonáért, az ő nevében ...”. Elnökké balásfalvi Kiss Endrét választották, aki tiszti főügyésze, majd (1934-1938-ig) polgármestere volt a városnak. A Katona József Társaság a város egészét átfogó kulturális munkáról lemondott – az ismeretterjesztő szerepet más körök vették át – sokkal nagyobb intenzitással fordult az irodalom felé. 1939-ben a társaság tisztikarára, valamint az elnök személyére nézve határozatot hoztak, hogy „az elnöki tisztséget ugyanaz a tag egyfolytában legfeljebb 6 évig viselheti”. A társaság elnökévé 1939-től dr. Szabó Kálmán múzeumigazgatót választották.

A II. világháború a társaság működésére is hatással volt. 1944. április 18-án tartották az utolsó közgyűlést a háború időszakában. A háborút követően 1946. november 6-án ült össze a közgyűlés. A belügyminiszter rendeletére végrehajtották a „demokratikus elveknek” megfelelő intézkedéseket. A társaság ezt követően is megtartotta felolvasó üléseit, nagyszabású irodalmi ünnepélyeket szervezett. 1947 decemberétől több ízben közös rendezvényeket szervezett a Magyar-Szovjet Művelődési Társasággal. Az 1949. november 15-i rendkívüli közgyűlés pedig már határozatilag elfogadta a Katona József Társaság beolvadását a Magyar-Szovjet Művelődési Társaságba. A beolvadással kapcsolatban a Katona József Társaság nem óhajtott kikötéseket tenni, alapszabálya szerinti kötelességének tekintette azonban, hogy felhívja a Magyar-Szovjet Művelődési Társaságot Katona József emlékének és a Katona-irodalomnak ápolására.

A fond anyagán belül a közgyűlési jegyzőkönyvek és titkári jelentések szinte teljes egészében megmaradtak. A tagnyilvántartások évek szerinti kimutatásban szerepelnek. A levelezéseket időrendbe rendeztük, csak átlapozással kutathatók. (A rendezettség további foka lehetne a levelezéshez mutató készítése.) Az frói munkásságokat magában foglaló tétel a kör, társaság tagjainak, előadóinak írásait tartalmazza. A tétel azonban koránt sem teljeskörű, az 1891-től 1936-ig folyamatosan megjelenő évkönyvekben azonban rendszeresen közölték az egyes előadások szövegét. A Hornyik-émlékkönyv szerkesztése 1935-36-ban folyt, amelyet a társaság titkára, Garzó József végzett. Az irategyüttes főleg az ő levelezéseit tartalmazza. 1941-ben ünnepelték Katona József születésének 150. évfordulóját. A nagyszabású ünnepséggel kapcsolatban számos irat keletkezett, ezek az előkészítési, lebonyolítási munkálatokra mutatnak rá. A pénztári iratok főleg pénztárnaplók, amelyek az alapító rendes és pártoló tagok tagsági díjainak befizetését tükrözik. A fond anyaga segédletek hiányában csak átlapozással kutatható.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1891-1902
	2. Ua. (köt.)	1902-1932
	3. Ua.	1928-1949
	4. Főtitkári jelentések	1893-1949
	5. Alapszabályok	1891-1935
	6. Tagok névjegyzékei	1891-1948
	7. Törzskönyv (köt.)	1891-1907
	8. Taggyűjtő ívek (füz.)	1891-1893
	9. Taggyűjtő aláírási könyv (köt.)	1895-1914
	10. Tagok névmutatója (köt.)	é.n.
2. doboz	Levelezés	1891-1918

3. doboz	1. Ua.	1919-1949	
	2. A Szappanos Sándor alapítvány iratai	1928-1942	
	3. Iskolák történetére vonatkozó iratok	1943	
4. doboz	1. Kecskeméti írók munkáinak jegyzékei	1943	
	2. Katona József születésének 100. évfordulójára kiírt pályázatra beérkezett művek	1892	
	3. Felolvasások kéziratjai		
	a) Dékány István: Vázlatok a zene történelméből	1885	
	b) Hornyik József: Ebéd után	1895	
	c) Dalotti Ödön: A magyar népdal	1896	
	d) A. Peters: Murillo (Felolvasta: Agárdi László)	1912	
	e) Népies előadások témái	1912-1913	
	f) Katona Józsefnek állított emlékkő felavatásakor avatóbeszéd. Balásfalvi Kiss Endre	1934	
	g) Ugyanakkor elmondott emlékbeszéd Voinovich Géza	1934	
	h) Mellétei Barna Tibor: A vacsi vadászat (színmű 1 felvonásban)	1934	
	i) Réthey Ferenc: Szabados Kecskemét Tek. Úriszékének rendszabásai	1935	
	j) Dr. Boda Ernő: Irodalmi nyelv és hivatásművészet	1935	
	k) Dr. Nagy Józsefné: Te szép, nagy Balaton (vers)	1935	
	l) Hóman Bálint: Budavár felszabadítása	1936	
	m) Dr. Hajnóczy Iván: Bugac és monostor múltja	1937	
	n) Gombkötő Antal: Kipusztítható-e az elszakított területek magyarsága?	1938	
	o) Marton Sándor: A Bánki sértődés	1939	
	p) H.Ö.: Parasztváros – Kultúrváros	1940	
	q) Várospolitikai előadássorozat felolvasásai	1940	
	r) Nn.: Kölcsény Ferenc mai szemmel	1941	
	s) Dunszt Jenő: Katona József Bánk bánja és Kecskemét	1941	
	t) Pataki József: Bánk bán verseny a Játékszínen	1941	
	u) Csanády György: Katona József(rádiójáték)	1941	
	v) Mándoky Erzsébet: Kecskemét más planétáról nézve	1941	
	w) Thurzó Gábor: Szerelmes levél (idill 1 felvonásban)	1943	
	x) Fazekas Ernő: Mátyási a kecskeméti polgár	é.n.	
	y) Dénesné Boga Janka: A tüzek kigyúlnak	é.n.	
	z) Mellétei Barna Tibor: Malvina + A kecskeméti barack (vers)	é.n.	
	aa) Kovács Gyula: Egyedül Kullogó, Pétörke, Kúgyáros dedója	é.n.	
	bb) Versek (Sántha Gy., Pataky J., Nagy Ferenc, Joós Ferenc + ism.)	é.n.	
	5. doboz	1. Katona József halála 100. évfordulója alkalmából rendezett ünnepély iratai	
		a) Levelezés	1930-1931
b) Újságcikkek		1929-1930	

X. 53

A BAJAI LISZT FERENC KÖR IRATAI

1926-1949

1 doboz = 0,05 ifm

A Bajai Liszt Ferenc Kör 1926. augusztus 1-jén alakult. Az egyesület első választmányának tagjai: Alföldi János, dr. Alföldi József, dr. Bajai Ernő, dr. Bernhart Sándor, Czukor Sándorné, dr. Geiringer János, dr. Grauaug Ármin, Legány Dezsőné, Lovassy Ödön, Löwy Jenő, dr. Nyiraty Dezső, Révész Béláné és Saád Henrik, valamennyien a bajai közélet jeles személyiségei voltak. A választmány a kör titkárául Karig Emil nyugalmazott tanítóintézeti tanárt jelölte. A Bajai Liszt Ferenc Kör alapszabályában rögzített célja a zenei oktatás és nevelés megszervezése volt. A taglétszám a megalakuláskor 200 fő volt, amely két hét alatt 316 főre növekedett. (1944-ben a tagok száma már 415 főt tett ki.)

A kör működése során számos nívós hangversenyt rendezett, sőt 1926. december 26-tól ún. házi zenei esteket is. Ezekben közreműködött a kör újonnan alakult vonósötöse is. A kör meghívására 1928. április 9-én Bartók Béla adott nagy sikerű hangversenyt Baján, a Nemzeti Szállóban.

1929-ben egy zeneiskola felállítására előkészítő bizottságot hoztak létre. A kör zeneiskolája a Haynald u. 7. szám alatt kezdte meg a működését, az ún. Thury-féle házban.⁵ Az első hangszert, egy bécsi gyártmányú zongorát, a kör elnöke dr. Bajai Ernő ajándékozta a zeneiskolának. A tantestület az igazgatón kívül két rendes (Recska Ilona, Szántó Jenő), egy rendkívüli (Lukácsné Váczi Jolán) és egy óraadó tanárból (Grauaug Antónia) állt. Mindegyiküket két évre szóló munkaszerződéssel alkalmazták. A kötelező óraszám heti 22 óra volt. A hegedű- és zongoratanzak mellé megkísérelték a gordonka- és a fúvóstanzak megszervezését is. A fúvósképzés ingyenes tanfolyam formájában kezdődött meg.

A régi kamarazenekar tagjaiból és a kör zeneiskolai növendékeiből egy új kamarazenekar alakult. A zenekari próbák 1930. novemberében kezdődtek meg a Nemzeti Kaszinó nagytermében. Az 1931-ben még csak 22 tagot számláló zenekar 1937-re 37 főre bővült. A kamarazenekar vonós hangszerei fúvósokkal is kiegészültek.

A kör szorgalmazta a zenei ismeretterjesztést is. 1932-1943 között 6 irodalmi estet, 1933-1943 között 10 balett-estet tartottak.

A kör havi folyóiratot jelentetett meg, első száma "Filharmonia" címen 1926. november 15-én látott napvilágot. Szerkesztője rövid ideig Gárdonyi Ferenc baloldali újságíró volt. A folyóiratot a kör tagjai ingyen kapták meg. A nyomdai- és egyéb költségeket jórészt hirdetésekkel fedezték.

A második világháború után az egyesület első rendkívüli közgyűlését 1945. október 15-én tartották. A kör és az 1946-ban létrehozott Szabadművelődési Felügyelőség közösen tartott néhány kisebb hangversenyt. László Vince, a kör addigi elnöke 1948. október 30-án lemondott. A kör tevékenysége ekkorra már teljesen formálissá vált, működését

⁵ A zeneiskola 1933. augusztus 1-jétől a Péter Pál u. 7. szám alatt, 1936. szeptember 1-jétől a Mátyás király tér 13. számú házban, 1937-től ez év december 1-jéig pedig a Szent István tér 3. számú házban működött. Ekkor a város megvásárolta a zeneiskola részére a Haynald u. 8. számú, ún. Koller-féle házat. Az épületben négy tanterem és egy nagyobb méretű kamaraterem szolgált oktatási célokra.

1949-ben végleg befejezte. A belügyminiszter 138/5/1950. II/10. BM szám alatt mondta ki az egyesület feloszlását.

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek (köt.)	1926-1943
	2. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1945-1948
	3. Egyéb jegyzőkönyvek	1943-1947
	4. Levelezés	1929-1949
	5. Tagnévsor	1942-1943
	6. Tagsági igazolványok	1947-1949
	7. Meghívók	1929-1935
	8. Műsorismertető	1936
	9. Pénzügyi iratok	1941-1949
	10. Bajai Hírlap	1917
	11. Baja-Bácska	1936
	12. Bácskai Újság	1936
	13. Filharmónia	1926-1940
	14. Rovatos pénztárkönyv (köt.)	1941-1949

Népművelő egyesületek

X. 54

A KISKUNHALAS-FÜZESPUSZTAI NÉPKÖNYVTÁR EGYESÜLET IRATAI 1932-1946

1 kötet = 0,02 ifm

Az egyesület feltehetően 1906-ban alakult, erre utal pecsétjének körirata: Kiskunhalas-Füzespusztai Népkönyvtár Egyesület 1906. Az egyesület 1932 előtti működéséről iratok hiányában semmit nem tudunk. Az 1932. évi elnöki beszámolóból kiderül, hogy az egyesület célkitűzéseinek megfelelt, mivel tagjai a könyveket szorgalmasan olvasták. A könyvek száma ekkor 400 kötet tett ki, ezen kívül volt még egy 100 db-ból álló gazdasági könyvtár is, a tagok azonban ezt „nem méltatták kellő figyelemre”, inkább a regényeket, meséket olvasták. A könyvek vásárláson túl adományozás útján is gyarapodtak. (1931-ben a Földművelésügyi Minisztérium dr. Bocsanézi Lukács Pest vármegyei népművelési főtitkár ajánlatára tíz könyvet adományozott az egyesületnek.) A könyvtár gyarapítása mellett bálak, színelőadások rendezésével színesítették az egyesület életét.

Az egyesület egy tanyai iskolában működött. A tagsági díj 1932-ben 1 pengő volt. 1932-ben a közgyűlés a korábbi tisztikart újra megválasztotta: elnöknek Monda Benőt, alelnöknek Simon Sándort és Monda Sándort, jegyzőnek Németh B. Ferencet, pénztárosnak Szentpéteri Balázst, könyvtárosnak Kelecsényi Mihálynét, gépkezelőnek Szentpéteri Gábort. 12 fős választmány és vigalmi bizottság segítette a tisztikar munkáját. 1938-ban Monda Benő elnök lemondott, az új elnök Monda Antal lett, a vezetőket ismét megválasztották. 1944-től Grósz László elnökletével működött az egyesület. A háborús időszakban anyagi károk érték az egyesületet, több tárgy eltűnt, amiről a már eltávozott jegyző nem tudott számot adni. Az egyesület megmaradt vagyonára 1946-ban az MKP és a Független Kisgazdapárt is igényt tartott.

Az utolsó választmányi gyűlést 1946. augusztus 18-án tartották. A jegyző ismertette a belügyminiszter határozatát: „Fentnevezett egyesület eddigi működését a belügyminiszter úr 20.165/1945. BM sz. rendeletével felülvizsgálat alá vette. Ennek következtében nevezett egyesületet az 529/1945. ME számú rendelettel kihirdetett fegyverszüneti egyezmény 19. pontjára való hivatkozással a belügyminiszter 287.211/1946. IV. 14. BM számú rendeletével feloszlatta.”

1. kötet Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei 1932-1946

X. 55

A GÖBÖLJÁRÁSI TANYAOTTHON NÉPMŰVELŐDÉSI EGYESÜLET (KISKUNHALAS) IRATAI 1928-1938

1 csomó = 0,01 ifm

Az egyesületet 1928. január 22-én alakult meg. Székhelye: Kiskunhalas, Göböljárás puszta. Működési területe: Göböljárás, Alsószállás, Balota nevű, kiskunhalasi puszták. (Pecsettjének körirata: „Tanyaotthon Népművelődési Egyesület Göböljárás 1928”). Az egyesület alapszabályban megfogalmazott célja: „a művelődésben magára hagyott tanyai nép tömörítése a népművelődés érdekében, a kor társadalmi, gazdasági és művelődési eszméinek és törekvéseinek kiépítése által”. Az egyesület ezt a célt népművelői tanfolyamok, ünnepélyek, önálló előadások, kultúrdélutánok, műkedvelői és vetített képes előadások, felolvasások, sport- és társasjátékok, pályázatok, versenyek, táncvigalmak rendezésével, valamint kölcsönkönyvtár létesítésével kívánta elérni, hogy „ránevelje a művelődésre és a társadalmi összetartozás érzetére a nemzeti művelődésben elszigetelten élő tanyai lakosságot”. Az egyesület alapítói: Bán György tanító, Vismeg Lajos földbirtokos, Simon Zoltán hírlapíró, Gyenizse Sándor földműves, Batiz Kálmán vasúti pályaaőr, Simon Jenő tisztviselő és neje, Halász Berta voltak. Alapításkor a tagok száma 49 fő volt. A tagdíjat rendes tagok esetében 1 pengőben, pártoló tagok esetében 3 pengőben állapították meg évente, az ifjúság 50 fillér tagdíjat fizetett.

A közgyűlés megválasztotta a tisztikart: (elnök Simon Zoltán, alelnök Varga T. József, háznagy Gyenizse Imre, pénztáros Batiz Antal, jegyző Simon Jenő, titkár Batiz Kálmán, ellenőr Bótás Sándor és Budai Balázs), és a 3 tagú számvizsgáló bizottságot. A választmányban a rendes tagok száma 6, a póttagok száma 3 volt. Az egyesület intéző szervei a közgyűlés (évenként legalább egyszer ült össze, lehetőleg a téli hónapok alatt), a választmány (6-12 rendes tagból és 3 póttagból állt). Vismeg Lajos és neje Csatári Klára 1000 négyszögöl területű telket adományoztak (500 pengő értékben) az egyesület számára, kikötésük az volt, hogy 5 éven belül a székház építését kezdjék meg. 1933-ban a közgyűlés ifj. Ditrich Fülöp szőlőbirtokost választotta meg elnöknek. 1934-ben Vismeg Lajos visszavonta ajándékozását, mivel „az építkezés nem történt meg”. Az 1936-ban tartott közgyűlésen ifj. Ditrich Fülöp elnök megállapította, hogy nagyobb összetartásra van szükség, hogy az egyesület életképes lehessen. Felajánlotta a göböljárási iskola közelében lévő birtokán lévő lakóház szobáját az egyesület részére.

Az egyesületet a belügyminiszter oszlatta fel a 284.243/1948. IV. 3. BM számú határozatával.

A kevés megmaradt iratot tárgyi tételekbe rendeztük.

1. csomó	1. Alakuló közgyűlési jegyzőkönyv	1928
	2. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1933-1936
	3. Határozatok, végzések (rendeletek)	1929-1938
	4. Alapszabály	1928
	5. Tagnévsor	1928
	6. Pénztári iratok (elnöki számadások)	1928
	7. Újságkivágások	é.n.

X. 56

AZ APOSTAGI POLGÁRI OLVASÓKÖR IRATAI

1934-1949

1 dosszié + 2 kötet = 0,07 ifm

A Magyarországi Egyesületek Címtára szerint 1882-ben alakult egy Polgári Olvasókör Apostagon. A levéltár IV. 916 Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei községi egyesületek alapszabályainak gyűjteménye fondjában őrzött „Nyilvántartás a dunavecsei járás területén feloszlott egyesületekről” c. jegyzékben az alakulás éveként 1909-et tüntettek fel.

Ehhez képest az egyesület irataiból 1934-től maradt meg pénztárkönyv, jegyzőkönyvek pedig 1937-től. Az 1938. január 2-án tartott közgyűlésen az Olvasókör elnökének Dér Jánost, pénztárnoknak Samu Józsefet, jegyzőnek ifj. Pintér Mihályt, könyvtárnoknak ifj. Deák Józsefet, ellenőrnek Sági Istvánt választották. Titkos szavazással megválasztották a 12 rendes és 2 pót választmányi tagot, a számvizsgáló bizottságba Babocsik Ferencet, Füstös Antalt, Duzmath Lászlót és Puskás Istvánt, és vigalmi bizottságot alakítottak. A kör épülete több helyiségből állt, a nagytermet rendszeresen bérbe adták rendezvények tartására. A kör helyiségeiben tilos volt kártyázni, hazárdjátékot játszani. Szolgálatás építését határozták el, az egyesületi szolgál részére, erre építő bizottságot választottak, s 1939-ben át is adták a lakást.

Az egyesület tagjai rendes és tiszteletbeli tagok voltak, belépési és tagsági díjat fizettek. A tagokat a választmány szavazása alapján vették fel, a tisztségviselőket évente újra választották. Az egyesületnek könyvtára volt, újságokra fizettek elő (Új Magyarország, Pesti Hírlap, Vasárnapi könyv, Borászati Lapok stb.). A kör bevételét a tagdíjak, rendezvények (bálok, borkóstolók), kugli és biliárdpénzek, helyiségi bérleti díjak képezték, melyből fedezték az épület üzemeltetési, berendezési, biztosítási költségeit, az újságok előfizetési díját, postaköltséget. Minden évben közös „társas vacsorát” tartottak. Egy-egy bál bevételének egy részét adományként jótékony célra fordították (Magyar a magyarért mozgalom, Hadbavonultak családjának segítése stb.). A tagok száma 1944-ben 192 fő volt. 1947-ben új alapszabályt készítettek, de ebből sem maradt egy példány a levéltár őrizetében. Az Olvasókör feloszlását az 560.362/1949. IV. 3. BM sz. határozata mondta ki, melyet az alispán 61.310/1949. szám alatt közölt. (BKMÖL IV. 916)

A fond anyagában meglévő jegyzőkönyv kötetébe közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei váltakozva lettek bejegyezve. A pénztárnaplóban a bevételeket-kiadásokat tartották nyilván, melyet a számvizsgáló bizottságon kívül a Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegyei Számvevőség is felülvizsgált. A levéltár őrizetébe került még egy leltárfüzet, egy tagdíj kivetési, beszédési füzet és egy postakönyv is.

1. kötet	Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyve	1937-1949
2. kötet	Pénztárnapló	1934-1949
3. dosszié	1. Leltár	1934-1948
	2. Tagdíj kivetési napló	1949
	3. Tagdíj beszédési napló	1949
	4. Postakönyv	1949

X. 57

A BAJA-ALSÓVÁROSI KERESZTÉNY OLVASÓKÖR IRATAI 1918-1949

1 doboz = 0,06 ifm

Az egyesület 1911-ben alakult és 1949-ig működött.⁶ Tagjai főként a bajai bunyevác lakosok közül kerültek ki. Könyvtárral, kuglipályával is rendelkezett az egyesület. Elnöke 1949-ben Lovretity Zsigmond volt. Az egyesület 1949-ben 192 rendes taggal bírt.

1. doboz	1. Levelezés	1948-1949
	2. Tagok nyilvántartása	1918-1922
	3. Névjegyzék meghívókhoz	é. n.
	4. Tagdíjfizetési főkönyv (köt.)	1935-1948
	5. Pénztári napló (köt.)	1935-1949

X. 58

A BAJA-FELSŐVÁROSI R. K. OLVASÓKÖR IRATAI (1927) 1948-1950

1 csomó = 0,02 ifm

Az egyesület 1926. december 19-én alakult. Alapszabályát 1927-ben terjesztette fel jóváhagyásra, melyet a belügyminiszter 188.252/1929. VII. BM szám alatt hagyott jóvá. Az alapszabály szerint az egyesület célja: a katolikus öntudatnak, a hazafias szellemnek az ápolása és fejlesztése, valamint a gazdasági és a kulturális ismeretek terjesztése.

Kitűzött céljait napilapok, folyóiratok olvasásával, ismeretterjesztő előadások tartásával kívánta megvalósítani.

Az olvasókör elnöke a mindenkori józsefvárosi plébános volt.

A kör rendes tagjai havi 50 fillér tagdíjat tartoztak fizetni.

Az egyesületi pénztárkönyv (1948-1950) tanúsága szerint a kör kuglipályával is rendelkezett, italméréssel is foglalkozott.

Az egyesület feloszlását az 563.673/1949. IV. BM számú rendelet mondta ki.

1. csomó	1. Egyesületi alapszabály	1927
	2. Közgyűlési jegyzőkönyv	1948
	3. Tisztikar névsora	1948
	4. Pénztárkönyv (köt.)	1948-1950

⁶ A Bajai Keresztény Olvasókörre vonatkozóan adatok találhatóak Baja Város Tanács Végrehajtó Bizottságának (továbbiakban VB). Igazgatási Osztálya 5631-6/1950. sz. iratában (Baján).

X. 59

A BAJA-KISCSÁVOLYI R. K. OLVASÓKÖR IRATAI

1949-1950

1 csomó = 0,04 ifm

Az egyesület 1925. augusztus 2-án alakult. Alapszabályait a belügyminiszter 202.916/1929. VII. BM számon hagyta jóvá.

Az olvasókör tulajdonát képezte Baján a Jelky András u. 6. számú ingatlan, amelyen az olvasókör kultúrháza állt. A kultúrházban táncterem és színpad állt rendelkezésre. Az olvasókör italméréssel is foglalkozott.

Nyilvántartott tagjainak száma 1950-ben 85 fő volt, közülük azonban csak 27 fő fizette a tagdíjat.

Az egyesületet a belügyminiszter 561.664/1949. BM számú rendeletével oszlatta fel.⁷

1. csomó	1. Vagyonleltár	1949
	2. Belépési nyilatkozatok	1950
	3. Illetmény kimutatás	1950
	4. Tagsági könyv (köt.)	1950
	5. Tagdíjfizetési könyv (köt.)	1950
	6. Pénztárkönyv (köt.)	1949-1950

X. 60

A BAJASZENTISTVÁNI

(BAJA-SZENTISTVÁN VÁROSI) OLVASÓKÖR IRATAI

1923-1950

1 doboz = 0,09 ifm

A Bajaszentistváni Olvasókör 1923-ban alakult. Alapszabályát a kör 1923. március 4-i közgyűlése fogadta el, amelyet Lekity Kálmán elnök és Tumbász József jegyző hitelesített. A belügyminiszter 75.469/1923. VIII. BM szám alatt hagyta jóvá.

Az alapszabály szerint az egyesület célja: „a tagok működésének előmozdítása, a hazai kultúra terjesztése, a művészet, az irodalom pártolása, megkedveltetése, a kölcsönös eszmecseréből és a társadalmi együttműködésből eredő szellemi képességek fokozása, továbbá az egymás iránti érzés és barátság kifejezésére irányuló hasznos és élvezetes szórakozások”.

Az egyesület az alapszabályban megfogalmazott célok megvalósítására tagjainak kezdetben bérelt helyiségben nyújtott alkalmat a napi fesztelen szórakozásra, társalgásra, társas-játékokra és időnként estélyek rendezésére. Az egyesületi alapszabály értelmében a rendes tagok 1923-ban évi 200 korona tagsági és 20 korona felvételi díjat tartoztak fizetni.

⁷ Az egyesületre vonatkozóan adatok találhatóak Baja Város Tanácsa 5631-8/1950. sz. iratanyagában (Baján).

A kör első közgyűlését 1928. április 15-én tartotta. Még ebben az évben rádiót vásárolt a kör tagjai számára, amelynek használatáért a tagoknak 10 fillér pótdíjat kellett fizetni. Az egyesület első elnöke Lekity Kálmán 1930. január 19-ig töltötte be tisztségét, többszöri újraválasztást követően. Ekkor Markó Ferenc személyében új elnök került a kör élére. A későbbiekben gyakran változott az elnök személye.

A kör működése 1932-1934 között szünetelt.

Az újjáalakulás első közgyűlésén, 1934. január 9-én, a kör közgyűlés döntése értelmében a régi Olvasókör, a Katolikus Olvasókör és az Iparos Olvasókör ingóságai a Bajaszentistváni Olvasókör tulajdonába kerültek. Az egyesület rendelkezett könyvtárral, és 1934-től számos napilapot és folyóiratot járatott. 1935-től könyvtárhasználati díjat vezettek be. Ez azt jelentette, hogy a kör tagjainak az értékesebb könyvek használatáért 10 fillért, a kisebbekért 4 fillért kellett fizetni. A kör 1934-től korlátozott italmérési joggal rendelkezett, tekepályáját tartott fenn. (Ez utóbbit a kör 1934. április 5-i közgyűlési határozata értelmében 150 pengőért vásárolták meg a Bajaszentistváni Levente Egyesülettől.) A megszállt területekről kiutasított magyarok számára a kör 1934 decemberében gyűjtést rendezett. 1935 januárjában kosárfonási tanfolyam szervezésére került sor. A kör közgyűlése 1934-től az éves tagdíjat 2,50 pengőben állapította meg. Ezt 1937-ben 4 pengőre emelték, de a szegény sorsú tagok éves tagdíját változatlanul 2,50 pengőben állapították meg. 1943-ban a tagdíj 6 pengő lett. Az egyesületnek 1936 végén 178, 1937 februárjában 205, 1938 januárjában 156 tagja volt.

Az 1940. november 3-i közgyűlésen bejelentették, hogy a földművelésügyi miniszter 130.018/1939. és 161.015/1940. számú rendeleteivel 5.000 + 2.000 pengő államsegélyt engedélyezett az egyesület részére Gazdasági Népház céljait is szolgáló köri helyiség vásárlására. Még ezen a közgyűlésen elfogadták a Gazdasági Népház kezelési szabályzatát. Az új intézmény hivatása az volt, hogy a községbeli gazdasági foglalkozású lakosság társadalmi, szellemi, gazdasági és szociális haladásának központja legyen és otthonul szolgáljon minden olyan törekvésnek, amely a fenti célt szolgálja. Ugyanezen közgyűlésen a kör elnöke bejelentette, hogy a Göbl Antal bajai lakos tulajdonát képező, Baja, Szent István király út 104. számú lakóházat 8.000 pengőért megvásárolta, az engedélyezett államsegély és a tagok pénzbeli hozzájárulásának a felhasználásával. 1941-ben új tekepályát építettek. (Erre a célra 2.000 pengő kölcsönt vettek fel a Bajaszentistváni Hitelszövetkezettől.) Az egyesület 1943-1948 között több alkalommal rendezett tekeversenyeket. 1942-ben Kricskovics Lázár, a kör akkori elnöke felvetette, célszerű lenne a kör házában művelődési előadásokat tartatni. Az előadásokat Hargitay Lajos helyi igazgatótanító tartotta a kör helyiségében, a kör tagjai számára.

A belügyminiszter a Bajaszentistváni Olvasókör feloszlását a I. 802/1/1949. IV. 3. BM számú rendeletével mondta ki.

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek (köt.)	1928-1949
	2. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1944-1948
	3. Alapszabály (másolat)	1923
	4. Levelezés	1938-1949
	5. Gazdasági Népház kezelési szabályzata	1940
	6. Egyesületi nyilvántartás	1944
	7. Szerződések	1938-1949
	8. Tagsági igazolványok	1941-1949
	9. Tagsági füzetek I.	1947-1949

10. Tagsági füzetek II.	1947-1949
11. Tagsági füzetek III.	1947-1948
12. Tagdíjbeszedési könyv (köt.)	1941-1943
13. Tagdíj-napló (köt.)	1941-1947
14. Tagnyilvántartási mutató (köt.)	1948
15. Ingóságok leltárai	1945-1946
16. Zárszámadások és költség-előirányzatok	1945-1946
17. Kötvények	1945-1946
18. Adóívek	1934-1947
19. Pénztári napló (köt.)	1948-1949
20. Havi pénztári elszámolások	é.n.
21. Tekeversenyek elszámolásai	1937-1950

X. 61

A BÁTMONOSTORI RÓMAI KATOLIKUS OLVASÓKÖR IRATAI

1912-1949

1 doboz + 4 kötet = 0,11 ifm

Az olvasókör 1912. szeptember 2-án tartotta alakuló ülését.⁸ Elnöke Perndl Adorján plébános, igazgató alelnök Kis József, ügyész Ódry István, titkár Béda Imre, pénztárnok Szlavikovics Péter, könyvtárnok Kovács József, jegyző Mikolovits Lajos, ellenőr Vida István és Papp Péter, számvizsgálók Kovács József és ifj. Németh István lettek. Választmányi rendes tagot 12-t, pótagot 4 főt választottak. A kör alapszabályát december 16-án 184.878/1912. BM szám alatt hagyta jóvá a belügyminiszter. E jóváhagyott alapszabály a háború folyamán megsemmisült, írták az egyesület tagjai a II. világháború után. (A levéltárunkban meglévő egyetlen alapszabály 1945. december 23-án kelt.) E szerint az olvasókör célja a község területén lakó katolikusok szellemi, társadalmi érdekeinek előmozdítása, a közművelődés és összetartás ápolása a politika teljes kizárásával. Céljuk elérésére könyvtárat létesítettek, ismeretterjesztő, műkedvelő előadásokat rendeztek. A kör helyisége kaszinóként is működött, lehetőség volt kártyajátéokra és italt is mértek. A kör vagyonát a tagdíjak, ajándékok és egyéb bevételek képezték.

Tagságának összetétele:

- rendes tagok (felvételi és évi tagsági díj befizetése)
- pártoló tagok (évente megállapított pártoló tagsági díj)
- alapító tagok (meghatározott díj egyösszegű befizetése)
- tiszteletbeli tagok (választmány javaslatára a közgyűlés megválasztott).

⁸ A BKMÖL XXIII. 5 Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának Igazgatási Osztálya 5639/1950. iratában az egyesületekre vonatkozó adatnyilvántartás szerint az Olvasókör megalakulásának időpontja 1900.

Szervei:

- közgyűlés
- választmány
- számvizsgáló bizottság
- tisztikar
- borbizottság

A jegyzőkönyvekből kitűnik, hogy az olvasókör rendszeresen tartotta választmányi üléseit és közgyűléseit, ahol megtörténtek a beszámolások, a tisztségviselők újraválasztása, rendeződtek a felmerült problémák. A meglévő iratokon 1947-től, a jegyzőkönyvekben 1949-től „*Bátmonostori Római Katolikus Olvasó és Gazdakör*” megnevezés szerepel.

A levéltár őrizetében lévő alapszabály gyűjteményben (IV. 416 Bács-Bodrog vármegyei községi egyesületek alapszabályainak gyűjteménye) van utalás arra, hogy működött egy Római Katolikus Gazdakör Bátmonostoron. Valószínűleg a két egyesület 1947-49 között fuzionált. Erre azonban írásos bizonyítékunk nincs. Mindkét egyesület ugyanazzal a belügyminiszteri rendeletszám – 558.667/1949. BM sz. – alatt szüntették meg, és azonos az alispáni feloszlatást közlő rendeletszám 7919/1949 is.

A fondban meglévő jegyzőkönyv kötetében az alakulástól 1949-ig megtalálhatók a közgyűlésen és választmányi ülésen felvett jegyzőkönyvek. A levelezés nagyon hiányos. 1946-ban egy füzetben iktattak, mivel azonban az ott beírt iratok nincsenek meg teljes mértékben, így a megmaradtakat időrendbe rendeztük. Egy-egy évből maradtak meg a tagnyilvántartások, vizsgálati ívek az italmérés ellenőrzéséről, pár irat a pénzügyvel kapcsolatban – kártyakönyv, pénztárnapló, pénztárkönyv –, borfogyasztási adó megállapításához felvett szemleív és borkészlet raktárkönyv. A könyvtárban található könyvekről és a kölcsönzésekről nyilvántartást vezettek, melyet a gazdasági felügyelőség részéről ellenőriztek (1937). A bejegyzésekből arra lehet következtetni, hogy nem pontosan vezették, mert a könyvállomány sorszámanál magasabb a kölcsönzött könyv száma, és a kölcsönzés éve sem folyamatos. A kölcsönkönyvtári nyilvántartás (5. k.) kötet végén található a „kölcsönzés nyilvántartás 1935-1948-ig, és 1949-ből vagonleltár.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1912-1949
	2. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1949
	3. Levelezés	1934-1948 + é.n.
	4. Tagnyilvántartás	1941-1947 + é.n.
	5. Vizsgálati ívek	1938-1944
	6. Pénzügyi iratok	1934-1944
	7. Borfogyasztási adóval kapcsolatos iratok	1925-1948
2. kötet	Pénztárnapló	1941-1949
3. kötet	Pénztárkönyv	1925-1935
4. kötet	Ua.	1935-1949
5. kötet	Kölcsönkönyvtári nyilvántartás	1935-1949

X. 62

A DUNASZENTBENEDEKI POLGÁRI OLVASÓKÖR IRATAI 1895-1946

1 csomó = 0,04 ifm

Ribiczei Nemes Viktor tanító 1895. január 17-én felhívással fordult Dunaszentbenedek község lakosságához egy olyan társaság alakítása ügyében, „mely nélkül egy jóra való község sincs, s mely bevezeti az embert a világ dolgaiba. E társaság egy olvasó kör.”

Január 27-én 37 taggal „*Szentbenedeki Polgári Olvasókör*” néven megtartották alakuló ülésüket, melyen elnöknek Máthé Józsefet, alelnöknek Felnagy Dánielt, pénztárnoknak Klauber Sándort, főjegyzőnek R. Nemes Viktort, jegyzőnek Felnagy Józsefet választották meg, rajtuk kívül még 6 választmányi tag alkotta a kör vezetőségét. Az egyesület alapszabályát 44622/1895. BM számon hagyta jóvá a belügyminiszter. Az olvasókör célja az volt, hogy tagjainak lehetőséget biztosítson a vallás és politika, napi események, fontosabb országos dolgok megbeszélésére, mások nézetének tiszteletben tartása mellett. Az olvasókörben könyvtár is működött (Samu Mihály volt a könyvtáros), ahol újságot olvashattak, könyvet kölcsönözhetnek. (A könyvek egy hétnél tovább nem lehetnek a tagoknál, s értük „olvasási díjat” – 2 kr. – kellett előre fizetni.) Lehetőségük volt a tagoknak folyóiratok olvasására is, hiszen több újságot járatott az olvasókör (Magyar Hírlap, Kalocsai Néplap, Nép Zászlója stb.). Ezen kívül előadással egybekötött táncesteket rendeztek, melyek bevétele a kör anyagi forrása volt a tagdíjak mellett. A tagok belépési díjat is fizettek. Közgyűlést évente többször tartottak, ahol az olvasókört érintő ügyekben döntöttek.

A kör neve 1901-ben „*Dunaszentbenedeki Polgári Olvasókör*”-ként van jelölve. 1929-ben a földművelésügyi miniszter 107 kötetből álló népkönyvtárat adományozott az olvasókörnek, melynek kezelését Szakáll Sándor vállalta. Az egyesület megszűnéséről a I/600/5. IV. 3. 1949. BM sz. rendelet alapján az alispán 61.867/1949. sz. leiratában intézkedett.

A fond anyagát jórészt jegyzőkönyvek, levelezés és pénzügyi iratok alkotják. Közgyűlést évente többször is tartottak, a jegyzőkönyvekből nyomon követhetjük a kör működését 1933-ig. Későbbi jegyzőkönyvek nem kerültek a levéltárunkba. A levelezés évkörét tekintve majdnem felöleli az olvasókör fennállásának időszakát, viszont nem iktatták azokat, így nem tudtuk kideríteni, hogy teljes-e az iratanyag. A pénzügyi iratok hiányosak, a bevételi és kiadási naplók 1921-ig maradtak meg. A fond anyaga átlapozással kutatható.

1. csomó	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1895-1933
	2. Jegyzőkönyvi kivonat	1943
	3. Levelezés	1895-1946
	4. Pénzügyi iratok	1899-1921 + é.n.

X. 64

A KECSKEMÉTI OLVASÓKÖR IRATAI

1871-1891

1 doboz = 0,10 ifm

Az olvasókör 1861-ben 356 tag aláírásával alakult, helyiséget Király Károly házában béreltek.⁹ Az alapszabály szerint az egyesület célja volt: „a művelt társalgás és erkölcs szabályaival megférő lélekderítő ismeretek, s elvek megszerzése, hazai és helyi érdekek felkarolása a vallási fejtegetések kizárásával”.¹⁰ Tagja lehetett minden becsületes férfi, akit a választmány arra alkalmasnak talált. A tagok kötelesek voltak az évenként megállapított részvénydíjat félévenként előre rendezni, s a házszabályokat betartani. Az egyesület ügyeit a közgyűlés (melyet negyedévenként hívtak össze) és a választmány (mely szükség szerint ülésezett) intézte. A választmányi ülésen az olvasókör elnöke, al-elnöke, jegyzője és a – minden 10 tag után választott 1 fő – választmányi tagok voltak jelen. A pénztárnok felelt a kezelése alatti összegekért, a könyvtárnok a társulat könyvei, folyóiratai felett őrködött. Rendszeresen előfizettek a Hon, Pesti Napló, Reform, Üstökös, Magyarország és a Nagyvilág, Hírmondó, Pester Lloyd, Budapesti Közlöny, Bolond Miska, Borsszem Jankó, Kecskeméti Lapok c. lapokra. 1890-ben egy hirdetésny található a levelek között, mely az ingóságok és apróbb tárgyak eladására vonatkozik, de az olvasókör megszűnéséről nincs adatunk.

Az iratok között a választmány egy jegyzőkönyve (1877), néhány jegyzőkönyvi kivonat, levelek és pénztári melléletek találhatóak. Nyilvántartások tétel cím alatt vontuk össze csekély terjedelmük miatt a tagsági aláírási íveket, névsorokat, tagdíj- és házrészvény nyilvántartást, kölcsön kötelezvényt és a bérleti szerződést. A pénztári melléletekből kitűnik, hogy az olvasókör bevételeit a tagdíjak (részvénydíj), a rendezvények jövedelme, és a terem-bérleti díjak képezték. Kiadásai között a fenntartási és működési költségek szerepeltek. A pénztári melléletek 1878-ig sorszámmal ellátottak, így azokat addig annak rendjébe, később időrendbe rendeztük.

1. doboz	1. Választmányi ülés jegyzőkönyve	1877
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyveink kivonatai	1874-1877
	3. Nyilvántartások	1871-1890 + é.n.
	4. Pénztári melléletek	1871-1891 + é.n.

⁹ BKMÖL IV. 1609/b Kecskemét Város Tanácsának iratai. Közigazgatási iratok. 1197/1861.

¹⁰ BKMÖL IV. 1939 161. sz.

X. 65

A SZAKMÁRI KATOLIKUS OLVASÓKÖR IRATAI 1910-1949

1 kötet = 0,02 ifm

A szakmári „*Katolikus Olvasókör*” 1910. január 27-én tartotta alakuló közgyűlését, mintegy 65 katolikus polgár jelenlétével. Az elnöklő Kanyó Tamás szakmári lelkész így nyitotta meg a gyűlést: „... ily kör alakulása nagy erkölcsi haszonnal lehet a hívekre nézve, mert katolikus érzelmű jó hírlapok-, hasznos olvasmányú könyvek olvasása, valamint közérdekű előadások következtében szívüket és eszüket kiművelhetik, s ezáltal a hazának és az egyháznak hasznos polgáiraivá válhatnak ... minél számosabban lépjenek be a *Katolikus Olvasókör* tagjainak sorába, és összetartó munkássággal igyekezzenek a szent ügy érdekében buzgólkodni, mert az összetartásban rejlik az erő, és munkájukon is csak így lesz az Isten áldása.” Az egyesület tagjai közé 62 fő lépett be. A kör védőszentje Szent József lett. (A kör pecsétjébe is az ő képe került.) A beiratkozási díjat 1 koronában, az éves tagdíjat 2 koronában állapították meg. Megválasztották a tisztviseleket: elnök Szabadi Ferenc, alelnök Tóth János, jegyző Molnár Vendel (tanító), pénztáros Rigó György, könyvtáros ifj. Boromisza János lett, és megválasztották a bizottmányba 12 rendes és 4 póttagot. Az egyesület alapszabályát a kalocsai érsek megerősítette, s 50 koronával segítette az Olvasókört. Helyiségül Tóth Károlytól béreltek egy szobát. Elhatározták az „*Alkotmány*”, „*Kalocsai Néplap*”, „*Tolnai Világlap*” és egy, a munkások részére való hírlap beszerzését. Könyvtárukat felajánlott könyvekből, valamint a Földművelésügyi Minisztériumtól, a Szent István Társulattól és a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsától kért ajándékkönyvekből gyarapították. Később saját erőből is vásároltak könyveket, és újabb újságokra fizettek elő. Kanyó Tamás plébános a „*Szív*” c. újságot a kör tagjai részére ajándékként járatta.

Az I. világháború miatt 1917. december 31-től szünetelt a kör működése. 1921. február 10-én tartottak újra gyűlést, ahol elnöknek újra választották Szabadi Ferencet, alelnök Musza János, jegyző Molnár Vendel, pénztáros id. Vén József, könyvtáros ifj. Szabadi Sándor lett, s megválasztották 12 rendes és 4 pót választmányi tagot. 1930. január 7-i közgyűlésen úgy határoztak, hogy a kör belép a Katolikus Népszövetségbe.

A kör italméréssel is foglalkozott, – ez lett egyik bevételi forrása – így borkezelőt is alkalmaztak, akit minden évben újra választottak. Ennek kapcsán két pénztárnoka lett a körnek, egy tagdíjpénztárnok és egy borpénztárnok. Évente egy alkalommal Budapesten 3 napos országos nagygyűlésen vehettek részt. 1935-ben a megtakarított pénzükből házat vettek, hogy a körnek saját helyisége legyen. Bevételük a tagdíjból, érseki adományból, bálók, táncvigalmak rendezéséből, kuglipálya, biliárdasztal használati díjából, italmérésből adódott, kiadásait a helyiség fenntartása (terembér, fűtés, világítás), postaköltség, újság-, könyvrendelés stb. képezték. A II. világháború alatt a fronton lévők hozzátartozóinak segítésére műkedvelő előadást szerveztek, ennek bevételét fordították segélyezésre. Az egyesület feloszlását a I.309/1946. IV. 3. BM sz. belügyminiszteri határozat alapján az alispán 56.768/1946. sz. leiratában közölte. Ennek ellenére – a jegyzőkönyvek tanúsága szerint – a kör továbbra is működött. Az 1948. november 9-én megtartott közgyűlés tárgya azonban már: „a kath. kör helyett valamely demokratikus egyesület szervezése, megalakítása” volt. Többen gazdakörre való átalakításra gondoltak, de

kiderült, hogy nincs szükség a kör átszervezésére, mert katolikus körként is engedélyezni fogják a további működést. Alapszabályukat jóváhagyásra újólaj felterjesztették a Belügyminisztériumba, melyet az jóváhagyott. A Függetlenségi Népfrent 1949-ben elrendelte a tisztikar demokratikus átszervezését, melynek alapján az MDP-ből 10 rendes és 2 póttagot, a Független Kisgazdapártból 5 rendes és 1 póttagot, a Nemzeti Parasztpartból 5 rendes és 1 póttagot választottak. Még ebben az évben döntöttek arról is, hogy ha szükséges, a Földművesszövetkezetbe lép be a kör és nem a DÉFOSZ-ba. A kör utolsó jegyzőkönyve 1949. szeptember 5-én kelt a választmányi ülésen.

A fond anyaga mindössze egy kötetből áll, melyben a közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei találhatóak. A jegyzőkönyvekből sokat megtudunk a kör működéséről, így a tagok számáról, a pénzügyi elszámolásról, a tisztviselői kar változásáról, problémáik megoldásáról. Mutató nem készült a kötethez, így átlapozással kutatható.

1. kötet Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei 1910-1949

X. 66

A SZEREMLEI REFORMÁTUS OLVASÓKÖR IRATAI 1932-1949

1 doboz = 0,03 ifm

Az olvasókör 1932. március 13-án az Ifjúsági Egylet helyiségében tartotta alakuló közgyűlését. Ekkor fogadták el az alapszabályt, választották meg a tisztikart (elnök, al-elnök, gazda, pénztárnok, ellenőr, jegyző, könyvtáros), a 12 fős választmányt és a 4 póttagot, valamint a 3 fős számvizsgáló bizottságot. 1933-ban átvették a Szeremlei Református Ifjúsági Egylet ingó és ingatlan vagyonát, a vagyont terhelő tartozásokkal együtt. Az olvasókör elfogadta vallási és erkölcsi tekintetben a presbitérium ellenőrzését, működését a valláserkölcsi, hazafias érzések jellemezték. Az egyesület semmiféle pártot nem támogatott, tilos volt a politizálás. A közművelődést szolgáló irodalmi, történeti, néprajzi, zenei, gazdasági tárgyú előadásokat tartottak, hírlapokat járattak. Tagjai rendes és pártoló tagok voltak. Italméréssel is foglalkoztak, így a bor biztosítására 3 fős borvásárló bizottságot hoztak létre, melynek tagjait – hasonlóan a tisztikar és választmányhoz – évente újraválasztották. 1938-ban új ház (bankkölcsonnel történő) vásárlását, 1939-ben a régi helyiség eladását határozták el. Az eladás és vétel 1941-ben történt meg, saját céljaiknak megfelelően átalakították az épületet. A berendezés megvásárlására, s az adósság rendezésére gyűjtést végeztek. Jó kapcsolatban voltak az egyházzal, más egyesületekkel, pártokkal, kiknek helyt adtak az épületben gyűléseik tartására. Az egyesület bevételeit a tagdíjak, terembér, adományok, előadások bevétele, biliárd-, kártya-, kuglipénzek képezték. Kiadásai között szerepeltek az épület fenntartási, javítási, biztosítási költségei, adók, közterhek, az üzletvezető járadéka, újság előfizetési díja, árvízkarosultaknak jutott adomány. Az egyesület működése az 556.076/1949. IV. 3. BM sz. belügyminiszteri határozattal, (7241/1949. alispáni irat) szűnt meg. 1949. május 22-én a választmányi ülésen felmerült, hogy az olvasókör épületét a szeremlei földműves szövetkezetnek átadják vagy bére adják. A döntést a közgyűlés hatáskörébe utalták. Erről azonban már nincs adatunk.

A fond anyagát egy kötet jegyzőkönyv, és néhány irat alkotja. A kötetben közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei 1933-1949-ig vannak időrendben. Az iratok között néhány jegyzőkönyv, leltár, számadás, belépési nyilatkozat, az épület átalakításával kapcsolatos tervrajz és pályázat szerepel. Levelei a régi ház eladásával, az új vételével, az italmérési joggal, az abból adódó büntetéssel foglalkoznak. Pénzügyével kapcsolatban néhány terembérleti irat maradt meg.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1933-1949
	2. Alakuló és rendkívüli ülések jegyzőkönyvei	1932-1933
	3. Ügy- és pénzkezelési jegyzőkönyvek	1937, 1939, 1942
	4. Levelezés	1936-1949 + é.n.
	5. Belépési nyilatkozatok	1940
	6. A református egyházközség kultúrházának átalakítási tervrajzai és iratai	1941
	7. Leltárok	1938, 1940, 1942
	8. Számadások	1938-1944
	9. Pénzügyi iratok	1939, 1947-1948

X. 67

A TATAHÁZAI IPAROS OLVASÓKÖR IRATAI 1938-1944

1 csomó = 0,03 ifm

„Isten áldja a tisztos ipart!” mondattal indította az Iparos Olvasókör 1938. március 13-án tartott alakuló ülés jegyzőkönyvét annak írója. Az 51 tagú közgyűlés díszelnökének Fábrián Jánost, elnöknek Sütő Jánost, alelnöknek Varga Nándort, pénztárosnak Varga Pált, jegyzőnek Hunyadi Mátét, könyvtárosnak Pintér Gyulát, ellenőrnek Lengyel Jánost és Téglás Jánost, választmányi rendes tagot 6 főt, póttagot 2 főt, a vigalmi bizottságba 5 főt, a számvizsgáló bizottságba pedig 10 főt választottak, a háznagy Lajkó Mihály lett. A tisztikar megválasztása 3 évre szólt. Alapszabály nem maradt meg, ezért az egyesület célját nem sikerült kideríteni. Valószínűleg az akkor általánosan elfogadott elveket tűzhatték ki célul (kultúrált művelődés, társas élet előmozdítása olvasás, társalgás által). Helyiségül vásároltak egy házat, melyet a célnak megfelelően átalakítottak és berendeztek. Az olvasókör tagjai rendes és pártoló tagok voltak, tagdíjat fizettek, melyek a költségek fedezésére szolgáltak. A költségek fedezésére szolgált még a műkedvelő előadások bevétele is. Szerveztek kugli-versenyt, valamint a háborús időszakban gyűjtést a hadbavonult iparosok részére. Előfizettek a „Függetlenség” és „Felső-Bácska” c. újságra, melyet a tagok olvashattak az összejöveleken. Az alapszabályt 268.029/1938. BM rendelettel hagyta jóvá a belügyminiszter. A kör működéséről a megmaradt iratokból mást nem sikerült megtudni. Felosztatását a 626.924/1948. IV. 3. BM sz. belügyminiszteri rendelet alapján 1166/1949. számon közölte az alispán.

A fond anyagát jegyzőkönyvek, beiratkozási füzet és pénztárkönyv alkotja. Az egy kötetnyi jegyzőkönyvben közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei, s a kör életére vonatkozó határozatok olvashatók. A beiratkozási füzetbe saját kezűleg kellett alá-

írni a jelentkezést, megjelölve, hogy rendes vagy pártoló tag kíván-e lenni az illető. A pénztárkönyv az Olvasókor bevételeit és kiadásait tartalmazza 1938-1944 között. Az iratokhoz kutatási segédlet nem készült, átlapozással kutathatók.

1. csomó	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (füz.)	1938-1944
	2. Beiratkozási füzet (füz.)	1938-1944
	3. Pénztárkönyv (köt.)	1938-1944

X. 68

A KISKUNHALASI IPAROS ÉS KERESKEDŐ IFJAK EGYLETÉNEK (1934-IG A KISKUNHALASI IPAROS IFJAK ÖNKÉPZŐ EGYESÜLETE) IRATAI 1928-1949

2 kötet + 3 füzet = 0,06 ifm

A Kiskunhalasi Iparos Ifjak Önképző Egyesülete 1902. január 12-én alakult alapszabályát a belügyminiszter 1902. február 26-án hagyta jóvá.¹¹ Elnöke Nagy Kálmán szabómester lett, még ebben az évben tőle Dékányi Árpád gimnáziumi rajztanár vette át az elnökséget. 1903-tól saját székháza volt az egyesületnek. 1902-1928-ig az egyesület működéséről jegyzőkönyv és egyéb iratok hiányában nem tudunk. Az első adatok 1929. január 23-i választmányi ülésről maradtak fenn. Ekkor az elnök Sáfrik Kálmán, alelnök Bor István, háznagy Mucsi Sándor, könyvtáros Szvetnik Antal, ellenőr Gajág János, jegyző Török Imre, számvizsgálók Heteyi Ferenc és Nagy K. Imre voltak. Ezen az ülésen borbizottságot választott a választmány (Mucsi Sándor, Gajág Károly és Egrényi Árpád személyében.) A könyvtár állománya 1929-ben a katalógus szerint 386 kötetből állt. 1930-ban a tagok száma 176 volt.

1934-ben módosították az alapszabályt és az egyesület neve is változott „*Kiskunhalasi Iparos és Kereskedő Ifjak Egylete*” névre. (A közgyűlés egyhangúan szavazta meg, hogy az egyesület nevében a kereskedő név szerepeljen.) Alapszabály szerinti céljuk volt: „tagjai részére oly központot létesíteni, mely az iparos és kereskedősegédeknek gyűlhelyül szolgálván, az összetartás érzetét fejleszteni; felolvasások, társas összejövetelek, dal és zeneestélyek, műkedvelői előadások stb. rendezése könyvtár fönntartása és hírlapok járatása által; szellemi és erkölcsi előrehaladásukat biztosítani; hazafias és vallásos szellemben összetartani, hogy így a hazának és a társadalomnak hasznos polgárai legyenek”. Az egyesület legfőbb szerve a közgyűlés. Évenként egyszer, legkésőbb február hó végéig rendes közgyűlést tartottak, rendkívülit pedig a felmerült igény szerint. A választmány az egyesület minden olyan ügyét intézte, amely nem tartozott a közgyűlés, vagy a tisztikar egyes tagjainak hatáskörébe. A választmány a tisztikar tagjaiból, 14 rendes és 6 pót választmányi tagból állt. Az egylet tisztviselői: az elnök, az alelnök, a jegyző, a pénztáros, az ellenőr, a háznagy és a könyvtáros voltak. A tisztviselőket a rendes

¹¹ BKMÖL V. 285 Kiskunhalas város egyesületi alapszabályainak levéltári gyűjteménye. 1.d. 31.sz.

tagok sorából egy évi időtartamra választották. (Az elnök, alelnök és pénztáros az alapító vagy pártoló tagok soraiból is választhatók voltak.) Az egyesület tagjai: alapító, tiszteletbeli, rendes és pártoló tagok. Tagdíj egész évre 3 P volt, felvételi díj 1 P.

1941. február 23-án Tóth Szilvesztert választották meg elnöknek. (Az 1943-1944 közötti időszak jegyzőkönyvei hiányoznak.) 1944 júniusában (a választmányi jegyzőkönyv tanúsága szerint) a polgármester felszólította az egyesületet, hogy olvadjon bele a MOVE Társadalmi és Sport Egyesületbe. Úgy határoztak, hogy ha a többi társadalmi egyesület is beolvad, akkor hajlandóak ők is beolvadni.

Az egyesület vagyona az alapító, rendes és pártoló tagok által fizetett tagdíjakból, az egyesület házából, berendezésekből, könyvtárból és a juttatott adományokból állt. Bevételeit a tagdíjak, felvételi díjak, játszmadíjak, mulatságok és italból befolyt pénzek, valamint adományok képezték. 1945-ben az egyesület vagyona a következő volt: Székház 12000 P, berendezés: 4000 P, készpénz: 1170,21 P, könyvtár 3000 P, tagdíjhátralék: 90 P, összesen: 20260,21 P.

Az 1945 szeptemberében a helyi Nemzeti Bizottság úgy döntött, hogy az egyesület helyiségeit a Nemzeti Parasztpárt helyi szervezete veszi át, mert erre az egyesületre szükség nincs. (A NPP eredetileg a Polgári Olvasókör helyiségeit igényelte.) Az egyesület tiltakozását fejezte ki, mondván: „... akkor amikor a Nemzeti Kormány a magántulajdon alapján áll, egy közület, melynek csak véleményező és irányító hatásköre van, nem vehet el és utalhatja ki egy egyesület magántulajdonát, amire csak az alapszabályok értelmében joga a belügyminiszternek van.”

1946. április 7-én (az 1945-ben elhunyt Sáfrik Kálmán helyett) Szilágyi Dezsőt választották elnöknek. (1946 májusában a tagdíjat a vezetőség 2 db tojás napi árában állapította meg: 1948. március 7-én Tóth Szilveszter lett az elnök. Az utolsó (választmányi) ülést 1949. szeptember 3-án tartották. A feloszlatast elrendelő belügyminiszteri rendelet száma: 557.197/1949. IV. 3. BM sz.

Az egyesület iratai hiányosan kerültek be a levéltárba. A 20. század eleji működéséről nincs ismeretünk, csak 1929-től követhető nyomon tevékenységük, főként a választmányi és közgyűlési jegyzőkönyvekből. Levelezése egyáltalán nem maradt fenn. Az iratokhoz levéltári segédlet nem készült, csak átlapozással kutathatók.

1. kötet	Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1929-1942
2. füzet	Ua.	1944-1949
3. füzet	Alapszabály	1934
4. füzet	Tagnyilvántartó füzet	1929-1939
5. kötet	Pénztárkönyv	1928-1949

X. 69

A KISKUNHALASI REFORMÁTUS ÖNKÉPZŐKÖR IRATAI 1924-1949

1 csomó + 4 kötet + 1 füzet = 0,10 ifm

Az egyesület valószínűleg 1924-ben alakult. Ezt az bizonyítja, hogy 1949 márciusában emlékeztek meg a Kör fennállásának 25. évfordulójáról. Az alapszabályt – amely sajnos nem maradt fenn – 1926-ban hagyták jóvá. 1936-ig csak a pénzügyeket ismerhetjük meg az iratokból. Az első megmaradt választmányi jegyzőkönyv szerint 1936. február 14-én a következő tisztségviselőket választották meg: díszelnöknek Pataky Dezső és Szabó Zsigmond nagytiszteletű urakat, elnöknek dr. Gusztos Károly helyettes polgármestert, alelnököknek Nagy Istvánt és Paczolay Istvánt, ügyésznek dr. Kathona Mihályt, pénztárnoknak Kocsi Lászlót, jegyzőnek Komlós Istvánt, titkárnak Paczolay Győzöt, ellenőröknek Kiss Károlyt és dr. Fülöp Sándort, számvizsgálóknak Mészáros Jánost, Sáfrik Kálmánt és Szili Sándort, könyvtárosnak Gargya Lászlót, háznagynak Füle Sándor, karnagynak Frölich Lajost. A választmányi tagok száma 17 fő volt. 1936. november 20-án tárgyalták a kiskunhalasi református lelkeszi hivatal átiratát, melyben „nevezett a presbitérium felfüggeleti jogának biztosítása céljából a Kör alapszabályai módosítását kívánja”. A választmány megállapította, hogy „a Kör nem vallásos egyesületnek alakult s működésében is református jellegének kiemelése mellett társadalmi egyesületnek vallja magát. Alapszabályait a M. Kir. Belügyminisztérium hagyta jóvá, de jóváhagyta 125/1926. sz. alatt a presbitérium és a főtiszteletű esperes úr is. A kör a presbitérium felügyeletét az egyháztanács 1934. évi jegyzőkönyvének 201. számú határozatából kitűnőleg elismerte. Ilyen körülmények között a választmány a kör alapszabályainak módosítását nem látja szükségesnek”.

1937. február 19-én mégis módosították az alapszabályt, de más okból: az eddigi 12 rendes választmányi tag számát 24-re, a 4 póttag számát pedig 8-ra emelték. A rendes tagok mellett „olvasó tagokat” is felvettek. Az egyesület vigalmi bizottsága szervezte a szilveszteri és tea-esteket. 1937. március 14-én Herceg Ferenc: Ocskay brigadéros c. művét adták elő. Cseri László tanító a kör tagjai részére fonó tanfolyamot vezetett. Műsoros előadások mellet kugli, biliárd állt a tagok kultúrált időöltésének szolgálatában. Ugyanakkor könyvtárat tartott fenn az egyesület és újságokat járattak.

Bevétele tagdíjakból, műsoros előadásokból, mulatságokból, „pengős akciókból”, kugliból és biliárdból, italmérésből volt az egyesületnek. Kiadásai: adóból, világitásdíjból, lapok előfizetéséből, a gondnok fizetéséből, az egyesület épületének javításából, karbantartási díjából és jótékony célra tett adományból tevődtek ki. (1937-ben a kiadást 2700 P-re, a bevételt 2714 P-re tervezték.) Egy dolog volt a tervezés és másik a megvalósulás, mert a jegyzőkönyvekből kiderül, hogy a kör adósságot halmozott fel. 1938. február 13-án a Református Egyháztanács a presbitériummal egyetértőleg a kör adóssága kifizetésére a kezelése alatt lévő alapítványokból 15000 P kölcsönt szavazott meg. 1939. évre a Református Egyháztanács és presbitérium 500 P segílyt juttatott az egyesületnek. 1940-ben az árvízkárosultak számára rendeztek műsoros estet, melynek tiszta jövedelme 236,19 P volt.

1943. március 7-én választottak először borbizottságot, elnöke Péter Balázs választmányi tag lett. 1946. szeptember 5-én a Nemzeti Parasztpárt átiratban kérte kultú-

relőadások és táncmulatságok céljára a helyiségek átengedését. Az ülés úgy határozott, hogy a megjelölt napokra a kör helyiségeit bérbeadni nem tudja, ellenben egy-egy alkalomra készséggel rendelkezésre bocsátja a helyiségeket.

1947. április 18-án az alelnök a választmányi tagok figyelmébe ajánlotta a politika teljes távoltartását a kör életétől és az alapszabályokhoz való szigorú ragaszkodást. 1948. február 29-én felhívta a választmány figyelmét a péntek esténként tartandó bibliaestekre és kérte a tagok minél számosabban való megjelenését. 1949. március 20-án ünnepelte az egyesület fennállásának 25. évfordulóját. Utolsó ülését pedig 1949. május 25-én tartotta. A belügyminiszter az 561.915/1949. IV. 3. BM sz. alatt oszlatta fel az egyesületet.

Az egyesület működéséről a választmányi jegyzőkönyvből lehet legtöbbet megtudni, mely csak 1936-tól maradt meg. A könyvtári nyilvántartások az egyesület könyvtári állományát tükrözik. Mivel tagnyilvántartók nem szerepelnek a fond anyagában, a tagokról a „Kölcsönző könyv”-ből szerezhetünk információkat, sajnos csak az 1942 és 1949 közötti időszakból. A pénztári iratok csomójában az 1949. évi bevétel-kiadás füzet mellett a nyugtákat szoros időrendbe rendeztük. Az iratokhoz levéltári segédlet nem készült, csak átlapozással kutatható.

1. kötet	Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1936-1949
2. füzet	Könyvtári jegyzék	é.n.
3. kötet	Kölcsönző könyv	1942-1949
4. kötet	Könyvtári nyilvántartás	1948
5. kötet	Pénztárkönyv	1924-1949
6. csomó	Pénztári iratok	1949

X. 70

A KISKUNHALASI SZÁSZ KÁROLY ÖNKÉPZŐKÖR (1893-IG KISKUNHALASI REFORMÁTUS ALGIMNÁZIUM ÖNKÉPZŐ EGYLETE, MAJD 1929-IG HALASI REFORMÁTUS LYCEUMI ÖNKÉPZŐKÖR) IRATAI 1871-1938

3 kötet = 0,08 ifm

Az egyesület „Kiskunhalasi Református Algimnázium Önképző Egylete” néven alakult 1871-ben. Alapításkor 28 fő volt a taglétszám. Az egylet tagjai lehettek a 4 alsóbb osztály tanulói 60 krajcár befizetése mellett. Az egylet tisztviselői: az elnök (aki 8. osztályos lehetett, hivatala csak az iskolai év végéig tartott), az alelnök, (ő jelölte ki a szavalatokat), a főjegyző és aljegyző (feladatuk volt az elfogadott műveket szerzőik nevével érdemkönyvbe vezetni), a pénztárnok, a titkár, valamint a könyvtáros. Az egyesület tagjai dolgozatokat írtak, verset mondtak, és azokat megbírálták. A dolgozatokat minden tag idegen kézírással adta be a titkárnak jelíges levélben. Ha valamely bírálatnál egyes tag nem volt megalégedve, kivehette azt ellenbírálatra, azután az ellenbírálatot felolvassva az egylet határozott afelől, hogy érdemkönyvbe írják vagy elvessék a művet. Az

egyesület a szabályok ellen vétőket 5, 10, 15, 20, 50 krajcár büntetés lefizetésére kötelezte.

Az első gyűlést 1871. november 26-án tartották. A gyűléseket az iskolai időszak alatt hetenként kétszer, vasárnap és kedden tartották. Szünidő alatt nem tartottak gyűléseket. Az utolsó megmaradt gyűlésjegyzőkönyv 1878. június 21-i dátumot viseli a kötetben. Az 1878 és 1893-ig terjedő időszak jegyzőkönyvei hiányoznak.

1893. október 1-jén módosították az alap- és rendszabályokat. Az egyesület neve: „*Halasi református lyceumi önképzőkör*” lett. Célul tűzték ki, hogy a kör tagjait a tudományok minden ágában, de különösen a magyar nyelv és irodalom mezején képezik.” A megvalósítás eszközei: „gyűlések, a készített művek és azokról szóló bírálatok, szavالات, lapok járatása, és pályadíjak kitűzése.”

Köteles volt minden rendes tag az év folyamán két művet beadni, kétszer szavalni, vagy (1899-től) pályázati darabot előadni, és a titkár által neki kiadott művet megbírálni. A rendes tagok 60 krajcár tagdíjat, a pártoló tagok ennek felét fizették. 1895. szeptember 15-i rendes gyűlés a tagsági díjat 1 forintra emelte. 1893. szeptember 21-től a következő tisztségeket töltötték be: elnök (Korda Imre tanár), alelnök, főjegyző, főtitkár, pénztárnok, ellenőr, altitkár, aljegyző (ezekre a tisztségekre VIII. osztályosokat választottak). A főkönyvtárnok és alkönyvtárnok két VII. osztályos volt. Minden tanév elején alakuló ülést tartottak, ahol az elnöklő tanár röviden megemlékezett a kör céljáról és rendeltetéséről. Itt nyílt alkalma mindenkinek bemutatni munkáit.

Az utolsó bejegyzett ülés időpontja 1901. december 15. Az egyesület működéséről ettől kezdve 1924-ig nem tudunk semmit.

Szász Károly nevét feltehetően 1929-ben vette fel az egyesület. Az 1930. szeptember 18-i jegyzőkönyvben már ez a név szerepel: „*Szász Károly Kör*”. A rendes tagok száma 62 (VII-VIII. osztályosok), a pártoló tagok száma 55 (V-VI. osztályosok) volt 1929-ben.

A jegyzőkönyv szerint az utolsó ülést 1939. január 29-én tartották. Ezután az egyesület működéséről nem tudunk.

A fond anyagát mindössze 3 kötet jegyzőkönyv alkotja, melyek mutató hiányában átlapozással kutathatók.

1. kötet	Közgyűlési jegyzőkönyvek	1871-1878
2. kötet	Ua.	1893-1901
3. kötet	Ua.	1929-1938

X. 72

A BAJAI DALEGYLET IRATAI 1865-1879 (1884)

1 doboz = 0,03 ifm

A Bajai Dalegylet már 1865 előtt is működött, mert első elnöke Kollár Antal 1865. január 15-én tartott egyleti közgyűlésen mondott le tisztségéről. Az egylet céljairól, alapszabály hiányában, csak a közgyűlési jegyzőkönyvekből kapunk némi képet. Az egylet fő célja az ifjúság és a gyermekek zenei kiművelése volt. (1871-ben az egylet céljai közt már a hazafias érzés magyar dal útján történő terjesztése is szerepelt.)

Az egyleti közgyűlés 1865-ben úgy határozott, hogy ezentűl az izraelitákat is felveszi a dalegylet tagjai közé. Ekkor még az egyleti tagoknak nem kellett tagdíjat fizetniük, a pártoló tagok azonban havi 30 krajcárt tartoztak az egyleti pénztárba fizetni.

A dalegylet működését már 1865-ben az egyházi zene művelésére is ki kívánta terjeszteni. Az akkori elnök az egylet pártolására a nagyközség felé felhívólevelek és program kibocsátását látta szükségesnek. Eltörölték az 1 ft beiratási díjat, sőt az év elején zeneiskola létesítését is elhatározták.

Az egyletnek saját karmestere volt¹², aki az egyleti zongora használatáért ideiglenesen saját lakását ajánlotta fel dalegyleti használatra. 1868-ban 24 működő és néhány pártoló tagja volt az egyesületnek, valamint 1.000 forint értékű ingatlanvagyonnal rendelkezett. A vagyon zongorából, fűvös és vonós hangszerekből, továbbá nagy mennyiségű kottából állt. (1869-ben a dalegyletnek 22 tagja volt, de a kötelező beiratkozás miatt ez a szám később 12 főre csökkent. A pártoló tagok száma 1874-ben 52 fő volt.) A dalegylet 1871 májusában eladta a tulajdonát képező, jó karban lévő, de használaton kívüli hangszereit, 1873-ban pedig a vételár 45 %-át is elengedve átadta fűvös hangszereit a Bajai Önkéntes Tűzoltóegyletnek.

Az egyesület zeneiskolát működtetett, melynek költségeit a karmester által adott tanórakért befolyó díjakból, továbbá az évente 4-6 alkalommal megrendezett hangversenyek jövedelméből fedezték. Az egyleti zeneiskolának 1869 elején is még csak 5-10 tanulója volt. Itt a dalegyleti karmester havi 10 forintért tanított.

Az egylet a hangversenyeken kívül – belépődíj mellett – gyakran rendezett dalestélyeket, táncvigalmakat, főleg farsang alkalmával, míg ritkábban majálist is. Ezek a rendezvények az egyleti pénztár bevételeit voltak hivatottak növelni. (1875-ben a Bajára látogató Haynald Lajos kalocsai érsek tiszteletére rendezett ünnepségen is szerepelt a dalegylet.)

1871-ben a közgyűlés javasolta, hogy a Bajai Dalegylet lépjen be a Magyar Országos Dal-egylet tagjai közé és rendelje meg a Zenészet Lapok című szakközlönyt. Latinovits Gábor prépost, egyleti elnök 1872-ben felkérte Allaga Gézát, hogy járjon el Budapesten a felvétel ügyében. Az egyleti közgyűlés 1871-ben eltörölte az addig szokásban volt 10 forintnyi díjat, amelyet a temetéseken kért a dalegylet a közreműködéséért. Ettől kezdve csak adományokat fogadtak el ezért a tevékenységért. Az egyleti közgyűlés részletesen szabályozta a temetéseken való közreműködés díjait.

Az önálló helyiség hiánya mindvégig rányomta bélyegét az egylet működésére. Kénytelenek voltak lakást bérelni 1873-ban csakúgy, mint 1877-ben.

Az egylet megpróbált a város keretein kívülre is tekinteni. 1874-ben közös hangverseny rendezésének gondolata vetődött fel a Bajai Dalegylet és a Mohácsi Dalárda között. Mindkét városban hangversenyeket kívántak rendezni. A humanitárius segítségnyújtás sem állt távol az egylettől, amit több ilyen akciója is bizonyít. Ilyen volt 1875-ben a Szeremle tűzkárosultjai részére rendezett énekestély, amelynek tiszta jövedelmét a tűzkárosultak javára ajánlották fel. 1876-ban a bajai árvíz-károsultak megsegítésére rendeztek hangversenyt. Ugyan ebben az esztendőben mohácsi kirándulást szervezett az egylet, ahol is a mohácsi dalegylettel közösen az ottani vízkárosultak felsegélyezésére estélyt rendezett. 1877-ben a török sebesültek javára rendeztek hangversenyt. (Az estély tiszta jövedelme 100 forint 68 krajcárra rúgott.)

¹² Az egyleti közgyűlés a karmester addigi havi 11 forintos fizetését 1872-től 12 forintra emelte fel. 1878-tól a karmestert 15 forint havi díjazás, minden előadás után pedig 5 forint tiszteletdíj illette meg.

A működő tagok passzivitása már 1872-ben kiütközött. 1873 decemberére az egyesület zilált anyagi helyzetbe került. 1875-ben kénytelenek voltak városi segélyért folyamodni. 1876-ban pedig már az a kérdés vetődött fel, hogy feloszoljon-e az egyesület vagy folytassa a működését. Ekkor még a további működés mellett döntött a tagság. 1876. április 30-1876. október 17. közt azonban az egyesület felfüggesztette működését. Az elnök 1877-ben ismét rámutatott az egyesületi tagok roppant közönyére. Ezen a helyzeten mit sem segített az, hogy az elnök indítványára felhívást bocsátottak ki a városi közönséghez, pártoló tagok toborzására. Borza Nándor elnök 1878-ban annak a véleményének adott hangot, hogy az egyesület kitűzött célját azért nem éri el, mert tagjai a kiszabott tanórákat nem látogatják szorgalmasan. Ezért felhívta a tagság figyelmét, mutasson nagyobb érdeklődést az ügy iránt. A hanyatlás másik jele az volt, hogy az egyesületi közgyűlés felszólította a karmestert, hogy mind az énekpróbák, mind pedig a tanórák alkalmával nagyobb erélyt, szigorúságot fejtessen ki, a nyilvános előadásokon pedig csak azokat szerepeltesse, akik arra alkalmasak. A Bajai Dalegyelet 1878. október 6-1878. december 1. közt ismét szüneteltette működését. Végül az 1879. január 5-én tartott utolsó közgyűlésen az elnök lemondását követően végleg megszűnt.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyző-könyvei (köt.)	1865-1874
	2. Ua. (köt.)	1875-1879 (1884)

X. 74

A KECSKEMÉTI TANÍTÓK DAL- ÉS ZENEEGYESÜLETÉNEK IRATAI 1922-1944

1 csomó = 0,03 ifm

Az egyesület alkalmakra összeállt tanítói énekkar sikeres szereplései következményeként Biró Ádám felügyelő igazgató 1922. december 8-ára gyűlésre hívta össze a kecskeméti tanítókat, melyen határozat született a *Dal-és Zeneegyesület* megalakításáról. Megválasztották az előkészítő-, számvizsgáló- és műbíró bizottság tagjait. A választmány kerületi iskolánként 2-2 tagból, valamint a tisztikarból állt. A 43 alapító taggal megalakult egyesület elnöke Biró Ádám, alelnöke Bérczy József, titkára Fazekas Ernő lett. Átdolgozások után az 1924. november 7-én felterjesztett alapszabályt hagyta jóvá a belügyminiszter 250.520/1924. VIII. BM sz. alatt.

Az egyesület célja volt: „a műének, zene, különösen nemzeti és irredenta dalok művelése és terjesztése, nyilvános előadások a nemesebb ízlés fejlesztése, s így a közművelődés előmozdítása”. Ezen cél elérését az egyesület ének- és zenegyakorlatok, hangversenyek rendezésével, hazafias és jótékony célú előadások tartásával kívánta elősegíteni. Jövedelmét a tagsági díjak, a rendezvények bevételei, s az alapítványok kamatai képezték.

Tagjai:

- működő vagy rendes tagok (Belépési és éves díjat fizettek, az ének vagy zenekarban tevékenyen részt vettek. A felvételre jelentkezőknek az egyesületi karnagy előtt vizsgázni kellett, s felvételük fölött a választmány határozott.)
- alapító tagok (10 kg búza árának befizetése),
- pártoló tagok (Éves díj fizetését vállalták.),
- tiszteletbeli tagok (A választmány ajánlatára a közgyűlés által megválasztott köztiszteletben álló egyének voltak.)

Az egyesület ügyeit a közgyűlés, a választmány, a tisztikar és a bizottságok (műbíráló, számvizsgáló) intézték. Hangszereket (harmónium, nagybőgő, kisbőgő, brácsa), kottaanyagot vásároltak a zenekarnak és énekkarnak. A vegyes karon és zenekaron kívül férfikar alakult, hogy a tanítótestület köréből elhalt társaik gyász szertartásán szerepelve, ilyen formában is leróják kegyeletüket. A műsoros estélyeket a rendező-bizottság szervezte (Petőfi ünnepély, Szabadság ünnepély, Gárdonyi est), ezeken – az ének és zene-számokon kívül – alkalmanként színdarabot is előadtak. Az I. kerületi elemi iskola folyosóján emléktáblát helyeztek el a hősi halált halt kecskeméti tanítók emlékére. (Az egyesület fizető tagja volt az Országos Dalosszövetségnek.)

Az egyesületi élet 1930-ban abbamaradt, egyrészt az elhalt és nyugalomba vonult tanítók helyének be nem töltése miatt, másrészt, hogy a tagok többsége pusztai iskolákban nyert állást. Újjáalakuló közgyűlését 1936. június 26-án tartotta az egyesület, akkor 70 pártoló és 35 működő tagot írtak össze. Az elnök a következő gondolattal nyitotta meg a közgyűlést: „A Kecskeméti Tanítók Dal és Zeneegyesületének is kötelessége, hogy a dal szárnyán a hallgatókban a haza-szeretetet megtartsa, reményt öntsön a jobb jövő elérkezésében, egyben az iskolán kívüli sűrűbb találkozással és együttműködéssel, egy cél felé törekvéssel a kartársi szeretetet kimélyítse.” 1941-ben folyóirat kiadását határozták el, fogadták a városba látogató más egyesület dalos tanítóit. 1942. február 3-án tartott gyűlésen módosították az egyesület nevét „*Kecskeméti Tanítók Dal és Zene Egylete*”-re.

Az 1943. január 3-án megtartott közgyűlés határozata alapján az egyesület a háború végéig felfüggesztette működését. Az iratokból nem derül ki, hogy a háború után működött-e még az egyesület, amelyet a belügyminiszter végül 291.195/1946. IV. 3. BM sz. rendeletével feloszlattott. Iratai 1947-ben kerültek be a városi levéltárba.

A megmaradt iratok közül a jegyzőkönyveket folyamatosan vezették, nem különülnek el az alakuló, a rendes- és rendkívüli közgyűlések és a választmányi ülések jegyzőkönyvei. A jegyzőkönyvekből képet alkothatunk az egyesület életéről annak ellenére, hogy levelezése nem maradt meg. A pénztárkönyv bejegyzései is mutatják a kezdeti nagy lelkesedés utáni – különböző okok miatti – körülményesebb működést. 1927-től a tagdíjbevétel megszűnt, csak az estélyek bevételei és a kamat, 1941-től a különböző adományok jelentették a pénzforrást. A kiadások között a hangszerek és kellékeinek beszerzése, javítása, kották és papírok vásárlása, postaköltség szerepel. A fond iratai átlapozással kutathatók.

1. csomó	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1922-1943
	2. Pénztárkönyv (köt.)	1923-1944

X. 75

A KECELI RÓMAI KATOLIKUS IPAROS OLVASÓKÖR IRATAI

1938-1947

1 kötet + 1 füzet = 0,03 ifm

A „Keceli morzsák 3.” (kiadta Kecel Város Önkormányzata, 1994.) c. kiadvány szerint az olvasókör 1921-ben alakult. Célja feltehetően az volt – a többi olvasókörhöz hasonlóan –, hogy biztosítsa kultúrált körülmények között a művelődést és szórakozást. Helyileg az ipartestület épületében működtek, s tőlük jutalékot kaptak. Az olvasókör fedezte az épület javításának költségeit, a fűtést, világítást. Az egyesület tisztikarát az elnök, alelnök, jegyző, pénztárnok és könyvtárnok alkotta. Ezen kívül 8 rendes, 2 pót választmányi tagot, valamint 2 számvizsgálót választottak. Tagjai felvételi és éves tagsági díjat fizettek. Az olvasókör a legjobb magaviseletű és legjobban tanuló tanoncoknak évenként jutalmat adott. Bevételüket az ipartestülettől kapott jutalékon kívül a tagdíjak jelentették. A kiadások között a működéshez szükséges összegek (fűtés, világítás, újságok, könyvek, irodai felszerelések), segélyek, jutalmak, könyvtáros tiszteletdíja stb. szerepeltek. Az 1947. február 23-án tartott közgyűlés úgy határozott, hogy az egyesület „Keceli Iparos Olvasókör” néven működjön tovább, alapszabályukat is ennek megfelelően módosítsák. Az ezt követő (március 23.) választmányi ülés határozata szerint a könyvtárat – kivéve az ifjúsági könyveket – átadták az ipartestületnek. Az olvasókör tényleges megszűnéséről nincs adatunk.

A fond anyagát egy kötet jegyzőkönyv, és egy pénztárnapló alkotja. A közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyveit vegyesen, időrendben vezették. 1944-47 között valószínűleg szünetelt a kör működése, nincs bejegyzés a kötetben, s nincs vezetve a pénztárnapló sem. Az iratok átlapozással kutathatók.

1. kötet	Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1941-1947
2. füzet	Pénztárnapló	1938-1947

X. 76

KISKUNFÉLEGYHÁZI DALOSKÖRÖK IRATAI

1907-1951

2 doboz = 0,17 ifm

Kiskunfélegyháza kulturális életének, ünnepélyeinek meghatározó szereplői voltak a dalárdák. A városban 1876-ban alakult az első dalárda, Budapestről hívtak karnagyot, aki azonban néhány hónap múlva megvált a dalosoktól. Helyét ketten vették át, Kanizsai Nagy Antal katonaugyosztályi jegyző és Ulrich István főkántor. Pár évi működés után feloszlott az együttes.

1889-ben a város iparosából alakult egy úgynevezett Iparos Dalárda. Elnöke a polgármester, Zámbo Géza, karmestere Egner Adolf, a Tanítóképző zenetanára lett. A karmesterséget később a templom főkantora Csima István főgimnáziumi énektanár vette át. Utána Haubner Károly látta el a dalárda karmesteri tisztét. Sajnos, ez a dalárda is rövidesen feloszlott.

1891-ben alakult ismét egy dalos egyesület „*Kun Félégyházi Dalkör*” néven. A karmester Chobodiczky Alajos, a Tanítóképző zenetanára lett, de betegsége miatt rövidesen lemondott. Utódja Egner Adolf volt. A dalkör éltetői: Haubner Károly és Boczonádi Szabó Imre színész, dal- és zeneszerző. Ez a dalkör 1895 első felében oszlott fel. (1896-ben megalakult az Iparos Egylet Daloscsoportja Haubner Károly elnökletével.)

1906-ben II. Rákóczi Ferenc hamvainak Magyarországra hozatalakor a gyászmenet Félégyházán is áthaladt. Az ünnepségre alkalmi dalárdát szerveztek Haubner Károly vezetésével. A nagy sikerre való tekintettel elhatározták, hogy az alkalmi dalárdát nem oszlatják fel.

1907. május 12-én 70 taggal alakult meg a „*Kiskunfélégyházi Daloskör*”. Bartha Lajos főkantor javaslatára Haubner Károlyt választották karnagynak. 12 éven át vezette a dalárdát, majd az 1919-es események után politikai okok miatt le kellett mondania. Haubner Károlyt a Daloskör tiszteletbeli tagjává választotta. A Daloskör 1921. október 23-án megtartott közgyűlésén elhatározták, hogy a daloskör neve „*Kiskunfélégyházi Petőfi Daloskör*” legyen. A közgyűlésen Csukás István tanárt választották karmesterré.

Karvezetőnek később Szabó Endre zenetanárt, majd dr. Vizi Jánost választották meg. A Petőfi Dalárdát a városban úri dalárdának tartották, mert tagjai értelmiségiek voltak. Feladatuknak elsősorban a magyar dal ápolását tekintették. (1927-ben Szegeden, az országos dalosversenyen első helyezést értek el.) Vizi János főkarnagy mellett Simon Lajos volt a segédkarnagy, 1942-től Hegyi József, a Tanítóképző ének-zene tanára, aki később főkarnagy lett.

Haubner Károly, miután kilépett a Petőfi Daloskörből, Győri Lászlóval és másokkal megalakította a Polgári Daloskört 1920. szeptember 4-én, melynek főkarnagya lett. A nemzeti ünnepeken mind a két daloskör szerepelt. Egyik évben a Polgári Daloskör énekelte a Himnuszt, a másikban a Petőfi Daloskör.

A Polgári Daloskör 1949 elején felvette a *Kossuth Kisiparos Dalkör* nevet, majd 1949. május 22-én egyesült a Petőfi Daloskörrel. Az egyesült daloskör neve *Kiskunfélégyházi Dolgozók Petőfi Énekkara* lett. Az egyesült énekkar karnagya Varga András ének-zene tanár lett. Varga András karnagy távozása után Kapus Béla vette át az énekkar vezetését. Az énekkar 1951. január 12-én szűnt meg. Jogutóda a Kiskunfélégyházi Járási Tanács Szakszervezeti Csoportjának támogatásával a *Közalkalmazottak Szakszervezetének Járási Csoportja Petőfi Énekkara* lett. Működésüket később a Helyőrségi Művelődési Házba tették át, majd *Szövetkezetek Petőfi Énekkaraként* működtek tovább Kapus Béla karnagy vezetésével. 1982-ben ünnepelték fennállásuk 75. évfordulóját, mely alkalomból emlékkönyvet adtak ki.

A levéltárba 1982-ben kerültek be az egyesület fennmaradt iratai, Fekete János helytörténész gyűjtötte be és adományozta őket a levéltárnak. A megmaradt iratok rendezésekor két sorozatot alakítottunk ki. Az első sorozatba kerültek a Petőfi Daloskör iratai: alapszabály, jegyzőkönyv, levelezés, vagyonelejtár, kották, számadási iratok, meghívók. A jegyzőkönyv 76-97. oldalaira az 1928. szeptember 8-i zászlószentelési díszközgyűlés eseményeit jegyezték le, itt szerepel a daloskör története is. A jegyzőkönyv 37-65 oldalain található az alapító és pártoló tagok névsora. A levelezésben a daloskör

működésével kapcsolatos levelek találhatók. A leveleket nem iktatták, ezért időrendbe rendeztük. A számadási iratok közt pénztárkönyvek és az 1947. évi jubileumi hangverseny számadása található. A meghívók a daloskör rendezvényeire szólnak, ebből meg tudhatjuk, hogy milyen jellegű rendezvényeken szerepeltek az egyesületek. (A kották között található egy kottásfüzet amelyen egy vers részlete található Móra Ferenc eredeti kézírásával.)¹³

A második sorozat a Polgári Daloskör iratait tartalmazza: jegyzőkönyv, pénztári napló és 2 db dalos-igazolvány. A jegyzőkönyv csak az 1947-1950. évekre vonatkozik. 1949. április 1-től kezdődően már az egyesült daloskör jegyzőkönyvei szerepelnek a kötetben. Az 1948. február 15-i közgyűlési jegyzőkönyvben a vezetőség névsora található. Az 1949. január 12-i jegyzőkönyv szerint a daloskör neve *Kossuth Iparos Munkás Dalkörre* változott. 1949. január 23-án alapszabály módosító és tisztújító közgyűlést tartottak. 1949. április 1-jén rendkívüli közgyűlésen határozták el az egyesülést a Petőfi Dalkörrel. A pénztári napló a daloskör bevételeit és kiadásait tartalmazza.

1. sorozat

A Petőfi Daloskör iratai

1. doboz	1. Jegyzőkönyv (köt.)	1929-1935 (1951)
	2. Alapszabály	1907
	3. Levelezés	1944-1951
	4. Tagnyilvántartás	1927-1951
	5. Vagyonleltár	1907-1946
	6. Pénztári napló (köt.)	1907-1943
	7. Pénztárkönyv (köt.)	1907-1944
	8. Ua. (köt.)	1929-1950
2. doboz	1. Számadási iratok	1947-1950
	2. Kották	é.n.
	3. Meghívók, programfüzetek	1929-1949
	4. „Mit énekeljünk” ajánlott művek jegyzéke	1948-1949

2. sorozat

A Polgári Daloskör iratai

5. Jegyzőkönyv (köt.)	1947-1950
6. Pénztári napló (köt.)	1934
7. Dalos-igazolványok	1929, 1940

¹³ „...az éj sötét, az éj csillagtalán
aluszik a mező álomtalan,
Lomhán bóbiskol szerte a gulya –
De sír, sikolt a pásztorfurulya.”

Szeged, 1928. V. 7. Móra Ferenc

X. 77

A KISKUNHALASI POLGÁRI OLVASÓKÖR IRATAI

1944-1948

1 csomó = 0,01 ifm

Az egyesület feltehetően 1866-ban alakult.¹⁴ Iratai azonban sajnos csak az 1940-es évekből maradtak fenn. (1942-ből és 1943-ból jegyzőkönyvi kivonatok a BKMÖL V. 285-ös számú fondban találhatóak. 1942-ben elfogadták a rendes tagok évi tagdíjának 8 pengőről 12-re, az olvasó tagok tagdíjának 4 pengőről 6 pengőre emelését.) 1943-ban egy hadiárva gyermek neveltetését vállalta el a Polgári Olvasókör, ennek megvalósításához a tagdíjakat ismét felemelték 18, illetve 12 pengőre. 1944-ből csak pénztári bizonylatok maradtak meg, és egy adóív.

A Fonciére Általános Biztosító Intézet biztosította 1947-ben a lakóházat, amiben a kör működött. Az épülethez melléképület, kamra és fásszín is tartozott. Ez volt az egyesület vagyona. Az épületben volt könyvtár, biliárdasztal, bútorzat, játszókártyák, dominó stb. 1947. július 1-jétől augusztus 31-ig a következő újságokat jártatták: Kis Újság, Magyar Nemzet, Népszava, Halasi Hírek, Szabad Száj. Rendszeresen rendeztek szilveszteri és farsangi esteket is ebben az időszakban. Bevételük tagdíjakból, jegyekből, adományokból volt. Kiadásait engedélyek megszerzése, zenekar, zeneszerzők meghívása, meghívók készítése, postaköltség, vigalmi adó tették ki. (A Polgári Olvasókör a kiskunhalasi Sakkör részére 1948-ban 500 forintot adományozott a Népi sakk-verseny megrendezésére.)

Az egyesületet 494.289/1948. IV. 3. BM sz. alatt oszlatta fel a belügyminiszter.

A fond anyagát csak pénztári bizonylatok alkotják, melyeket időrendbe rendeztünk.

1. csomó

Pénztári bizonylatok

1944-1948

X. 308

A MAGYAR BOKRÉTA SZÖVETSÉG

KECSKEMÉTI BOKRÉTÁJÁNAK IRATAI

(1933) 1934-1935

1 dosszié = 0,01 ifm

A Magyar Bokréta Szövetség a magyar népművészet minden ágának országosan való óvására, felvirágoztatására alakult (1931). Feladatának tekintette a magyar népi műveltség értékeinek feltárását, a népviseletek megtartását, a népszokások ápolását. Országos elnöke (létrehozója) Paulini Béla író volt.¹⁵ A szövetség összefogta és irányította a „fiókszervezeteket”, szervezte a bemutatókat. A több mint 100 helyi szervezet a szövetség fennállása alatt mintegy 4000 tagot számlált. Paulini megnyerte a kormányzat támogatását is. A mozgalom tevékenységéről és feladatairól folyóiratban – „Magyar Bok-

¹⁴ PÓR Edit, 1988. 738.

¹⁵ Paulini eredetileg újságíró volt, s különböző irodalmi és műkedvelő színpadi munkák után 50 éves korában állt a népművészeti mozgalom élére. Neve a kortársak szemében összeforrt a bokrétával.

rétások Lapja” – tájékoztatta tagságát és a közvéleményt. A szakirodalom szerint a bokréták előadásai csak az elemi színreviteli követelményeknek tettek eleget, mégis teret kapott a néphagyomány többé-kevésbé hiteles formában való bemutatása. A népművészeti anyag a bokréta nélkül feledésbe merült volna. Paulini a néprajzosok segítségével igyekezett az eredeti népművészeti szokásokat úgy megmenteni, hogy azok hitelesek maradjanak. A mozgalom kiterjedt az Alföldre, a Dunántúlra és az ország északi részére. Évente augusztusban Szent István hetében Budapesten (a Városi Színházban, ma Erkel Színház) rendezték meg a bokrétások egy hetes fellépéssorozatát az István napi ünnepekhez kapcsolva. 1935 augusztusában a Londonban rendezett nemzetközi „Néptánc Fesztiválon” magyar bokrétások is képviseltették magukat. Magyarországon 1948-ban betiltották ezen egyesületeket.

Az országos szabályzat szerint azok lehettek bokrétások, akik magyar dalban, táncban stb. kiválóak, de erkölcsben is elsőek voltak. A tagok tagdíjat fizettek. Elvárás volt az is, hogy a csoport egyöntetű képet mutasson, így, ha a többség magas volt, nem kerülhetett be alacsony termetű egyén a csoportba. A helyi egyesületek (bokréták) megalakulásához legalább 20 tagra volt szükség. A helyi csoportok az adott város, község nevét viselték. Az országos szövetség csak olyan helyi bokréták működését nézte jó szemmel, melyek a szövetség által rendezett vagy véleményezett népművészeti akciókban vettek részt. A bokréta „csoport” választmányt nem választhatott, csak 4 tagú vezetőséget: elnököt, jegyzőt, pénztárost, ellenőrt. Jó néven vette viszont a szövetség, ha a tisztikarba fele részben földműves embereket választottak.

A Kecskeméti Bokréta 44 fővel alakult, 1934. március 17-én a kecskeméti Katona József Színházban rendezte avató-ünnepét, melyet a rádió is közvetített.¹⁶ Vezetője dr. Bodócs Gyula lett. Működéséről a megmaradt néhány iratból nem nyerhettünk teljes képet.

A fondot csak pár (Bodócs Gyulának írt) levél, számlák, a kecskeméti bokrétásokról készült fotók alkotják. Egy-két előadás „szövegvégye”, leírása is megmaradt.

1. dosszié	1. Levelezés	1934
	2. Számlák	1934
	3. Fényképek a kecskeméti bokrétásokról	1934
	4. Különböző előadások leírása és szereplői	é.n.
	5. Újságcikkek	1933-1935

¹⁶ Kecskeméti Közlöny 1934. márc. 20. 2.

X. 316

A BAJAI DALOSKÖR IRATAI

1925-1948

1 csomó = 0,01 ifm

A Bajai Daloskör 1909. június 6-án alakult a dalkultúra ápolására.¹⁷ A kör alapszabályát 223.036/1925. VIII. BM szám alatt láttamozta a belügyminiszter. Az 1925. évi alapszabály szerint a kör működési területe Baja város és Bács-Bodrog vármegye volt. Kör alakú bélyegzőjében középen egy lant látható, a körirat: „Bajai Daloskör”. Az egyesület jelvénye ezüst lant, Baja város sárga-kék színeivel, nemzeti színű szalagcsokron.

Az alapszabály az egyesület célját „a magyar dalművészet ápolásában, a karéneklés, a zenei oktatás és karirodalom fejlesztésében, ezek révén a magyar kultúra és nemzeti eszme előmozdításában jelölte meg”.

A daloskör a kitűzött céljait ének- és zenekari gyakorlatok tartásával, hangversenyek, estélyek és előadások rendezésével, dalversenyeken való részvétellel kívánta elérni. Mindezekben felül énekkari és zeneművek megírására pályázatokat akart hirdetni, közreműködni jótékony, hazafias és kulturális mozgalmakban, és emellett be szándékozott lépni a Magyar Dalosszövetségbe is. Férfi- és nőikart, zenekart, zeneiskolát kívánt fenntartani, illetve szervezni.

Az egyesület vagyonát az alapítványok, a tagdíjak, a hangversenyek jövedelmei, a versenydíjak és az adományok képezték.

A daloskörnek működő, pártoló, alapító és tiszteletbeli tagjai lehettek. Egyesületi tag csak a 18. évét betöltött magyar állampolgár lehetett. Működő tagok azok a férfiak és nők lehettek, akik megfelelő zenei előképzettséggel és hanggal rendelkeztek, és akiket két tag ajánlatára, a karmester véleménye alapján az igazgatóválasztmány titkos szavazással felvett. A pártoló tagokat egy választmányi tag ajánlatára vették fel. Alapító tagok azok a magánszemélyek vagy jogi személyek lehettek, akik a közgyűlés által megállapított 30 aranykorona alapító tagdíjat befizették az egyesületi pénztárba. A tiszteletbeli tagokat a választmány ajánlatára a közgyűlés választotta azok közül, akik a dalművészet, a zeneszerzés területén, vagy az egyesület érdekeinek előmozdítása körül kiváló érdemeket szereztek.

A működő tagok, 4 aranykorona tagdíjat, a pártoló tagok 2 koronát, az alapító tagok 30 aranykoronát fizettek. A tiszteletbeli tagok egyesületi hozzájárulással nem tartoztak.

Az egyesületi ügyeket a közgyűlés, a választmány és a tisztikar intézte.

A rendes évi közgyűlést az év első negyedében kellett tartani. Rendkívüli közgyűlést a tagok egyötödének írásbeli kívánságára, 8 napon belül hívtak össze. A közgyűlésről jegyzőkönyvet kellett vezetni.

A választmány 11 rendes és 5 pótválasztmányi tagból állt, akiket 1 évre választottak, általában havonta egyszer üléseztek, de ha a szükség úgy kívánta, az elnök többször is összehívhatta tagjait. Határozatképességéhez a tagok legalább egyharmadának a jelenlétére volt szükség. Ez a testület végzett minden fontos teendőt. Minden választmányi ülésről, a közgyűléshez hasonlóan, jegyzőkönyvet vezettek.

¹⁷ BKMÖL XXI. 502/c Baja Város Polgármesteri Hivatalának iratai. Főjegyzői és Közjogi Ügyosztály iratai. 1227/1949. sz. iratából ismert.

Az egyesület a következő tisztviselőkből állt: elnök, alelnök, karnagy, titkár, jegyző, pénztáros, ellenőr, gazda, zeneműtáros, zászlótartó, ügyész, orvos. Az egyesületi tisztviselők megbízatása két évre szolgált, annak letelte után azonban újra választhatók voltak. A karnagy a művészeti ügyek vezetője volt. Ő állította össze a hangversenyek programját, tanította be a karokat és vezényelte az előadásokat. A gazda intézte az egyesület gazdasági ügyeit, kezelte leltári tárgyait. A zeneműtáros őrizte és kezelte a hangszereket, leltárt és mutatót vezetett a kottákról.

A háromtagú számvizsgáló bizottságot a közgyűlés 1 évre választotta. Feladata az egyesületi zárszámadás és vagyonmérleg megvizsgálása volt.

Az egyesület feloszlataához a tagok kétharmadának jelenlétére és szavazatára volt szükség. A feloszlatast a belügyminiszter rendelhette el. Feloszlatast esetén az egyesület tárgyai és vagyona a Magyar Dalosszövetség tulajdonába került.

Az egyesület mű- és népdalokat adott elő, több országos versenyen vett részt. (1940-ben a Győrött megrendezett országos dalosversenyen műdal csoportban 2. helyet értek el.) Hetenként egyszer tartottak próbákat a Hajnal u. 5. sz. alatti Zeneiskola termében.

1941-ben az elnököt Cserta Pétert elhelyezték, utána dr. Horváth István lett az elnök. Miután ő 1944-ben elmenekült, helyette Gróf Józsefet választották elnöknek.

Az egyesület a német megszállás után nem fejtett ki tevékenységet.

1946-ban a tagok száma 120 fő, de 1949-ben a január 10-én tartott közgyűlésen leírtak szerint már a „taglétszám csekély volta miatt” kénytelenek voltak működésüket be-
szüntetni. A megmaradt tagok beléptek a Szakmaközi Szakszervezet Énekkarába.

A fond anyagát az alapszabályon kívül egy tagnévsor és meghívók alkotják.

1. csomó	1. Alapszabály	1925
	2. Tisztikar és tagnévsor	1943-1948
	3. Meghívók	1927-1931

X. 231 A KECSKEMÉTI VÁROSSZÉPÍTŐ EGYESÜLET IRATAI 1909-1911

1 kötet = 0,01 ifm

Az egyesület 1909. július 11-én tartotta alakuló ülését dr. Kovács Pál jogakadémiai tanár – mint a szervező bizottság elnöke – vezetésével. Kitűzött céljuk: „a város szépi-
szeti érdekeinek minden irányú előmozdítása, különösen pedig a virág-kultusz ápolása,
fejlesztése s a nép széles körében való megkedveltetése”. Az egyesületnek tagja lehetett
nemre, korra és társadalmi állásra való tekintet nélkül minden feddhetetlen jellemű
egyén, kivéve az iskolás korban lévöket és iskolai fegyelem alatt állókat. Ügyeit a vá-
lasztmány intézte. Ennek tagjai voltak hivatalból a városi középítési és kulturális ügyek
vezetésével megbízott tanácsos, a főorvos, a főmérnök, a főjegyző, a város főkapitánya,
a főkertész, az egyesület tisztviselői, továbbá a közgyűlés által választott 26, és a városi
törvényhatósági bizottság részéről kiküldött 2 tag. Az egyesület a város szépítése érde-
kében kívánt tevékenykedni, így fontos volt, hogy működése a város közönségével és
hatóságaival egyetértésben és összhangban történjen.

Az egyesület tisztviselői: díszelnök (Kada Elek polgármester), elnök (dr. Kovács Pál), 2 alelnök (Tóth István és Pataky Imréné), titkár (H. Sztankay Lajos), 2 jegyző (Pásthly János és Orbán Nándor), pénztáros (Jeney Pál), ellenőr (Udvardy Kálmán), háznagy (Dombi Lajos), ügyész (dr. Fritz Imre). A választmányi tagok fele-fele arányban voltak nők és férfiak. Az alakuló ülésen 3 tagú számvizsgáló bizottságot is választottak. Üléseiket a városháza bizottsági termében tartották. A választmányi ülések jegyzőkönyveinek tanúsága szerint jó ötletekkel, igen aktívan kezdte meg munkáját az egyesület.

Munkájuk eredményeként megkezdődött az utcák fásítása, ingyen facsemetét a szikrai és talfái erdőből kapott a lakosság. Madarak és fák napjára a népiskolai tanulóknak faültetést szerveztek. Sándor István azt indítványozta, hogy gyümölcsfa csemete közvetítésébe is kezdjen az egyesület, mert ez által sok tagot nyerhetnek. Szorgalmazták a házak előtt kertek kialakítását. Dr. Pataky Zoltánné népgyűlés összehívását sürgette a fák és virágok ápolásának megismertetésére, s ily alkalommal cserepes virág kiosztását javasolta. Katona Mihály vállalta, hogy népszerű füzetkét vagy felhívólapot küld minden házba, hogy a fák, virágok ápolására felhívja a figyelmet. A virágkultusz fejlesztése érdekében javasolták pályadíjak kitűzését a diákoknak, amit minden év végén a tanári kar javaslatára adnának ki. Részt vettek a város díszítésében az országos dalünnep (1909) alkalmával. Beadvány készítését határozták el a görög temető kisajátítására, hogy annak helyén parkot létesítsenek.

Az elképzelések megvalósításáról iratok hiányában nincs információnk. A meglévő egyetlen kötetben az alakuló ülésről, néhány választmányi ülésről, és egy rendkívüli közgyűlésről készített jegyzőkönyv található. Az utolsó bejegyzés 1911. június 10-i választmányi ülés megkezdéséről történt. Sajnos az egyesület megszűnéséről sem tudunk adatot. A Kecskeméti Nagy Képes Naptár 1916-os évfolyamában még szerepel az egyesület a városban működő egyletek felsorolása között, az 1922. éviben már nincs nyilvántartva.

1. kötet Alakuló, közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei 1909-1911

Szakmai és gazdasági jellegű egyesületek

Közalkalmazottak egyesületei

X. 116 A KECSKEMÉTI TISZTVISELŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1907

1 doboz = 0,01 ifm

A kecskeméti tisztviselők 1906. december 31-én értekezletet tartottak, melyen elhatározták, hogy olyan egyesületet hoznak létre, ahol a hivatalnokok megtalálják azok társaságát, akikkel az életkörülményeik, ügyeik közösek. Az előkészítő bizottság munkájának eredményeként, a „Kecskeméti Tisztviselők Egyesülete” 1907. február 17-én tartotta alakuló közgyűlését. A megalakult egyesület elnöke Vollnhofer Ferenc, díszelnöke Kada Elek polgármester, alelnöke Divényi Károly és Pataki Károly, titkára Udvardy Kálmán, jegyzője Luszka Emil és Orbán János, pénztárosa Németh Ernő, ellenőr Smogrovits Ernő és Horváth Antal, háznagy Tóth Zsigmond, gazda Braun Soma, főkönyvtáros Nemere Gyula, könyvtáros Tordai Sándor és Nagy Lajos, ügyész dr. Hegedüs Ferenc lett. Megválasztották a két számvizsgálót, a 30 választmányi tagot és a 6 választmányi póttagot is. Az egyesület alapszabályát 1907. július 15-én 76.501/1907./ V-a. BM sz. alatt hagyta jóvá a belügyminiszter. Az egyesület célja volt: a tisztviselők erkölcsi és anyagi érdekeinek előmozdítása, társadalmi tekintélyének emelése, az összetartozás érzetének ápolása, tagjainak hasznos és kellemes szórakoztatása, a hazafiúi céloknak a társadalmi téren erkölcsi, és ha lehet, anyagi támogatása. Az egyesületnek: tiszteletbeli (a közgyűlés kiváló érdemeikért választott), alapító (az egyesület pénztárába egyszer s mindenkorra 200 koronát befizetett), pártoló (évenként 12 koronát 1/4 éves előleges részletekben befizetett) és rendes (feddhetetlen előéletű férfi tisztviselő, aki kötelezte magát arra, hogy három évig az egyesület tagja lesz, 2 korona beíratási díjat, s évi 12 koronát 1/4 éves előleges részletekben befizet) tagjai voltak. Az új tagokat 2 rendes tag ajánlatára a választmány vette fel. Az egyesület vagyonát alaptőkéje (alapítói díjak, tagsági díjak, rendezvények és egyéb bevételek), könyvtára és felszerelései képezték.

A fond iratanyaga nagyon hiányos, csak az alakulás évéből maradtak meg iratok, így a működésről és a megszűnés módjáról és időpontjáról nincs információnk.

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyv	1907
	2. Alapszabály	1907
	3. Iratok szám nélkül	1907
	4. Belépési nyilatkozatok	1907

X. 121
A KÖZSZOLGÁLATI ALKALMAZOTTAK NEMZETI
SZÖVETSÉGE KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK
IRATAI
1920-1924

1 csomó = 0,06 ifn

A fond iratainak hiányossága miatt nincs tudomásunk a Közzolgálati Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége (KANSZ) kecskeméti csoportja megalakulásának időpontjáról, tisztségviselőiről és munkájáról. A megmaradt iratok főleg a tagnyilvántartással kapcsolatosak.

A belügyminiszter 495.356/1948. IV. 3. BM sz. rendeletével az egyesületet a nyilvántartásból törölte arra való hivatkozással, hogy az „egyesület működését a felszabadulás előtt beszüntette”.

A fond anyagát tárgyi tételekbe rendeztük, átlapozással kutathatók.

1. csomó	1. Tagdíjbeszedés és nyilvántartás lebonyolításának ismertetése	1922
	2. Tagdíjbeszedés és költségvetési előirányzat	1923
	3. Kimutatás tagok belépéséről	é.n.
	4. Törzslap A – Zs	1922-1923
	5. Tagsági igazolvány A–Zs	1924
	6. Pénzkezelési szabályzat	1920

X. 127
A MAGYAR ÁLLAMI ÉS KÖZSZOLGÁLATI ALTISZ-
TEK ORSZÁGOS NYUGDÍJPÓTLÓ ÉS SEGÉLYEZŐ
EGYESÜLETE KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK
IRATAI
(1896) 1937-1950

1 csomó = 0,04 ifn

Az országos egyesület 1896-ban alakult. Székhelye: Budapesten volt. Működési köre kiterjedt az ország egész területére. Az egyesület meghatározott feltételek mellett a tagoknak temetkezési segílyt, nyugdíjpótlékot és nevelési segílyt folyósított, pénzkölcsönöket adott, a tagok ügyes-bajos dolgaiban jogi segílyt nyújtott, dalárdát, a lehetőségekhez képest zenekart működtetett, könyvtárt, hírlapokat tartott. Társas összejöveteleket, előadásokat rendezett.

Az egyesület rendes-, dísz-, tiszteletbeli-, alapító-, nyugdíjas-, és pártoló tagokból állt. A rendes tagok A, B, C csoportra tagolódtak. Az „A” csoport tagjai nyugdíjas pótlékra és temetési segélyre voltak biztosítva, a „B” csoportbeliek pedig csak temetési segélyre.

Az egyesület szervezeti felépítése:

- közgyűlés
- választmány
- tisztikar
- felügyelő bizottság
- fiókvezetők.

A kecskeméti csoport működésére vonatkozóan jórészt csak 1946-tól vannak adatok. Megalakulásának időpontját csak feltételezhetjük a bélyegző alapján, melynek körirata: „Magyar Állami és Közszolgálati Altisztek Orsz. Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesületének Kecsk. Cso. 896.” Kecskemét város polgári név- és címtárából (szerk. Bodócs Gyula) tudjuk, hogy 1943-ban a csoport elnöke Fazekas István nyugalmazott rendőraltsz. titkára Szijjártó Károly ny. bírósági altiszt volt. 1946-ban Szijjártó Károlyt lett az elnök. A csoport külön székházzal is bírt (Rigó u. 5.), melyet a háború után iskolai célra adtak át ideiglenesen. 1946-ban már visszakapták. A tagokat is nehezen gyűjtötték össze 1946-ban. Az épületük javítására a központtól 4000 forint kölcsönt kértek. (Nem kapták meg.) 1948-ban a belügyminiszter a III/20140/1948. IV. 3. BM sz. alatt hagyta jóvá az alapszabályt, amit a helyi csoport is elismert magáénak. Ekkor az egyesület neve: Magyar Állami és Közszolgálati Altisztek Országos Nyugdíjpótló és Temetkezési Segélyt Biztosító Egyesülete lett. Új elnököt választottak Sárjai Szabó Imre személyében, alelnök Kovács Ferenc, titkár Kelemen Vince lett. 14 fős választmányt is választottak.

Az egyesületet 1950. június 16-án oszlatták fel, iratai június 22-én kerültek be a levéltárba. (A felosztató határozat megtalálható BKMÖL IV. 1939 fond 8. tétele alatt.)

A fondon belül tárgyi tételeket alakítottunk ki. A leveleket nem iktatták, ezért időrendbe rendeztük. A fond anyaga átlapozással kutatható.

1. csomó	1. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1946-1948
	2. Levelezés	1940-1950
	3. Tisztviselők névsora	1946
	4. Tagok névsora	1946
	5. Belépési nyilatkozatok	1946
	6. Tagsági könyv /alapszabállyal/	1938
	7. Jegyzék a befizetett tagsági díjakról	1938-1948
	8. Leltárak	1946 + é.n.
	9. Takarékbetét könyvek	1937-1944
	10. Pénztárkönyv (köt.)	1946-1950
	11. Pecsenyomó	1896

X. 325
A DUNAVECSEI JÁRÁSI JEGYZŐ EGYESÜLET
IRATAI
1935-1936

1 dosszié = 0,01 ifm

A magyarországi egyesületi kataszter¹⁸ szerint Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében már a 19. század végétől működtek járási jegyzői egyesületek. 1876-ban alakult a „Pest Megye Felsőjárású Község-Jegyzői Egylete” és a „Pilis-Járású Községi Jegyzők Egylete”, 1883-ban a „Váci Alsójárású Községi Jegyzőegylet”, 1912-ben a „Kiskőrös-Járású Községi Jegyzők Egyesülete”, 1948-ban a Kalocsa Járási Községi Jegyzők Egyesülete. A Dunavecse Járási Jegyzők Egyesületének alakulásáról nem maradt fenn irat.

A levéltár őrizetében az egyesületnek mindössze két évből való levelezése került be. Ebből kiderül, hogy 1935-ben már működött az egyesület. Iró Bálint apostagi községi főjegyző a nyugdíjba vonult, s elnöki tisztről lemondott Kocsis Bélától vette át az egyesület irányítását, aki 1918-tól volt Dunavecse jegyzője és a járási jegyzők egyesületének is elnöke a két világháború közötti időben. Az 1936. január 19-én tartott közgyűlésen Iró Bálint az egyesületi élet intenzívebbé tételére javasolta, hogy gyakrabban tartsanak felváltva mindig más és más községben gyűlést, ahol egy-egy aktuális kérdés, a községi közigazgatás, a községek fejlődését elősegítő téma megvitatására kerüljön sor. Fő kötelességüknek tartotta a közigazgatás zavartalan vitelén kívül a falu kultúrájának megteremtését. Az egyesület jegyzője Pusztér Győző (szalkszentmártoni jegyző) volt. A tagdíjat 1 pengőben határozták meg. Az egyesület tagdíjat fizetett a Pestvármegyei jegyzőegyesületnek és az Országos Egyesületnek is. (Az országos egyesület képviselőjében dr. Pogány József vett részt az 1936. januári közgyűlésen.)

Az egyesület 1936-ban a kerület országgyűlési képviselőjét kérte fel a „vicinális vasút” megmaradásáért folytatott mozgalmuk pártfogolására.

Az egyesület megszűnéséről sincs adatunk.

A levelek szoros időrendben rendezettek.

1. dosszié	Levelezés	1935-1936
------------	-----------	-----------

¹⁸ PÓR Edit, 1988.

Állattenyésztők egyesületei

X. 101

A BÁCS-BODROG VÁRMEGYEI FAJBAROMFI-, GALAMB- ÉS NYÚLTENYÉSZTŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1928-1935

1 kötet = 0,01 ifm

A Bács-Bodrog vármegyei Fajbaromfi-, Galamb- és Nyúltenyésztők Egyesülete 1923-ban alakult Baján. Tagjai az állandó torzsalkodások és vizálykodások miatt különösebb egyesületi tevékenységet nem fejtettek ki. Az egyesületi ülések a tagok részvétlensége miatt jobbára elmaradtak. Ennek következményeként az egyesület meg is szűnt. A fenti megállapítások az egyesület újjáalakulásakor, az 1928. március 18-án tartott közgyűlésen Manhold Jenő elnök tájékoztatójából valók. Manhold kiemelte, hogy az egyesület új életre keltésének megvannak a gazdasági előfeltételei, és különösen a fajbaromfi-tenyésztés vált országos fontosságúvá. Az újjáalakító közgyűlés új tisztkart választott. Az egyesület elnöke dr. Fehérváry Dezső királyi közjegyző lett. A Belügyminisztérium által jóváhagyott alapszabályt az 1929. március 3-i közgyűlésen olvasták fel.

Ezen a közgyűlésen az alapító tagok éves tagdíját 4 pengőben, a pártoló tagokét évi 2 pengőben határozták meg.

1928-ban a bajai városi tanács egy szobát, valamint a régi postaépület udvarát engedte át az egyesület tagjai számára, baromfi, galamb és nyúlárusításra. 1930-ban az egyesület külön helyiséggel gyarapodott. Az 1931. április 7-i választmányi ülés úgy döntött, hogy ezentúl a rendes havi választmányi ülését minden hónap első keddjén este 6 órakor, az egyesület helyiségében fogja megtartani.

Az egyesületen belül 1929-től már 3 alosztály működött. A baromfi alosztály vezetője Gugánovics Dezső, a galamb alosztályé Hajas Lajos, a nyúl alosztályé Lebach Oszkár lett. Nagy Lajos ügyvezető alelnök javaslatára 1930-tól már beszerző és értékesítő alosztályt is szerveztek. 1931-től az egyesület szövetkezeti alosztállyal is bővült.

A taglétszám 1929-ben 145 fő volt. Ez 1930-ra 169 főre, 1931 márciusára 214 főre emelkedett. Az egyesület előadásokat tartott a tenyésztők számára (1928. március 25-én Csávolyon, április 1-jén Garán és Bácsbokodon). Az egyesület tagjai gazdasági kiállításokon szerepeltek, maguk 1929. december 1-jén tartották első kiállításukat. 1931 márciusában tartotta az egyesület második kiállítását a méhészek és a szőlősgazdák egyesületével közösen.

Az egyesület saját könyvtárral rendelkezett, járatták a Bácskai Gazdák Lapját, a Baromfitenyésztők Lapját, a Magyar Házinyúltenyésztők Lapját. A könyvtár állománya 1931-ben több mint 50 db könyvből állt. Az egyesületnek saját kiadványa is volt, melyet 1929-ben Értesítő címen, majd 1931-ben Baromfigazdaság címen jelentettek meg.

A tagok számára kedvezményes áron szereztek be naposcsibéket, tenyészállatokat.

1931-ben már pénzügyi gondokkal küzdött az egyesület 2.500 pengő kölcsön felvételére kényszerült. A drasztikus taglétszámcsökkenés is a gazdasági világválság helyi következménye lehetett.

A Bács-Bodrog vármegyei Fajbaromfi-, Galamb- és Nyúltenyésztők Egyesülete feloszlásának kérdése, illetve az újonnan alakítandó Baja Városi Gazdasági Egyesületbe való beolvadás gondolata az 1935. március 20-i választmányi ülésen merült fel. (Ekkorra a tagok száma 48 főre csökken.) Ezen Antalffy Ferenc elnök előadta, hogy az egyre súlyosbodó, rossz gazdasági viszonyok miatt a baromfi-, galamb- és nyúltenyésztők száma egyre csökken, ezért az egyesület működést kifejtteni nem képes. A választmány is az egyesület feloszlása mellett foglalt állást és az önálló Baja Városi Gazdasági Egyesület megalakítását támogatta. A feloszlást kimondó közgyűlést 1935. április 7-re hívták össze. Ezen valamennyi bajai gazdasági irányú egyesület feloszlását és egyidejűleg a Baja Városi Gazdasági Egyesület megalakítását mondták ki. Antalffy Ferenc elnök javasolta, hogy az egyesület összes vagyonát képező 56 pengő 68 fillérenyi készpénzt adják át az újonnan alakuló gazdasági egyesületnek. Az egyesület feloszlása és a készpénzvagyon átadása is a javaslat szerint történt meg.

A fond anyagát csak egy jegyzőkönyv képezi. (Ebbe a jegyzőkönyvbe vezették tovább a Baja Városi Gazdasági Egyesület üléseiről készült jegyzőkönyveket, fizikailag tehát a X. 125 fondban szerepel a fond anyaga.)

I. kötet

Közgyűlési jegyzőkönyv

1928-1935

Növénytermelők egyesületei

X. 104 A TULIPÁNSZÖVETSÉG MAGYAR VÉDŐEGYESÜ- LET (BAJA) IRATAI 1903-1908

1 csomó = 0,01 ifm

A magyar ipar védelmére és termékeinek propagálására alakult Tulipánszövetség Magyar Védőegyesület országos egyesület volt. Budapesti székhellyel az ország minden részéből szervezett be tagokat. Az egyesület ügyvezető igazgatója 1903-ban Löherer Andor volt, akinek Ella nevű húga képviselte Baján az egyesület érdekeit.

A Tulipánszövetség Magyar Védőegyesület „Iparvédelem” című hivatalos közlönyében (1905-től jelent meg) esetről esetre közölte a fővárosi és a vidéki magyar érdekeltségű gyárak és magyar iparcikket árusító kereskedők névjegyzékét.

Az egyesület célkitűzése: utolérni az osztrák ipart és a hazai ipar fejlesztése révén növelni a magyar tőkét.

Az igen csekély számú iratból nem derül ki, hogy a szövetségnek lett volna bajai fiókja. Ám az „Iparvédelem” 1908. évi 17. száma egyértelműen bizonyítja, hogy a bajai iparosok és kereskedők egy része is már a szövetség célkitűzései szerint dolgozott. 1908-ban 22 bajai kereskedő rendelkezett a városban az egyesület kirakati védőtáblájával.

A fond darabszinten rendezett.

1. csomó	1. Löherer Andor levele húgának, Löherer Ellának	1903
	2. A Magyar Védőegyesület szózata a nemzethez	1903
	3. „Iparvédelem” c. lap	1908

X. 105 A DÉLPEST MEGYEI GYÜMÖLCS- ÉS SZŐLŐTER- MELŐK EGYESÜLETÉNEK (KISKUNHALAS) IRATAI 1941-1949

2 kötet + 1 füzet = 0,03 ifm

A Gyümölcsstermelők Országos Egyesületének területi csoportjaként alakult meg a Délpest Megyei Gyümölcs- és Szőlőtermelők Egyesülete Kiskunhalason 1933. június 5-én.¹⁹ Az országos alapszabály szerint az egyesület célja: „A gyümölcsstermelés fejlesztése és racionalizálása, a növényvédelem biztosabbá és olcsóbbá tétele, az értékesítés

¹⁹ Az országos alapszabály, az alakuló ülés jegyzőkönyve, valamint a törlést elrendelő irat a BKMÖL V. 285 1. d. 29. sz. alatt található.

megszervezése, ezen célok megvalósítását előmozdító mindennemű tevékenység, bel-
 földi és külföldi kapcsolatok létesítése, piacok felkutatása és ellenőrzése, piacok meg-
 szervezése. A termelés fejlesztése és racionalizálása céljából az ország egész gyümölcs-
 területének megszervezése lehetőleg vármegyei alapon álló körzetek létesítésével a cé-
 lok előmozdítását szolgáló társadalmi mozgalom szervezése és irányítása. Az egyesület
 céljainak előmozdítására szolgáló tevékenységét, a mezőgazdasági kamarákkal és egyéb
 gyümölcsstermesztéssel foglalkozó érdekképviseletekkel karöltve végzi.” Az egyesület
 ügyeit a következő igazgatási szervek intézték: a közgyűlés, az igazgatóság, a felügyelő
 (számvizsgáló) bizottság, a tisztikar. A fiókegyesületek tagjainak tagsági díja évi 2 pen-
 gő.

A halasi fiókegyesület alakuló közgyűlésén a központi kiküldött Szóts Sándor is-
 mertette a gyümölcsstermelés korszerű átszervezésének szükségességét. Ebből a szem-
 pontból rendelte el a földművelésügyi kormány az országnak körzetekbe való beosztását.
 Az egyesület Kiskunhalas székhellyel az 55. körzetbe tartozott. Ide tartozott még Kis-
 kunhalas mezőváros és határán kívül a kiskörösi járás, a kiskunfélegyházi járás egy ré-
 sze és Kalocsa vidéke. Az előkészítő bizottság javaslatára az egyesület elnökévé
 Medveczky Károly földbirtokost, m. kir. gazdasági főtanácsost választották meg. A ve-
 zetőség a következőkből állt: 7 díszelnök, ügyvezető igazgató, pénztáros, és 31 igazga-
 tósági tag. A tagok száma 1933-ban 54 fő volt. (1948-ban már 134 fő.) 1941-ben a tagok
 lakóhely szerint a következő településeken éltek: Kiskunhalas, Pirtó, Fehértó, Kecel, Ka-
 locsa, Csengőd, Budapest, Kiskörös, Solt, Kunszentmiklós, Dunapataj, Foktó. 1948-ban
 55 tagú csoport tanulmányi kirándulást rendezett Fehértó kertészképző iskolájában és
 annak telepén. Az egyesület kezelése alatti bizományi lerakatból évek óta ellátták a ta-
 gokat kedvezményes növényvédő és permetező szerekkel. 1949-ben a bizományi
 lerakatot beszüntették, készpénz fedezet hiánya miatt a kedvezményes növényvédő és
 permetező szerek kiszolgáltatása lehetetlenné vált. A tagok között kísérleti célra díj-
 mentesen gyapot vetőmagot osztottak ki. 1949. évi május 21-én az elnök felolvasta a
 Magyar Szőlősgazdák és Gyümölcsstermelők Országos Egyesületének 1927/1949. számú
 leiratát, melyben tájékoztatta a tagokat az egyesület megszűnéséről. A helyi csoport
 utolsó választmányi gyűlése 1949. május 29-én volt, ezen a felhívás értelmében ki-
 mondták az egyesület feloszlását. Az egyesületet a belügyminiszter IV. 30.167/1949. IV.
 3. BM szám alatt törölte a nyilvántartásból.

A fond anyaga rendkívül hiányosan került be a levéltárba. A jegyzőkönyvek teljesen
 hiányoznak, csak egy másolat maradt meg az utolsó ülésről (az adatnyilvántartási
 könyvben található).

1. füzet	Adatnyilvántartási könyv	1949
2. kötet	Tagok törzskönyve	1941-1943
3. kötet	Pénztári napló	1944-1949

X. 113
A KECSKEMÉTI KISKERT SZÖVETSÉG
(EGYESÜLET)
IRATAI
1917-1932

1 doboz + 1 csomó + 14 kötet = 0,30 ifm

Németh László, a Kecskeméti Siketnémák és Vakok Intézetének igazgatója kezdeményezésére – egy 25 tagú előkészítő bizottsággal történt tárgyalás után – alakult meg 1917. február 18-án a „Kiskert Szövetség”, melynek elnöke Németh László lett. A Szövetség célja volt, hogy a tisztviselők, nyugdíjasok és az ügynevezett nincstelenek számára megélhetésük könnyítésére lehetőséget biztosítson. Saját szükségletük fedezésére zöldségfélék termeléséhez nyújtott támogatást. Sándor István kecskeméti polgármester hasznosnak tartotta ezt a munkálkodást azért is, hogy az illetők jó levegőn mozogva egészségesebbek lesznek, a gyermekek munkára nevelődnek. A szervező bizottság megkezdte a Kecskemét város által – kedvező feltételek mellett – haszonbérbe felajánlott, városhoz közeli területek felmérését, felszántását és kiosztását. A kiosztott parcellák nagysága a családok létszámától függött. Önköltségi áron szerezték be és osztották ki a szükséges vetőmagokat, palántákat, kertészeti eszközöket. (1925-ben még Szövetkezet, 1926-ban már Egyesületként működtek. Ez tűnik ki a választmányi ülés jegyzőkönyveiből, de határozat nem maradt meg a névváltoztatásra vonatkozóan.) 1931-ben Kecskemét város az egyesület által bérelt területekre árverést írt ki. Az itt kialakult magas árak miatt a Kecskeméti Kiskert Egyesület bérleti ügye a közgyűlés határozata értelmében 1931. szeptember 29-ével megszűnt. A feloszlást és a vagyon jótékony célra történő felhasználását a belügyminiszter 137.205/1931/VII. BM sz. alatt 1931. november 30-án jóváhagyta.

A megmaradt iratok lefedik az egyesület teljes működését. A fond anyagában három sorozatot alakítottunk ki:

1. sorozat: A működéssel kapcsolatos iratok
 2. sorozat: Tagdíj nyilvántartások
 3. sorozat: Pénzügyi iratok
- Kutatási segédlet nem készült, az iratok átlapozással kutathatók.

1. sorozat

A működéssel kapcsolatos iratok

1. csomó	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek és kivonatok	1917-1931
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1925-1930
	3. Számvizsgáló bizottság jelentései	1925-1931
	4. Pénzügyi jelentések	1917-1926
	5. Levelezés	1922-1931

2. sorozat

Tagdíjnyilvántartások

2. kötet	Tagok névmutatója	1925
3. kötet	Ua.	1926
4. kötet	Ua.	1927
5. kötet	Ua.	1928
6. kötet	Ua.	1930
8. kötet	Ua.	1931

3. sorozat

Pénzügyi iratok

9. kötet	Földhaszonbér főkönyv	1927
10. kötet	Ua.	1928
11. kötet	Ua.	1929
12. kötet	Ua.	1930
13. kötet	Ua.	1931
14. doboz	1. Földhaszonbér és csőszbér főkönyv	1920-1926
	2. Haszonbér bevételi napló	1923-1924
	3. Ua.	1925
	4. Póthaszonbér bevételi napló	1922
	5. Haszonbér és csőszbér bevételi napló	1918-1919
	6. Csőszbér bevételi napló	1920
	7. Vetőmag juttatás	1917-1923
	8. Pénztári mellékletek	1926-1932
15. kötet	Pénztárkönyv	1917-1918
16. kötet	Ua.	1926-1932

X. 117

A KECSKEMÉT-KISNYÍRI GAZDASZÖVETSÉG

IRATAI

1928-1948

1 dosszié = 0,01 ifm

A Gazdaszövetség 1928. december 30-án Hetényegyházán 54 tag jelenlétében tartotta alakuló ülését. Elnöknek Tóth Dezső tanító szőlőbirtokost, társelnöknek Polgár Antalt, helyettes elnöknek Farkas Istvánt, jegyzőnek Bodvai Sándor tanítót, pénztárosnak Nyári Sándort, ellenőrnek Farkas Jánost és Bazsó Pétert választották. A számvizsgáló bizottság tagjai dr. Bauer Henrik, Bitó Gergely, Börönte Benedek és Felber István lettek, rajtuk kívül 16 választmányi tagot választottak. A szövetség célja volt elősegíteni a földművelő gazdák és gazdasági munkások békés egyetértésben való közös munkálkodását és egymás boldogítását. Tagjai – az 1931. évi tagdíj befizetések alapján – nyíri,

hetényi, kecskeméti, szarkási, csalánosi, úrihegyi, ménteleki, kerekegyházi gazdák voltak. Mivel a tagság zöme nyíri és hetényi volt, valószínű ebből adódik, hogy az egyesületnek küldött iratokat olykor „Hetényegyházi Gazdakör”-nek címezték. 1934-ben Tóth Dezső elnök tárgyalást kezdeményezett a – választmányi ülésen felvetődött – tanyai gazdakörök kecskeméti székhellyel való szövetségbe tömörülésére. Úgy gondolta, hogy a tanyai gazdakörök szövetségének megalapítása esetén egyöntetű állami akciók lebonyolításával, kulturális előadások rendezésével, szociális, közigazgatási tervek végrehajtásával Kecskemét legerősebb szerve lenne, mert magába ölelné Kecskemét egész földműves társadalmát. Az egyesült szövetség céljával a város és pusztái harmonikus fejlődésének biztosítását és a gazdatársadalom jobblétének elősegítését jelölte meg. A szövetség ünnepélyes megalakítását december egyik vasárnapjára tervezték. Egy 1936-ban készült kimutatás szerint (BKMÖL IV. 916) 1929-ben alakult a Gazdaszövetség, s 1936-ban 143 tagja volt, így valószínű, addig nem történt meg az egyesülés. Az egyesület költségei fedezésére a tagdíjak, vacsorák és teaestélyek bevétele szolgált, valamint a Mezőgazdasági Kamara segítette pénzüsszegekkel. Az egyesület könyvtárral rendelkezett, újságot járatott, tanfolyamot szervezett. Felosztatását az 549.402/1947. IV. 3. BM sz. rendelet írta elő. Iratai 1948-ban jegyzék szerint kerültek leadásra a levéltárba. (A jegyzéken feltüntetett 1 db tervrajzot áttettük a levéltár tervrajzgyűjteményébe, mert az „A Kecskemét – tanyai gazdakörök – kultúrházak tervrajza”, így nem tartozik szorosan a fond anyagához.) Könyvtárát (94 kötet) és könyvtári szekrényét a Kecskeméti Állami Parasztfőiskola vette át.

Az egyesület működésére vonatkozóan adatok találhatóak a Duna-Tisza közti Mezőgazdasági Kamara (BKMÖL IX. 234) fondjának anyagában.

A kevés megmaradt iratot két tételszám alá soroltuk. Az „levelezés”-ben található az egyetlen megmaradt jegyzőkönyv. Az iratokat időrendbe rendeztük.

A „pénztári mellékletek” számlákat, nyugtákat, egyéb – a pénzügyvel kapcsolatos – iratokat tartalmaznak. Itt találhatóak a tagdíjbefizetési jegyzékek is. Amelyik évben elláták sorszámmal a bizonylatokat, azokat annak rendjébe, a szám nélkülieket időrendbe rendeztük.

1. dosszié	1. Levelezés	1928-1948
	2. Pénztári mellékletek	1929-1943

X. 300

A KALOCSA-VIDÉKI FÜSZERPAPRIKAKIKÉSZÍTŐK EGYESÜLETÉNEK (BÁTYA) IRATAI 1938-1946

1 csomó = 0,05 ifm

Az egyesület, mint törvényes képviseleti szerv 1938 januárjában alakult meg Bátyán, hogy a fűszerpaprika kikészítés szabad házi foglalkozásból iparrá válhasson. Bátya község a kalocsavidéki paprikatermelés és kikészítés központja volt már évekkel azelőtt is. A kalocsavidéki paprika 90 %-át a bányai kikészítők dolgozták fel. Az egyesület első elnöke Biró János községi bíró volt, aki 1946-ig töltötte be ezt a tiszteletet. Az egyesület céljai között szerepelt: figyelemmel kísérni a paprikát érintő összes közgazdasági cselekményt, s a tagokat ezekről tájékoztatni, részt venni a paprika feldolgozását szabályozó kormányrendeletek és hatósági intézkedések tervezésében és megalkotásában, képviseltetni magát a paprikaérdekeltségek közös értekezletein és a termelést, őrlést és beváltását érintő tárgyalásokon, támogatni azokat a kísérleteket, amelyek a paprikakikészítést olcsóbbá és szakszerűbbé tételét célozzák, a kikészítéshez szükséges nyersanyagok, berendezési tárgyak és eszközök közös beszerzését biztosítani, szakelőadásokat hallgatni és tartani.

Az egylet alapszabályát 179.215/1938. VII-a. BM szám alatt hagyta jóvá a belügyminiszter. (Az iratanyagban ennek csak egy fogalmazványa található.)

Az egylet tagja lehetett minden fűszerpaprika kikészítéssel foglalkozó magyar állampolgár, illetve jogi személy. (1941-ben a rendes közgyűlésen az elnökségen és választmányon kívül mintegy 120-125 egyesületi tag volt jelen.) A tagok beíratási díjat fizettek. Az egyesület szervei voltak: a közgyűlés (évente egy rendes ülést tartottak), a választmány (15 rendes és 5 póttagból állt, tagjai 1/3-át évente újra választották), a számvizsgáló bizottság (3 tagból állt), az elnökség (elnök és 2 alelnök) és a tisztikar (jegyző, ügyész, pénztáros, pénztárelenőr.) A választmány 1941-ben határozatot hozott, hogy üléseikre meghívják a Fűszerpaprikatermelők Egyesületét, a Kalocsai Vegykísérleti Állomás vezetőjét, a Kalocsai Beváltó Szövetkezet igazgatóját, és az egyesület ügyészét. A választmányi és közgyűlési jegyzőkönyveket megküldték a földművelésügyi miniszternek. Éves költségvetést készítettek, a költségvetési hiány fedezésére minden évben államsegélyt kértek és kaptak. Beszámolójukból kitűnik, hogy bevételüket az államsegély, a beíratási és tagdíj jelentette. Kiadásaik között a fenntartási költségek (világítás, fűtés, postadíj, nyomtatvány, irodaszer stb.), terembér, szolga bére, jegyzői tiszteletdíj, szakkönyvek, újságok előfizetése (A Munka, Magyar Róna, Kalocsai Újság) szerepelt.

Az egyesület működéséről a megmaradt iratok szórványosan tudósítanak. A jegyzőkönyv tanúsága szerint az egyesület belépett a Kalocsai Paprikabeváltó Szövetkezetbe, a Kalocsai Vegykísérleti Állomás Jellegmegállapító Bizottságába 4 rendes és 2 póttagot küldött. (1943-ban a bizottsági tagok nem zsidó származását igazolni kellett.) A Szegedi Paprikanagykereskedők Egyesülete szervezésében lévő Országos Paprikanagytanácsba 2 tagot delegált. A féltermék beváltásához alakult bizottságban – a paprikaipar minden ágazatából egy tag – egy rendes és egy póttag képviselte az egyesületet. Közreműködésükkel bonyolódott le a vásárlási jogosítványok, igazolványok kiadása. Részt vettek a Közellátási Minisztériumban a paprika beszolgáltatás tárgyában tartott értekezleten,

Szegeden a kikészítők értekezletén, Bátyán előadást tartottak, melyen a Paprikaközpont küldöttei is megjelentek. 1942-ben a kikészítők panaszai ügyében 7 tagú küldöttség járt dr. Antalffy Sándor miniszteri tanácsosnál, kérték a segítségét. Az egyesület helyisége sokáig megoldatlan volt. 1941 augusztusában a Takács-féle önálló üzlethelyiséget sikerült kibérelniük, és a földművelésügyi miniszter által kiutalt pénzből felszerelték az irodát (iratszekrény, asztal, székek stb.) Vasár- és ünnepnap nyitva tartottak, hogy a tagok nézeteiket kicserélhessék, szórakozhassanak. Egy választmányi tag mindig, az egyesület jegyzője legtöbbször jelen volt, így lehetőség nyílt a panaszok, kívánások megtételére is.

Az 1946-ban kelt belügyminiszterhez írt jelentés szerint az utolsó közgyűlést 1944-ben tartotta az egyesület. Későbbi működéséről nincs adatunk. Az egyesület feloszlását a 300.316/1949. IV. 3. BM sz. rendelet mondta ki, a feloszlást közlő alispáni ügyirat száma: 5637-32-IV/1950.

A fond iratai hiányosan tükrözik az egyesület működését. A tárgyi tételek szerint – ezen belül időrendben – rendezett iratok közül a levelezés az alakulás kezdeti időszakától majdnem a megszüntetésig fogja át az egyesület tevékenységét. Itt a megalakulással, a paprika-feldolgozással, minősítéssel, értékesítéssel, örlési díjtöbblet felszámolásával, adókvetéssel, ipari fa igénylésével, a munkások bérével kapcsolatban található iratok, és átlapozással kutathatók.

Az egyesület működéséről, érdekképviseleti tevékenységéről adatok találhatóak még – nagy valószínűséggel – a Fűszerpaprika Termelők, Kikészítők és Értékesítők Kalocsai Szövetkezete (BKMÖL XI. 17), és a „Hangya” Termelő-Értékesítő és Fogyasztási Szövetkezet (MOL: Z 791) fondjaiban.

1. csomó	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1940-1944
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1940-1943
	3. Meghívók választmányi ülésekre	1938-1943
	4. Alapszabály és módosítások	1938-1943
	5. Levelezés	1938-1946
	6. Paprika kikészítők, kereskedők és felvásárlásra jogosultak névjegyzéke	é.n.

Egyéb gazdasági egyesületek, gazdakörök

X. 107 A DUNAPATAJI „MIKLAI TÁRSASÁG” IRATAI 1824-1928

1 doboz + 4 kötet = 0,25 ifm

1824 előtt 15 évig Dunapataj mezőváros árendában bírta Tasnádi Szántai Becsky Jánosnak Mikla és bojári puszta 1/7 résznyi birtokát. A fizetés elhanyagolása miatt a földesúr elvette a város kezéből a pusztarészt, s „nem elegy belegy hitelű és tehetségű személyeknek, hanem bizonyos gazdáknak kiadni kívánta”. Az 1824. május 28-án Bölcskén tartott licitálás alkalmával a földesúr jótéteményként a városi lakosság tehetősebb egyénei által alapított „*Mikla Árendális Társaság*” nyerte el a haszonbérleti jogot 3 évre, évi 3000 vfrt-ért. Az egyesület nem egyértelműen használta saját nevét: az 1824-es szerződésben „*Mikla Árendális Társaság*” néven alakult, később, pl. 1888-ban „*Mikla Puszta Társaság*” néven, a biztosítási okiratokon „*Miklai Társaság*”-ként szerepelt. A társulat alapszabályát az uraság közmegegyezéssel elkészítette, melyet jóváhagyott és megerősített Szucsánszky János Pest vármegye szolgabírája. (1827-ben Ordas is ígért annyit, hogy a puszta árendálásáért, a földesúr azonban a pataji társulat kezén hagyta.) Az 1827-ben kötött – újabb 3 évre érvényes – szerződés kiegészült a szőlő-, gyümölcs telepítések megtartásával és szabályozásával. A Társaság gyűléseit a városházán tartotta, melyen jelen kellett lenni a város bírájának, a társaság vezetőinek, a városi tanácsbeli személyeknek, 12 választott tagnak, szükség esetén a társaság összes tagjának. (Perceptort és segédet választottak maguk közül, kinek feladata a számadás kiadás-bevétel vezetése volt, melyről minden évben a közgyűlés előtt beszámolt a perceptor, ő szedte be az árendát, fogadta fel a kocsmárost, csószot, ellenőrizte a birkaszerzés és tartás szabályának betartását.) Aki nem igazolt módon hiányzott az ülésről 15 krajcár, a vezetők 30 krajcár büntetést fizettek.

Becsky János 1837-ben bekövetkezett halála után özvegye Vay Amália 6 évig a társaság kezén hagyta árendában a pusztát, de a 3. évi árendát 1 évvel előre le kellett fizetni. 1842-ben – az előző szerződés szerinti 6 év még le sem telt – 30000 váltóforint letétele mellett újabb 6 évre „zálogos contractusadásra” kényszerítette a földesúr a társaságot. Panaszkodtak is emiatt: „... több viszontagságok között is, az említett szabályoknak megtartása mellett 's oltalma alatt virágzott e' mi Közgazdászatunk az 1845-ik év márt. 26-ik napjáig, 's azon idő alatt mindig pontosan vivén minden a' Kötlevélben érintett tartozásai”. 1842-1844 között az árenda fizetésére kölcsönöket vettek fel (ekkor a társaságnak 71 tagja volt), pl. B. Dávid Pál helybeli lakostól 1000 váltóforint, Csekei János bölcskei prédikátortól 500 pengőforint, 1843-ban Szelestey Józseftől 2000 forint, Kalocsai Káptalan belüli Szathmáry Antaltól 2000 váltóforint, hartai lakos Arasz Györgytől 2000 váltóforint, 1844-ben Tótfaluban élő Nagy Sándortól 1200 forint, Szathmáry József nyugalmazott kapitánytól 1000 pengőforint, stb. 1845-ben a zálogos per során az uraság „több rendbeli levelei által” arra kényszerítette a társaságot, hogy 100 ezer váltó-

forint-nak és 200 db aranynak lefizetése mellett a pusztát örökösen megválták. Az örökös szerződés 1845. május 26-án kelt, Szeles Lajos ügyvéd közreműködésével.

Kilenc pontból álló új alapszabály készült a vételben résztvevő gazdák neveinek feltüntetésével, s új tulajdon-peccsét. Az alapszabály szerint a társaság minden tagja egyenlő, s a közgyűlés határozatai minden tagra kötelező érvényűek voltak. A közgyűlés határozott a szántás, vetés, kaszálás, termények hazaszállítása, a mezei munkák, legeltetés, nádvágás, széksó seprés idejéről, módjáról, s a megszegőket birtokvesztéssel büntették. A közgyűlés elnöke a város főbírája, vagy a tagok közül választott egyén volt. A tisztikart alkotta az elnökön kívül a pusztagazda, kispusztagazda, jegyző, és a bizottsági tagok. Tilos volt a tagoknak egymást megsérteni, szidalmazni, Istent káromolni, a társaság ellen tenni. Ezen vétségekért az illetőt először a közgyűlésen megfeddték, másodsorra elvették tőle az általa bírt pusztarészt, és árverés útján másnak adták. A társaság földjét elszántó, vagy földjéről termést eltulajdonító tagot az első esetben törölték a társaságból, s a törvény szerint is felelni kellett tetteért. A kölcsönpenzek és kamatainak törlesztése a birtokarányuknak megfelelően történt. A fizetni nem tudók birtokát másnak adták. A társasági tagok csak pataji lakosnak adhatták el birtokukat örökáron. A meglévő iratokban az utolsó jegyzőkönyvi bejegyzés 1928. január 5-én történt, mely a régi és új pusztagazda közötti irat és pénztár átadást rögzíti. A társaság működésének megszűnéséről nem találtunk adatot.

A meglévő iratokból az alábbi sorozatokat alakítottuk ki:

1. sorozat: Jegyzőkönyvek
2. sorozat: Külön kezelt iratok
3. sorozat: Adó- és pénzügyi iratok

A jegyzőkönyv első kötete közgyűlési és bizottsági ülésekről készült. A bejegyzések 1824-1833-ig, 1841-1847-ig, majd 1881-1887-ig történtek. A 2. és 3. kötet a közbeeső évekről készült, s benne a fentiekén kívül közigazgatási, számadás vizsgálati jegyzőkönyvek is találhatóak. A 4. kötet árverési jegyzőkönyveket is tartalmaz.

A 2. sorozatban helyeztük el az alapszabályokat, haszonbéri szerződéseket, a pusztarész megszerzésének iratait, kölcsönfelvételi iratokat, azokat a szerződéseket, melyeket a társaság kötött (kocsma üzemeltetés, kút készítés, árkolás, legeltetés, vadászat, halászat, ügyvéddel, csősszel), leveleket – melyek rendkívül hiányosak -, leltárakat, összeírásokat.

A 3. sorozatba az adózással, számadással kapcsolatos iratok, elismervények, nyugták kerültek.

A fond anyagához kutatási segédlet nem készült, az iratok átlapozással kutathatók. Érdekes kutatást folytatni még Dunapataj mezőváros, majd község iratanyagában is (BKMÖL V. 320).

1. sorozat

Jegyzőkönyvek

1. kötet	Közgyűlési és bizottsági ülések jegyzőkönyvei	1824-1887
2. kötet	Különböző jegyzőkönyvek (közgyűlési, közigazgatási, számadás-vizsgálati)	1846-1859
3. kötet	Ua.	1860-1881
4. kötet	Közgyűlési, bizottsági és árverési jegyzőkönyvek	1888-1828

2. sorozat

Külön kezelt iratok

5. doboz	1. Alapszabályok	1825, 1846, 1852
	2. Földesúrral kötött haszonbérleti szerződések	1837-1844
	3. A pusztarész örökös megszerzésével kapcsolatos iratok	1843-1847
	4. Kölcsönfelvételi kötelezvények	1842-1846
	5. Szerződések	1851-1889
	6. Külön tárgyakban felvett jegyző könyvek, jegyzőkönyvi kivonatok	1847-1891
	7. Levelek	1836-1896 + é.n.
	8. Inventáriumok (leltárak)	1849-1889
	9. Birtok és jószág összeírási főkönyv	1886-1889
	10. Biztosítási okiratok	1873-1891
	11. Jószág kihajtási napló	1884-1886

3. sorozat

Adó- és pénzügyi iratok

12. Adóbeszedési füzetek	1858-1879
13. Adókönyvecskék	1867-1886
14. Közmunka összeírás	1873-1877
15. Perceptorai számadások	1827-1899
16. Bejegyzett adósságok	1846
17. Elismervények, nyugták	1824-1928

X. 124

A VASUTASOK ORSZÁGOS GAZDASÁGI EGYESÜ- LETE KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK IRATAI 1934-1944

1 doboz = 0,02 ifm

A hazai keresztényszocialista mozgalomnak külön területét jelentette azoknak az állami alkalmazottaknak a szervezkedése, akik a vasútnál, a postánál és a hajózásnál dolgoztak. Ezek az üzemek állami kézben voltak, és csak olyan egyesületek létesítését engedélyezték, amelyek a hivatali főnökök vezetésével és ellenőrzésével működtek. Ide sorolható a magát keresztényszocialista jelzővel illető VOGÉ /Vasutasok Országos Gazdasági Egyesülete/, a HOGÉ /Hajózók Országos Gazdasági Egyesülete/ és a POGE /Postások Országos Gazdasági Egyesülete/. Ez a három gazdasági egyesület nem tartozott szorosan véve egyik keresztényszocialista frakcióhoz sem, azokhoz képest egy harmadik típust képviseltek: a kari testületi jelleget. Ugyanakkor, mivel az állami vállalatok

monopolhelyzetben voltak és bizonyos szolgálati kényszer is érvényesült, taglétszámuk jelentős, működésük pedig folyamatos volt.

A legerősebb és legnagyobb keresztényszocialista szervezet a VOGÉ volt. 1920-ban 2000 tagja volt, de ez a szám 1928-ra 18000-re emelkedett. Alapszabályát 1928-ban kiegészítették. A VOGÉ (területi) helyi csoportokba és a vasutaknál dolgozók szakmai megszólása szerint szerveződött. 1934-ben a VOGÉ-nak 54 helyi csoportban 19000 tagja volt. Az 1936. évi országos beszámoló szerint 55 helyi csoportban 20556 fő volt a tagja. (A legnépesebb helyi csoport a szombathelyi volt 1786 fővel.) Az 1941. évi jelentés szerint a helyi csoportok száma és a taglétszám tovább emelkedett (72 helyi csoport, 33054 taggal).

A VOGÉ a háború alatt is szinte akadálytalanul működött, 1944 nyarán is tovább működhetett, amikor a többi rokonszervezetek már megbénultak, vagy formálisan meg is szűntek. A VOGÉ 1944. március 5-én tartotta meg utolsó közgyűlését. A három keresztény-szocialista gazdasági egyesület 1945-ig működött, majd ezek is felszámolásra kerültek a helyi csoportokkal együtt. A felszámolás akár évekre is elhúzódott.²⁰ A Kecskeméti csoportot 1947-ben számolták fel.²¹

A kecskeméti szervezet működésére vonatkozóan semmilyen adatot nem tudtunk meg a rendelkezésre álló iratokból. A szakirodalomból ismeretes, hogy a kecskeméti szervezet taglétszáma 1937-ben 98 fő, 1938-ban 117 fő, 1939-ban 122 fő, 1940-ban 115 fő, 1941-ban pedig 117 fő volt.

A megmaradt iratok (0,02 ifm) nagy része pénzügyekkel kapcsolatos. A levelezés főleg központi rendelkezéseket tartalmaz. Ezeket iktatták.

1. doboz	1. Levelezés	1936-1944
	2. Költségelőirányzat	1936-1943
	3. Pénztárkönyv (füz.)	1936-1944
	4. Ua. (füz.)	
	5. Pénztári kimutatók	1939-1942
	6. Csoportrészesedés kiutalása	1934-1940
	7. Kötvények	1941
	8. Takarékbetétkönyv	1938-1944

²⁰ GERGELY Jenő, 1993.

²¹ A felszámoló határozat megtalálható: BKMÖL IV. 1939 236. sz.

X. 125
A BAJA VÁROSI GAZDASÁGI EGYESÜLET
ÉS HEGYKÖZSÉG IRATAI
1935-1948

1 doboz = 0,10 ifm

A Bács-Bodrog Vármegyei Fajbaromfi-, Galamb- és Nyúltenyésztők Egyesülete és a Bajai Szőlősgazdák Egyesülete 1935. április 7-én – a két egyesület megszűnése után – megalakították a Baja Városi Gazdasági Egyesületet. Az új gazdasági egyesület megalakításával valamennyi gazdasági ágazat egy táborba tömörülését kívánták elérni. Elnöknek dr. Fehér Lőrincet választották, társelnökök dr. Reiser Antal, Antalffi Ferenc és Diera Benő lettek.

Az egyesület 1935. évi alapszabályában megfogalmazott célja az volt, hogy a mezőgazdákat, szőlősgazdákat, kertészeket, gyümölcsstermelőket, állat- és aprójószág-tenyésztőket (baromfi-, galamb-, nyúltenyésztők), méhészeket és általában a gazdálkodás bármely ágával foglalkozókat egyesítse. Szerepelt még céljaik között a minőségi és egyöntetű termelés elősegítése, az állattenyésztés elméleti és gyakorlati fejlesztése, a növényi és állati termékek feldolgozása feltételeinek biztosítása, anyagok és gépek beszerzése. Mindezek révén az egyesület a tagok anyagi helyzetén kívánt javítani. Törekedtek még a jó értékesítési és beszerzési lehetőségek megteremtésére, a növény- és állatvédelemre és a különböző növényi és állati betegségek elleni védekezésre. Fejlesztieni kívánták egyúttal a gazdatársadalom összetartását, erkölcsi- és hazafias érzületét. Felkarolták az ismeretek terjesztését, a tagok gazdasági irányú művelését is.

Kitűzött céljait az egyesület ismeretterjesztő előadások, kiállítások, versenyek rendezésével, vitaelőadások tartásával, szakkönyvtár létesítésével, minta- és kísérleti telepek felállításával, hegyközség alakításával, szeszfőzde felállításával, pinceszövetkezet stb. létesítésével kívánta elérni.

Az egyesületen belül még 1935-ben 3 szakosztály alakult: Baromfi-, galamb- és nyúltenyésztő, elnöke Antalffi Ferenc lett; Szőlő- és gyümölcsstermelő csoport, elnöke: dr. Fehér Lőrinc és a Méhészeti szakosztály, elnöke dr. Holló József lett. Az egyesület 1935. december 15-i választmányi ülésén sor került a hegyközség megalakítására. 1936-ban csatlakozott a Baja Városi Gazdasági Egyesülethez az Állatvédelmi Egyesület is. (Az egyesület bélyegzőjében azonban továbbra is „Baja Városi Gazdasági Egyesület. 1935.” körirat szerepelt.) Az egyesület alapszabályát 172.291/1937. VII-a BM szám alatt hagyta jóvá a belügyminiszter.

Az egyesület könyvtárat tartott fenn (a Földművelésügyi Minisztériumtól szakkönyveket kaptak), járatta a Magyar Gyümölcs, a Borászati Lap, a Mezőgazdaság, a Magyar Méh, a Zöld Mező, a Magyar Gyümölcs, a Köztelek, a Kertészet és Növényvédelem című szaklapokat.

Az egyesület szorgalmazta egy közraktár létesítését, a borfajták összeírását, a borcsempészet megakadályozása végett a javadalmi ellenőrök számának növelését, a növényvédőszerkes kedvezményes áron történő beszerzését.

Az egyesület működése 1937. január 17-1939. január 17. között szünetelt, ennek oka azonban az iratokból nem derült ki. 1939. január 22-én az egyesület elnökévé Diera Benő ny. m. kir. kertészeti főfelügyelő-igazgatót választották meg. Az 1939. február 5-i rendes közgyűlésen az elnök kénytelen volt megállapítani, hogy a város gazdaközönségének csak egy csekély töredéke lépett be az egyesületbe. Az egyesület vezetősége pe-

dig igyekezett elősegíteni a tagok boldogulását. Szőlővesszőket és gyümölcsfákat szerzett be, a méz értékesítését támogatta, a baromfitenyésztés színvonalának emelése érdekében segélyért folyamodott a Földművelésügyi Minisztériumhoz. Baja városhoz is fordultak támogatás végett. 1939-ben 8000 pengős kamatmentes kölcsönt kaptak a várostól védőszeret (rézgálic, nyers nikotin) beszerzésére, 1940-ben ugyanezen célra 6855 pengőt. 1940-ben a földművelésügyi miniszter (700 pengővel) a Duna-Tisza Közi Mezőgazdasági Kamara (100 pengővel), Baja város (600 pengő segéllyel) is támogatta az egyesületet.

A Baja Városi Gazdasági Egyesület és Hegyközség 1944-ig alapszabályszerűen működött. 1945 tavaszán az FM és a Mezőgazdasági Kamara felhívására a megmaradt vezetőségi tagoknak kellett az egyesületben a tevékenységet folytatni. 1946-1947-ben a szükségletnél kevesebb rézgálic állt a szőlőtermesztők rendelkezésére, az egyesület – az iparügyi miniszter által elrendelt – rézhulladék gyűjtését szervezte meg. A rézhulladék fejében rézgálicot kaptak a gazdák.

1946-ban aszály sújtotta a vidéket, ezért az egyesület a földadó enyhítéséért a Pénzügyminisztériumhoz fordult, eredménytelenül.

1947. március 2-án a Baja Városi Gazdasági Egyesület és a Bács-Bodrog vármegyei Gazdasági Egyesület kimondta egyesüléstüket Baja Bácskai Gazdasági Egyesület néven. Baja Városi Tanácsa vizsgálatot folytatott le a Bajai Városi Gazdasági Egyesület vagyonát és iratait illetően, majd 1948. június 7-én felfüggesztette működését ideiglenesen a Hegyközség gondozására bízták az ingóságokat.²²

A fond anyaga hiányosan került be a levéltárba. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyve csak 1940-ig maradt meg. (Ennek a kötetnek a vezetését a Bács-Bodrog vármegyei Fajbaromfi-, Galamb- és Nyúltenyészők Egyesülete kezdte el – X. 101 fondtörzsszám –, amit a Baja Városi Gazdasági Egyesület folytatott.) A levelezés iratai főleg 1945-1947 évből valók. Az egyesületi vizsgálat során, 1948-ban tematikus egységekbe gyűjtötték az iratokat – pl. könyvtárátvétel, minisztériumokkal, rézfeldolgozó vállalatokkal folytatott levelezés – és a tematikus egységeket piros sorszámmal látták el. (Az egyesület maga nem iktatta iratait.) A levelezés tematikus számairól jegyzéket is készítettek. A rendezés során meghagytuk a levelezés ezen rendszerét. Ezekon túl csak a rézgálic hitellel és kiutalással kapcsolatos iratok, néhány takarékpénztári betétkönyv és pénztári naplólapok alkotják a fond anyagát.

Segédlet nem készült az iratokhoz, átlapozással kutathatók.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1935-1940
	2. Alapszabály	1935
	3. Levelezés	1936-1948
	4. Tagsági füzetek (4 füz.)	é.n.
	5. Takarékpénztári betétkönyvek	1941-1946
	6. Pénzügyi iratok (pénztári naplólapok)	1945-1946
	7. Kimutatás rézgálichitelben részesülő szőlősgazdákról	1946-1947
	8. Rézgálic kiadások	1945-1947

²² A belügyminiszter 505.167/1948. BM sz. alatt osztalta fel. Az egyesületre vonatkozóan adatok találhatóak Baja Város Tanácsa VB. Igazgatási Osztálya 5631-16/1950. sz. iratában (Baján).

X. 126
A KISKUNHALASI GAZDASÁGI EGYESÜLET
(1902-1926 KÖZÖTT KISKUNHALASI GAZDAKÖR)
IRATAI
1875-1949 (1950)

2 csomó + 2 kötet = 0,05 ifm

Az egyesület „Halasi Gazdasági Egyesület” néven 1875. december 5-én alakult a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelmi M. Kir. Minisztérium 3760/1876. sz. és az azt megerősítő 6585. sz. leirata alapján „zártkörű társulat”-ként.²³ Az egyesület célja: „a gazdasági szakértelem terjesztése és tágítása, s a mezői gazdaság minden ágának elméleti és gyakorlati eszközökkel leendő előmozdítása”. Az egyesület szervezetét alkották: a nagygyűlés, az igazgató bizottság, a szakosztályok, a tisztviselők (elnök, pénztárnok, titkár). Az egyesület alapító tagja az lehetett, aki „az egyesület részére egyszer és mindenkorra 80 forintot lefizet, vagy biztosít, mely utóbbi esetben a tőke 5 %-át évenként rendszeresen befizeti”. A rendes tagok évenként 4 forintot fizettek. Alakuláskor az alapító tagok száma 11, a rendes tagok száma 78 volt. Elnökül választották Toóth Jánost, alelnökül Gál Lajost és Péter Dénest. Az igazgatótanács létszáma 20 fő volt. Az alakuló ülésen az akkor ideiglenes elnök Vári Szabó István polgármester a város nehéz mezőgazdasági helyzetére hívta fel a figyelmet, melynek oka – szerinte – többek között a város elszigetelt fekvése és a közlekedési utak hiánya volt. Felhívta a város birtokos lakosságát, hogy „találjon utat és módot, mely által önerejére támaszkodva [a város] gazdaságát és ez által a közbizonyosodást emelve a végelszegényedéstől menekülhessen”.

Az egyesület legfontosabb feladatának a fővárossal való összeköttetés megteremtését tartotta.

Az egyesület 1902. február 23-án alakult újjá *Kiskunhalasi Gazdakör* néven.²⁴ Az újjáalakuláskor az egyesület elnöke Vári Szabó István lett. Az egyesület célja a következőképpen módosult: „A gazdaközönség anyagi és erkölcsi érdekében terjesztetni a gazdasági szakértelmet; fejleszteni a mezőgazdaságot; előmozdítani a termények értékesítését; közreműködni a gazdaközönség hitelének és előmenetelének emelésében”. A kör új szervezete: a közgyűlés, a választmány az értekezlet és a kör tisztviselői (elnök, alelnök, jogtanácsos, titkár, pénztárnok és könyvtáros). Az elnöki, alelnöki, jogtanácsosi és könyvtárnoki állások tiszteletbeliek voltak. Az alapító tagok egyszer s mindenkorra legalább 50 koronát, a rendes tagok évi 4 korona tagdíjat fizettek.

Vári Szabó István elnök 1903. február 6-án lemondott tisztségéről. Lemondását így indokolta: „...meglehető közöny kezd terjedni, és naponként merülnek fel oly körülmények tagtársaink tetteiben, nyilatkozataiban, melyek a nemes törekvést megbénítják, és bennem azon hitet keltik, hogy gazda közönségünk nem fogja fel a gazdakör intencióját, és alig akar kibontakozni azon régi és csak kárt okozó gazdasági körből, melyet apjától tanult, épp azért bizalmatlan, a haladás szülte újítástól elmarad mind addig, míg hasznot nem tapasztal...”

²³ A nyomtatott alapszabály a BKMÖL V. 285 fondban található, 1. d. 9. sz.

²⁴ A V. 285 fondban a két alapszabály egy tételszám alatt található.

1926-ban ismét megújult az egyesület *Kiskunhalasi Gazdasági Egyesület* néven. Az új alapszabályt a belügyminiszter csak 1932. július 2-án hagyta jóvá. Az egyesület célja a következővel egészült ki: „tagjai között összetartást fejleszteni, szellemi és anyagi előrehaladást biztosítani”. A tanyai és szomszéd községek gazdaközösségének tömörítésére törekedtek, tanyai illetve fiókgazdaköröket, csoportokat szerveztek. Tervbe vették lótenyésztési, baromfitenyésztési, méhészeti, gyümölcs- és szőlészeti szakosztályok alakítását az illető gazdálkodási ágak fellendítése érdekében.

Az egyesület elnöke 1926 januártól Mészöly Károly, titkára Szentgyörgyi László lett. (1932. május 16-tól elnök Ónodi Balázs, titkár Paczolay Győző, 1943. június 20-tól elnök Medveczky Károly, majd ugyanez év szeptember 11-től Sréher Andor.) 1943-ban 353 tagja volt az egyesületnek, 1947-ben 595, 1948. május 15-én pedig 662. Az utolsó közgyűlési jegyzőkönyv 1948. december 5-én készült. Az egyesület az 551.998/1949. IV. 3. és 1949. XII. 16. sz. BM rendelet alapján szűnt meg.

A fond anyaga igen hiányos. Az ülésjegyzőkönyvek közül csak az 1943-tól vezetett közgyűlési jegyzőkönyv maradt fenn. A korai időszakot a levelezés alapján lehet nyomon követni (vázlatosan). Az iratok a tételeken belül időrendben rendezettek. Levéltári segédlet nem készült a fond anyagához, így csak átlapozással kutatható.

1. kötet	Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1943-1948
2. csomó	1. Alakuló ülés és közgyűlési jegyzőkönyvek	1875-1876
	2. Közgyűlési jegyzőkönyv kivonata	1903
	3. Igazgató bizottsági jegyzőkönyv	1876
	4. Alapszabályok	1875-1932(1936)
	5. A Szegedi Országos Ipar-, Termény- és Állatkiállítás iratai	1876
	6. Levelezés	1876-1903
	7. Tagokkal kapcsolatos nyilvántartások	1947-1950
3. kötet	Pénztárkönyv	1948-1949
4. csomó	Pénztári bizonylatok	1949

X. 247 A SZŐLŐSGAZDÁK ÉS GAZDÁK KÖRÉNEK (HELVÉCIA) IRATAI 1935-1948

1 csomó = 0,03 ifm

A kör 1935. június 2-án a kecskeméti feketeerdei iskolánál tartotta alakuló ülését, melyen Helvéciáról, Belső és Külső Ballószögéből, Kadafalváról, Köncsögről voltak jelen gazdálkodók. A korelnök Lendler István helvéciai szőlőbirtokos volt, s az ülésen elfogadták az alapszabályt, melyet a belügyminiszter 164.867/1935. VII-a. BM szám alatt hagyott jóvá.²⁵ A kör célja tagjai szakismeretének és anyagi érdekeinek előmozdítása volt. Ennek érdekében szakelőadásokat, tanfolyamokat tartottak, segítettek a gazdáknak

²⁵ BKMÖL IV. 1939 197. sz.

az anyagok beszerzésében, a termelvények értékesítésében. A Kör tagja volt a Kecskeméti Szőlő és Gyümölcsstermelő Egyesületnek és a Kecskeméti Gazdasági Egyesületnek, azok választmányában képviseltette magát. Az egyesület saját helyiséget tartott fenn (melyet a Helvéciai Rt. által adományozott telken építettek, 1936. május 10-én ünnepélyesen avatták fel), könyvtárat létesítettek, szaklapokat járattak. Pártpolitikai és vallási kérdésekkel nem foglalkoztak, hazárdjátékot nem játszhattak. A kör tagja lehetett minden magyar állampolgár, aki birtokos volt, vagy csak érdeklődött a szőlő- és gyümölcs-termesztés iránt. A tagok alapító, rendes, vagy tiszteletbeli tagok voltak. Tisztikarát a díszelnökök, elnökök, ügyvezető elnök, 4 alelnök, 2 pénztáros, 2 ellenőr, titkár, 2 háznagy, ügyész és 30 választmányi tag alkotta. A számvizsgáló bizottság egy elnökből és 3 tagból állt, akik nem lehettek a választmány tagjai, sem más tisztséget nem tölthettek be. Rendes közgyűlést évente egyszer tartottak, de a szabályoknak megfelelően bármikor össze lehetett hívni. Választmányi ülést szükség esetén tartottak. 1944 októberétől az egyesület működése szünetelt, az 1945. július 1-jén tartott közgyűlésen határozták el az egyesületi élet újra indítását (októberben 500 tagja volt), valamint az Országos Paraszt Szövetségbe való belépést. A belügyminiszter az 525/1945. ME rendelettel kihirdetett fegyverszüneti egyezmény 15. pontjára való hivatkozással az 529/1945. ME sz. és a 7330/1946. ME sz. rendeletben foglalt jogainál fogva az egyesületet 1948-ban feloszlatta, mert az engedély nélkül szüneteltette működését, s alapszabály szerinti működésre nem képes. Megmaradt iratai 1948. február 28-án 80. lt. szám alatt kerültek leadásra a kecskeméti levéltárba.

A fondot néhány közgyűlési és választmányi ülés jegyzőkönyve, a feloszlattal kapcsolatos iratok és egy pénztárkönyv alkotja. A pénztárkönyv bejegyzéseiből kitűnik, hogy a kör bevételét a tagdíjak, az italmérésből és kugliból, a táncmultságokból, rendezvényekből befolyt összegek, a Földművelési Minisztériumtól kapott segély, a bankban elhelyezett pénzek kamata tették ki. Kiadásai között a székház karbantartási, fenntartási költségei, hirdetési-, tanfolyami díjak, segélyek, könyvvásárlás, szaklapok előfizetési díjai szerepelnek. A fond anyaga átlapozással kutatható.

1. csomó	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1935, 1945-1946
	2. Feloszlattal kapcsolatos iratok	1948
	3. Pénztárkönyv (köt.)	1935-1947

X. 248

A VÁROSFÖLDI GAZDAKÖR (KECSKEMÉT) IRATAI 1929-1947

1 csomó = 0,05 ifm

A gazdakör 1929. szeptember 22-én tartotta alakuló gyűlését, addig azonban nem működött, míg alapszabályát 1931-ben 133.646/VII. 1931. BM sz. alatt jóvá nem hagyta a belügyminiszter. Az alakuló gyűlés választása alapján korelnöke Cs. Szabó Gábor, díszelnöke vitéz Lázár István, elnök Szappanos István, alelnök Prikkel Sándor, pénztárnok Farkas Gábor, jegyző és könyvtáros Gyenes István, ellenőrök Konc Dániel és Kállai István, vigalmi rendező Rizsányi István lett. A választmány 10 rendes és 2 póttagból állt. Az egyesület céljai között a következőket tüntették fel: a haza földje és a földművelés

iránti szeretet fejlesztése, a jövedelem gyarapítása, a kiscgazdák helyzetének javítása, a mezőgazdasági munkások érdekeinek felkarolása, mezőgazdasági ismeretek terjesztése stb. A szervezet vagyónát az alapítványok, adományok és tagsági díjak alkották. A gazdakör a Magyar Gazdaszövetség tagja volt, azzal állandó kapcsolatban állt. Kiküldöttjei által részt vett a Gazdaszövetség közgyűlésein, a szervezett gyűléseken, kongresszusokon. Tagdíja fejében folyóiratokat, irodalmi kiadványokat kapott, s részesült mindazon kedvezményekben, melyeket a Gazdaszövetség tagjainak nyújtott. Tagjai között a birtokosokon, gazdálkodókon kívül iparosok, tanítók, vasúti tisztek is voltak. A tagok alapító (éves díj fizetési kötelezettséggel a kör fennállásának tartamára, vagy alapítvány tételével) és rendes (éves tagsági díj fizetési kötelezettséggel három évre) tagok voltak.

A földművelésügyi miniszter 1931-ben 109 kötetből álló népkönyvtárat adományozott a körnek. Télen vasárnaponként gazdasági és ismeretterjesztő előadásokat szerveztek növény- és gyümölcsstermesztéssel, állattenyésztéssel kapcsolatosan. 1933-ban egy miniszteri rendelet olyan formában próbálta módosítani az előadások tartását, hogy 40-50 hallgató részére 30 alkalommal folyamatosan (hétköznap is) 2-2 órás foglalkozás tartassék. Erre azonban nem volt jelentkező. Tartottak előadást gazdasági munkásbiztosításról is. A Duna-Tisza Közi Mezőgazdasági Kamara kiscgazda számtartási tanfolyamot szervezett a tagok számára. Jó kapcsolatot alakítottak ki a Mezőgazdasági Szakiskolával, a gazdák gyerekeinek beiskoláztatásának támogatását kérte az iskola. 1933 májusában vándorgyűlést szerveztek, melyen az iskolából 3 tanár és 20 tanuló vett részt. A gazdakör kedvezményes vetőmag- és baromfi beszerzést biztosított a tagjai részére.

Problémát okozott a helyiség hiánya. Kezdetben a Galambosi iskolában tartották az összejöveteleket, 1933-ban Kecskemét polgármestere az iskola orvosi rendelőjét és városbóját átengedte a gazdakör részére. 1937-ben vitéz Lázár István értékes telekhez juttatta a gazdakört. Saját helyiség építéséről határoztak, a költségek fedezésére gyűjtést indítottak, a munka gyorsítására építő bizottságot jelöltek ki. Végül 1943-ban kezdődött el az építkezés. Az épület elkészültére vonatkozóan nincs adat a meglévő iratokban.

1947-ben a belügyminiszter a 20.165/1945. BM rendelet végrehajtása során a Városföldi Gazdakör működését felülvizsgálat alá vette. Ennek során a 7330/1946. ME sz. rendeletben és az 1938. évi XVII. tc.-ben biztosított jogainál fogva a gazdakört feloszlatta a belügyminiszter, mert az működését korábban szüneteltette, és a szüneteltetésre engedélyt nem kért. Megállapította, hogy az egyesület nem képes a működésre. Iratai 1947. december 4-én 385/lt. sz. alatt kerültek be a városi levéltárba.

A fond iratai rendkívül hiányosak. A közgyűlési jegyzőkönyvekből összesen 5 db, választmányi ülési jegyzőkönyv 1 db található a fondban. A leveleket nem iktatták, azokat időrendbe rendeztük. A „pénztári mellékletek” tétel iratai között rendezvények elszámolását, elismervényeket (pénzösszegek átvételéről), pénztárnapló lapokat találhat a kutató. Ezekből megállapítható, hogy a gazdakör bevételeit a rendezvények haszná, a tagdíjak, a betétek utáni kamat és ajándék-összegek alkották. Kiadásai között a fenntartási költségek, rendezvények költségei, adó, tüzelő, nyomtatvány, helyiség felszerelési költségek és az új épület tervezési díja szerepel.

1. csomó	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1929-1943
	2. Választmányi ülés jegyzőkönyve	1934
	3. Levelezés	1929-1947 + sz.n.
	4. Pénztári mellékletek	1929-1944

A GALAMBOSI GAZDAKÖR (KISKUNFÉLEGYHÁZA)

IRATAI

1927-1947

1 doboz = 0,05 ifm

A Galambosi Gazdakör 1927. augusztus 6-án alakult. Az alakuló ülésen egyhangúlag Törteli Pál gyógyszerészt választották elnöknek. Alelnök Bense József gazdálkodó, jegyzők Szabó István és Újfalusy István tanítók, pénztárnok Szabó Lajos gazdálkodó, ellenőrök Berta Mihály és Németh József gazdálkodók lettek. A gazdakör díszelnöke dr. Kiss István országgyűlési képviselő volt.

A gazdakör elnevezése: Galambosi Gazdakör. Pecsétje: kör alakban Galambosi Gazdakör felirat, alul az 1927. dátum, a kör közepén egy szőlőfürt.

Az egyesület célja a haza, a föld, a földművelés szeretetének fejlesztése, az ősi röghöz való ragaszkodás, a kisgazdák és földmunkások érdekeinek felkarolása, műveltségük gazdagítása. Az egyesületet 26 gazdálkodó kisparaszt alakította meg azzal a céllal, hogy a félegyházi szőlőhegyek (Fölsőgalambos, Alsógalambos, Szabóhegy, Ringhegy, Halesz) birtokosainak és munkásainak „otthona”, érdekeinek védelmezője legyen. Tagsági díj 2 pengő volt a megalakuláskor.

A gazdakör az üléseit a Nagyszőlő úti iskolában tartotta. 3 év eltelte után otthont építettek maguknak. Az épület 1930-ban készült el Ujszászy és Mayláth cég szakmunkájával és az egyesület tagságának lelkes támogatásával. A szép tanyai létesítmény avatására 1930. május 11-én került sor. Az egyesület székházának neve Galambosi Népház lett.

A Galambosi Gazdakör működésének húsz éve alatt 7 elnöke (Törteli Pál gyógyszerész, Szabó István tanító, Bense József birtokos, Selb Antal tanító, Németh János hegybíró, Szabó László és Törteli Lajos gazdálkodó) volt. Közülük ki kell emelni Selb Antal szakavatott, lelkes kezdeményező szellemű tevékenységét. A Galambosi Gazdakör alakulása utáni években a fejlődés természetes nehézségeivel, később a gazdasági válság okozta gondokkal, olykor az egyesületen belüli érdektelenséggel, vagy éppen az anyagiak szűkösségével küszködött, de talpon maradt és a szőlővidék népének kedvelt és megbecsült kulturális központjaként teljesítette hivatását. Működésük során tanfolyamokat (pl. gyümölcsápolási és szőlőoltási) szerveztek a gazdák számára. Működvelő színházi előadásokat, táncmultságokat, kulturális, gazdasági előadásokat szerveztek. 1938. május 29-én emlékünnepséget rendeztek a hősi halottak emlékére, emléktáblát helyeztek el a Népház falán. 1939. június 4-én új hősi emléktáblát avattak.

A Galambosi Gazdakört a belügyminiszter a 292.772/1947. IV. 3. BM számú rendeletével feloszlatta. Az egyesület hatalmi megszüntetése után épületét oktatási célra hasznosították. Ebben az épületben valósult meg elsőként a félegyházi tanyavilág szaktanár-okkal működő körzeti központi általános iskolája.

Az egyesület megmaradt iratait a BKMÖL XXII. 103. Kiskunfélegyháza Város Polgármesteri Hivatal iratai című fondból választottuk le. A megmaradt iratok hiányosak. A fond anyagát tárgyi tételekbe rendeztük. A jegyzőkönyvek az egyesület életének minden fontos mozzanatát tartalmazzák, részletesen leírva. Közülük az 1944-1946 évfolyamok hiányoznak. A levelezés nagyon hiányos, csak 1930-34. évekből találhatók levelek. Ezek főleg a székház építésére vonatkoznak, valamint közlik egy vetítógép érke-

zését. A tagnévsor és a leltárkönyv egy füzetbe volt vezetve az évszám nem állapítható meg, de nagy valószínűséggel a megszűnés kori állapotot mutatja. A pénzügyi iratok között található pénztárkönyvek 1946-47, pénztári bizonylatok 1944-47, adóügyi iratok (az egyesület adóívei) 1931-1946 évekből. Az iratok átlapozással kutathatók.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1927-1947
	2. Levelezés	1930-1934
	3. Tagnévsor és leltárkönyv (köt.)	é.n.
	4. Pénztárkönyv (köt.)	1946-1947
	5. Pénztári bizonylatok	1944-1947
	6. Adóügyi iratok	1931-1946

X. 250

A KISKUNHALAS-BODOGLÁR PUSZTAI GAZDAKÖR (1926-IG BODOGLÁR PUSZTAI NÉPKÖNYVTÁR EGYESÜLET) IRATAI 1903-1949

1 kötet = 0,01 ifm

A Kiskunhalas rendezett tanácsú városhoz tartozó „Bodoglár Pusztai Népkönyvtár Egyesület” alapszabályát az 1904. július 24-én tartott értekezleten fogadták el, a belügyminiszter pedig 1904. augusztus 17-én hagyta jóvá.²⁶ Eszerint az egyesület célja: „a műveltség terjesztése, a népnevelés előmozdítása, a társas élet fejlesztése céljából. Az egyesület népkönyvtárt alakít, lapokat járát, tagjai művelődésére télen át előadások, felolvasások rendezésével hat, a társas életet és egyetértést Bodoglár pusztai lakosai között megszilárdítani törekszik.”

Az egyesület tagja minden becsületos polgár lehetett, aki 15. évét betöltötte. A megalkakuláskor a tagsági viszony 3 évre kötelező volt, három év után csak félévi előleges felmondás után szűnhetett meg a tagság. A rendes tagok évenként 2 koronát fizettek, a tiszteletbeli tagok 20 koronát, vagy annak megfelelő adományt tettek. Az egyesület szervezete: közgyűlés, tisztikar, választmány. Az egyesület tisztségviselői: az elnök, az alelnök, a jegyző, a könyvtárnok, a pénztárnok. A választmány 10 főből állt. A közgyűlés tárgyai voltak: a választmány évi jelentése, a zárszámadások megvizsgálása, a felmentvények megadása, a következő évi költségvetés megállapítása, az alapszabályok módosítása, megváltoztatása, a tagdíjak megállapítása, az egyelet felosztása.

Az egyesület tagjai minden télen egyszer, de ha lehetett többször is rendeztek estélyt a könyvtár javára. Az egyesület az iskolai ünnepélyeken is képviseltette magát, a Bodoglár pusztai szegény tanulókat tankönyvekkel és ruhákkal segítette.

²⁶ Az alapszabály, az alispáni jóváhagyás és a törlést elrendelő irat a BKMÖL V. 285 fondban található, l. d. 8. sz.

1926. március 7-én az egyesület eddigi népkönyvtári működését befejezve összes vagyonával gazdakörre alakult át „*Bodoglárpusztai Gazdakör*” néven. 1927-ben az aláírás szerint az egyesület elnöke Gyenizse Lajos volt, 1933-tól pedig Égető Imre.

Az egyesület nyilvántartásból való törlését a belügyminiszter a 565.110/1949. IV. 3. BM szám alatt rendelte el.

Az egyesületnek minimális iratanyaga, csak egy pénztárkönyve maradt meg és került be a levéltárba. Ebben az első bejegyzés 1903. december 30., amikor rögzítették, hogy báli jövedelemből 966 korona bevétel folyt be. 1905-ben az egyesületnek – a tagsági díj bevételei szerint – 34 tagja volt. A pénztárkönyvben 1920 az utolsó népkönyvtári év, utána 1926-ig nincsen bejegyzés. (Talán az egyesület működése is szünetelt.) Majd 1926-tól „*Bodoglár-pusztai Gazdakör*” néven folytatódna a pénztári bejegyzések.

1. kötet

Pénztárkönyv

1903-1949

X. 252

A SZAKMÁR-FELSŐEREKI GAZDAKÖR IRATAI 1942-1950

1 kötet = 0,03 ifm

A gazdakör – a bélyegzőlenyomatban lévő évszám alapján – feltehetően 1908-ban alakult. A megmaradt, 1942-től vezetett jegyzőkönyvek szerint tagjai rendes és pótagok voltak. A rendes tagokként jelentkezők a belépési díjon felül kötelezve voltak 2 kocsi fuvarra vagy 4 nap gyalogmunkára. Amennyiben atyjuk vagy testvérük alapító tag volt, a belépési díjat mérsékeltek, a fuvarra vagy munkát azonban teljesíteni kellett. A megállapított éves tagsági díjat köteles volt mindenki megfizetni. 1942-ben a gazdakörnek 62 tagja és saját székháza volt, amit rendszeresen bérbe adtak. Tisztikarát az elnök, alelnök, jegyző, pénztáros, könyvtáros alkotta. A választmányi rendes tagok felét (6 fő) minden évben újraválasztották. Könyvtára 1947. évi leltározáskor 57 db, főleg gazdasági tárgyú könyvből állt. A „Kaloča és Vidéke” és a „Kis Újság” c. folyóiratokra fizettek elő. Vasárnap és ünnepnap 12-14 óra között felolvasást tartottak. 1947 végén új tisztikart, választmányt választottak, alapszabály módosításra is sor került. 1948. január 1-jétől bélyegzőlenyomatukon a kör megnevezése „*Szokmár-Felsőereki Gazdakör*” lett, s módosult a pecsétben lévő rajzolat is. A Gazdakör megszűnésének idejéről, módjáról nincs adatunk.

A fond anyagát képező egyetlen kötet jegyzőkönyvben időrendben vezették a közgyűlésről és választmányi ülésről (kisgyűlés), valamint zárszámadásról készült jegyzőkönyveket 1942-től 1950-ig. E jegyzőkönyvek határozatai utalnak a kör működésére. A zárszámadásokból kitűnik, hogy a bevétel főleg a tagdíjakból, bérleti díjból állt, kiadásai között az épület javítási, fenntartási (tüzelő, irodaszer) költségei, újság előfizetés, különböző segélyek fizetése (honvédek segítése, hadbavonultak hozzátartozóinak segély, harctéren lévő katonáknak cigarettára és dohányra a vöröskereszten keresztül) szerepelt.

1. kötet

Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei 1942-1950

X. 303 AZ ORDASI GAZDAKÖR IRATAI 1901-1918

1 csomó = 0,01 ifm

A gazdakör 1901. január 1-jén alakult. Megalakulásának célja: a község birtokos gazdáinak anyagi és erkölcsi érdekeinek előmozdítása, a gazdakör érdekében alkotott törvények és rendeletek gyakorlati végrehajtásánál a hatóság támogatása és a végrehajtás ellenőrzése, a községi gazdakör érdekeinek képviselése. Alapszabályát a földművelésügyi miniszter 43354/IV. 3. FM számon 1901. június 24-én hagyta jóvá.²⁷

A körnek alapító és rendes tagjai voltak. Tag lehetett minden feddhetetlen jellemű, a községben lakó birtokos gazda, vagy a gazdálkodás iránt érdeklődő egyén, testület vagy jogi személy. A körnek alapító tagjai azok voltak, akik a körnek legalább 50 korona vagy ennél nagyobb összeget adományoztak. A rendes tagok évi 2 korona tagdíjat fizettek. A tagokat a kör választmánya vette fel.

A kör szervezeti felépítése: közgyűlés, választmány, értekezletek. A kör törzsvagyona állt alapítványokból, gyűjtésekből. A kör jövedelmét képezték: törzsvagyon jövedelme, tagdíjak, üzleti jutalékok, adományok.

Az egyesület a járási mezőgazdasági bizottságban képviseltette magát, ahol a küldötteknek csak tanácskozási joguk volt.

A kör a vármegyei gazdasági egyesülethez tartozott. Vagyonilag az anyaegyesülettől teljesen független, de működését tekintve annak fennhatósága és felügyelete alatt állt.

1901. augusztus 4-i közgyűlésen elnöknek Kovács János községi jegyzőt választották. A tagok száma megalakuláskor 38 fő volt. A tisztviselőket 2 évre választották.

Nyilvántartásból való törlését a belügyminiszter 500.465/1948. IV. 3. BM sz. végzésével rendelte el.

1. csomó	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1901-1916
	2. Közgyűlési meghívók	1904-1918
	3. Tagnévsorok	1902-1915
	4. Levelek	1901-1910

²⁷ BKMÖL IV. 916 A Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei községi egyesületek alapszabályainak gyűjteménye. 22/a sz.

X. 304

A JÁNOSHALMI GAZDAKÖR, GYÜMÖLCS- ÉS SZŐ- LŐTERMELŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI

1939-1947

1 kötet = 0,02 ifm

Az egyesület 1933-ban alakult. Kormánypárti politizálása mellett eredményesen szolgálta a szőlő- és gyümölcsstermesztés ügyét. Népszerűségét mutatja, hogy az alakulás évében 500 tagot tudtak beszervezni. Az egyesület fő szerve a közgyűlés. Első elnöke Zsalud Gusztáv, téli-gazdasági iskolaigazgató, ügyvezetője pedig Horváth Jenő, a polgári iskola igazgatója volt. A vezetőséget az elnök, díszelnök, titkár, jegyző-pénztáros és a vezetőségi tagok alkották, a tisztikarba tartoztak ezen kívül a számvizsgálók, a szakosztályok vezetői. A választmányi tagok száma változó volt, üléseit nem rendszeresen tartották. Az egyesület 1934-ben megnyitotta a felsőterézhalmi, 1935-ben a kiserdei és kecskési fiókjait. 1936-ban új fiókegyesületei keletkeztek Mélykút, Borota, Rém és Kecel községekben, továbbá Szentkátán. Az egyesület ez évben 8 fiókot és 1600 tagot számlált. Tagjai sorába a legtöbb szőlő- és gyümölcsstermesztő belépett.²⁸

Az egyesületen belül gazdasági, méhészeti, gyümölcsstermelő szakosztályok működtek, a részfeladatokat a termelési-, vigalmi- és borbizottság látta el. Az egyesület tevékenysége kiterjedt a permetező és védőszerrek, műtrágya, gyümölcsfaoltványok, lóhere és lucernamag közös beszerzésére, szétosztására, a szőlő és gyümölcsértékesítés szervezésére. A Budapesten nyitott elárusítóhelyet az 1940. év végén kártérítés ellenében átruházták egy helybeli kereskedőre. Peronoszpóra- és molymegfigyelő állomásokat állítottak fel. Az egyesületben szakelőadásokat, tanfolyamokat, gazdanapot tartottak. Rendszeresen alkalmaztak szaktanácsadót, aki segítette a gazdák munkáját. (1936-ban a Földművelésügyi Minisztérium 60 permetezőgépet adott használatra a tagoknak méltányos díjazásért.)

Az 1945. május 6-i választmányi ülésen „Kovács Ferenc elnök ismertette a választmánnyal, hogy a Független Kisgazda nevet vette fel (sic) Egyesületünk, mert a helyzet így kívánta meg.” (A jegyzőkönyvek azonban továbbra is az eredeti néven készültek.) Az augusztus 5-én felvett jegyzőkönyv szerint elhatározták a Kisgazda Párttal való együttműködést, s az italmérésből bizonyos százalék leadását a párt részére. 1947-ben a bevételt képező táncmulatságokat úgy rendezték, hogy egyik bevétele az egyesület, másik a párt vagyonát gyarapította. Az egyesület működését 1949-ben a belügyminiszter az 544.856/1949. IV./3. BM sz. rendelettel szüntette meg.

A választmány volt hivatott nagyon sok mindenről határozni, így a tagfelvételtől, kizárásról, a tagdíj mértékéről, a beszerzett anyagok áráról, segélyekről, teremhasználatról stb. A közgyűlés megtárgyalta és elfogadta a költségvetést, zárszámadást, mérleget, leltárt, a számvizsgáló bizottság jelentését. A jegyzőkönyvekből kitűnik, hogy az egyesület bevételeit a tagdíjak, terem használati díj, a különböző anyagok eladásából, rendezvényekből, italmérésből, játékszerek használatából befolyt pénzek alkották. Kiadásai között a tagoknak nagy tételben megvásárolt anyagok ára, az épület javítására, fenntartására, a működés biztosítására fordított összegek, a kifizetett bérek, adó, segélyek (pl.

²⁸ KARSAI Ferenc, 1982. 111.

szegényalapra, árvízkárosultaknak, Magyar Zeneszerzők Egyesületének, hősi halált haltak családtagjainak, Budapest és környéke bombakárosultjainak javára) tették ki. Támogatták még a sportegyesületet, a vöröskeresztet, hozzájárultak a temerini országzászló költségéhez, bált rendeztek „Erdély”-ért.

I. kötet Közgyűlési, vezetőségi és választmányi ülések 1939-1947
 jegyzőkönyvei

X. 307

A KECSKEMÉT-VIDÉKI GAZDASÁGI EGYESÜLET IRATAI 1875, 1901

1 doboz = 0,01 ifm

Az egyesület 1870. június 16-án, Kecskeméten tartotta alakuló közgyűlését. Alapszabály (jóváhagyva: 29.242/1870. BM sz. alatt) szerinti célja volt „a kecskemétvidéki gazdaságot a világgal megismertetni”, a helyi termékeket ismertté és keresetté tenni, a gazdaság minden ágában a fejlődést, előrehaladást, vagy visszaesést figyelemmel kísérni.

Tagjai: alapító (100 forint tőkét fizettek), tiszteletbeli (a nagygyűlés választotta őket), rendes (évente 5 forint részvénydíjat fizettek, 4 évre kötelezettséget vállaltak) tagok voltak.

Az egyesület fenti céljait a következő módon akarta elérni:

- „a mezőgazdasági viszonyokról és körülményekről ismeretek szerzése,
- sikeres újítások alkalmazásáról a lakosok meggyőzése,
- a gazdaságot segítő és védő intézmények méltatása,
- az egyesület anyagi erejéhez képest kiállítások, versenyek rendezése, példánygazdaság felállítása,
- az egyesek munkájának könnyítésére faiskolák állítása, magok és csemeték
- előteremtése,
- a szakirodalom terjesztése, közhasznú gazdasági könyvtár felállítása.”

Az egyesület szervezeti felépítése: nagygyűlés, igazgató választmány (elnök, alelnök, 40 rendes tag, kiket a közgyűlés 4 évre választott), mezőgazdasági ágazatoknak megfelelő bizottmányok, tisztikar (elnök, 2 alelnök, pénztáros, titkár). Az egyesület első elnöke Horváth Döme, titkára Szücs Imre volt. (1875-ben már Fórián Károly az elnök.)

Az egyesület elsőként tudósította 1875-ben a kecskeméti gazdákat a hegyvidéki szőlőkben pusztító filoxéra vérszről. A gazdaság szinte minden ágával és kérdésével foglalkozott az egyesület. Tagjait magok honosítására buzdította, méncsikók, bikák beszerzésére ösztönözte a tagok által a város gazdáit. Felkarolták a gazdasági iskolát, melynek eszközei elhanyagoltak voltak. 1875 júliusa – szeptembere között az egyesület mezőgazdasági tárlatot rendezett, melyhez a szakminisztériumtól 300 forint támogatást kaptak. Csilléry Benő javaslatára a kivitellel alkalmas, kevésbé ismert gyümölcsök megismertetésére a szomszéd városokban gyümölcstárlatok rendezését határozták el. Az egyesület tagjai tapasztalataikat, javaslataikat és különböző rendezvényeik időpontját a Kecskeméti Lapokban tették közzé.

tagjai tapasztalataikat, javaslataikat és különböző rendezvényeik időpontját a Kecskeméti Lapokban tették közzé.

A Kecskemétvidéki Gazdasági Egyesület és a Kecskeméti Gazdakör (alakult 1881-ben), „hogy kitűzött céljaikat egyesült erővel inkább elérhessék” 1902-ben egyesült „Kecskeméti Gazdasági Egyesület” néven.²⁹ (Mint ilyen működött 1947-ben történt feloszlataásáig 495.338/1947. IV. 3. BM rendelet.)

Az egyesületnek csak 1875-ből maradtak meg iratai, ezek a választmány jegyzőkönyvei és néhány szakbizottsági jegyzőkönyv. A jegyzőkönyveket a jegyzőkönyvi sorszám szerint (időrendben) rendeztük, a bizottságok jegyzőkönyveit bizottságonként, időrendben.

1. doboz	1. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1875
	2. Szakbizottságok jegyzőkönyvei	1875
	3. Aláírási felhívás	1901

²⁹ Alapszabálya BKMÖL IV. 1939 52. sz. irat.

X. 111
A KECSKEMÉTI IPAROSOK EGYESÜLETÉNEK
(IPAREGYESÜLET) IRATAI
1861-1949

1 doboz + 11 kötet = 0,37 ifm

Az iparegyesületek létesítésének eszméjét Magyarországon Kossuth Lajos vetette fel. Ő volt kezdeményezője és éltető lelke a múlt század negyvenes éveinek derekán megalakított Védegyletnek, mely iparpártolási célokat szolgált, mint a később Iparegyesület elnevezés alatt tömörült iparos szervezetek.

1861. június 1-jén a kecskeméti iparosság vezető emberei elhatározták, hogy iparegyesületbe tömörülnek, mert „az ipar fejlesztése és az iparososztály ügyének előmozdítása csak a társadalmi szövetség által eszközölhető biztosan”. Az új egyesület – „Kecskeméti Iparosok Egyesülete” – pár hét múlva megtartott alakuló közgyűlésén már megalkotta alapszabályát is, melyet a helytartótanács csak 1866. március 19-én hagyott jóvá 20904/1866. H.T.T. sz. alatt. (A név a közhasználatban „*Iparegyesület*”-té változott, s az 1880-ban kinyomtatott alapszabály 1. §-a ezt a névváltozást hivatalosan is keresztül vitte.) Az egyesület célja volt: „elsősorban a kecskeméti ipar érdekeinek, az iparosság anyagi és szellemi javainak s társadalmi jólétének előmozdítása s e célból ipari társulás által a kisiparnak versenyre képesítése, ipariskolák létesítése, ipari kiállítások rendezése, árucarnokok felállítása, ipari kölcsönök folyósítása, előregedett iparosok, iparos-özvegyek és árvák segélyezése”. Tehát minden olyan lehetőség, alkalom megragadása, amely a kisipar fellendítésére és az iparosság támogatására célszerűnek látszott. Az egyesület tagja lehetett minden önálló, becsületes jellemű férfi, ki kész volt az egyesület célját előmozdítani.

A tagok összetétele:

- alapító tag (meghatározott összeget alapítványi tőkeként fizetett be),
- rendes tag (három éven át félévenként előre tagdíjat fizetett),
- tiszteletbeli tag (kiváló érdemeiért elismerésül a közgyűlés által választott).

Az alakuló gyűlés elnökké választotta Rúza János kötelesmestert, alelnökké Pátkay Sándort, jegyzővé Csörgei Imre kalaposmestert, pénztárnokká Hankovszky Sándort, könyvtárnokká Nád Nándort. 1861. december 29-én az egyesület megnyerte elnökének (több mint 7 évre) balásfalvi Kiss Miklós országgyűlési képviselőt. Ő és az elnöklété alatt működő tisztikar érdeme volt az egyesületnek az első években való megerősítése, s életképessé szervezése. Ennek a tisztikarnak voltak tagjai a már említettekén kívül: Handtel Károly igazgató, Nagy Imre jegyző, Végh József másodjegyző, Bruchner Gyula, majd Kiss József könyvtárnokok s Keresztes Peregrin pénztárnok.

B. Kiss Miklóst Katona Zsigmond gyógyszerész, a nagy szőlőtelepítő követte az elnöki székben és munkában 6 és fél éven át. Elnöklété alatt saját egyesületi házat szereztek 1870-ben (helyén épült 1907-ben az egykori Iparos Otthon – ma Ifjúsági Otthon). 1872-ben az Iparegyesület által kezdeményezett és rendezett iparmű-tárlat a sajtó megállapítása szerint az „első hazai általános iparmű-kiállítás” volt. Az egyesület bizottságot alakított az iparostanoncok iskoláztatásának felügyeletére, megalakította az

Iparos Ifjak Önképző Egyletét, az Önkéntes Tűzoltó Egyletet (ebből fejlődött később a városi tűzoltóság) stb. Az elnökváltás évében (1869) a tagok száma 221 volt.

Az új ipartörvény életbeléptetése 1884-ben (ipartestületek felállítása) Győrffy Balázs ügyvéd elnöksége alatt történt, aki 20 éven keresztül állott az Iparegyesület élén. Ez a két évtized az egyenletes, mindig egyforma, szerény, de értékes munka jegyében telt el.

1903 szeptemberében – valószínű rövidzárlat miatt – leégett az egyesület háza. Az új székház felépítése 1906-ban kezdődött, ekkor az egyesület elnöke Pataky Imre iparis-kola igazgató volt. Az 1907. december 7-én ünnepélyesen felavatott Iparos Otthon az Iparegyesület és Ipartestület közös tulajdonú palotája lett.

A következő években a vezetőség erejét felőrölte az anyagi ügyek rendezése, amit fokozott az 1911. július 8-i földrengés, majd az I. világháború. Az egyesületi élet nehezen indult meg a háború után. A régi tagok szorgalmazására 1925. május 3-án az újra alakuló közgyűlésen megválasztották elnöknek Szabó Lajos cipésmestert. Igazgató Szabó Sándor, titkár Kiss Kálmán lett, s megválasztásra kerültek a választmányi, számvizsgáló bizottsági és közös bizottsági tagok is. A választmányi ülés szavazata alapján pénztárnok Krainer Kálmán, könyvtárnok Pataky Gyula, ügyész dr. Nagy Sándor, háznagy Kürthy Lajos és Ambrus Ferenc lett. Az élet csakhamar felpezsdült az újjáalakult egyesületben. Előadásokat, rendezvényeket szerveztek, s minden megmozduláson képviselte magát az Iparegyesület.

Az 1935. év végétől 1945 júliusáig terjedő időszakról az egyesület könyveinek és iratainak hiányossága miatt nincs adatunk. A második világháborút követően 1945. augusztus 12-én tartották a tisztújító közgyűlést (ekkor a tagok száma 197). Imre Gábor rendőrtanácsos 3 évre lett az egyesület elnöke, igazgatója (a mindenkori Ipartestületi elnök) Bíró Lajos, titkár Raskó Ferenc, ügyész dr. Révész László, jegyző Kovács Béla, pénztáros Kürthy Ferenc, ellenőr Kovács Lajos és Arató József, könyvtáros id. Tóbi József és Markó József, háznagy Klein Miksa lett. Megválasztották a választmányi rendes és póttagokat, a számvizsgáló és közösbizottsági tagokat is.

1949 májusában új elnököt választottak Gerber Ferenc személyében. Az egyesület megszűnésének körülményeiről nincs adatunk.

1. kötet	Közgyűlési, választmányi és bizottsági ülések jegyzőkönyvei	1877-1882
2. kötet	Ua.	1894-1897
3. kötet	Ua.	1904-1910
4. kötet	Ua.	1925-1935
5. kötet	Ua.	1945-1949
6. doboz	1. A számvizsgáló bizottság jegyzőkönyvei	1934-1949 + é.n.
	2. Levelezés	1934-1949
	3. Tagdíjkönyv (köt.)	1886-1895
	4. Ua. (köt.)	1896-1905
	5. Tagnévsor-könyv (betűsoros) (köt.)	é.n.
	6. Pecsétnyomó	1861
7. kötet	Főkönyv	1886-1948
8. kötet	Pénztárkönyv	1879-1886
9. kötet	Ua.	1893-1898
10. kötet	Ua.	1901-1907
11. kötet	Ua.	1908-1934
12. kötet	Ua.	1935-1949

X. 253 AZ APOSTAGI IPAROSKÖR IRATAI 1940-1949

1 kötet = 0,02 ifm

Az Iparoskör megalakulásáról nincs pontos adatunk. „A magyarországi egyesületek címtára a reformkortól 1945-ig” c. kiadvány 1922-t említi alakulási évként, intézményünk őrizetében levő Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei községi egyesületek alapszabályainak gyűjteménye c. (IV. 916) fondban 1912 szerepel az alakulás dátumaként.

Az egyesület 1937-ben kelt alapszabálya szerint céljuk volt az apostagi iparosok részére kultúrált körülményt biztosítani a helyi közérdekű, kizárólag ipari és kereskedelmi témájú eszmecserére. Ezt szolgálta a társalgás, olvasás, előadások, társas összejövetelek rendezése, a kaszinói élet. Tagjai rendes és olvasó tagok voltak, akik beíratási és éves tagdíjat fizettek, s 3 évre vállaltak kötelezettséget. A kör minden tagja köteles volt az alapszabályhoz és házirendhez alkalmazkodni. Ügyeit a közgyűlés által választott elnökség és az évenként választott 12 tagú választmány intézte. Tisztviselői: az elnök, alelnök, jegyző, pénztárnok, könyvtáros, pénztárelenőr voltak. Rendes közgyűlést januárban, választmányi ülést havonta tartottak, de szükség esetén bármikor összehívhatták az alapszabályban meghatározott módon. A kör vagyona a tagdíjakból, rendezvényekből befolyt pénzekből és a berendezést képező ingóságokból állt, amit a pénztáros kezelt. Háromtagú számvizsgáló bizottság ellenőrizte a vagyonkezelést, mely vagyon a kör fenntartására és belső berendezésére volt fordítható. Kiadásait az adó, biztosítás, az épület fenntartása, a kör működésének költsége jelentették. 1943-ban kölcsönt vettek fel a kör épületének bővítésére, könyvtárszoba és mellékhelyiség kialakítására. Ennek lebonyolítására építési bizottságot hoztak létre. 1944-ben az építési adósság törlesztésére gyűjtést rendeztek. A tea-estek szervezése a vigalmi bizottság feladata volt. Segélyt küldtek az erdélyi ínségeseknek, megemlékeztek a háború hősi halottjairól. 1949-ben rendkívüli közgyűlés tárgya volt a Kisiparosok Országos Szövetségéhez (KIOSZ) való csatlakozás. A Dunavecse és vidéke KIOSZ kérte az iparosokat, hogy csatlakozzanak hozzájuk, a közgyűlés azonban úgy határozott, hogy tájékozzódnak Budapesten a KIOSZ központban az „Apostagi KIOSZ” megszervezésének lehetőségéről. Arról nem találtunk adatot, hogy ez megvalósult-e. A levéltárunkban lévő nyilvántartás (IV. 916) szerint az egyesület feloszlata I.244/2. IV. 3. BM sz. belügyminiszteri határozattal, s az alispán 61.091/1949. sz. leirata alapján történt.

A megmaradt egy kötetben közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei vannak időrendben 1940-49 közötti időpontból. A jegyzőkönyvekben határoztak a kör helyiségének kiadásáról, tagfelvételtől, kizárásról, hírlapmegrendelésről, tetőjavításról, tatarozásról stb. Az anyag átlapozással kutatható.

1. kötet Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei 1940-1949

X. 254

A BAJAI IPAROSKÖR IRATAI

1900-1948

1 doboz + 14 kötet = 0,24 ifm

A Bajai Iparoskör 1900-ban alakult. Az 1900. évi alapszabálya szerint az egyesület célja a kölcsönös eszmecsere, továbbá általában a hazai irodalomnak és művészetnek a pártolásával a művelődés terjedésének előmozdítása volt. Kitzúzott célját az egyesület felolvasások, ipari kiállítások és szakelőadások tartásával, könyvtár fenntartásával, hírlapok járatásával kívánta elérni. Mindezekon felül tagjainak társas közhasznú előadások és multságok rendezésével kívánt hasznos és élvezetes szórakozást nyújtani. A fent megfogalmazott célokat az egyesület saját helyiségében kívánta megvalósítani.

Az egyesületnek tagja lehetett minden képesített, önálló iparos, aki egyben a Bajai Ipartestületnek is tagja volt. Rajtuk kívül tagja lehetett minden feddhetetlen jellemű önálló polgár is. Az egyesületnek tiszteletbeli, alapító és rendes tagjai lehettek. A tiszteletbeli tagokat, akik tagságukat közhasznú tevékenységükkel érdemelték ki, a választmány előterjesztésére, vagy 50 egyesületi tag írásbeli ajánlatára, a közgyűlés választotta meg. Alapító taggá az válhatott, aki az egyesület alaptökeje javára legalább 100 koronát lefizetett. A rendes tagok a közgyűlés által megállapított évi tagdíjat tartoztak megfizetni. Az egyesületi tag, amennyiben az egyesületből ki kívánt lépni, kilépési szándékát az elnöknel kellett bejelentenie. A kilépés csak a következő évtől lépett hatályba. Új tagot két egyesületi tag ajánlására az egyesületi választmány titkos szavazással vett fel.

A tagdíj 1901-ben 2, 1920-ban 10, 1923-ban 300 korona, 1925-ben 60.000 korona volt.

A Bajai Iparoskör 1908-ban 20 korona éves tagdíj lefizetése mellett a Budapesti Közművelődési Egyesület tagjai sorába lépett.

Az egyesület ügyeit az elnökön, alelnökön kívül (akik egyúttal az ipartestület elnöke és alelnökei is voltak), a pénztárnok, és 20 tagú választmány intézte. A határozathozatalhoz legalább 12 tag jelenlétére volt szükség. A választmány határozatai ellen 6 választmányi vagy 20 egyesületi tag 8 napon belül írásban a közgyűlés elnökéhez fellebbezhettek. Az elnök a választmányt bármikor összehívhatta, az iparhatósági biztos vagy 6 választmányi tag kérésére azonban tartozott azt összehívni. Az 1884. évi 17. tc. 139. §-a értelmében az egyesület minden választmányi ülésére és közgyűlésére meg kellett hívni egy kirendelt iparhatósági biztost. A kör határozatokkal szemben az iparhatósági biztos ellenzéi joggal rendelkezett, amennyiben azok az alapszabállyal, az ipartörvénnyel vagy az ipartestület érdekeivel ellentétben álltak. Ilyen esetben a határozat nem volt végrehajtható, azt további eljárásra az ipartestülethez kellett felterjeszteni az iparhatósági biztos ellenzésével együtt. A kör elnökségét és választmányát 1 évre választották. Rajtuk kívül még a választmány kebeléből kiküldött gazda végezte a kör gazdasági teendőit, felügyelte a szolgazemélyzetet, ellenőrizte, és számon tartotta a napi bevételeket, gondozta az egyesület felszerelését, vezette az azokról felvett leltárt. További tisztségviselők: jegyző, könyvtárnok. Az egyesületi tisztségviselők közül egyedül a könyvtárnok részesült tiszteletdíjban, akinek a díjazását a választmány állapította meg.

A kör éves rendes közgyűlését az ipartestületi rendes közgyűlés előtt kellett megtartani. Rendkívüli közgyűlést év közben az elnök, az iparhatósági biztos, vagy 50 választmányi tag írásbeli kérelmére az elnök 15 napon belül tartozott összehívni.

Az egyesület önálló pénzkezeléssel nem rendelkezett, a befolyt pénzeket az ipartestületi pénztár kezelte. A kör pénztárnoka 1925 júniusában azt jelentette a választmányi ülésnek, hogy a körnek kb. 20 millió korona pénze van, amelyet betétként kezelnek a Bajai Takarékpénztárban.

Az egyesületet csak a tagok kétharmadának egyetértésével lehetett felosztatni. Felosztás kimondása esetén a kör vagyona kizárólag a Bajai Ipartestület illette meg.

Gebhard Dezső elnök 1914 decemberében az iparoskör helyiségeit hadikórház céljaira engedte át a kör választmány beleegyezésével. 1922-ben megalakult a Bajai Iparoskör dalárdája is, amely rövid működés után megszűnt, de 1925-ben újból megalakult.

Az egyesület saját könyvtárral is bírt. A könyvtár állománya 1903-ban már meghaladta az 1000 kötetet. Ebben az évben 386 tag 3000 könyvet kölcsönzött ki. 1911-re az állomány 1600 kötetre növekedett. 1924-ben 1098 kötettel rendelkeztek.

1905-től felolvasó és műkedvelői estélyek tartására került sor. Irodalmi esteket, színi előadásokat is rendeztek. (Ezen a téren jelentős tevékenységet fejtett ki ifj. Utry Pál.) 1929-ben rádiót, 1930-ban már harmóniumot vásárolt a kör.

A kulturális tevékenység mellett az egyesület sportolási lehetőségeket is biztosított a tagjai számára. 1912-ben 2 biliárd- és 2 tekeasztalt szereztek be.

A kör anyagi segítséget nyújtott az iskoláknak: 1925-ben a polgári iskolának és az iparostanonc-iskolának 200-200.000 koronát adományozott ösztöndíj címén. Ugyan ebben az évben 2 millió koronával támogatta az idős iparosokat és a hadiárvékat. 1926-ban a szegény iparosok segélyezésére a kör 200 ezer koronát adott. 1927-ben a békési árvíz-károsultakat támogatták 10 millió 200 ezer koronával, a hadiárva iparosgyermekeket 5 millió 310 ezer koronával és egyéb természetbeni adományokkal.

A Bajai Iparoskör 1936. február 21-i rendes közgyűlésén módosította alapszabályait. A tagdíjakat 3-10 pengőben határozták meg. A kör minden közgyűlésére és választmányi ülésére továbbra is meg kellett hívni a Baja és Vidéke Ipartestülethez kirendelt iparhatósági biztost, aki ellátta az egyesület felügyeletét, ellenőrizte annak működését. A módosított alapszabályokat a m. kir. iparügyi miniszter 15.076/1937. III. szám alatt hagyta jóvá.

A Bajai Iparoskör elnöke 1946-ban Dunai Frigyes, 1948-ban Égi Ádám volt.

1947-ben az egyesület igen nagymértékben vette ki a részét a segélyezésekből. A kiadásokat nem a tagdíjakból, hanem a kör vendéglő bevételeiből fedezték.

Az egyesületet a belügyminiszter 559.545/1949. BM sz. alatti rendeletével oszlatta fel.

Az egyesületnek főleg kötetes iratanyaga maradt meg. A jegyzőkönyvek azonban csak 1932-ig adnak betekintést a kör működésébe. A levelezés tétel alatt az egyes évekből csak pár szál irat található. Ezeket nem iktatták, így éven belül szoros időrendbe rendezték. A szerződések között a kör által a vendéglője üzemeltetésére, a nagyterem bérbeadására vonatkozó megállapodások szerepelnek. A pénzügyi iratok vegyes tárgyúak: bevételek és kiadások kigyűjtése 1933-ból, pénztárzárlat 1934, 1937-re vonatkozóan, a vendéglős jutalékának kimutatása 1934-1935-ből, borelszámolások stb. A tagkönyvekből szinte a kör alakulásától 1948-ig teljes képet kaphatunk a tagságról. A pénzkezelés segédkönyvei azonban szórványosan maradtak meg. Mivel az Iparoskör szoros kapcsos-

latban állt a Bajai (később Baja és Vidéke) Ipartestülettel, adatok találhatóak az Iparoskörre vonatkozóan az Ipartestület (BKMÖL IX. 204 fond) anyagában is.

A fond anyagához levéltári kutatási segédlet nem készült, csak átlapozással kutatható.

1. kötet	Közgyűlési és választmányi ülésekjegyzőkönyvei	1901-1932
2. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyv	1948
	2. Alapszabályok	1900, 1936
	3. Névjegyzékek	1935-1948
	4. A könyvtárnok éves jelentései	1930, 1931
	5. Levelezés	1921-1945
	6. Választmányi ülésre szóló meghívók	1921-1943
	7. Szerződéses	1943
	8. Költségvetések	1934-1945
	9. Zárszámadások	1932-1944
	10. Pénzügyi iratok	1923-1937
3. kötet	Tagfőkönyv	1901-1906
4. kötet	Ua.	1907-1935
5. kötet	Ua.	1909-1913
6. kötet	Ua.	1914-1920
7. kötet	Iparoskörü felvételi könyv	1919-1933
8. kötet	Tagfőkönyv	1933
9. kötet	Ua.	1936-1948
10. kötet	Könyvek jegyzéke	é.n.
11. kötet	Könyvállomány mutatója	é.n.
12. kötet	Pénztári főkönyv	1934
13. kötet	Ua.	1937-1938
14. kötet	Pénztárnapló	1932-1937
15. kötet	Borítaladó könyv	1925-1936

X. 119

A KISKUNHALASI KERESKEDŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1922-1942

2 kötet = 0,05 ifm

A Kiskunhalasi Kereskedők Egyesülete 1902-ben alakult, működésének kezdeti időszakáról azonban iratok hiányában semmit nem tudunk. 1922. február 19-én „Kereskedelmi Csarnok Kiskunhalason” néven alakult egy másik egyesület is, mely a kereskedelmi érdekek előmozdítását tűzte ki célul. Elnökének Ádám Dávidot, alelnökének Kun Benőt, ügyészének dr. Hollander Ignácot, háznagyának Ádám Dezsőt, titkárának Wendler Zoltánt, pénztárosának Szente Istvánt, könyvtárosának Ernszt Rezsőt választott.

tották meg. A választmány 10 rendes és 4 póttagból, a számvizsgáló bizottság 3 tagból állt. Elsősorban a kereskedők problémáira kerestek megoldást. 1922. október 3-án tartott közgyűlésen az egyik tag annak érdekében szólalt fel, hogy a kirakodó vásár a városháza körül tartassék.

Az 1924. február 3-i közgyűlésen határoztak a Kereskedők Egyesülete és a Kereskedelmi Csarnok egyesüléséről. A Kereskedelmi Csarnokba olvadt be a Kereskedők Egyesülete. Ez utóbbiba már korábban beolvadt az 1902-ben alakult Kereskedelmi Kaszinó is. Az egyesülés után „Kiskunhalasi Kereskedők Egyesülete” elnevezést használták, mely először az 1924. május 20-i választmányi ülés jegyzőkönyvében szerepel.

1924-ben a rendes tagdíjat 40000 koronában, a pártoló tagdíjat 20000 koronában, a felvételi díjat 10000 koronában állapították meg. 1925-ben az egyesület tagjainak a száma 153 (146 rendes és 7 pártoló) fő. 1925. február 21-én szakmák szerinti szakcsoportok alakulnak: fűszer, rőfös, vaskereskedő, fakereskedő, papír, gabona, bor. 1925. december 23-án az egyesület a következő vagyontárgyakkal bír: 293 kötet könyv, futószőnyeg, könyvszekrény, kisszekrény, 1 óra, hirdetőtábla, 4 kép, 2 gobelinkép, 1 Horthy-kép, 7 újságtartó, 2 szavazóurna, 3 névjegyzékkeret, valamint 2.238.813 korona készpénz, 10.043.200 korona betét. 1929. január 27-én megemlékeztek az elhunyt Neuwirth Lipót háznagyról. Az elnök 1931-től Weisz Ignác lett.

1936. szeptember 8-án díszközgyűlést tartottak Kiskunhalas város 500 éves jubileumi ünnepségei alkalmával (Ebben az évben az egyesület társelnöke Königsbert Ignác.) 1937-ben Weisz Ignác miniszteri dicséretben részesült, és örökös tiszteletbeli elnöke lett az egyesületnek. Új elnöknek Königsberg Ignácot, társelnöknek Práger Sándort választották. 1937-ben kultúrbizottság alakult, melynek hatáskörébe a könyvtár és előadások rendezése tartozott. Az egyesület a tanulók, tanoncok és a leventék jutalmazására különböző összegeket adományozott. Az egyesület sem vonhatta ki magát a napi politikai eseményekből: 1938. szeptember 24-én Mussolini trieszti beszédét, november 20-án a Felvidék visszatérését üdvözölték. 1938-ban az egyesület helyiségeit a honvédség vette igénybe 1939 októberéig. 1940-ben a tisztikar és a választmány tagjai közül néhányat katonai szolgálatra hívtak be. (Az egyesület italmérési jogát az 1939: IV. tc. alapján megvonták szeptember 28-ával. A hazardjátékokat az 1941. szeptember 8-i választmányi ülésen tiltották be.) 1941-ben a Vöröskereszt részére rendeztek gyűjtést. Az 1942. március 22-i gyűlésen az alelnök megemlékezett az egyesület 40 éves fennállásáról. Az utolsó jegyzőkönyvi bejegyzés az 1942. július 19-i választmányi ülésen készült. Ezen az ülésen döntöttek a hadbavonult tagok hozzátartozóinak segélyezéséről.

1942-ben oszlatták fel az egyesületet, mert – a polgármester jelentése szerint – a vezetése zsidó kezekben volt. Vagyonát a „Baross Szövetség” helyi csoportja vette át.³⁰

Mindössze két kötet jegyzőkönyv alkotja a fond anyagát, melyek mutatók hiányában átlapozással kutathatók.

1. kötet	Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1922-1936
2. kötet	Ua.	1936-1942

³⁰ BKMÖL V. 274/b Kiskunhalas Város Polgármesteri Hivatalának iratai. Közigazgatási iratok. 16316/1942.

X. 128
AZ ORSZÁGOS MAGYAR KERESKEDELMI
EGYESÜLÉS KECSKEMÉTVIDÉKI KERÜLETÉNEK
IRATAI
1904-1922

1 doboz = 0,10 ifm

Az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés (OMKE) alapszabálya úgy rendelkezett, hogy vidéki kerület ott alakulhatott, ahol felvételre legalább száz tag jelentkezett. A szervező bizottság (elnöke Brachfeld Vilmos volt) munkájának eredményeként a Kecskemétvidéki Kerület 1904. május 1-én tartotta alakuló gyűlését, melyen – 3 törzstaggal és 201 rendes taggal – kimondták a kerület megalakulását Kecskemét központtal. Megválasztották a tisztkart. Elnöke Brachfeld Vilmos, alelnöke Fispán Mór, Fuchs Samu és Váradai Dávid, titkára Szemző Vilmos lett. A választmányba Kecskemétről 20, Ceglédről 2, Nagykőrösről 2, Kiskőrösről 2, Kiskunfélegyházáról 2, Kalocsáról 1, Fülöpszállásról 1 tagot választottak. A megválasztott tisztkar mandátuma 3 évre szólt. A vidéki kerületek önálló alapszabállyal nem rendelkeztek, hanem elismerni és követni tartoztak az OMKE alapszabályát, ügyrendjét és szabályait. Az egyesület célja volt egy táborba gyűjteni az ország kereskedőit politikai pártállásukra és társadalmi állásukra való tekintet nélkül, hogy képviselje, megvédje és ápolja a kereskedők közös érdekeit. Tagjai: alapítók, törzstagok, rendes-, pártoló-, levelező és tiszteletbeli tagok voltak.

Az első világháború kitörése után szünetelt a kerület működése 1922-ig, bár az elnök tartotta a kapcsolatot a központtal. Brachfeld Vilmos 1922 januárjában bekövetkezett halála után a választmány úgy határozott, hogy a kerületet újonnan megszervezik. A taggyűjtés eredményeként 71 taggal 1922. május 28-án újra megalakult az OMKE Kecskemétvidéki Kerülete. Elnöke Fuchs Samu, alelnökei Steinherz Rudolf és Sipos Miklós, pénztárosa Ségner Pál, ellenőre Kertész Dezső lett, s megválasztották a 20 tagú választmányt is. Alapszabályát a 47.717/IV./1923. VII.5. sz. miniszteri rendelet hagyta jóvá. 1947-ben a belügyminiszter a 20.165/1945. BM rendelet végrehajtása során az OMKE Kecskeméti Kerületének működését felülvizsgálat alá vették. Ennek során a kerületet az 525/1945. ME sz. rendelettel kihirdetett fegyverszüneti egyezmény 15. pontjára való hivatkozással az 529/1945. ME sz. és a 7330/1946. ME sz. rendeletekben foglalt jogainál fogva feloszlatták, mivel az egyesület működését szüneteltette, alapszabályszerű működésre nem volt képes. Az iratok 241/lt. számon 1947. július 19-én kerültek a levéltárba.

A fond anyagát tárgyi tételek alkotják. Az egyesületnek, működése első periódusára vonatkozóan maradtak meg iratai. Főleg az egyesület vezetésével kapcsolatos iratok alkotják a fond anyagát, a jegyzőkönyvek azonban igen hiányosak. A levelezés tételbe az elküldött iratok másolatait és a kapott levelek eredeti példányait időrendbe rendeztük.

1. doboz	1. Alakuló gyűlések jegyzőkönyvei	1904., 1922.
	2. Éves beszámolók jegyzőkönyvei	1905-1912
	3. Nagygyűlések jegyzőkönyvei	1910-1912
	4. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1904-1917
	5. Ügyvivő igazgatósági ülések jegyzőkönyve (Bp.)	1904
	6. Levelezés	1904-1918 + é.n.
	7. Bevételi pénztári mellékletek	1904-1911
	8. Kiadási pénztári mellékletek	1904

X. 131

A KISKUNFÉLEGYHÁZI KERESKEDELMI ALKALMAZOTTAK EGYESÜLETÉNEK IRATAI (1896) 1927-1947 (1949)

1 doboz = 0,10 ifm

Kiskunfélegyházán a *Kereskedelmi Alkalmazottak Egyesülete* formálisan már 1927-ben megalakult az alispán azonban csak 1933. február 9-én fogadta el az alapszabályt. Az egyesület alakuló közgyűlését így csak 1933. december 19-én tartotta. (Az egyesület bélyegzőjében a teljes cím: Kiskunfélegyházi Kereskedelmi Alkalmazottak Egyesülete, középen 1927.)

Az egyesület célja a kereskedelmi alkalmazottak gazdasági, társadalmi, kulturális érdekeinek előmozdítása, azok érvényesítése és védelme, az összetartás érzetének ápolása, társas élet, hasznos szórakozás és szórakoztatás, a kereskedelmi szakkérdések megvitatása, a magyar nemzeti szellem gondozása, a szűkölködő munkatársak segélyezése. Az egyesület képviselőjét a közgyűlés, az elnökség, a tisztikar, a választmány és a számvizsgáló-bizottság látta el.

Az egyesület alakuló közgyűlésén megválasztották a tisztikart és a felügyelő bizottságot. Az első elnök Gál Andor, alelnök Sándor Imre, pénztárnok Klein Imre, ellenőr Pomázi László, titkár Hoffmann György, jegyző Palotás József, háznagy Agócs András, könyvtárnok Szana József lett. Még a megalakulás évében távozott a titkár az egyesületből, helyére Feuer Lajost választották. 1936-ban Gál Andor lemondott az elnökségről és kilépett az egyesületből, helyére Klein Imrét választották meg. Alelnök ekkor Czvjianov Félix. 1942. január 1-én közgyűlést tartottak az egyesület fennállásának 15. évfordulója alkalmából. A közgyűlésen beszámoltak az egyesület eddigi munkájáról.

A Korona szállóban volt önálló helyiségük, itt tartották üléseiket, egyéb rendezvények céljára is a Korona nagytermét bérelték ki. Műsoros esteket, teadélutánokat, bálakat rendeztek. Kirándulásokat szerveztek a tagok részére. Nyáron a fürdőben fagyalt délutánokat tartottak. A rendezvények bevételét az állásnélküli munkatársaiknak osztották szét érdemük szerint.

A Kereskedelmi Alkalmazottak Egyesületét az alispán a 37246/1947. számú rendeletével feloszlatta.

Az iratok 1982-ben kerültek a levéltár őrizetébe. Czvizjanov Félix volt egyesületi al-
elnöktől gyűjtötte, és hozta be Fekete János helytörténész. Az iratok igen hiányosan ma-
radtak meg. A fond anyagán belül tárgyi tételeket alakítottunk ki. Az iratok között meg-
található az egyesület alapszabálya, valamint a jegyzőkönyvek 1933-tól 1942-ig. A jegy-
zőkönyvekből nyomon követhető az egyesület minden tevékenysége. Belépési nyilatko-
zatok 1939. évből maradtak meg. A levelezés igen hiányos, 1929-ből és 1945-ből csak
1-1 db levél áll a kutatók rendelkezésére, teljesen hiányzik az 1927-1937, 1943-1944.
évi levelezés. Nincsenek pénztárkönyvek, amelyekből a bevételekre lehetne következtet-
ni. Az iratok közt található néhány vezetőségi tag: Fantoly Gyula, Varga Árpád,
Czvizjanov Félix személyes irata. (Czvizjanov Félix személyes iratai között van egy napló,
amit a katonai szolgálata alatt írt.) Ugyancsak található itt egy fénykép, amely katonákat
ábrázol, csak valószínűsíteni lehet, hogy Czvizjanov Félix is rajta van, ő ugyanis 1942-
ben vonult be katonának. Az iratanyag átlapozással kutatható.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyző- könyvei (köt.)	1933-1937
	2. Ua. (köt.)	1937-1942
	3. Alapszabályok	1927, 1933
	4. Levelezés	1929-1945
	5. Belépési nyilatkozatok	1939
	6. Fantoly Gyula és előde Varga Árpád iratai	1896-1949
	7. Czvizjanov Félix személyes iratai	1928-1949
	8. Fénykép (katonákat ábrázol)	é.n.

Egyéb egyesületek

Tűzoltó egyletek és légoltalmi ligák

X. 201

A KALOCSAI ÖNKÉNTES TŰZOLTÓ EGYLET (TES- TŰLET) IRATAI (1871) 1872-1943

1 doboz = 0,10 ifm

„A városban gyakran előfordult tüzesetek s különösen a szerencsétlenségeknél tapasztalt zavar és segélytelenség” 1872-ben arra ösztönözte a Kalocsai Tornaegyletet, hogy indítványozta egy önkéntes tűzoltó egylet alakítását. Az indítvány meleg fogadtatásra talált mind a polgárság, mind a felsőbb körökben. Az ifjúság és polgárság közül sokan jelentkeztek tagnak, a kalocsai érsek egy „nagyobbszerű” fecskendő és egyéb szerelvényekre ajánlott fel összeget (ezek ára kb. 4000 forint), s elvállalta az egylet védnökségét. 1872. május 30-án a közgyűlés elnöknek Simig Rezsőt választotta, aki 1889-ben az Országos Szövetség választmányába is bekerült, jegyzőnek Erdősy Gyulát. A választmány 4 tagból állt. Az 1874-ben jóváhagyott alapszabálya szerint az egylet célja a rendszeres tűzoltás volt Kalocsa város területén és a közeli vidékeken. Az egyesület jövedelmét a gyűjtés útján szerzett összegek, adományok, mulasztási bírságok, a tüzeseteknél kapott jutalmak, tagsági díjak, rendezvények jövedelme, és a város által nyújtott segély képezte. A tagság önkéntesekből alakult. Megoszlásuk szerint alapító (nagyobb összeg befizetése), tiszteletbeli (különösen a testület irányában érdemeket szereztek), pártoló (3 évi kötelezettséggel, csekély összeggel hozzájárultak az egylet fenntartásához) és rendes vagy működő tagok (18. évet betöltött feddhetetlen jellemű férfiak: tiszték, altiszték, mászók, szivattyúsok, akik részt vettek a segélynyújtásban, gyakorlatokon, őrszolgálatokon) voltak. Az egyesület élén a parancsnok állt, aki az évenként tartott rendes közgyűlésen beszámolt működésükről. Az ügyeket a közgyűlés (elnöke a főparancsnok) és a parancsnokság vagy választmány (főparancsnok, két alparancsnok, pénztárnok, mászvezető, 2 csővezető, 2 szivattyúmester, 4 rendőrparancsnok, 2 választott tag, ebből egyik a város mindenkori bírása) intézte. Az 1930-as alapszabályban már testületként említik az egyesületet. Az 1937. évről adott parancsnoki jelentésben pedig neve „Kalocsa város Önkéntes és Hivatásos Tűzoltósága” névvel tüntették fel. 1938-as levelezésében néhány levél „Kalocsa m. város tűzoltósága” érkeztető bélyegzővel van ellátva, nevének módosulásairól nem találtunk hivatalos iratot. A parancsnokság tiszték-ből (főparancsnok, parancsnok, alparancsnok és szakaszparancsnokok) és tisztviselőkből (titkár, pénztárnok, szertárnok, könyvtárnok, ügyész, orvos és gépmester) állt.

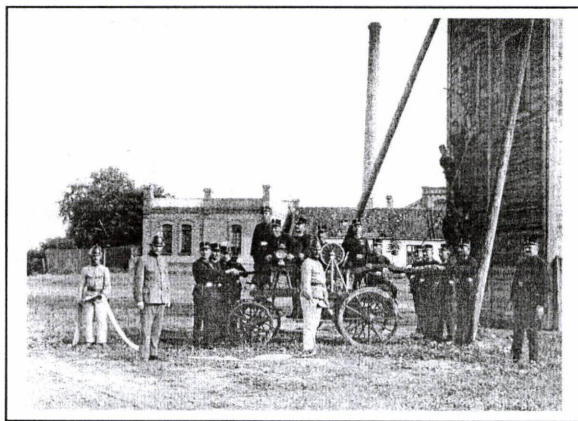
Az egylet a 19. században tagja volt az 1870-ben alakult Országos Tűzoltó Szövetségnek, az 1888-ban alakult Vármegyei Tűzoltó Szövetségnek, valamint a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség Segélyző Pénztárának, mely 1891-ben kezdte működését. Az egylet felügyeletét a vármegye törvényhatósága és a város hatósága látta el. Fegyelmi és őrszabályzatának betartása minden tagra nézve kötelező érvényű volt. A működő önkéntes tagok száma 1877-ben 66, 1887-ben 72, 1911-ben 72, 1929-ben 55 fő volt. Pénzügyi nehézségeik ellenére lelkesek voltak. 1883-ban a 4000. őrséget fákllyafényes díszgyakorlattal ünnepeltek, amit a város közönsége a Vajas csatorna túlsó partjáról nézett. A 20 éves fennállásra díszgyakorlatot terveztek, a 60 éves évfordulóra zászlószenteléssel

egybekötött körzeti tűzoltóversenyt rendeztek. Részt vettek ünnepeken (március 15., október 23.), körmeneteken, tanfolyamokon és a III. Nemzetközi Tűzoltó Kongresszuson. Az 1937-es vármegyei tűzoltóversenyen a csapat első helyezést ért el, tagjai egyéni tiszteletdíjat kaptak. 1920-ra a tűzoltószerkek használhatatlanok lettek, a pénztár kiürült, az egyesület felbomlás előtt állt. Ekkor a parancsnokság tűzoltó-napok tartását határozta el, így kérve a közönség segítségét. A bevételből a szerkeket kijavíttatta, újakat vásárolt. A 20-as évek végén mentőautót, autóbust és kis tűzoltót állítottak be, melyeket a hivatásos tűzoltók kezeltek és vezettek. 1936-ban dr. Máté Tóth Jenőről elnevezett vándordíjat alapítottak, melyet minden év Péter Pál napján olyan legénységi állományú működő önkéntes tűzoltó kapott, aki előző évben gyakorlati és elméleti kiképzésben, tűzoltásnál és őrszolgálatnál a legintenzívebben vett részt.

A legénység díszegyenruhája: az ing világoskék, a nadrág világos szürke szövettől „város zsinórral”, a tiszteké: megkülönböztetés végett karszalag és dragoner viselése ezüst, illetve arany zsinórra. 1887-től az Országos Szövetség nagygyűlésén elfogadott rangjelzést használták az egyesületben. Az egyesületnek szerződéses zenekara is volt, tagjai alkalmazkodtak a szolgálati szabályzathoz.

Az egyesület megszűnésének idejéről és módjáról nincs adatunk.

A megmaradt iratok nagyon hiányosak, ezeket tárgyi tételekbe rendeztük. A jegyzőkönyvekből és az ahhoz csatolt éves beszámolókból az egyesület működéséről kaphat képet a kutató, így pl. hogy milyen tüzesetekhez vonultak ki, kik voltak a támogatói, hogy egyleti segélyalapot képeztek a rendkívüli bevétel (multság jövedelme, adakozás) 10 %-ából, melyből az oltásnál megsérült bajtársaknak fizettek a munkaképtelenség idejére. A pénztárra vonatkozó jelentésből tudható, hogy az egyesület kiadásai között a régi eszközök és felszerelések javítása, újak vásárlása, szaklapok rendelése, az országos szövetségi tagdíj, a szolgák fizetése, egyenruhák, világítás, mosatás, írószerek vásárlása szerepelnek. A „levelezés” felvételi kérelmeket, kilépéseket, meghívókat, adományok köszönőleveleit, zenészekkel kötött szerződést, tisztségről való lemondást tartalmaz. Néhány levélen található iktatószám, mivel az iratok zöme számnélküli, a rendezésnél az időrendet vettük alapul. A levelek között helyeztük el a leltárt, költségelőirányzatot, összevont pénztárjelentést és rendezvény elszámolást. A tagokkal kapcsolatos iratok aláírási íveket, névsorokat, előléptetéseket és kitüntetéseket tartalmaznak, valamint a tűzoltók biztosításával és a segélyező pénztárral kapcsolatosak. A fondban található fotók a 20-as, 30-as években készültek az egyesület tagjairól gyakorlat közben.

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek és éves beszámolók	1872-1938
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1872-1935
	3. Parancsnoki ülések jegyzőkönyvei	1872-1937
	4. Alapszabály, fegyelmi és őrszabályzatok	1873-1930
	5. Levelezés	(1871) 1872-1943 +é.n.
	6. Tagokkal kapcsolatos nyilvántartások	1872-1939
	a) aláírási ívek	
	b) tagok és a tisztikar névsora	
	c) előléptetések, kitüntetések	
	d) tűzoltók biztosítása	
	e) segélyző pénztári iratok	
	7. Fotók (11 db)	

X. 291

A DUNAPATAJI ÖNKÉNTES TŰZOLTÓTESTÜLET IRATAI 1930-1933

1 dosszié = 0,01 ifm

A dunapataji tűzoltóság szervezéséről az 1925. évi 230.000 BM számú rendelet 8-16. §-ai és a községi tűzrendészeti szabályrendelet rendelkezett.

A „Dunapataji Önkéntes Tűzoltótestület” 1930-ban alakult, elnöke Csilléry Ferenc községi főjegyző, parancsnoka Kováts János lett. Az alapszabályt a belügyminiszter 131.624/VII.1931. szám alatt hagyta jóvá. A testület célja volt a község területén kiűtött tűz rendszeres oltása és egyéb veszesetekben segélynyújtás, szükség esetén a szomszéd községeknek segítségadás. Céljának eléréséhez tagjait kiképezte (szakmai és mentő kiképzés), a község tulajdonát képező tűzoltó felszerelést használatra kész állapotban tartotta, kiegészítette. A testület jövedelmét az alapító és pártoló tagok járuléka, a község által nyújtott évi segély, az adományok, rendezvények jövedelme, gyűjtésből szerzett pénzüsszegek jelentették. Tartalék- és segélyalapot képeztek a jövedelem 5-5 %-ából, és az e célra tett adományokból. A testületnek nagykorú magyar állampolgárok lehetnek tagjai. A tagok tiszteletbeli (kiváló érdemeket szerzett tagok), alapító (legalább 50 pengőt fizettek), pártoló (3 évi kötelezettséggel évi 4 pengőt fizettek) és működő tagok (tiszték, altiszték, mászók, szivattyúsok és rendfenntartók, akik a testület minden határozatának és a szolgálati szabályoknak megtartására kötelezték magukat) voltak. Az újonnan belépett működő tagok fogadalmat tettek a közgyűlésen. A testület intéző szervei a közgyűlés (rendes évente egyszer), a választmány (12 rendes és 3 póttagból állt, ülést 3 havonként tartottak) és a parancsnokság (tiszték: parancsnok, alparancsnok, szakaszparancsnok; tisztviselők: segédtiszt és szertáros; hivatalból tagjai a titkár, az orvos és ügyész). Tisztikarát az elnök, titkár, pénztáros, ellenőr, orvos és az ügyész képezte. Felügyeletét a Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye törvényhatósága és Dunapataj község hatósága látta el.

1933. május 13-án „Tűzoltó nap”-ot tartottak, melynek fővédnöke gróf Teleky Sándor kamarás, kerületi országgyűlési képviselő volt. Megjelent a rendezvényen a járási tűzrendészeti felügyelő, a városok és vármegyék országos szövetségének kiküldöttje, a községi bíró, természetesen a tagok és számos érdeklődő. A tűzoltók ez alkalommal tettek le szakmai- és mentő vizsgájukat, és sor került a szertár átvételére is.

Az egyesület működéséről az iratok hiányában szinte alig, megszűnésének idejéről és módjáról egyáltalában nem tudunk meg adatokat. Kutatást lehetne folytatni Dunapataj nagyközség irataiban (BKMÖL V. 320/c).

1. dosszié	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1932-1933
	2. Alapszabály	1931
	3. Meghívók közgyűlési és választmányi ülésekre	1932-1933
	4. Községi tűzrendészeti szabályrendelet	1930

X. 202

A LÉGOLTALMI LIGA KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK IRATAI (1937) 1938-1944

8 doboz + 6 kötet = 1,01 ifm

Magyarországon a Légoltalmi Ligát külföldi tapasztalatok alapján szervezték meg, hatásköre kiterjedt az egész ország területére. Országos elnöke József főherceg volt. A társadalom légoltalmi önvédelmét kívánták közreműködésével megvalósítani. A belügyminiszter által láttamozott alapszabályok (167.710/1939. BM sz.) 4. §-a szerint a Légoltalmi Liga feladatait a következőkben határozták meg:

„a) Népszerűsíti a légvédelem és a légoltalom gondolatát és intézményeit, irántuk az állandó érdeklődést fenntartja ..., a társadalmat a légoltalom iránti áldozatkészségre serkenti.

b) Kioktatja és kiképzzi a társadalom széles rétegeit a lehetőség szerint annyira, hogy a társadalom minden tagja önmagának, hozzátartozóinak és vagyonának, illetőleg hozzátartozói vagyonának sikeres légoltalmáról szükség esetén gondoskodhassék, és ezzel az ország együttes légoltalmát is eredményesen szolgálhassa.

c) Közreműködik a polgári légoltalom felépítésének és végrehajtó szolgálatának a hatósági feladatok körén kívül eső minden olyan részletében, amelyben közeműködésre a hatóság felkéri, illetve felhívja.

d) végzi a légoltalmi házi egészségügyi- és mentőszolgálat megszervezését és központi vezetését.”

A Liga ezeket a feladatokat társadalmi egyesületként oldotta meg. Tagja lehetett minden erkölcsi és társadalmi szempontból kifogástalan egyesület, testület, intézet stb. és minden feddhetetlen életű magyar állampolgár, aki betöltötte 14. életévét. A Ligának alapító, pártoló, rendes és ifjúsági tagjai voltak.

A Ligán belül mindent a honvédelmi miniszter szabályozott. A megjelent rendeletek általános és kötelező érvényűek voltak. A Légoltalmi Liga a honvédelmi miniszter irá-

nyítása alapján légoltalmi szakfolyóiratot: „Riadó!” és „Légoltalmi Közlemények”-et (a L. L. Műszaki és Tudományos Szemléje), valamint szakkönyveket jelentetett meg. A Légoltalmi Liga felett szakszempontról a honvédelmi miniszter gyakorolta a legfőbb irányítást, ez azonban nem érintette a belügyminiszternek az egyesületekkel szemben fennálló általános felügyeleti jogát.

A Légoltalmi Liga minden városban és községben, ahol legalább 50 tagjának lakhelye, vagy mint jogi személynek székhelye volt, csoportot alakíthatott. A Légoltalmi Liga Kecskeméti Csoportja 1938. szeptember 26-án tartotta alakuló közgyűlését. A szervezésben jelentős szerepet vállalt dr. Kiss Endre főispán. Az alakuló közgyűlésen megválasztották a csoport elnökét vit. Cserey Vilmos ny. tábornok személyében. Ezen túl tisztikart és 52 tagból álló tanácsot (választmányt) választottak. A Légoltalmi Liga szervezetén belül, - ami állt országos elnökségből, kerületekből és hozzájuk tartozó városi (községi) csoportokból - a Kecskeméti Csoport kezdetben a Pécsi Kerülethez tartozott. A Légoltalmi Liga kerületeinek területi beosztása (a 85.481/el. lgv. 1939. HM sz.) 1939. március 1-től megegyezett a m. kir. honvédség hadtestparancsnokságainak területével, és ettől kezdve Kecskemét a Szegedi Kerület Elnöksége alá tartozott. Az egyesületen belül a női csoport 1938. október 27-én tartotta alakuló gyűlését, melyen jelen volt a Liga Kecskeméti Csoportjának elnöke vitéz Cserey Vilmos tábornok (mint előadó), és az összes kecskeméti női egyesület képviselője. A csoport ugyanazon tagozódásban alakulhatott mint a főcsoport, annak felügyelete, de saját vezetősége alatt működött. Első elnöke dr. Gesztelyi Nagy Lászlóné, alelnöke dr. Liszka Béláné, titkár Kovács Károlyné lett. Tisztségviselőit évente választották újra. Az Országos Női Bizottságba a Női Csoport elnökét delegálták. A csoport elnöksége a Liga helyi csoportjának szerves kiegészítő része, az elnöki tanács tagja volt. A közgyűlésen és elnöki tanácsülésen a női csoport ügyeit is tárgyalták. Felettes szervekhez, hatóságokhoz intézett javaslataikat, kérelmeiket a főcsoport elnöksége útján terjesztették elő. A női alcsoport bevétele a főcsoportot illette, a költségvetésben azonban saját kiadásukra beállíthaták összeget. Az ügyviteléhez szükséges nyomtatványokat és irodaszereket a főcsoport biztosította.

A Kecskeméti Csoport székhelye a Városháza második emeleti helyiségében volt. A megalakulás után (szeptember 27-29.) általános tájékoztató előadást tartottak a Színházban. Ugyanilyen felvilágosítások folytak az iskolákban is. Füzetet bocsátottak ki és osztottak ki a város háztulajdonosainak: „Hogyan védekezünk a légítámadás ellen?” címmel. Oktató tanfolyamot tartottak, a tanfolyamok tartama 36 óra volt. A hallgatók vizsgát tettek, bizonyítványt nyertek, majd ők képezték ki a házi légoltalmi parancsnokokat, akik szintén bizonyítványt kaptak. A légoltalom minden ágában kiképzést nyertek a lakók. Menet- és rendgyakorlatot tartottak, utca- és házőrséget szerveztek. Kecskemét területén 1940-ben 296 utca volt, ebből 220 belterületi utca őrségét szervezte és látta el a helyi csoport.

A helyi csoport tagjainak száma az első 3 hónap alatt 539 fő lett, a tagsági díj ekkor 2 pengő volt évenként. 1940-ben az egyesület egy fő és két alcsoportból állt. A főcsoport 847 férfi, a női alcsoport 359 nő, és az izraelita női csoport 50 taggal bírt. Ehhez jött egy alapító, 22 pártoló tag, a fizető létszám így 1279 fő volt. 1942-re a Liga Kecskeméti Csoportja állt: 1 alapító, 47 pártoló és 1913 rendes tagból. 16 képesített oktatójuk volt, 691 képesített ház- és házcs csoportparancsnok segítette a felvilágosító munkát. Az egyesület megszűnéséről nincs adatunk.

A fond iratanyaga átfogó képet ad a Kecskeméti Csoport működéséről. A fondon belül tárgyi tételeket alakítottunk ki. A közgyűlési jegyzőkönyveket a területi felügyelő hagyta jóvá. A jegyzőkönyvek mellé általában csatolták az előző év munkájáról készült

beszámolót, mérleget, költségvetést, a jelenléti ívet. A női csoport megalakulásáról és az 1939-ben tartott közgyűléséről készült jegyzőkönyvet külön tételként szerepeltetjük. Kezdetben választmányi, 1939-től elnöki tanácsulást tartottak. Munkanapló vezetését kezdték el, melyben működésük beindításával, oktató előadások szervezésével kapcsolatos bejegyzések vannak. Az alapszabály és ügyrend tervezet központi nyomtatvány, tartalmilag vonatkozik úgy a főcsoport, mint a női csoportok működésére. A beérkező és kimenő levelek 1938-1939-ben külön számot kaptak, 1939-ben külön iktatófüzetbe vezették, 1940-től azonban közös iktatókönyvbe írták be, így a leveleket ezen rendszerbe rendeztük. A tagsággal kapcsolatos iratok között a kiképzésre, tanfolyamokra, örségre vonatkozó iratok kaptak helyet. A pénzügyi iratok elég hiányosak. Az iratok mellett szakkönyveket is őriztek, ezeket meghagytuk a fond anyagában

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek (főcsoport)	1939-1944
	2. Alakulási és közgyűlési jegyzőkönyvek (női csoport)	1938-1939
	3. Választmányi és elnöki tanácsulási jegyzőkönyv	1938-1944
	4. Munkanapló (köt.)	1938-1939
	5. Alapszabály és ügyrend tervezet	1938-1943
	6. Beérkező levelek	1938-1939
	7. Kimenő levelek	1938-1939
	8. Levelek	1940-1941
2. doboz	1. Levelek	1942-1944 + é.n.
	2. Beérkező levelek iktatója	1939
	3. Kimenő levelek iktatója	1939
3. kötet	Iktatókönyv	1940-1943
4. doboz	1. Belépési nyilatkozatok	1938-1944
	2. Tagnyilvántartó lap	1942
	3. Alapító és pártoló tagok nyilvántartása női csoport tagjai	1943-1944 + é.n.
	4. Tagsági törzskönyv (köt.)	1938-1943
5. kötet	Tag- és tagdíjnyilvántartás	1938-1944
6. doboz	1. Tagnyilvántartási mutató (3 füz.)	é.n.
	2. Ua. (köt.)	é.n.
	3. Lakosok kiképzésének ellenőrzése	1944
	4. Tanfolyamok iratai	1938-1944
	5. Parancsnoki kinevezések és eskütételi jegyzőkönyvek	1942-1944
	6. Ház- és légóparancsnok összeírás	é.n.
	7. „Házőrségi törzslap”	1938-1940
	8. „Utcaőrségi törzslap”	1939-1940
	9. Utcaőrség törzskönyv (füz.)	1940
	10. Ua. (füz.)	é.n.
7. kötet	Utcaőrségi törzskönyv	1944
8. kötet	Ua.	1944
9. kötet	Leltárkönyv	1938-1943
10. doboz	1. Leltárfüzet. (füz.)	1943

	2. Negyedévi vagyonhelyzet-jelentés	1940-1944
	3. Főkönyv (köt.)	1938-1939
	4. Számadás a kiutalt hozzájárulási összegekről	1940-1942
	5. Tagsági bélyegek számadási naplója (köt.)	1938-1942
	6. Önvédelmi kiképzés térítési pénztárkönyve	1943-1944
	7. Följegyzés a Légoltalmi Liga Országos Női Bizottsága „Gázálarc akciója” alkalmával kiadott bélyegek és számoló cédulák forgalmáról	1939-1942
	8. Üres nyomtatványok, plakátok	é.n.
11. kötet	Pénztárkönyv	1939-1944
12. doboz	„Riadó” c. folyóirat	1937-1941
13. doboz	1. Ua	1942-1944
	2. Szakmai brossúrák	
14. doboz	„Légoltalmi Közlemények” c. folyóirat	1939-1944

X. 203

A LÉGOLTALMI LIGA ÚJKÉCSKEI CSOPORTJÁNAK IRATAI (1938) 1940-1941

1 doboz = 0,05 ifm

A Légoltalmi Liga Budapest székhellyel egész Magyarország területén működött.

Feladata volt:

- „népszerűsíteni a légvédelem és légoltalom gondolatát és intézményeit, s a társadalmat a légoltalom iránti áldozatkészségre serkenteni
- kioktatni és kiképezni a társadalom minden tagját arra, hogy szükség esetén vagyonáról gondoskodhasson, s ezzel együtt az ország együttes légoltalmát is eredményesen szolgálhassa
- közreműködni a polgári légvédelem feladataiban
- végezni a légoltalmi házi egészségügyi- és mentőszolgálat megszervezését
- a honvédelmi miniszter irányítása mellett folyóirat szerkesztése és kiadása.”

A Légoltalmi Liga főfelügyeleti jogát a belügyminiszter, szakmai felügyeletét a honvédelmi miniszter látta el. A liga tagja lehetett társadalmi egyesület, testület, intézet és más jogi személy, a 18. életévét betöltött feddhetetlen életű magyar állampolgár nemre való tekintet nélkül (14 éves kortól szülői vagy gyámi beleegyezéssel). A tagok alapító, pártoló, rendes és ifjúsági tagok voltak. A Liga tagozódása a következő volt: országos elnökség, budapesti főcsoport, kerületi elnökségek, helyi csoportok. Fővédnökül az államfőt, védnökül minisztereket, királyi hercegeket stb. lehetett felkérni. Országos (központi), közép fokú (kerületi) és helyi szervei voltak. Helyi csoport akkor alakulhatott, ha legalább 50 tagja volt a településen, vagy mint jogi személy, a székhelye oda volt bejegyezve. A beszedett tagdíjak, felülfizetések és adományok a helyi csoport költségvetési keretéig a csoportot illették, az azon felüli rész 20 %-a a csoportot, 40 %-a a kerületi, ill. főcsoportot, 40 %-a pedig az országos elnökséget illette.

A Légmentelmi Liga Újkécskei Csoportja 1940. március 22-én az Ipartestület nagytermében kb. 80 fő jelenlétében tartotta alakuló ülését. Felolvasás után elfogadták az alapszabályt. Megválasztották az egyesület tisztikarát: elnök Gyovay István ny. tanító, alelnök Sziklaváry Gyula igazgató-tanító, tiszteletbeli elnökei Hainiss Dezső kanonok, Okos Gyula ref. lelkész, Jermann Béla malomigazgató, Nagy Géza Ókéske főjegyzője, Rózsa Gyula ny. főjegyző, Jakucs Dezső szabó, Verebéli Sándor gépész, titkár dr. Zsulyevits Gyula ügyvéd lett. A vezetőségen kívül 1 pénztárost, 2 csoportelnöki tanácstagot, 2 számvizsgálót, 1 pénztárellenőrt választottak. Rendes közgyűlést minden év szeptemberében tartottak, melynek jegyzőkönyvét a kerületi elnökséghez terjesztették fel. A helyi csoport elnöki tanácsa havonta legalább egyszer ülést tartott, tagjai: az elnökség, a közgyűlés által választott tanácsstagok, a helyi légmentelmi vezető. A helyi csoport megszűnésének időpontjáról és módjáról nincs adatunk.

A csoport iratai a község polgári kori irataival kerültek be a levéltárba. A fond anyagát tárgyi tételekbe rendeztük. Az 1940-tól 1941. április 31-ig vezetett iktatókönyvhöz tartozó iratok szinte hiány nélkül megmaradtak. Az iratokat iktatószámok rendjében rendeztük. Iktatásra kerültek a jegyzőkönyvek, rendeletek és kiegészítései, különböző szabályozások, útmutatók, jelentések stb. is. A jelentésekben olvasható, hogy Rózsa András vezetésével már 1939-ben felvilágosító előadásokat tartottak a felnőtt lakosság, a levették és az ifjúság számára. Házcsoport-parancsnoki tanfolyamot rendeztek mintegy 200 fő részvételével. A tagok létszáma 1940 júniusában 27 férfi és 4 nő, 1941 májusában 38 férfi és 6 nő volt. Rendezvényeket (estélyeket, teadélutánokat, táncmulatságokat) csak a csoport vagyoni gyarapítására tarthattak. (A műsoron nemzeti szempontból teljesen kifogástalan egyének léphettek fel, zsidók szereplését nem engedélyezhették.)

Az egyesületre vonatkozóan kutatást érdemes folytatni a levéltárban őrzött Újkécske nagyközség irataiban (V. 386) is.

1. doboz	1. A Légmentelmi Liga (központi) alapszabályai	1938
	2. Iktatott iratok	1940: 1-46 1941: 1-19
	3. Iktatókönyv (füz.)	1940-1941

X. 293
A LÉGOLTALMI LIGA DUNAPATAJI
CSOPORTJÁNAK IRATAI
1937-1940

1 doboz = 0,02 ifm

A Légoltalmi Liga Budapest székhellyel, magyarországi működési területtel 1937. december 5. napján tartotta alakuló közgyűlését. Az alapszabályt 1938 áprilisában 167.710/1938. VII-a. szám alatt hagyta jóvá a belügyminiszter. A Liga feladatul tűzte ki, hogy népszerűsíti a légvédelem és légoltalom gondolatát és intézményeit, a társadalmat a légoltalom iránti áldozatkészségre serkenti, kioktatja és kiképzzi a társadalom széles rétegeit önmaga, hozzátartozói és vagyona sikeres légoltalmára (ezzel az ország együttes légoltalmát is szolgálja), végzi a légoltalmi házi egészségügyi- és mentőszolgálat megszervezését, szakfolyóiratot szerkeszt és ad ki. Területi szervei: központi (országos), kö-zépfokú szervek (kerületi főcsoportok) és a helyi szervek (csoportok). Helyi csoport olyan kerületben, városban, községben alakulhatott, ahol legalább 50 tag lakóhelye, vagy mint jogi személynek székhelye volt.

A Légoltalmi Liga Dunapataji Csoportja 1939. december 19-én alakult. Az alakuló közgyűlésen elnöknek Gyenizse Antal ny. községi jegyzőt, tiszteletbeli elnöknek a református és római katolikus lelkészt, alelnökké Faragó Gábort a gazdakör elnökét és Filep Józsefet az ipartestület elnökét választották. Titkár Taba János ny. MÁV előljáró, gazdasági főnök Gózon János községi közgyám lett. A csoport elnöki tanácsába 5 rendes és 2 póttagot, a számvizsgáló bizottságba 2 rendes és 1 póttagot és 1 pénztárelenőrt választottak. A Dunapataji Csoport a Légoltalmi Liga Szegedi Kerületéhez tartozott. Az alapszabály (országos) szerint rendes közgyűlést minden év szeptember havában tartot-tak. A közgyűlés jegyzőkönyvét a kerületi elnökséghez, illetőleg főcsoport elnökséghez kellett felterjeszteni. (Ekkor derült ki, hogy az alakuláskor csak egy alelnököt választ-hattak volna, viszont nem választottak ügyészt és 3 tagú fegyelmi bizottságot, kiket pótlólag meg kellett választani.) A közgyűlés mellett a csoport ügyeit intézte még az elnök-ség (elnök, alelnök, tiszteletbeli elnök, titkár, gazdasági főnök), valamint az elnöki ta-nács (elnökség és tanácsstagok). Tagjai alapító, pártoló, rendes és ifjúsági tagok voltak. Az alakuló közgyűlésen úgy határoztak, hogy tagsági díjat nem fizetnek, a kiadásokat a légvédelmi célra bocsátott hozzájárulásból fogják fedezni. A csoport azonban bármelyik tagjától szívesen fogadott el adományokat.

A megmaradt néhány irat sajnálatos módon nem tükrözi a csoport működését. A fond anyagát az alakulási jegyzőkönyvön kívül egy országos központi alapszabály, és néhány levélt képezi. Levelei között ügyvitel, női csoport ügyrendje, körlevelek (rende-letek, szabályzatok, nyomtatvány használata, légo gyakorlatok tapasztalata, gázálarcok beszerzése), az 1939-ben megtartott első légoltalmi nap megrendezésével és előadás szervezésével kapcsolatos irtok található. A leveleket valószínűleg iktatták, 1940-ben 2. és 3. iktatószám fel van tüntetve a kimenő leveleken. Mivel azonban a többi irat szám nélküli, így azokat időrendbe rendeztük. Kutatást lehet még folytatni Dunapataj nagy-község irataiban (BKMÖL V. 320/c).

1. doboz	1. Jegyzőkönyv alakuló közgyűlésről	1939
	2. Országos alapszabály	1937
	3. Levelezés	1939-1940 + é.n.

X. 108

**A HONSZ (HADIROKKANTAK, HADIÖZVEGYEK ÉS
HADIÁRVÁK ORSZÁGOS NEMZETI SZÖVETSÉGE)
PESTVÁRMEGYEI CSOPORTJA KECSKEMÉTI
FIÓKJÁNAK IRATAI
1922-1948**

1 dosszié = 0,02 ifm

A budapesti székhelyű szövetség célja – az 1920-ban készült országos alapszabály szerint – a hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvák társadalmi, gazdasági, erkölcsi és jogi érdekeinek megvédése és előmozdítása volt. Központi szervei: a közgyűlés, a választmány, az elnöki tanács, a felügyelő bizottság és a tisztviselői kar.

Tagjai voltak:

- tiszteletbeli tagok (akiket a központ elnöki tanácsa erre érdemesnek tartott és megválasztott),
- alapító tagok (belépéskor 1000 K-át fizettek, illetve a szövetségre nagyobb értéket hagytak),
- pártoló tagok (évi 100 K-át fizettek)
- rendes tagok (háborús rokkantak, az elesettek özvegyei – újabb férjhezmenetelükig –, az árvák – 18. életévük betöltéséig – évi 6 K tagsági díj fejében, 3 évig kötelezően).

Ha a rendes tagok száma az adott községben, városban elérte a 100-at, külön testületi egységgé, fiókká alakulhattak, s két vagy több fiók alkotott egy csoportot. A fiókot megalakultnak akkor tekintették, ha a központ elnöki tanácsa az alakulást jóváhagyta. A fiókok képezték a szövetség legkisebb szervezeti egységét. Önálló hatáskörrel és külön vagyoni jogi személyiséggel nem bírtak. A fiókok ügyeit a közgyűlés és az intéző bizottság intézte.

(A hadirokkantak, Hadiözvegyei és Hadiárvák Nemzeti Szövetsége alapszabályát – 1920. – lásd! BKMÖL IV. 1939/62. sz. alatt.)

A Kecskeméti Fiók 1922. február 26-án alakult 459 taggal. Elnöknek dr. Gyenes Sándort, alelnöknek Darányi Sándort, titkárnak dr. Virágh Lászlót, pénztárosnak Kovács Ferencet, ellenőrnek Baranyi Istvánt választották. 13 tagból állt az intéző bizottság. A később keletkezett iratokon dr. Bodócs Gyula neve szerepel, mint a Kecskeméti Csoport elnöke és országos igazgatósági tag. Az iratokból nem derül ki, mikor választották meg elnöknek. (Dr. Bodócs Gyula a hadirokkantak érdekében készült törvény elleni tiltakozásul írt egy novellát, ami azonban nem jelent meg. 1937 januárjában viszont megjelentette nyomtatásban a törvény módosítására tett javaslatait.) 1948-ban a belügyminiszter az 509.739/1948. IV. 3. BM, – a 7.330/1946. ME rendelkezésén alapuló – rendelettel a fiókot feloszlatta, vagyontárgyait a Magyar Hadigondozottak Szövetségére ruházta át.

A levéltárunkban őrzött fond anyaga rendkívül hiányos, pár irat, fényképek, a hősi halottakról írt legenda, újságcikkek alkotják, így a fiók működésére vonatkozóan részleteket nem tudunk kideríteni. A fond anyaga átlapozással kutatható.

1. dosszié	1. Levelezés	1922-1948
	2. Fényképek	1939
	3. Hősi halottak legendája (Írta: Börzsönyi Béla, zenéjét szerezte: Brandeisz (Börzsönyi Zoltán) s azzal kapcsolatos iratok	1930, 1932
	4. Katonánóták, versek, újságcikkek	é.n.

X. 118
A HONSZ (HADIROKKANTAK, HADIÖZVEGYEK ÉS
HADIÁRVÁK ORSZÁGOS NEMZETI SZÖVETSÉGE)
KISKUNHALASI CSOPORTJÁNAK IRATAI
1929-1943 (1949)

1 csomó = 0,03 ifm

A Hadirokkantak, Hadiözvegyek és Hadiárvák Országos Nemzeti Szövetségének (HONSZ) Kiskunhalasi Csoportja 1929. november 24-én alakult meg.³¹ Az egyesület célja: „A hadirokkantak stb. körében a hazafias nemzeti szellem, a bajtársi érzelem és együvé tartozás érzetének az ápolása, a hadirokkantak, a hadiözvegyek és hadiárvák társadalmi, gazdasági, erkölcsi és jogi érdekeinek megvédése és előmozdítása. A hadirokkantak stb. részére munkaalkalmak teremtése, jóléti intézmények létesítése, illetve ily intézmények létesítésének a hatóságoknál való szorgalmazása. A tagok részére jogi tanácsadás és szükség esetén ingyenes jogi védelemnyújtás. A tagok érdekeit, a helyzetüket érintő összes kérdések megvitatása, ezekben az ügyekben egységes közvélemény megteremtése és úgy a közvélemény, valamint általában a hadirokkantakat érintő összes kérdéseknek a hatóságokkal és magánosokkal szemben való képviselése.” A rendes tagok – az alapszabály szerint – évente legfeljebb 4 pengő tagdíjat fizettek. A rendes és pártoló tagok tagsága 3 évig kötelező érvényű volt.

A csoport szervezeti felépítése: csoportközgyűlés, csoportválasztmány, és csoporttisztikar. A csoport tisztikara állt: a csoport elnökségéből (elnök, társelnök, alelnök), az ügyvezető igazgatóból, a csoporttitkárból, jegyzőből, ügyészből, pénztárosból, ellenőrből, akiket a csoport 3 évenként választott. Az elnökség tagjainak és a csoport többi tisztségviselőjének számát a közgyűlés állapította meg.

Az alakuló közgyűlés taglétszáma 124 fő volt. Az elnök dr. Farkas Sándor járásbíró-sági alelnök lett, alelnök dr. Kathona Mihály, titkár Szilágyi Imre, jegyző Karácsonyi Lajos, pénztárnok Babó Imre, ellenőr Nagy Kálózi Sándor. 15 fős választmányt és 3 fős számvizsgáló bizottságot alakítottak. Az alakuló ülés az évi tagsági díjat 50 fillérben határozta meg. A pénztárkönyvből kiderül, hogy többször ajándékoztak pénzüsségeket az egyesületnek magánszemélyek, bankok.

Jegyzőkönyv csak 1948-ból maradt fenn. Az egyesület neve ekkor „*Magyar Hadi-gondozottak Szövetségének Kiskunhalasi Csoportja*”. 1948. június 11-én központi kiküldött jelenlétében ideiglenes vezetőséget választottak.

Az egyesületet a belügyminiszter oszlatta fel az 529/1945. ME sz. rendelettel kihirdetett Fegyverszüneti Egyezmény 15. pontjára való hivatkozással az 529/1945. ME sz. rendeletben foglalt jogainál fogva, 287.215/1946. IV. 14. BM sz. rendeletével. A HONSZ-ot az 1948. június 27-28-án Budapesten megtartott országos kongresszuson 509.739/1948. BM sz. alatt szüntették meg, és helyébe a MHSZ (Magyar Honvédelmi Szövetség) lépett. A halasi csoport 1949. február 28-i ülésén megállapították: „Alapszabályok és működési engedély nélkül működött az ideiglenes vezetőség az ideiglenes csoporttal, mígnem most tudomásul veszi a végleges feloszlást.” Megállapították, hogy

³¹ Az országos alapszabály az alakuló ülés jegyzőkönyve és a megszüntetést kimondó irat a V. 285 I. d. 20. sz. alatt található.

a nagyszámú hadigondozott közül másfél évi ideiglenes ügyködés alatt csak 230 tag jelentkezett felvételre. Az egyesület vagyona 51 forint 12 fillért tett ki, és utasították a pénztárost, hogy az összeget fizesse be az alispán által megjelölt csekkszámára. (Az összeget a Hadirokkant Otthon Alap 14.097 sz. csekkszámájára fizették be.) Az ideiglenes vezetőség kötelességének tartotta jegyzőkönyvi köszönetet mondani Horváth Mihálynak, aki a hadigondozottak ügyeit önzetlenül intézte.

Az iratok nagyon hiányosan kerültek be a levéltárba.

1. csomó	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1948-1949
	2. Pénztárkönyv (köt.)	1929-1943
	3. Pénztári okmányok	1930-1943, 1948
	4. Az egyesület bélyegzője	é.n.

X. 213

AZ ORSZÁGOS GYERMEKVÉDŐ LIGA BAJAI HELYI BIZOTTSÁGÁNAK IRATAI 1937-1948

2 doboz + 4 kötet = 0,25 ifm

Az Országos Gyermekvédő Liga Bajai Bizottsága 1936. december 18-án alakult meg. Elnöke dr. Borbíró Ferencné (társelnöke dr. Borbíró Ferenc polgármester) lett. Legfontosabb feladatának a bizottság egy „iskolaüdülő” megvalósítását tartotta. Az iskolai üdülőotthont a gyenge szervezetű gyermekek iskoláztatása és gondozása, valamint a tuberkulózis visszaszorítása céljából kívánták felállítani. Dr. Alföldy József kórházi főorvos, az OGYL Bajai Bizottsága ügyvezető alelnöke szélesebb körű gyermekjóléti és egészségvédelmi intézkedéseket szorgalmazott. Ennek megvalósítására a Gyermekvédő Iroda megszervezését tartotta célszerűnek. (Már december 18-án az OGYL helyi bizottsága mellett megalakult a Gyermekvédelmi Nagytanács és a Gyermekvédelmi Iroda is.)

Az iskolaüdülő helyét a „Lökert”-ben képzelték el, ahol az évszázados fákkal övezett park közepén állt egy épület, amely kis átalakítással megfelelően szolgálta volna az erdei iskola és a nyári nyaraltatás céljait. Az épület és a park a Bajai Céllövész Egyesület tulajdonában volt. A lövészegylet a régi vigadó épületét és a parkot felajánlotta az „iskolaüdülő” céljaira, az épület rendbehozatala és a park karbantartása ellenében díjtalanul 20 éves időtartamra (a szerződés szerint ez 1955. június 30-án járt volna le). A tervek szerint az elemi iskola 1-4. osztályosai közül kerültek volna ki az üdülő lakói. A gyerekek fele délelőtt, fele délután tanult volna. Az épület átalakítási költségei 15 ezer pengőt, az üdülő éves fenntartása 12 ezer pengőt tett volna ki. Baja város az OGYL központjától 1936, 1937, 1938-ra legalább évi 5 ezer pengő hozzájárulást kért. Maga a város a Bajai Bizottság működéséhez 1936 végén 5 és 10 ezer pengő közötti összeggel kívánt hozzájárulni. A szervezők a város valamennyi szociális társulatát és a helyi társadalom széles rétegeit kívánták bekapcsolni a munkába. A város valamennyi iskolájából – orvosi vizs-

gálat alapján – választott gyerekek kaptak volna elhelyezést az „iskolaüdülő”-ben. (Az OGYL központja 1936. december 30-án megküldte az ígért 5 ezer pengős támogatást.)

Baja város th. bizottsága 1937-ben 8 ezer pengőt fordított az iskolaüdülő létesítésére, majd 3.600 pengővel járult hozzá annak költségvetéséhez évente. 1938-tól az iskola fenntartásához a bajai Tüdőbeteg-gondozó Intézet is évi 2.500 pengővel járult hozzá. Az egyesület kérelmezte, hogy az üdülőiskolát állami iskolává nyilvánítsák, mivel ott délelőtt és délután 30-40 tanuló rendszeres oktatására kerül sor, ugyanakkor két tanítói állás rendszeresítését is igényelték.

Az iskolaüdülő-otthont 1937 novemberében, vagy december 1-jén kívánták megindítani. A tanulók létszáma 80 fő volt, akik az üdülő-otthon megnyitásáig saját iskolájukban kezdték meg az iskolai évet.

Az egyesület megszűnésének időpontjára és körülményére vonatkozóan nincs adatunk.

A fond anyagát iktatott iratok, irattári segédkönyvek és tartásdíjkönyvek alkotják. Az iktatott iratok az erdei üdülőiskola létesítésével, az OGYL helyi bizottságának megalakulásával, az OGYL által szervezett nyaraltatási akciók, a gyermekvédelmi célokra szervezett urna és perselygyűjtési akciók, az iskola személyzeti ügyeire, ellátmányok kiutalására, a gondozási díjak megállapítására, Heim-nővérek alkalmazására, használati tárgyak (rádió, vasaló, jégszekrény stb.) beszerzésére vonatkoznak. A 1945 utáni iratok inkább gyámsági, gondnoksági, elhelyezési, elhagyottsági, örökbefogadási stb. ügyek iratait tartalmazzák.

1. doboz	1. Iktatott iratok	1937: 1-122
	2. Ua.	1938: 1
	3. Ua.	1940: 78-155
	4. Ua.	1941: 29-244
	5. Ua.	1942: 37-320
	6. Ua.	1943: 1-441
2. doboz	1. Iktatott iratok	1944: 2-413
	2. Ua.	1946: 1-135
	3. Ua.	1947: 2-15
	4. Ua.	1948: 1-3
3. kötet	Iktatókönyv	1937-1948
4. kötet	Mutatókönyv	1937-1944
5. kötet	Tartásdíjkönyv	1943-1944
6. kötet	Tbc-Otthon tartásdíjkönyve	1943-1944

X. 214
AZ ORSZÁGOS STEFÁNIA SZÖVETSÉG KISKUNHALASI CSOPORTJÁNAK IRATAI
1936-1939

1 füzet = 0,01 ifm

Az Országos Stefánia Szövetség az anyák és csecsemők védelmére szerveződött (44.126/1922. és 77.000/1922. BM sz. rendeletek alapján). Kiskunhalasi helyi csoportjának alakuló gyűlése 1930. szeptember 27-én volt.³²

Az országos alapszabály szerint a szövetség célja: „egyrészt egészségügyi, vagyis a születés minél tökéletesebb lebonyolításának és az újszülött egészséges továbbfejlődésének biztosítása, másrészt szociális, vagyis közreműködés a születendő nemzedék gazdasági, erkölcsi és társadalmi létfeltételeinek megteremtésében és biztosításában”. A szövetség szervei: a védő, a közgyűlés, az elnök, az elnökség, az igazgatóság, a szakosztályok, a számvizsgáló bizottság, a tisztviselők. A kiskunhalasi fiókszövetség 66 taggal alakult meg. A következő tisztviselőket választották meg: fővédő dr. Fekete Imre polgármester, védnők Pataky Dezső, dr. Kovács Vince, dr. Dohány József, elnök dr. Fekete Imréné, alelnök dr. Babó Imréné, Pataky Dezsóné, dr. Tóth Gézané, Weisz Ignácné. Az igazgatósági tagok száma 40 fő volt, a számvizsgáló bizottság 3 tagból állt.

A belügyminiszter a szövetség működését a 20.165/1945. BM sz. rendelet végrehajtása során felülvizsgálta, majd az egyesületet (az 1938: XVII. tc. alapján) 292.301/1946. IV. 3. szám alatt feloszlatta. Az indoklás: „A lefolytatott vizsgálatból az állapítható meg, hogy az egyesület szünetelteti működését. A működés szüneteltetésére engedélyt nem kért és nem kapott, alapszabályszerű működés kifejtésére nem képes.” Az egyesület működéséről konkrét adatokkal – iratok hiányában – nem rendelkezünk.

Az egyesületnek jegyzőkönyvei, levelezése stb. nem maradt fenn, csak egy pénztárnapló áll a kutatók rendelkezésére.

1. füzet

Pénztárnapló

1936-1939

³² Az országos alapszabály, az alakuló gyűlés jegyzőkönyve, a tagok névsora és a jóváhagyást illetve megszüntetést kimondó határozat a BKMÖL V. 285 l. d. 21. sz. alatt található meg.

X. 294
A BÁCSALMÁSI HADIÁRVA SEGÍTŐ SZERVEZET
IRATAI
1943-1944 (1948)

1 kötet = 0,01 ifm

Az egyesület alakulásáról, működéséről iratok hiányában nem találtunk adatokat. A község iratai sem tartalmaznak adatokat az egyesülettel kapcsolatosan.

Egyetlen egy pénztárnapló került a levéltár őrizetébe, melyet „Adjunk apát a hadiárvának” jelmonddal nyitottak meg 1943-ban. A pénztárnaplóból kitűnik, hogy az egyesületnek bevétele főleg adományokból volt. Egyének 20 pengőtől 500 pengőig terjedő befizetést tettek a szervezet javára. A pénztárnaplóban az ajándékozó nevét – és az összeget – mindig feltüntették. Adományozott az egyesület javára a Gazdakör, a mezőgazdasági iskola tanári kara és maga Bácsalmás község is. A hadiárvékat főleg ruhanevelőkkel segítették a pénztárnapló tanúsága szerint.

Az egyesület megtakarított pénzét a Bácsalmási Takarékpénztárba fizette be. Ebben a kötetben szerepel az egyesület könyvtárának jegyzéke is. A könyvtárban 76 mű volt 110 kötetben.

1. kötet

Pénztárnapló

1943-1944 (1948)

X. 110
A KECSKEMÉTI HONVÉDEGYLET IRATAI
1861-1918

2 doboz + 3 kötet = 0,27 ifm

Az egyesület története szakaszokra oszlik. Több ízben megalakították, majd megszüntették. A „Kecskeméti Honvédegylet” először 1861-ben alakult (Gömöry Frigyes 1898. szeptember 20-i közgyűléshez beterjesztett emlékiratai szerint) Lestár Péter honvédszázados elnökle alatt. Működése céljaul tűzte ki, hogy az ifjúságot fegyverforgatásban gyakoroltassa, s a jelentkezőket katonailag kiképeztesse azon 1848/49-es honvédtisztek által, akik a tanításra önként vállalkoztak. Célja volt még olyan pénzügyi alap szerzése, melyből a munkaképtelen szegény honvédek időnkénti segélyezését, az özvegyek és árvák sorsának javítását megoldhassa, vagyis hogy az egyesület honvédszegélyző egyletté válhasson. (A pénztárnapló bejegyzései tanúskodnak az egyesület 1861. évi honvédszegélyző tevékenységéről.) 1861. augusztus 24-én 1864. sz. alatt kelt kir. udvari rendvény által a Helytartótanács úgy határozott, hogy a rokkant és keresetre képtelenné lett hajdani honvédek, azok özvegyei és árvái gyámolítása és segélyezése végett alakult egyesületek működése veszélyeztetheti a közrendet. Ezért a város közönségének megghagyott: „miszerint a megye területén bárhol amúgy is a fennálló rendszabályok és ezen királyi kormánysszéknek tudta és helybenhagyása nélkül létrejött vagy folytatott efféle egyesületek úgy nyilvános mint alattomos további működését azonnal beszüntetni szigorú köteleességének ismerje”.

Az 1867. június 20-i egyesületi közgyűlés határozata az együletet újra megalakultnak nyilvánította. Nevéről a „segélyző” szót kihagyta, s az egész ország területén elfogadott „Honvéd-egylet” nevet vette fel. Elnöke Lestár Péter, jegyzője Molnár László, pénztárnoka Muraközi János lett, s megválasztották a 12 választmányi tagot is. Az együletnek tagja lehetett minden Kecskeméten és környékén lakó volt 1848/49-es honvéd, rendfokozatra való tekintet nélkül. Ekkor még azt a célt is maga elé tűzte az egylet, hogy hatást gyakorolva az országgyűlésre, kivívja honvédei számára az erkölcsi és anyagi elismerést. Az 1871. január 1-jén tartott közgyűlés – tekintettel az új honvédsereg felállítására, valamint a községi, sőt országos segélyző egyletek alakulására – úgy határozott, hogy a Kecskeméti Honvédegyletet feloszlatja. Elrendelte az egylet pénzének a város törvényhatósága honvédsegélyezési alapjához való csatolását.

Lestár Péter – már mint polgármester (1880-1896) – felhívása folytán a kecskeméti 1848/49-es honvédek 1890. szeptember 2-án oly céllal hivatnak össze, hogy az alvó egylet új életre keljen, megkezdje munkásságát. Elnöke Gömör Frigyes, jegyzője Kressák Pál lett. Az egylet a város törvényhatóságával, közvetlenül pedig a polgármesteri hivattal, az Országos Honvédsegélyző Egylettel, valamint az Országos Központi Honvédegylettel közvetlen összeköttetésben állt. (1898. november 27-én kelt alapszabályát a belügyminiszter 92233. sz. alatt 1900-ban hagyta jóvá.) Az 1867-68-as igazoláskor a honvédek száma 247, 1891-ben 96, 1898-ban 87 fő volt. Az egylet akkor már nem állíthatott ki „Honvéd igazolvány”-t, a honvédek sorsának intézését a város törvényhatósága vette át oly módon, hogy a házipénztár terhére gondoskodott nyugdíjukról, s ruházattal is ellátta őket. Az egyesület megszűnésének módjáról és idejéről nem sikerült adatot megtudni. (Valószínűleg az I. világháború, vagy a tagok elhalálózása lehetett oka.)

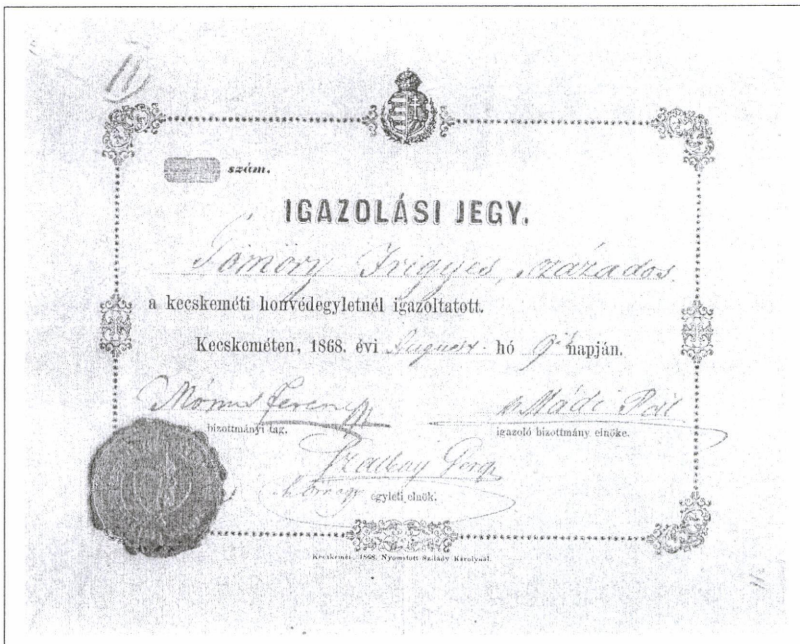
A megmaradt iratokat tárgyi tételekbe rendeztük. A jegyzőkönyvekből kitűnik, hogy kezdetben egyleti díjat fizettek a tagok, s a segélyezési tőke gyarapítására hangversenyeket, a honvédiskola felállítása és felszerelésének költségére táncvigalmat rendeztek. Támogatták a pesti központi honvédirodát, a „Honvéd” c. lap szerkesztőségét. 1869-ben a központi honvédbizottság honvéd-rokkantak országos menházának építését határozta el, amihez az egylet egy rendezvény bevételével járult hozzá. Előfizettek a „Honvéd” c. katonai szaklapra és a „Honvédiskola” c. katonai folyóiratra. Részt vettek az Országos Honvédegylet és más városok egyleteinek ülésein, ünnepi megemlékezésein, szoboravatásokon, kiállításokon. Kossuth Lajos és Lestár Péter temetésén zászlóval képviseltette magát az egylet, 1893-ban a „Katona”-ünnepen (Katona József születésének 100. évfordulóján) az egylet tagjai kitépték jelvényüket.

Az egyesület leveleit nem iktatták, ezért időrendbe rendeztük azokat. A „Levelezés” tételben általában meghívók (országos és választmányi ülésekre, más városok rendezvényeire), megkeresések honvédek igazolására, segélyek rendezésére, nyugdíjra, öltözetek (köpeny, öltöny, csizma) készíttetésére vonatkozó iratok szerepelnek. Az évenkénti összeírás feltűnteti, hogy az illető milyen rangban volt, s hogy mennyi állami és városi nyugdíjat kapott. A levelek között található a kecskeméti születésű, valamint nem Kecskeméten született, de itt kiállított honvédek névsora (1907), vagy Horváth Ignác Mátyás-huszár alezredes 90. évi jubileumára kiadott emlékkönyv (1904. Kolozsvár).

A pénztárnapló mellett – mivel azt csak 1871-ig vezették – meghagytuk a pénztári mellékleteket (nyugtákat). Az 1869-71 közötti időszak nyugtái folyamatosan számozva vannak, azokat számuk rendjébe, egyéb pénztári iratokat időrendbe rendeztük. Ezekből a pénztári iratokból kitűnik, hogy az egylet bevétele adományokból, valamint a kölcsönre kiadott összegek kamattal történt visszafizetéséből tevődött össze. A kiadások között segélyek, kölcsönök, temetési,- levelezési,- nyomdaköltségek, lapok előfizetése szere-

peltek. Kutatási segédlet a fond anyagához nem készült, az iratok átlapozással kutathatók.

1. kötet	Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1867-1871
2. doboz	1. Közgyűlések jegyzőkönyvei	1867-1902
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1867-1902
	3. Honvédegyletek országos gyűléseinek jegyzőkönyvei	1867-1915
	4. Honvédegyletek országos központi választmányának jegyzőkönyvei	1867-1894
	5. Vidéki Honvédegyletek jegyzőkönyvei (Budapest – Zombor)	1867-1895
3. doboz	6. Levelezés	1861-1900
	1. Levelezés	1901-1918 + é.n.
	2. Pecsénnyomó	1890
4. kötet	3. Pénztári iratok	1868-1914
	Pénztárnapló	1861-1871
5. kötet	Segélyezett honvédek nyilvántartási és nyugtakönyve	1893-1899

X. 130

A NEMZETI MUNKAKÖZPONT KISKUNFÉLEGYHÁZI SZERVEZETÉNEK IRATAI 1942-1944

1 dosszié = 0,02 ifm

A Nemzeti Munkaközpont Kiskunfélegyházi Szervezete 1942. október 18-án alakult meg. Az alakuló közgyűlésen jelen volt Gombás Kálmán a Nemzeti Munkaközpont Országos titkára, Kormány János a központi vezetőség tagja, a helyi szervezet képviselői és 140 munkás. Az országos titkár ismertette a Nemzeti Munkaközpont célkitűzéseit, eredményeit, alapszabályait, valamint a tagok jogait és kötelességeit. A közgyűlés egyhangú szavazással megalakította a helyi szervezetet.

A Nemzeti Munkaközpont célja a munkásság védelme, a nemzetvédelmi munka folytatása, és szociális törekvések érvényesítése volt. Az egyesület jelszava „Becsülettel”, a megszólítás a tagok körében „bajtárs”. A közgyűlések elején és végén a magyar hiszekegyet mondták el. A Nemzeti Munkaközpont tagjai a gyárakban, üzemekben dolgozó munkások közül kerültek ki.

A helyi szervezet az alakuló közgyűlésen megválasztotta tisztségviselőit. A helyi szervezet védnöke dr. Tóth József országgyűlési képviselő, elnöke Szabó János lakatos, ügyvezető elnöke Kelemen János hegesztő, alelnöke Szabó Ferenc lakatos, titkára Gulyás Ferenc tisztségviselő, jegyzője Drozdik István lakatos, pénztárosa Bodor József lakatos lett.

A helyi szervezet főleg a munkásság helyzetével foglalkozott, ezen belül is a bérek rendezésével, a központ felső utasításai és körlevelei alapján. Kulturális programokat (pl. teadélután) is szerveztek a munkások részére. A Nemzeti Munkaközpont Kiskunfélegyházi Szervezete 1944-ben megszűnt.

Az iratok hiányosan kerültek a levéltárba. Nem maradt meg alapszabály és a levelezésből is csak pár darab irat. A fond anyagát tárgyi tételekbe soroltuk. A jegyzőkönyvek az alakuló ülés jegyzőkönyvét, az 1943. évi Országos Vas- és Fémipari Küldöttgyűlés jegyzőkönyvét, valamint egy pénztárátadási jegyzőkönyvet tartalmaznak. A levelezés az egyesület működésével kapcsolatosan tartalmaz adatokat. A leveleket nem iktatták, ezért időrendbe rendeztük. Az iratok között található Géza Ottó versei, amelyek munkásokról szólnak, pl. „Napsugár a gyárban”, „Az én kezem”, „Dal egy mesterről”. Ugyancsak megtalálható a fond anyagában a Nemzeti Munkaközpont egy kiadványa a „Közüzemi alkalmazottak zsebkönyve”, amely, a munkaviszony szabályozásával foglalkozik. A zsebkönyv utolsó oldalán a Nemzeti Munkaközpont indulója található, vitéz Marton Béla verse és zenéje.³³

³³ „Magyar Hazám, te ősi büszke nemzet,
a munkás lelke újra lángra gyúl, vigyázz reánk,
becsüld a munkát, velünk te mindig győzni fogsz,
vigyázz reánk, becsüld a munkát velünk te mindig
győzni fogsz! Hazám, ha küzdés, szenvedés a
sorsod, a magyar munkás is vártára áll,
a szenvedésből fakad új élet, élet, mely
győzelmet arat, a szenvedésből
fakad új élet, élet, mely győzelmet arat!”

Az iratok átlapozással kutathatók.

1. dosszié	1. Jegyzőkönyvek	1942-1944
	2. Körlevelek, utasítások	1942-1943
	3. Levelezés	1942-1944
	4. Géza Ottó versei	é.n.
	5. Közüzemi alkalmazottak zsebkönyve	1943

X. 204

A BAJAI 1848-1849-ES HONVÉDSEGÉLYEZŐ BI- ZOTTSÁG (EGYLET) IRATAI 1902-1913

1 doboz = 0,10 ifm

A fond anyaga 8 kötet gyűjtőkönyvből áll. A gyűjtőkönyvek a volt 1848-1849-es szegény sorsú honvédek állandó segélyezésére egyletbe tömörült pártoló tagok havonkénti adományait tüntetik fel. A pártoló tagok létszáma évenként változott, az egyleti pénztárba havonta 20 fillért tartoztak befizetni. Az egylet elnöke 1902-1910 között Czérnay Imre volt. A gyűjtőkönyvek végén a más egyesületektől és magánszemélyektől érkezett pénzzadományokat is feltüntették.

1. doboz	1. Honvédségélyező gyűjtőkönyve az 1848/49-es szegény sorsú honvédek részére (köt.)	1902
	2. Ua. (köt.)	1904
	3. Ua. (köt.)	1908
	4. Ua. (köt.)	1909
	5. Ua. (köt.)	1910
	6. Ua. (köt.)	1911
	7. Ua. (köt.)	1912
	8. Ua. (köt.)	1913

X. 205

A III. DUNAPATAJI ÖNSEGÉLYZŐ EGYLET IRATAI 1883-1884

1 dosszié = 0,01 ifm

Az egylet 1882-ben alakult. Első évi számadását 1882. május 7-től 1883. április 30-ig terjedő időszakra készítették. Dobor János igazgató mellett 11 igazgatósági tag, pénztárnok és könyvvezető intézte az egylet ügyeit. Mérlegét 3 számvizsgáló ellenőrizte.

A fond anyagát képező – az első évekből megmaradt – néhány szál pénzügyi irat alapján állapítható meg, hogy a tagok heti 10 krajcáros „betétet” fizettek be az egylet pénztárába. Ezen kívül az egyesület bevétele az intézeti és visszafizetett kölcsönökből,

kamatból és késedelmi kamatból származott. A kiadások között szerepelt: a személyzet fizetése, kötvények vásárlása (vagyonának nagy része kötvényekben volt elhelyezve), az egyleti kölcsön és kamatának visszafizetése, működési költségei.

A fond anyagát képező iratokból több adatot nem sikerült megtudnunk, de kutatást lehet folytatni az egyletre vonatkozóan Dunapataj nagyközség közigazgatási irataiban (BKMÖL V. 320/c).

1. dosszié Pénzügyi iratok

1883-1884

X. 206

A KECSKEMÉTI KÖZSÉGI TANÍTÓK SEGÉLYZŐ EGYESÜLETÉNEK IRATAI

1882-1950

2 doboz + 4 kötet = 0,29ifm

A Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei községi tanítók 1879-ben egy tanítói „önsegélyegyletet” alakítottak, melynek célja volt tagjainak betétek útján tőkegyűjtésre alkalmat adni, s szorult helyzetbe jutott tagjain olcsó kamatú kölcsönök nyújtásával segíteni. A megalkulás évétől kezdve az önsegélyegylet – pár tag kivételével – mindig kizárólag a kecskeméti tanítóttestület tagjaiból állt, ezért a vezetése is kezdetől fogva mindig a kecskeméti tanítók kezében volt. 1909-ben a Pestmegyei Általános Tanítóegyesület, a Kecskeméti Községi Tanítóttestület és a P–P–S–K vármegyei Községi Tanítók Önsegélyegylete közös kérvényt intézett a belügyminiszterhez – hivatkozva az 1908. november 1-jén tartott közgyűlés azon határozatára, mely az Önsegély Egylet kettéválását kimondta s vagyonának megosztását is részletesen megállapította – az egylet átalakítása tárgyában. (Mivel az egyesület átalakításáról van csupán szó, ezért a két egyesület iratait egy fondnak tekintjük.) A miniszteri jóváhagyás után 1910. február 2-án a „Kecskeméti Községi Tanítók Segélyező Egyesülete” megtartotta alakuló közgyűlését, melyen megválasztották a tisztkart és választmányt. Az egyesület korelnöke Zsigmond M. József, elnöke Bérczi József, alelnök Balogh Dénes, titkár Soós Ferenc, pénztárnok Horváth János, ellenőr Tóth Gerő, számvizsgáló Lusztig Lajos, Mezei Mihály és Vasvári Ida lett. A választmány 8 főből állt, a pótválasztmányi tagok száma 4 fő volt. Az alapszabályt 54.525/1910/V-a sz. alatt 1910. május 25-én hagyta jóvá a belügyminiszter. A Segélyező Egyesületnek 1934-ben 181 tagja volt.³⁴ (1943-ban a tagok száma 198 fő volt.) 1935-ben az egyesület elnöke Joós Ferenc, jegyzője Kiss Gellért volt. 1943-ban már Nemcsik Zsigmond az elnök, titkárok Papp István és Laczkó Dénes, a pénztáros Pál Ede.

Az egyesület emberbaráti céllal alakult. Céljai között szerepelt a kecskeméti tanítóknak, tanítónőknek és óvónőknek szükség esetén történő segélyezése.

Tagjai:

- rendes (tanító, tanítónő, óvónő és házastársa, havi tagdíj fizetése),
- pártoló (havi tagdíj fizetése)

³⁴ 1933. július 1-jétől 1934. június 30-ig 574 esetben nyújtott segélyt az egyesületi tagoknak. A tagoknál kintlevő segély összege 13.809 pengő, készpénze 4.363 pengő volt az egyesületnek. (Jelentés a Kecskeméti községi népiskolákról. Megjelent tanévenként Kecskeméten.)

- alapító (alapító tagsági díj befizetése, nyilatkozat),
- tiszteletbeli (választmány ajánlására, a közgyűlés által méltónak talált) tagok voltak.

Az egyesület vagyona a tagok által befizetett betétek és azok kamatai voltak. A betétek gyarapítása a tagoknak kamatra nyújtott kölcsönzéssel, és a fel nem használt összegnek takarékpénztári betétként való elhelyezése által történt.

Az egyesületet 1950-ben a belügyminiszter a 77.000/1922. BM, ill. a 181.000/1937. BM sz. rendeletre hivatkozva feloszlatta azon indokkal, hogy alapszabály szerinti hivatását és kötelességét nem tudja teljesíteni, mivel a fennálló törvényes rendelkezések értelmében betét-gyűjtési tevékenységet az egyesület nem folytathat. Az iratok 1610/1944. lt. számon kerültek leadásra a városi levéltárba.

A rendezés során két sorozatot alakítottunk ki:

1. A jogelőd – Pest–Pilis–Solt–Kiskun vármegyei Községi Tanítók Önségély Egyletének – iratai

2. A Kecskeméti Községi Tanítók Önségély Egyletének iratai

Mindkét sorozatban található közgyűlési és választmányi jegyzőkönyvek, levelezés – időrendbe rendezve – és kölcsönügyletekre vonatkozó iratok. Kutatási segédlet nem készült, a fond anyaga átlapolással kutatható.

1. sorozat

A Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei Községi Tanítók

Önségély Egyletének iratai

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1882-1909
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyve	1882-1909
	3. Levelezés	1882-1910
	4. Kölcsönigénylés	1882-1909
	5. Pénzügyi iratok	1882-1910

2. sorozat

A Kecskeméti Községi Tanítók Segélyző

Egyesületének iratai

2. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1910-1949
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyve	1910-1949
	3. Levelezés	1910-1950
	4. Kölcsönigénylés	1910-1949
	5. Kölcsön megszavazási könyv (füz.)	1946-1949
	6. Pénzügyi iratok	1910-1948
3. kötet	Betétkönyv	1941-1947
4. kötet	Ua.	1947-1948
5. kötet	Adósok könyve	1942-1949
6. kötet	Adósok mutatója	1942-1949

X. 207

A KECSKEMÉTI RONGYOS EGYESÜLET IRATAI

1884-1924

2 doboz = 0,24 ifm

A Kecskeméti Rongyos Egyesület 1884. november 24-én tartotta alakuló közgyűlését. Alapszabályát 1885-ben 31274/VII. sz. alatt hagyta jóvá a m. kir. belügyminiszter. Az egyesület céljával tűzte ki a város területén lévő szegény sorsú tanköteles gyermekek ruhaneműkkel való ellátását, ezzel lehetővé téve azok iskolába járását, s ha anyagi forrásaik engedik, a legszegényebb tanulóknak tankönyveket és taneszközöket is juttatnak. Az egyesület jótékonyági tevékenységét kiterjesztette az összes népiskola tanulóira, vallásfelekezeti különbség nélkül. A segélyezett tanulók kabátot, nadrágot vagy szoknyát, csizmát, cipőt, kendőt, harisnyát kaptak. 1885-ben 185, 1908-ban 205 gyereket ruháztak fel. Az alakuló ülésen elnöklő Lestár Péter polgármester raktárhelyiségül a „Postásip” (vendégfogadó) épületében ajánlott fel egy termet. 1895-ben elismerő levelet kaptak a vallás és közoktatásügyi minisztertől a jótékonyág terén kifejtett tevékenységükért, mivel a 11 év alatt 7000 forint értéket meghaladó ruhaneműt osztottak ki.

Az egyesület tagja lehetett a város minden lakosa (férfi vagy nő), aki önkéntes beiratkozásakor kijelentette, hogy a lomtárba szánt tárgyakat, ruhaneműket az egyesület rendelkezésére bocsátja. Azokat, ha lehetett felhasználták, ha nem, elárverezték, a pénzből kelmét vásároltak, az ebből készült ruhák nagy részét a tagok szabták ki és varrták meg. Aki pénzbeli adománnyal vagy terménnyel járult az egyesület céljainak megvalósításához, tagnak tekintették. Tagsági díjat kezdetben nem szedtek, később azonban szükség volt annak bevezetésére (1903-ban 1 korona). A tagok száma 1899-ben 251, 1901-ben 300 fő volt.

Alakuláskor az egyesület elnöke Lestár Péter, alelnöke Kun Anna és Szakács István, jegyzője Hajagos József és ifj. Tóth István, pénztárnoka Fördös Dezső, gazda Weisz Sándor lett. (A gazda mellé a teendőkől függően több ruhatárnokot alkalmazhattak.) Fenti tisztviselőkön kívül 45 tagból álló választmány intézte az egyesület ügyeit. (1911-ben 2 tiszteletbeli elnök, 1 elnök, 2 alelnök, 1 gondnok, pénztárnok, titkár és 63 választmányi tag.) Az egyesület fennállásának 10 éves jubileumát 1894. július 29-én nagy népünnepéllyel ünnepelték a városi műkertben. A látogatók száma a 4000-et meghaladta, a tiszta bevétel 1189 forint 96 krajcár volt. Az ünnepélyt színessé tették különböző népies mulatságokkal (póznamászás, zsákba futás, birkózás, de volt népviseleti és táncverseny.) A Rongyos Egyesület bevételének jelentős részét a rendezvények tiszta jövedelme jelentette. Műkedvelő előadásokat, hangversennyel egybekötött táncestélyt, kerti mulatságot, télen felolvasó esteket, tavasszal majálist szerveztek. Ruhaneműt és pénzt gyűjtöttek. (Katona Dezső üzletében pl. állandó perselyt tartott a gyűjtéshez.) Az adományozók között a Községi Iskolaszék, Polgári Leányiskola, Kereskedői Kaszinó mellett Ferenczy Ida, id. Katona Zsigmond, Beretvás Pál, Tóth László és még számos intézmény és magánszemély található. A Budapesten tanuló kecskeméti főiskolai fiúk által alakított „Kecskeméti Kör” megszűnésével annak betétkönyvében lévő összeg, végrendeletek útján örökölt pénzek gyarapították még az egyesület vagyonát. 1901-ben elhunyt Kun Anna az egyesület megteremtője (kezdetben alelnök, majd elnök). Emlékének fenntartására „Kun Anna alap” néven alapítványt hoztak létre. 1922-ben Herczegh György földbirtokos tett az egyesület javára 500 koronás alapítványt.

Az iratok tartalmában megállapítható, hogy 1922-ben az egyesület már csak névleg állt fenn, nem sokkal később beszüntette működését. Iratainak levéltárba helyezése 1924. január 22-én 13. lt./1924. szám alatt történt meg.

Az iratok nagyon hiányosak. A jegyzőkönyveket az első években szálas iratként gyűjtötték, 1909-től kötetben vezették (vegyesen a közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyveit). Tagdíjnyilvántartása mindössze négy év befizetéseit mutatja. A levelezésben alapszabály, rendezvényekkel kapcsolatos iratok (meghívók, elszámolások), tagsági aláírási ívek, jótékonyági felhívások, tisztségről való lemondások, hagyatéki végzések, pénztár és iratok átadásáról készült jegyzőkönyv található. Az iktatókönyvbe bevezetett iratok nem maradtak meg, a meglévőket viszont nem iktatták, így azokat időrendbe rendeztük. A pénztárkönyvből kitűnik, hogy az egyesület bevételét az adományok, rendezvények jövedelme, gyűjtések, tagdíjak jelentették. Kiadásaik között ruhaanyag-, könyv-, bélyeg-, nyomtatvány vásárlása, újsághirdetés, szabónak varrási díj, tagdíjbeszedés utáni jutalék szerepelnek. A pénztári mellékletben nyugták, igazolások, elismervények találhatók évről-évre rendezetten.

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1884-1904
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1892-1907
	3. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1909-1914
	4. Tagdíj nyilvántartás (köt.)	1914-1917
	5. Levelezés	1884-1924 + é.n.
	6. Iktatókönyv (füz.)	1911-1914
	7. Segélyekkel kapcsolatos iratok	1885-1916 + é.n.
	8. Pénztárkönyv (köt.)	1885-1914
2. doboz	Pénztári mellékletek	1885-1922

X. 208

A SIKETNÉMÁKAT GYÁMOLÍTÓ EGYESÜLET KECSKEMÉTEN IRATAI 1900-1944

3 kötet = 0,06 ifm

A Siketnémák és Vakok (államilag segélyezett) Kecskeméti Intézete az 1900/1901-es tanévben kezdte meg működését. A siketnémák legnagyobb része általában a szegényebb néposztályból került ki. Ilyen szegény sorsú vidéki fogyatékosok segélyezésére alapította az intézet felügyelő bizottsága a Siketnémákat Gyámolító Egyesületet Kada Elek polgármester közreműködésével, Darányi Ignác földművelésügyi miniszter és gróf Csáky Károly váci püspök védnöksége alatt. A vakok részére nem alakult külön egyesület, a Vakokat Gyámolító Országos Egyesülettel karöltve segélyezte az egyesület a rászorulókat. Az egyesületnek 1901-ben a belügyminiszter által 89212 szám alatt jóváhagyott alapszabálya szerinti célja: „Első sorban Kecskemét és Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye, másod sorban pedig az ország bármely területén élő szegény sorsú siketnémák oktatásának és nevelésének lehetővé tétele; az ezen intézetből kilépett növendékeknek valamely kenyérkereseti szakmában való kiképztetése; a kiképzett munkanélküli nő-

vendékeknek foglalkozáshoz való juttatása; megszorult, munkaképtelen vagy beteg siketnémáknak segélyezése és gyámolítása; amennyiben pedig az egyesület pénzügyi helyzete megengedi, az intézeti foglalkoztató műhelyben dolgozó vakok támogatása is.”³⁵ Ezen célok elérésére a gyűjtések, előadások, tanfolyamok rendezése, tagdíjak, adományok, alapítványok jövedelme szolgált. A város közönsége részéről tanúsított segíteni akarást mutatja, hogy már az első évben 18-an tettek alapítványt 1800 korona értékben, a rendes tagok száma pedig mintegy 500 fő volt, akik kb. 900 korona tagsági díjat fizettek be. Az egyesület tagjai férfiak, nők és jogi személyek egyaránt lehettek, azon belül alapító, rendes, tiszteletbeli és pártoló tagokra oszlottak. Az alapító tagok között találjuk I. Ferenc Józsefet, József kir. herceget, gróf Csáky Károlyt, dr. Darányi Ignácot, Ferenczy Idát (Erzsébet királyné kecskeméti születésű felolvasónőjét), a Kalocsai Főkáptalant, a Kaszinó Egyesületet, Beretvás Pál szállodatulajdonost, Szappanos Eleket, több várost, községet. Az egyesület ügyeit a közgyűlés által a tagok sorából választott tisztviselők, továbbá az intézet mindenkori igazgatója és a választmányi tagok intézték. Az 1901. április 14-én tartott (valójában alakuló) közgyűlésen megválasztott tisztikar a következő volt: a fent megnevezett két védnök, elnökök: dr. Nagy Mihályné és dr. Tegze Gyula, alelnökök dr. Fodor Jenőné, Györffy Balászné és Petter Géza, titkár Völker József, jegyző Sándor István, pénztáros Németh László, ellenőr Beretvás Pál és a 3 számvizsgáló. A választmány 15 férfiből és 15 nőből állt.

Az egylet bevételeit gyűjtésekből, a Vigalmi Bizottság által rendezett hangverseny és tea-estek bevételéből befolyt összegek tették ki. Az 1903/1904-es tanévben belügyminiszteri engedéllyel országos gyűjtést rendeztek, ekkor különböző városok, intézmények részéről érkeztek adományok az egyesülethez. 1905 januári közgyűlésben az egyesület – hálája jeléül – az országos gyűjtésből 5000 K összeggel Kada Elek alapítványt tett, melynek kamatából minden évben egy növendéket segélyeztek. Minden évben „Szeretet Vasárnapot” tartottak az intézet kerületébe tartozó községekben, ahol az egyházak híveit (szent beszéd kíséretében) felvilágosították a siketségről, annak okáról és megelőzéséről, s felszólították őket a jótékonyág gyakorlására. E nemes munka eredményeként az első évben 10-15, 1904/1905-ös tanévben 52 siketnéma és 12 vak, 1910/11 tanévben az intézmény 82 tanulójaiból 79 részesült segélyben.

Az I. világháború időszakában az egyesületnek a tagsági díjon és néhány kisebb adományon kívül nem volt más jövedelme, mivel miniszteri rendelet folytán csak katonai célra lehetett gyűjtést végezni, így a szokásos rendezvényeiket sem tarthatták meg.

A vallás és közoktatásügyi miniszter 1948. október 31-vel megszüntette az intézetet, és helyette állami gyógypedagógiai iskolát, nevelő- és foglalkoztató intézetet hozott létre, így nem működött tovább az egyesület sem. A közgyűlés 1949. február 27-én tartott ülésén a feloszlást kimondta, melyet a belügyminiszter 40.081/4. IV. 3. BM sz. rendeletével jóváhagyott. Meglévő iratai 1949. május 27-én 231/lr. számon kerültek be a levéltárba.

Az egyesület történetére vonatkozóan adatokat a Siketnémák és Vakok Kecskeméti Intézete évkönyveiben találhat a kutató.

1. kötet	Pénztárkönyv	1900-1912
2. kötet	Ua.	1935-1944
3. kötet	Adományok könyve	1903-1919

³⁵ BKMÖL IV. 1939 179. sz.

X. 295

A KECSKEMÉTI PATRONÁZS EGYESÜLET IRATAI 1918-1929 (1932)

1 dosszié = 0,02 ifm

Az egyesület alakuló közgyűlését 1918. április 21-én tartotta mintegy 150 érdeklődő jelenlétében, dr. Ballus Zsigmond a Gyermekvédő Egyesület patronázs bizottságának elnökségével. Alapszabályát a belügyminiszter 8.271/1920. VII. sz. alatt hagyta jóvá. Az egyesület elnöke dr. Ballus Zsigmond, társelnök dr. Kiss Jánosné és Katona József, alelnök Gászó Rezsőné és Muraközy Gyula, titkár Dömötör Dezsőné és dr. Orbán János, jegyző dr. Fejér Pál és dr. Szabó Pál (egyik az adminisztratív munkát, a másik a folyó ügyeket intézte), ügyész dr. Bagi Béla, könyvtáros dr. Révész László, pénztáros Borbás Béla, ellenőr dr. Fodor János lett. Az egyesület célja volt: a hatóságokkal, közjótékony-sági egyesületekkel, állami gyermekmenhellyel és telepbizottságokkal karöltve megelőzni a bűncselekmények elkövetését úgy, hogy:

- „az elhagyott, a környezetében züllésnek indult és az erkölcsi romlás veszélyének kitétt gyermekeket és fiatalkorúakat pártfogásba veszi,
- a kecskeméti fiatalkorúak bírósága mellett a pártfogói tennivalókat ellátja,
- a letartóztatottak vallás erkölcsi világának megnevelésével és a letartóztatási intézetekből szabadulók számára a becsületesebb társadalomba való elhelyezését segíti, felügyeletét ellátja.”

Az egyesületnek tiszteletbeli (elméleti vagy gyakorlati kiváló érdemért), alapító (legalább 100 korona befizetése a belépéskor), rendes (évenként fizetett tagsági díj), működő (a munkában részt vesznek, negyedévenként jelentést tesznek) tagjai voltak.

Szervei: közgyűlés, választmány, tisztikar. Rendes közgyűlést egyszer, az év első negyedében tartottak. A választmányi tagok száma alakuláskor 25 volt. A választmány üléseit minden hó első hétfőjén tartotta. A választmány határozott a tagfelvételtől, szolgálatalkalmazásáról, pénztári jelentésről, állásról való lemondás elfogadásáról, könyvek vásárlásáról (melyek a letartóztatottak lelki épülését szolgálták). Foglalkozott a helyi bizottságok alakításával (a törvényszékhez tartozó kb. 30 községben), patronázs menhely létesítésével (erre a város 4-6 hold területet és téglát ajánlott), ezek azonban nem valósultak meg. Az egyesület jövedelmi forrásai az alapító- és tagdíjak, alapítványok és adományok, a gazdasági telepek jövedelme és a tőkék kamata, valamint államsegély voltak.

Az 1929. május 29-én tartott közgyűlési jegyzőkönyv szerint akkor 320 rendes és 39 alapító tagja volt az egyesületnek. A valóságban azonban 20 tagja sem volt, mert tagdíjat 7-8 év óta senki sem fizetett. A közgyűlésen megjelentek kis száma (6 fő) nem tette lehetővé új tisztikar és választmány választását, így ezen közgyűlés kimondta az egyesület feloszlását, melyet a belügyminiszter 190.148/1929. VII. sz. alatt kelt rendeletével tudomásul vett. A megmaradt iratok 1932. szeptember 3-án 146/1932. lt. számon kerültek be a városi levéltárba.

A fond iratanyaga rendkívül hiányos, mivel a háború alatt elvesztek, s 1919 januárja óta valójában nem működött az egyesület. Az alakuló ülés jegyzőkönyvén kívül egy határozatképtelen közgyűlés jegyzőkönyve és 5 db választmányi ülési jegyzőkönyv maradt meg. A „levelezés” tétel alatti iratok szám nélküliek, kis terjedelmük miatt nem válasz-

tottuk külön a pénzügyre vonatkozókat (3 jelentés). Itt nyert elhelyezést „A fiatalokúak bíróságáról szóló törvény magyarázata” c. kiadvány is.

1. dosszié	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1918, 1929
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1918-1929
	3. Levelezés	1918-1932 + é.n.

X. 122

A MAGYAR ORSZÁGOS ORVOSSZÖVETSÉG BÁCS-BODROG VÁRMEGYEI ÉS BAJAI FIÓKSZÖVETSÉ-GÉNEK IRATAI 1922-1945

1 doboz = 0,04 ifm

A Magyar Országos Orvosszövetség 1897-ben alakult. A Bács-Bodrog vármegyei és Bajai Fiók-szövetségnek 1922-től vannak iratai. Ezekből leginkább az egyesület taglétszámára és a tagdíjfizetésre vonatkozó adatok deríthetők ki.

Az egyesületnek 1922-ben 36, 1928-ban 64, 1931-ben 74, 1934-ben 85, 1938-ban 72, 1943-ban 51 (49 fizető), 1945-ben 80 tagja volt. Az egyesületi tagok jelentős része 1930-ban a bajaiak mellett a közeli községekből: Bajaszentistvánról, Tataházáról, Katymárról, Felsőszentivánról, Bácsalmásról, Bácsbokodról, Nagybaracsokról, Garáról, Csávolyról, Mélykútról, Kisszállásról, Rémről, Csátaljáról, Hercegszántóról, Vaskútról, Jánoshalmáról, Madarasról, Borotáról, Dávodról, Kelebiáról, Kunbajáról, Csikériáról, Tompáról, Bátmonostorról került ki.

A MOOSZ kongresszusa 1936-ban úgy döntött, hogy a tagsági díjat 1937-től 6 pengőben, míg az Orvos-otthon és a segélyalap hozzájárulását 2-2 pengőben állapítja meg. Így a Bács-Bodrog vármegyei Orvosok Szövetsége 1937-ben minden tag után 10 pengő járulékot fizetett a központnak.

A Bács-Bodrog vármegyei Fiókszövetség 1922-ben 2.800 korona segélyt fizetett az Országos Szövetségnek. A választmány 1926. április 21-i ülésén úgy határozott, hogy a Keresetképtelen Orvosokat Segélyező Egyesület (Bp.) által kibocsátott sorsjegyekből 100 db-ot átvessz, összesen 1 millió korona értékben. A döntés célja a fenti egyesület anyagi támogatása volt.

Az egyesület volt elnökét Dr. Bernhart Jánost 1927 májusában az orvosszövetség közgyűlése örökös tiszteletbeli elnöknek választotta meg és az eseményt megörökítő díszoklevéllel jutalmazta.

1940-ben dr. vitéz Zákányi András, 1945-ben előbb dr. vitéz Mezödy Jakab volt a fiókegyesület elnöke. Az 1945. október 7-i közgyűlésen dr. Aszalós Imre javaslatára elhatározták, hogy a fiókegyesület működését egyelőre szüneteltetik, amíg a központ ide vonatkozó állásfoglalását, illetve utasítását meg nem kapják.

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyv	1945
	2. Levelezés	1923-1939
	3. Tagnévsor	1922-1944
	4. MOOSZ részére átutalt tagdíjak kimutatásai	1930-1931

5. Tagdíjhátralékok nyilvántartása	1922-1940
6. Pénztári iratok	1922-1944
7. Pénztárkönyv (köt.)	1930-1945

X. 209

A MAGYAR VÖRÖSKERESZT EGYLET DUNAPATAJI FIÓKJÁNAK IRATAI

1924-1927

1 csomó = 0,01 ifm

A Magyar Vörös-Kereszt Egyletet az 1864. VIII. 22-én és az 1906. VII. 6-án Genfben kötött szerződések, valamint az 1911. évi XX. t. c. alapján önkéntes segítségnyújtásra alakították. Székhelye Budapest, működési területe Magyarország. Pecsétje: a magyar címer pajzsa, a magyar szent koronával fedve, a pajzs közepén fehér négyszög a vörös-kereszt jelvénnel. Körirata: „Magyar Vörös-Kereszt Egylet”. Jelvénye: kerekded alakú fehér mezőn a vörös-kereszt, felette a magyar korona.

Fiókegylet minden községben alakulhatott. (Budapesten kerületenként, nagyobb városokban vagy községekben pedig a város vagy a község egyes részeiben is alakulhattak fiókegyletek.) A fiókegylet megalakulásához 20 alapító vagy rendes tag belépési nyilatkozatára volt szükség.

Szervezeti felépítésük egységes volt:

- közgyűlés
- választmány
- tisztviselők
- számvizsgáló bizottság.

A dunapataji fiókegylet alakulási időpontját nem ismerjük, az I. világháborút követő összeomlás után nem működött. Az 1927. november 26-i közgyűlésen kimondták az új-jáalakulást. Ekkor elnökül Garay Béla r. k. lelkész, alelnökül Domonkos Kálmán iskolaigazgatót választották.

A tagok évi tagsági díját 1 pengőben állapították meg. A fiókegyesület működése és megszűnése iratok hiányában nem ismert.

A csekély terjedelem miatt javasoljuk a kutatók számára a községi anyag átnézését is (BKMÖL V. 320).

1. csomó	1. Alapszabály	1924
	2. Közgyűlési jegyzőkönyv	1927
	3. Meghívó	1927
	4. Levelek	1927

X. 210
A KECSKEMÉT VÁROSI VÖRÖS-KERESZT
VÁLASZTMÁNY IRATAI
(1884) 1887-1944

9 doboz = 0,94 ifm

A Genfben 1863 októberében tartott nemzetközi értekezlet határozatai hatására az Osztrák-Magyar Monarchia részéről 1866. július 21-én elfogadott nemzetközi szerződésben foglalt alapelvek alapján alakult meg 1881-ben a Magyar Szent Korona Országai Vörös-Kereszt Egylete Budapest székhellyel, I. Ferenc József és Erzsébet királyné védnöksége alatt.

Ennek helyi szervezete a „Vöröskereszt Egylet Kecskeméti Fiókjá” névvel 1885 februárjában alakult Lestár Péter polgármester és Gáll Ferencné elnökletével. Ezen korai időszakból egy-két jegyzőkönyv és levél maradt, melynek témája a fiók választmányá alakulása volt. (A központi alapszabály szerint 200 tag kellett ahhoz, hogy választmány alakulhasson, amely közvetlenül a központhoz tartozott.) Fiókként ugyanis a bevételből illetményt kellett fizetni a központnak és a megyei választmánynak. Emiatt sokan kiléptek az egyesületből, valószínűleg egy időre meg is szűnt működése. Az egyesület az 1916-os Kecskeméti Nagy Képes Naptár cikke szerint az I. világháború kitörése után újra alakult, és 1914. szeptember 13-án az Országos Tanítói Árvaház épületében megnyitotta a – akkor már a *Vörös-Kereszt Egylet Kecskeméti Városi Választmányaként* fenntartott – Kisegítő Kórházat. A Kisegítő Kórház főként helybeli és környékbeli katonák ápolásával foglalkozott. A működéshez szükséges ágy-, asztal- és konyhaneműt, a fűtést és világítást az árvaház szolgáltatta díjtalanul, míg a hiányzó eszközök és felszerelések pótlása az egyesületet terhelte. A betegek ellátása a hadügyi kincstárból folyósított mindenkori ellátási díjon túl – melyhez az egyleti vagyonból pótoltak –, a közönségtől kapott pénzbeli- és természetbeni adományokból történt. 1918. április 15-én szűnt meg a kórház. A betegeket elbocsátották, katonai vagy közkórházban helyezték el.

A világháború után céltalannak tűnt az egyesület fenntartása, és szinte országosan megszűntek a fiókok és választmányok. Az egyesület 1935-ben alakult újjá „Kecskemét Városi Vörös-Kereszt Választmány” néven. 1935. október 8-án a városháza közgyűlési termében tartott közgyűlésen megválasztották a tisztkart és a választmányt. Elnök Zimay Károly volt polgármester, női elnök Fáy Istvánné lett. Elfogadták a Vöröskereszt Egylet központi alapszabályát, s még ebben az évben megszervezték a helybeli iskolákban az ifjúsági vöröskereszt csoportokat.

Az egylet céljai között szerepelt a háborúban megsebesült, megbetegedett harcosok gyógyítása és ápolása, állapotukról és hollétükről felvilágosítás adása. Hadifoglyok, internáltak és túsók hollétének felkutatása, gondoskodás a sorsukról, postaforgalom biztosítása közöttük és hozzátartozóik között, rokkant és háborúban elesett katonák családjának segítése, rendkívüli szerencsétlenségek esetében segítség nyújtása.

Az egylet tagjai lehettek természetes és jogi személyek, testületek, egyesületek, ezen belül tiszteletbeli, alapító és rendes tagok. A tagok száma az 1935-ös alakulás után 260-ról 540-re emelkedett. Bevételét alapítványok, adományok, tagdíjak, rendezvények jövedelmei, valamint az évenként rendezett országos gyűjtőnapok („Vöröskeresztes napok”) összegei képezték.

Az egyesület szerveit a közgyűlés, a választmány, a tisztviselők és a számvizsgáló bizottság alkották. A Kecskeméti Választmány aktívan vett részt az országos egyeslet munkájában. Az országban elsőként működött „üdítő állomás” Kecskeméten dr. Liszka Béláné vezetésével. Ezen az „állomáson” cigarettát, kalácsot, italt, emléktárgyat, könyvet osztottak szét az elvonuló és hazaérkező katonák között. A Szeged-Kecskemét országúton Kecskemét határában két segélyhelyet állítottak fel, melynek felszerelését a választmány és a központ fedezte, üzemeltetését a város vállalta. Az Eukarisztikus Kongresszus (1938) alkalmából a pályaudvaron segélyhely létesült, ahol képzett nővérek teljesítettek szolgálatot.

A második világháború kitörése és Magyarország hadbalépése, a magyar katonák frontra kerülése után sebesült-szállító csoportot szerveztek, az Árvaházban vöröskeresztes tartalékkórházat rendeztek be, majd 1942 augusztusában 200 ágyas „üdülőkórház” nyílt. A kórházak felszerelésében nagy segítséget nyújtottak a társadalmi és egyházi egyesületek. A választmány először szervezte meg az országban a sebesültek látogatására érkezett hozzátartozók éjszakai elszállásolását. 12 ágyas hálótermet tartottak fenn, ahol díjtalanul vagy néhány fillérért kaphattak helyet a hozzátartozók. 1942-ben karitatív szolgálatot szerveztek, ennek keretében 5000 szeretetsomagot küldtek a harcra. Elsőként tartottak az országban önkéntes ápolónői-, házibetegápolási-, műtősnői tanfolyamot. Tartottak ezen kívül egészségügyi oktatást a levettéknek, légmentesítési- elsőségi- és gáztanfolyamot, segédápolónői-, labor asszisztensnői-, röntgen labor asszisztensnői tanfolyamot is.

(1942-től az iratokon az egyesület neve ismét Fiökként szerepel.) A Vöröskereszt Választmányának 1944 utáni iratai nem kerültek be a levéltárba, így annak megszűnéséről nincs adatunk. A Kecskemét város címtára 1948. évi kötetében még szerepel nevük az egyesületek között.

A fond iratanyaga eléggé hiányos, jegyzőkönyvei alig maradtak meg. A megmaradt iratokat sorozatokba, azokon belül tárgyi tételekbe rendeztük. Az iratok zöme a két világháború éveiben keletkezett, s főleg a kiegészítő kórházak működésével kapcsolatosak. Az 1943-1944 évben vezetett eseménynapló (naponta írtak bele), és a családtagok utáni Tudakozódások füzeté hasznos adatokat tartalmaz. A levelek 1914-1918 között iktatva voltak, azokat a számok sorrendjében hagytuk, a szám nélkülieket időrendbe rendeztük. A kórházakkal kapcsolatos iratok jól mutatják az egyesület ilyen irányú tevékenységét. A tanfolyamok iratai sorozat az egyesület által szervezett különböző oktatási területekről ad képet. A pénzügyi iratok nagy része az I. világháború időszakából maradt meg. Kutatási segédlet a fond anyagához nem készült, csak átlapozással kutatható.

1. sorozat

Az egyesület működtetésével kapcsolatos iratok

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek, jegyzőkönyvi kivezetések, éves beszámolók	1887-1942
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei, jegyzőkönyvi kivonatok	1887-1939
	3. Alapszabályok	1884-1940 + é.n.
	4. Eseménynapló	1943-1944
	5. Tudakozódások felvételi füzeté	1943-1944
	6. Iktatott levelek	1914-1915

2. doboz	Iktatott levelek	1915-1919
	Szám nélküli levelek	1891-1939
3. doboz	1. Szám nélküli levelek	1940-1944 + é.n.
	2. Iktatókönyvek	1914-1944
	3. Ifjúsági vöröskereszt csoport iratai	1934-1938
	4. Leltárak	1940-1944

2. sorozat

Tagsággal kapcsolatos iratok

5. Alírási ív, tagok névsora	1896., 1935 1937., é.n.
6. Alkalmazottak mutatókönyve (köt.)	é.n.
7. Tagsági jegy	1935
8. Fotók (11 db)	é.n.

3. sorozat

A karitatív szolgálat iratai

4. doboz	1. Leltárkönyv vizsgálati jegyzőkönyv	1944
	2. Anyagi alapkönyv (köt.)	1943-1944
	3. Raktárkönyv (köt.)	1943-1944
	4. Raktárkönyv mutató (köt.)	1943-1944
	5. Könyvtár nyilvántartó füzet (köt.)	é.n.
	6. Könyvtárfüzet mutatója (köt.)	é.n.

4. sorozat

Vöröskereszt kórházak, segélyhelyek iratai

5. doboz	1. Kórházi szabályzatok	1914-1916
	2. Kórházi jelentések	1914-1918
	3. 100 ágyas kórházzal kapcsolatos iratok	1938-1941 + é.n.
	4. Az 540. sz. kórház iratai	1942., 1944 + é.n.
	5. A 260. sz. üdülőkórház iratai	1942-1944 + é.n.
	6. Vasúti „üdítőállomás” iratai	1938-1944 + é.n.
	7. Mentő és sebesültszállító osztag iratai	1938-1940 + é.n.
	8. Segélyállomások iratai	1936-1937
	9. Véradással kapcsolatos iratok	1936-1942
	10. Behívójegyek	é.n.
	11. Igénybevételi jegyek	é.n.
	12. Jelentés a Kecskemétre érkezett sebesültekről	1943-1944
	13. Jelentés a Kecskemétről eltávozott sebesültekről	1943-1944
	14. Önkéntes ápolónők törzslapja	é.n.
	15. Önkéntes ápolónők törzslapjának mutatója (köt.)	é.n.

16. Ápolónői „igazoló könyv”-ek 1942-1944

5. sorozat

Tanfolyamok iratai

6. doboz	1. Önkéntes ápolónői tanfolyam iratai	1937-1944 + é.n.
	2. Házibetegápolói tanfolyam iratai	1935-1944
	3. Leventék egészségügyi oktatásával kapcsolatos iratok	1935-1937
	4. Légó iratok	1937-1944 + é.n.
	5. Üzemi elsősegélynyújtás iratai	1940 + é.n.
	6. Gázorvos oktatói-tanfolyam iratai	1936-1938
	7. Műtösnői-tanfolyam iratai	1939
	8. Csecsemőápolási-tanfolyam iratai	1938
	9. Tanfolyamok előadásainak anyaga	é.n.
	10. „Vöröskeresztes önkéntes ápolónő tan- könyve” (köt.)	1944

6. sorozat

Pénzügyi iratok

7. doboz	11. Számadások	1914-1918	
	12. Gyógyszer elszámolások	1914-1916	
	13. Pénztárnapló	1914-1919	
	14. Pénztárjelentések	(1887)1940-1942	
	15. Pénztári mellékletek (1-400)	1914-1918	
	8. doboz	Pénztári mellékletek (401-1400)	
	9. doboz	Pénztári mellékletek (1401-2500)	
	1. doboz	1. Pénztári mellékletek (2501-2880)	
		2. Nyomtatványok (köt.)	

X. 212

AZ ORSZÁGOS EGÉSZSÉGVÉDELMI SZÖVETSÉG KECSKEMÉT VÁROSI FIÓKSZÖVETSÉGÉNEK IRATAI 1937-1946

1 doboz = 0,03 ifm

Csecsemő-, gyermek- és családvédelem célkitűzéssel 1937. június 15-én Kecskeméten megalakult az „Országos Stefánia Szövetség Kecskeméti Fiókja”. Főként a Kecskemét környéki tanyákon született csecsemők jó egészségben való megtartását tekintették feladatuknak. (Kecskeméten ugyanis az évente elhaltak 1/3-a 1 éven aluli csecsemő

volt.) Elnöknek Kovács Sándor apátplébános-főesperest választották, társelnök dr. Gesztelyi Nagy Lászlóné, alelnök Mares Géza árvaházi igazgató, ügyvezető igazgató Merétey Sándor főorvos lett. Az alakuló ülésen választották meg a szociális bizottság elnökét (dr. Tormásy Lambertné), a propaganda bizottság elnökét (dr. Cserey-Pechány Albinné) és az anyavédelmi bizottság elnökét (dr. Hetessy Kálmánné). Az egyesület irányításában a tisztikaron kívül az ún. igazgatóság vett részt, melynek tagjait az őszi díszközgyűlésen választották meg. Az egyesület céljai megvalósításához adományokat gyűjtött. Minden tevékenységéről, a gyűjtések elszámolásáról jelentést küldött az országos központnak. A gyűjtésből befolyt összeget szegény sorsú és sokgyermekes családok támogatására fordították.

A m. kir. belügyminiszter 730/1940. BM sz. rendeletével az anya- és csecsemővédelem feladatait intézményeivel együtt a „Zöldkeresztnek” adta át, melynek során az Országos Stefánia Szövetség beolvadt az Egészségvédelmi Szövetségbe.

A belügyminiszter 225.800/1940. sz. rendeletével az Országos Egészségvédelmi Szövetség támogatására szólította fel a közületeket. Ennek következményeként a kecskeméti fiókszövetség is átalakult és neve „Országos Egészségvédelmi Szövetség Kecskemét városi Fiókszövetsége” lett. Az alakuló ülést 1941. március 12-én tartották. Elnöknek ismét Kovács Sándort választották. Társelnökök: dr. Hetessy Kálmán és dr. Tóth Ernő főorvosok lettek. 8 alelnök, egy ügyvezető főtitkár, 3 titkár, ügyész, pénztáros, ellenőr, számvizsgáló bizottság alkotta még a tisztikart. A Fiókszövetség „kormányzó szerve” a választmány lett, melynek tagja a tisztviselőkön túl 12 választott tag lett. Hivatalból tagjai lettek a választmánynak a főispán, a polgármester, a tiszti főorvos, az árvaszéki elnök, a tiszti főügyész, a tisztiorvosok, az OTI fiók vezetője. A választmány mellett az évente egyszer összeülő közgyűlés volt az egyesület vezető szerve. Az alapító tagdíjat 200 pengőben, a rendes tagdíjat 2 pengőben, a pártoló tagdíjat pedig 5 pengőben állapították meg.

Az Egészségvédelmi Fiókszövetség átvette a Stefánia bankszámláját. A várost egészségvédelmi körökre osztották, szoptatószobák felállítását kezdeményezték gyártelepeken. Anyagi- és természetbeni juttatásban (babakelengye, szappan, stb.) részesítették a rászoruló családokat. Részt vettek a zöldkeresztes tejakció lebonyolításában. Sokgyermekes anyákat jutalmaztak, gyermekotthonokat támogattak.

A Fiókszövetség 1944. szeptember végéig folyamatosan működött. Ezt igazolják a megmaradt iktatókönyv bejegyzései. Majd 1945. augusztus 4-én 1. iktatószámú irat tárgyaként a „Fiókszövetség munkájának újra felvétele” szerepel. 1948-ban az Országos Egészségvédelmi Szövetséget feloszlatták, a kecskeméti Fiókszövetség is megszűnt. Az iratai közül 1 iktatókönyve és 1 pénztárnaplója Kecskemét város Levéltárába került 1948. április 29-én.³⁶

Az iktatókönyvet a Stefánia Szövetség kezdte el vezetni, és ezt folytatta az Egészségvédelmi Szövetség. Az iratok azonban, melyeket évente kezdődő sorszámmal iktattak, elveszhetnek. A pénztárnaplóból az olvasható ki, hogy a Fiókszövetség bevételeit a tagdíjak, gyűjtések, személyek, más egyesületek, pénzintézetek adományai, vigalmi esetek bevételei, kamatok tették ki. (A tagdíj befizetéseknél a neveket is feltüntették, így a tagok személyére vonatkozóan is szolgál információval a pénztárnapló.) A kiadások között pedig kelengyedíjak, a könyvelő fizetése, kiadványok, irodaszer ára, tiszteletdíjak, telefon előfizetés stb. szerepelnek.

³⁶ BKMÖL IV. 1930 Kecskemét Város Levéltárának iratai. 147/1948. sz.

Az egyesületre vonatkozóan a kutató adatokat találhat a Kecskemét Város Polgármesteri Hivatala (BKMÖL IV. 1910/b) iratanyagában is.

1. doboz	1. Iktatókönyv (köt.)	1937-1945
	2. Pénztárnapló (köt.)	1941-1946

X. 319

A MAGYAR VÖRÖSKERESZT EGYLET APOSTAGI FIÓKEGYLETÉNEK IRATAI 1914-1930

1 doboz = 0,03 ifm

A „Magyar Vöröskereszt Apostagi Fiókja” 1914. november 14-én alakult Hetényi Ákos elnökletével. Ugyanezen az alakuló ülésen választották meg a választmány tagjait, a következő ülésen pedig a tisztikart, mely állt az elnökön kívül egy női társelnökből, egy férfi és egy női alelnökből, titkárból, gondnokból, jegyzőből, egy pénztárnokból és egy orvosból. A Magyar Vöröskereszt Egylet 30.515/1914. sz. alatt hagyta jóvá a fiókegylet megalakulását. Alakuláskor 50 rendes taggal bírt az apostagi fiókegylet.

Az I. világháború alatt kiegészítő kórházat tartottak fenn az állami óvodában, működtetésére kórházi bizottságot hoztak létre. Ez a bizottság havonként számolt be munkájáról a választmánynak. 1915-ben több mint 40 beteget és sebesültet ápoltak, 1916-ban azonban kénytelenek voltak megszüntetni a kórházat, mert nem volt ápoló. A hadbavonultak gyermekei részére karácsonyi ünnepet rendeztek, ahol adományokkal segítettek a családokat. 1916-ban Hetényi Ákos és a választmány lemondott, az ügyeket a jegyző vitte tovább. 1918 és 1923 között az egylet szüneteltette működését, nem tartottak közgyűlést, sem választmányi ülést.

1923. december 2-án Író Bálint községi főjegyző elnökletével újjáalakult az egyesület a „Magyar Vöröskereszt Egylet Apostagi Fiókegylete” néven. A férfi és női elnök mellett ismét 2 alelnököt, egy gondnokot, titkárt, jegyzőt, pénztárnokot és orvost választottak. A 24 tagú választmány fele nőkből állt. Az 1923. decemberi választmányi ülésen határozták el, hogy a segélyezéseket, az adományok szétosztását a karácsonyi ünnep alkalmával tartják. Ettől kezdve „Karácsonyi ajándékkalkciók”-at tartottak. Ez lett ettől fogva az egyesület legfőbb tevékenysége. 1924-ben határoztak arról, hogy az egyesület működési feltételeit műkedvelő előadások tartásával javítják. (Az Iparoskörtől béreltek e célra helyiséget.) Rátkai Zoltán pénztárnok halála után (1924) egy nevét viselő alapot hoztak létre, ennek jövedelmét is adományozásra fordították. A tagdíjat 1926-ban 1 pengő 20 fillérben állapították meg. Ugyanebben az évben bizottságot küldtek ki a gyermeknyaralattási akció megszervezésére. (15 apostagi gyerek mehetett 1 hétre Budapestre, és fővárosi gyerekek jöttek Apostagra nyaralni.) 1928-ban nem hívtak össze közgyűlést, az egylet működése ettől kezdve akadozott. A központ többször felszólította az Apostagi Fiókegyletet a jegyzőkönyvek felterjesztésére és a központot illető tagdíjrész befizetésére. Az egylet elnöke 1930-ban lemondott. Ettől kezdve a Magyar Vöröskereszt Egylet Apostagi Fiókegyletére vonatkozó iratok nem kerültek be a levéltárba, annak megszűnésére vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok.

A fond anyaga nagyrészt tükrözi az egyesület működését. Az iratokat nem iktatták, ezért tárgyi tételeket alakítottunk ki a fondon belül. A közgyűlési és választmányi ülések

jegyzőkönyvein, az elnöki jelentéseken túl a levelezésből lehet nyomon követni az egyesület tevékenységét, bár utóbbi elég kis terjedelemben maradt meg. Külön figyelmet érdemel a karácsonyi ajándékkalkciók iratanyaga, melyből képet kapunk arról, hogyan és kiket részesített adományban az egyesület. A pénzügyi iratok 1914-től az egyesület megtakarításait tükrözik, 1924-től pedig számadásokat és azok mellékleteit tartalmazzák. Kutatási segédlet nem áll rendelkezésre, az iratok átlapozással kutathatók.

Az egyesület működésével kapcsolatos adatokat Apostag község közigazgatási irataiban is találhatunk (BKMÖL V. 303), mivel az egyesület elnöke egyben a község főjegyzője is volt.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (füz.)	1914-1925
	2. Ua.	1926-1930
	3. Elnöki jelentések	1924-1930
	4. A Magyar Vöröskereszt Egylet alapszabályai	1922, 1924
	5. A Magyar Vöröskereszt Egylet jelentései	1926-1929
	6. Meghívók	1924-1928
	7. Levelezés	1923-1929
	8. Karácsonyi ajándékkalkciók iratai	1923-1929
	9. Pénzügyi iratok	1914-1929

X. 326

AZ ORSZÁGOS EGÉSZSÉGVÉDELMI SZÖVETSÉG BAJAI FIÓKJÁNAK IRATAI

1945-1948

1 csomó = 0,01 ifm

Az egyesület 1945-ben *Bajai Egészségvédelmi Fiókszövetség*-ként kezdte meg működését. Neve 1946-ban *Bajai Zöldkeresztes Egészségvédelmi Fiókszövetség*-re módosult.

Elnöke 1945-ben dr. László Vince, a ciszterci rendház főnöke, gimnáziumi igazgató volt.

Az egyesület 1946. szeptember 22-i választmányi ülése úgy döntött, hogy a rendes havi tagdíj 1 forint lesz, míg a pártoló tagok havi 50 fillért tartoznak fizetni.

Az egyesület felvállalta a szegények segélyezését. 1946. november 3-án jótékony célú előadást rendeztek a szegény sorsú gyermekek szappannal való ellátása céljára, 1946-ban csecsemőkelengye beszerzésére szerveztek műsoros délutánt. 1947-ben 25 esetben csecsemő-kelengyét, 5 csecsemő-mérleget és 130 db szappant adtak át a rászorultaknak.

Az egyesületi vagyon 1947-ben készpénzben 70 forint 40 fillérből, 252 db pelenkából, 41 db ingből és 12 db kabátból állt.

A belügyminiszter 430.636/1947. IV. 3. BM szám alatt felülvizsgálta az „*Országos Egészségvédelmi Szövetség Bajai Fiókjá*” működését és a 487.319/1948. IV. 3. BM számú rendeletével feloszlatta azt. A helyi fiók vagyontárgyait a fenti rendeletre hivatkozva 1948. április 10-én zár alá vették. Elrendelték egyúttal a vagyontárgyak leltárba vételét, az egyesület pénzkészletének és iratainak megőrzését. A leltározás végrehajtásával Gellért Viktória városi pénztári tisztet bízták meg.

Az egészségügyi intézmények és az egészségügyi védelmi munka ellenőrzése, biztosítása 1948-tól a népjóléti miniszter kezelésébe és hatáskörébe került át.

I. csomó

Levelezés

1945: sz.n.

1946: 1-12

1947: 1-7

1948: 1-6

X. 215

A BAJAI I. SZENT ANTAL TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI 1905-1924

3 kötet + 1 dosszié = 0,07 ifm

Az egylet 1905 novemberében alakult. Első elnöke Ditelyán Jakab volt, aki ezt a tisztséget kisebb megszakítással 1920. február 29-éig töltötte be. Utóda Horváth Géza addigi alelnök lett, akit az egylet 1920. március 28-i közgyűlésén választottak meg, és aki az egylet elnöki teendőit annak 1924. október 25-i megszűnéséig ellátta.

Az egylet első alapszabálya nem maradt ránk, az alapszabályok módosítására azonban többször is sor került. Az egyleti vezetés által kívánt módosításokat 138.313/1917. VI-a BM szám alatt hagyta jóvá a belügyminiszter. 1921-ben a megváltozott viszonyok miatt újból sürgőssé vált az egyleti alapszabály módosítása. Az 1921. december 26-i választmányi ülés az egyleti alapszabályban megállapított 120, 140, 160, 180 és 200 koronás temetési (eltakarítási) díjat a megdrágult életviszonyokra hivatkozva az ötszörösére emelte fel. Hasonlóképpen az addig szedett 20 fillér pótdíj összegét is az ötszörösére emelte. A belügyminiszter azonban a hozzá jóváhagyásra felterjesztett alapszabálymódosítási kérelmet a 119.628/1922. BM sz. rendeletével pótlásra visszaküldte az egyletnek. Azt a 77.000/1922. VII-a. BM rendeletben foglaltak szerint kellett volna át-dolgozni a vezetőségnek, ám az egylet elállt az alapszabály módosításától, mert annak anyagi vonzatait nem volt képes viselni.

Az egyesület életét a közgyűlés, a választmány és a tisztikar szervezte. Az alapszabály előírásainak megfelelően minden hónap utolsó vasárnapján választmányi ülést tartottak. A választmányi üléseken jegyzőkönyvbe vezették be az elhalt egyleti tagok nevét, korát, lakcímét, egy idő után csak a neveket sorolták fel. Feltüntették a tagsági előjegyzésre jelentkezők névsorát, korát is. A választmányi üléseken került sor a számvizsgáló bizottság negyedéves jelentései, a zárszámadás és az eredménykimutatás megvizsgálására. A választmányi ülések tárgyait és az évi rendes közgyűlési beszámolókat jegyzőkönyvbe vezették. Az 1918. február 24-i választmányi ülés úgy döntött, hogy az egyleti zászlót minden egyes egyleti tag elhalálózásakor a gyászoló családnak ingyen kiadja, és a család kötelessége azt jókarban visszaszolgáltatni az egyletnek, továbbá gondoskodni az egyleti zászlóvivő fizetségéről. (Az egyleti zászlóvivő működéséért évi 2 korona díjazásban részesült.)

Az egyletnek nem volt saját helyisége, ezért a választmányi üléseket 1918-1920 között Ditelyán Jakab elnök lakásának egyik szobájában tartották. A szoba 1918. évi használatáért az 1920. március 28-i közgyűlés 270 korona irodahasználati díjat szavazott

meg Ditelyán Jakabnak. 1921 augusztusa-novembere között választmányi üléseket nem tartottak, mert az állam-rendőrség szüneteltette valamennyi bajai egyesület működését.

Az egyesület taglétszáma 1923 előtt évente 700-1200 fő között mozgott. Az egyesület tisztikarába tartozott az elnökön, alelnökön, jegyzőn, zászlóvivőn túl a pénztáros, a jegyző-ellenőr és a pénzeszedők. Ezek személye és tiszteletdíja gyakran változott. Az elnök, az alelnök stb. fizetésben nem részesültek, mert állásuk csak tiszteletbeli állás volt. Tiszteletdíjat csak azok a tisztségviselők kaphattak, akiknek az idejét az egyesületi ügyek intézése erősen igénybe vette.

Az egyesület 1918-1923 között minden évben 50 korona adományt szavazott meg a páduai Szent Antal kenyérré, sőt 1917-ben a Szent Ferenc-rendi zárdának szőnyegre 60, kenyérré 20 korona adományt adott.

Az egyesület 1919. május 1-jétől 20.000 koronás hadikölcsönkötvénnyel rendelkezett. 1921 áprilisára azonban a szelvényein már 2400 korona hátralék halmozódott fel. Az egyesület 1921-ig eredményesen és nyereségesen működött. 1922 végére azonban már 4797 koronára rúgott a beszédetlenül maradt pénz. Az 1923. május 21-i közgyűlés kényszerűen állapította meg, hogy az 1922. évi halálozási járulékok nagyobb része beszédetlenül maradt. Bónítóan hatott az egyesület életére az általános drágulás is. Ennek az lett a következménye, hogy az egyesület tagjai elkedvetlenedtek. Csökkent az egyesületi taglétszám is. Az egyesület a csekély, 20 filléres befizetési alapon tovább már nem volt fenntartható. Az alapszabály-módosítást a belügyminiszter nem hagyta jóvá. Az egyesület vagyona apadást mutatott. A taglétszám 700 fő alá csökkent. Mindezek a közgyűlést a feloszlítás szorgalmazására serkentették. Az 1924. május 4-i rendkívüli közgyűlés kimondta az egyesület feloszlítását, mert a tagok érzéketlenné váltak, nem törődtek többé az egyesülettel, a vezetőség pedig belefásult az állandó gonddal járó vezetés munkájába. Az egyesület vagyonát a közgyűlés a Baján létesítendő árvaház javára kívánta fordítani. A belügyminiszter a döntést 126.836/1924. VIII. BM szám alatt hagyta jóvá.

1. kötet	Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1918-1924
2. kötet	Ellenőri napló (tagnyilvántartó könyv)	1905-1924
3. kötet	Bevételi és kiadási napló, és egyben főkönyv	1905-1923
4. dosszié	„Aktajegyzet”	é.n.

X. 216

A BAJAI VÁROSI SZENT ANTAL II. TEMETKEZÉSI EGYESLET IRATAI 1846-1940

1 doboz + 5 kötet = 0,23 ifm

Az egyesületet Bayer Mihály bajai tímármester alapította 1846-ban „A Bajai Második Temetkezési Egyesület” néven. A hozzá hasonló szociális gondolkodású embereket gyűjtötte egy társaságba „a szűkölködő néposztálynak is felsegítésére”. Első elnöke maga az alapító Bayer Mihály volt. Az egyesület 1846. március 19-én kezdte meg működését. Az elnököt támogatta munkájában Baja város akkori főbírája Paukovits János és almási Rudits Máté, a Baján lakó felső járási főszolgabíró is.

Az egyesület első alapszabálya 1846. március 15-én készült el, amelyet 16.144/1847. szám alatt hagyott jóvá a Helytartótanács. Az egyesület elhunyt tagtársait saját költségén temette el, azok utódait pedig 10 éven át 60-100 pengőforint közti összeggel segélyezte. Emellett az élő tagok az egyesületi pénztárba alaptőkeként befolyt pénzt arányosan, pontosan fizetendő 6 % kamattal mellett életükben, egészen a halálukig folyamatosan használhatták. Az alaptőkéből és annak kamataiból fizette az egyesület a temetéseket, a segélyeket és saját tisztviselőit. Tagok lehettek rendre, rangra, nemre és felekezeti hovatartozásra való tekintet nélkül mindazok, akik 10-80 év közötti, egészséges emberek voltak. Minden egyesületi tag, minden egyes halálesetnél - halottdíj címén - 10 pengőkrajcárt tartozott az egyesület pénztárába befizetni. A teljesen elszegényedett tagoknak megengedték, hogy a halálesetek után fizetendő 10 pengőkrajcárt az egyesület pénztárából, utólagos lerovás mellett, pótolhassák. Azok, akik 700 tagtárs halálakor lefizették a kötelezően előírt 10 pengőkrajcárt, még életükben visszakapták pénzüket, és halálukig tehermentes nyugalmazott egyesületi tagok maradtak. Haláluk esetén az egyesület a szokásos módon ingyen el is temette őket, utódaiknak pedig 100 pengőforint segélyt utalt ki. Az alapszabály értelmében az egyesület 800 tagból állt. Az egyesületi tag a halála után járó pénzt törvényes végrendelettel bárkire hagyhatta. Ha örökös vagy végrendelet nélkül hunyt el, minden pénzét az egyesületi pénztár gyarapítására fordították. Aki egyszer az egyesületbe belépett, az többé ki nem léphetett, ha mégis kilépett, befizetett pénzét nem kaphatta vissza.

Az egyesület ügyeit 40 tagból álló választmány vitte. Az elöljáróság az elnökön és a jegyzőn kívül 12 igazgatótagból állt. Ezek maguk közül az egyesületi pénzek kezelésére egy pénztárnokot és egy ellenőrt választottak. Az egyesület a gyűléseit a városi tanács tudtával fél évente tartotta, szükség esetén gyakrabban is. A pénzszedőket minden egyes halálozáskor fejenként 1 pengőforint fizetés illette meg. A jegyző fizetése az alakulás évében 20 pengőforintra rúgott.

Az egyesületnek pecsétje is volt: „A Bajai Második Temetési Egyesület pecsétje 1846” körirattal.

Az egyesület a temetéseknél külön díjat fizetett a helyi hitfelekezeteknek a harangozásért. A koporsók és a szemfedelek elkészítésére több bajai asztalosmesterrel és egy szabómesterrel három éves szerződést kötöttek. 1846. június 27-ére készült el az egyesületi zászló, amelyet a felszentelés után a rókusi kápolnában helyeztek el.

Az egyesületi tisztségviselők az 1848-1849-es évben a következő fizetést kapták: az elnök 36, a pénztárnok és a jegyző 35-35, az ellenőr 18, míg a kormányzati tagok 5 forintot. A későbbiek során ezek a fizetések évről évre fokozatosan emelkedtek. Az 1849. december 17-i kormányzati ülésen az egyesületi vezetők arra a következtetésre jutottak, hogy az árvák pénzeinek kezelése az egyesület lehetőségeit meghaladja, ezért úgy döntöttek, hogy ezután az elhalt tagok árváinak pénzét állandó kamatozásra a városi tanácsnak adják át. Az egyesület segélyakciókat is szervezett.

Az 1906-os alapszabály az előzőhöz képest több módosítást tartalmazott. Az egyesület elnöke ekkor Gindl Ferenc volt. Az egyesület neve „*Bajai Városi Szent Antal II. Temetkezési Egylet*”-re változott. Az egyesület ekkor az 500 haláleset után pótdíjat már nem fizető nyugalmazott tagokból, továbbá 600-1000 fizető tagból állt. Aki egyesületi tag akart lenni, egészségi állapotát orvosi bizonyítvánnyal kellett igazolnia. A 10-45 évesek 1 korona 20 fillér, a 46-55 évesek 1 korona 60 fillér, az 56 év felettiek 2 korona felvételi díjat tartoztak fizetni. Tagokat csak 62 éves korukig vettek fel. Az egyesület az önhibájukon kívül ínségbe jutott egyesületi tagoknak 100 koronás kölcsönt folyósított. A tisztviselőket: az elnököt, az alelnököt, a jegyzőt és a pénztárnokot a közgyűlés hat

évre, szótöbbséggel, titkos szavazással választotta. Az egyesület feloszlására csak akkor kerülhetett sor, ha a tagok száma 600 fő alá csökkent. A belügyminiszter 130.357/1906. BM szám alatt láttamozta ezt az alapszabályt.

1911-től az egyesület már új elnökkel működött Czérnay Imre személyében. A tagok száma 600-1200 fő között mozgott. A felvételi díj egységesen mindenkinek 2 korona volt. Az egyesületi tag ekkor minden elhunyt után 20 fillér pótdíjat tartozott fizetni. A kölcsönzés változatlan módon folyt, de a kölcsön után már nem kellett kamatot fizetni. A temetkezési járulékából azonban az elhunyt kölcsönvevő kölcsönhátralékát levonták. Az egyesületi tisztségviselőket már csak három évre választották. Az igazgatóválasztmány 14 tagból állt. A belügyminiszter az új alapszabályt 11.308/1912. V-a. BM szám alatt láttamozta.

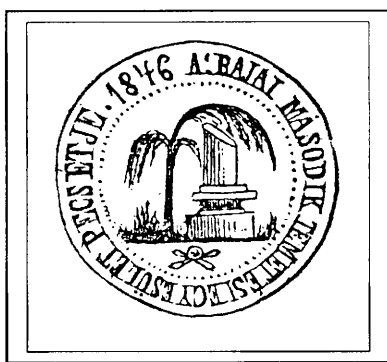
Az 1927. évi alapszabály az egyesület célját a tagok temetési költségeinek fedezésében jelölte meg. Az egyesületi tagoknak már minden egyes elhalt tag után 40 fillér pótdíjat kellett fizetni. A korhatárt 63 évben szabták meg, és a tagnak feddhetetlen előéletű, egészséges magyar állampolgárnak kellett lennie. Az új tagok felvételi díj címén 1 pengő 60 fillért fizettek. Az éves rendes közgyűlést minden év március végéig kellett összehívni, míg a rendkívüli közgyűlést 50 tag írásbeli kérelme alapján. A tisztikart ismét hat évre választották, de az igazgatóválasztmányt és a számvizsgáló bizottságot csak három évre. A számvizsgáló bizottság 3 tagból állt. A belügyminiszter 273.941/1927. VII. BM szám alatt láttamozta ezt az alapszabályt.

Az egyesület megszűnésének időpontjára és körülményeire vonatkozóan nincs adatunk.

Az egyesület iratanyaga hiányosan került be a levéltárba, főleg a 19. század második feléből maradtak fenn iratok. A fond anyagát tárgyi tételekbe rendeztük. A „kormányzati ülésjegyzőkönyvek” a tagok elhunyt utáni tagsági viszonnyal, annak öröklésével, átruházásával kapcsolatos ügyek, halotti díj tartozásával kapcsolatos ügyek tárgyalásáról készültek. Az 1861-1872-es évek kormányzati üléseinek jegyzőkönyveit nem kötötték be, az egyetlen bekötött kormányzati jegyzőkönyv (1869) ezért került külön raktári egységként ki a bekötetlenek sorából. A tagok pótdíjkönyvei névre szóló kis könyvecskék, melyekbe bevezették az elhaltak után a tag által fizetett díjakat. A nyomtatott könyvecskék elején az éppen érvényes alapszabályok is megtalálhatók. A szerződések, kötelezvények a koporsókészítővel, szemfedélkészítővel kötött megállapodásokat tartalmazzák. A számadások az egyület éves bevételeit és kiadásait tüntetik fel bizonylatokkal együtt. Lebovits János pénzgyűjtőkönyve a tagoktól beszedett tagdíjak befizetéséről adnak képet. A „nyugták, számlák” tételben a gödörásásért, a papnak fizetett pénzek stb. bizonylatait itt helyeztük el.

1. kötet	Közgyűlési jegyzőkönyvek	1846-1870
2. kötet	Alapszabálykönyv és „Kormányzati ülésjegyzőkönyvek”	1846-1856
3. kötet	„Kormányzati ülésjegyzőkönyvek”	1869
4. doboz	1. „Kormányzati ülésjegyzőkönyvek”	1861-1872
	2. Alapszabályok	1846-1929
	3. Levelezés	1847-1867
	4. Tagsági jog átruházásával kapcsolatos iratok	1850-1862
	5. Tagok pótdíjkönyvei (alapszabállyal)	1912-1932
	6. Halotti díjjal hátralékosok jegyzéke	1864-1868
	7. Végrendeletek és halotti bizonyítványok	1849-1855

	8. Pénztárvizsgálattal és átadással kapcsolatos iratok	1852-1871
	9. Szerződések, kötelezvények	1848-1855
	10. Kölcsön- és kamatnyilvántartások	1861-1867
	11. Számadások	1846-1873
	12. Pénztárkönyv	1848-1860
	13. Lebovits János pénzgyűjtő könyve	1859-1860
	14. A kórház támogatására szedett pénzek gyűjtőívei	1851-1853
	15. Nyugták, számlák	1846-1870
5. kötet	Kölcsönzők és jótállók iktató-mutatókönyve	1846-1856
6. kötet	Halálesetek névmutatója	1927-1940

X. 217

A BAJAI III. TEMETKEZÉSI EGYESÜLET IRATAI 1853-1871

1 doboz = 0,04 ifm

A Bajai III. Temetkezési Egyesület 1853-ban alakult. Első alapszabályát a Helytartótanács 3.728/1856. szám alatt hagyta jóvá. Az egyesület célja a tagjai közötti kölcsönös segélynyújtás, valamely tag halála esetén a temetési költségek fedezése, az egyesületi tagok által befizetett járulékokból.

Az egyesületnek rendre, rangra, nemre és vallási felekezeti hovatartozásra való tekintet nélkül 800 tagja volt. Tagok lehetnek mindazok a 10-80 év közötti férfiak és nők, akik jó egészségi állapotnak örvendtek. A temetkezési egyesületbe belépett személy más hasonló egyesületnek a tagja nem lehetett, a nyereszkedés az egyesület kitűzött céljával összeegyeztethetetlen volt. Aki a tilalom ellenére mégis belépett más hasonló egyesületbe, és ez az igazgatótagok tudomására jutott, azt az egyesületből kizárták, addig befizetett pénzét elvesztette, pénze ilyen esetben az egyesületi pénztár tulajdonává vált. A tagok az egyesületbe való belépéskor 1 pengőforint felvételi díjat tartoztak fizetni. Ekkor kaptak egy könyvecskét, amelyben nyilvántartották a befizetéseiket. Ha valamelyik tag meghalt, minden egyes egyesületi tag 10 pengőkrajcár halotti díjat tartozott az egye-

sületi pénztárba befizetni. A befizetés tényét a pénzbeszedők beírták az adott tag tagkönyvecskéjébe. Amennyiben az egyesületi tag nem tudott fizetési kötelezettségének azonnal eleget tenni, 8 napon belül rendezhette azt. Ha erre a 8 nap elteltével sem volt képes, megszűnt az egyesületi tagsága. Az ilyen személy azonban később újra beléphetett az egyesületbe. Ha az egyesületi tagok önhibájukon kívül jutottak szegénységbe, váltak vagyontalanokká, akkor az elmaradt 10 pengőkrajcárjaikat a közös tőke százalékáiból az egyesület fizette.

A halotti díjból összegyűlt pénzösszegeből 14 pengőforint erejéig az egyesület minden elhunyt tagját illő módon temettette el. Az elhunyt egyesületi tagok örökösei az egyesületi pénztárból egyszeri segílyt kaptak, amely az egyesület megalakulásának első évében 60 pengőforintra, míg a tizedik évben elhaltak örökösei esetében már 100 pengőforintra rúgott. Minden további év esetében a segíly összege változatlanul 100 pengőforint maradt. Az örökösnek az örökösödési jogát a törvényhatóságnál igazolnia kellett. Amennyiben az egyesületi tag örökös nélkül hunyt el, a segíly az egyesület pénztárába folyt be. A halotti díj összege évente nem haladhatta meg az 5 pengőforintot. Amikor egy egyesületi tag meghalt, helyébe új tagot vettek fel. Az elhunyt utódai a felvételnél elsőbbségi joggal bírtak. Ha az örökösök között a felvételnél vita támadt, az egyesület igazgatósága döntött a kérdésben. Ha az elhunytak nem maradtak hátra örökösei, vagy azok az egyesületbe belépni nem kívántak, az egyesület az előre bejegyzettek közül vett fel új tagot. Az az új tag, aki az elhunyt egyesületi tag helyébe lépett, de nem annak örököseként, felvételi díjként annyi pengőforintot tartozott leróni, ahány év az egyesület megalapításától a belépésig eltelt. A felvételi díj összege azonban nem haladhatta meg a 30 pengőforintot.

Az egyesület a 800 tag által az alapításkor befizetett 800 pengőforintból 700 pengőforintot kamatra adott ki, míg a maradék 100 pengőforint volt hivatva az egyesület szükségleteit fedezni. Amennyiben az egyesületi tag már 700 alkalommal befizette az előírt 10 pengőkrajcárt, minden további befizetés alól felmentést kapott, sőt az általa addig befizetett összeget azonnal visszakaphatta, és az egyesület számfelletti tagjává vált. Halála esetén az egyesület gondoskodott az eltemetéséről, utódai pedig 100 pengőforint halotti illetményt kaptak. Ez alól a kitétel alól csak azok a szegény tagok voltak kivételek, akiknek az egyesületi köztőke százalékáiból egészítették ki a 10 pengőkrajcárjaikat. A számfelletti tag helyébe rendes tagként új tagot választottak. Az, akit egyszer már az egyesület tagjai közé felvettek, köteles volt egyesületi tag maradni. Ha önkényesen mégis elpártolt az egyesulettől, akkor minden addig befizetett pénzét és egyesületi jogait is elvesztette, pénzét pedig az egyesületi köztőkéhez csatolták. Az egyesület pénztárában 100 pengőforintnál több készpénz nem lehetett, az oda befolyó pénzeket azonnal kamatozásra kellett elhelyezni. Az egyesületi tagok, kötelezvény kiállításával mellett kölcsönt vehettek fel az egyesületi tőkéből.

Az egyesületet 40 tagból álló választmány képviselte. A választmány saját tagjai közül elnököt, jegyzőt és 12 igazgatótagot választott. Utóbbiak választották meg az egyesületi pénztárnokot és az ellenőrt. A tisztviselők megbízatása csak 1 évre szólt. Az egyesületi ügyek kezelése és a közös tőkére készített számadás feletti felügyelet a választmány feladata volt. Ez évente legalább kétszer ülésezett, és a többség akarata alapján hozott érvényes határozatot. Az egyesületi választmány tanácskozásairól jegyzőkönyvet kellett vezetni. Az egyesület tényleges napi ügyeit az elnök és a 12 igazgatótag önállóan vitte. A határozatképes igazgatósági gyűlésről jegyzőkönyvet vezettek. Az alapszabály rendelkezett az elnök, a pénztárnok és az ellenőr, az egyesületi jegyző és a 4 pénzszedő jogairól és kötelezségeiről is. A pénzszedők minden egyes egyesületi tag halálakor 1-1

pengőforint jutalmat kaptak. A 12 igazgatótag az első évben nem kapott fizetést, később azonban a pénztár állásától és az általuk tett szolgálatokhoz mérten fizetésben részesültek. Az egyesületi jegyző fizetését az első évben 20 pengőforintban állapították meg.

Az egyesület általános céljai közé tartozott tagjainak kölcsönös segítése is, elemi károk vagy önhibájukon kívül elszenvedett vagyoni veszteségeik pótlására. A gyűjtést ilyen esetekben mindig a 10 pengőkracjáros halotti díj módjára szedték be, és a beszedett összeget külön erre a célra rendszeresített könyvecskébe vezették be. Az egyesületi alapszabályt a német mellett magyarra is lefordították és kinyomtatták. Az alapszabály értelmében az egyesület feloszlása esetén a tagok befizetett pénzüket visszakapták. Az egyesület többi vagyonát a helyi szegények intézete, illetve jótékony egyesületek javára kellett felajánlani.

Az egyesület a tagok számának csökkenése miatt 1871 végén megszűnt.

Az egyesületi iratanyag egy alapszabályból, egy orvosi bizonyítványból, néhány adóslevélből, valamint túlnyomórészt kötelezvényekből áll.

1. doboz	1. Alapszabály (német és magyar nyelvű)	1856
	2. Orvosi bizonyítvány (Saly Imre egyesületi orvos állította ki)	1855
	3. Adóslevelek	1853-1867
	4. Kötelezvények	1854-1871

X. 219

A CSÁSZÁRTÖLTÉSI ELSŐ TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLET IRATAI

1904-1944

1 csomó = 0,08 ifm

Az egyesület 1904-ben 677 taggal alakult (a pénztárnapló bejegyzése szerint). Alapszabályát a belügyminiszter 85.295/1904. III-a BM sz. alatt hagyta jóvá. Célja volt a tagokat elhalálkozásuk esetén tisztességesen eltemetni, és örökösöküknek segélypénzt nyújtani. Tagjai 14-64 év közötti egészséges római katolikus helybeli lakosok lehettek, akik nem voltak tagjai más hasonló egyesületnek. Az új tag életkorát keresztlevelel, egészségi állapotát orvosi bizonyítvánnyal, vagy két egyeleti tag ajánlatával kellett igazolni. A felvételt beiratkozási díj ellenében a választmány intézte. Minden elhalt tag után temetkezési díjat kellett fizetni, s aki 30 nap alatt nem teljesítette, megszűnt az egyesület tagja lenni. A díjakat pénzbeszedők szedték össze, akik munkájukért tiszteletdíjat kaptak. Az egyesületnek lehetőleg mindig teljes számmal kellett működni, az elhalt tagok helyébe újakat vettek fel (1907-ben a létszámot 1000, 1938-ban 1500 főben határozták meg). Az egyesületből kilépett vagy kizárt tag elvesztette minden jogát és befizetett pénzét. A pénztárba befolyt összeg egy részét kölcsönként kihelyezték a tagoknak törvényes kamatozás mellett (1931-ben 11 %).

A választmány 16 rendes, 4 póttagból, a számvizsgáló bizottság 3 tagból állt. Az eljárárságot az elnök, jegyző, pénztárnok és ellenőr képezte. Az egyesület első elnöke

Zeidel Sándor, alelnöke Márin Ferenc, jegyzője Walter Antal, pénztárnoka Eppler Márton, ellenőre Kloker Gáspár és Vinter Menyhért volt. Rendes közgyűlést minden év januárjában tartottak, ahol évenként választották meg a választmányi tagokat, rendkívüli közgyűlést bármikor össze lehetett hívni. Zászlójukat 1904 októberében szentelték fel. Az I. világháború végétől (utolsó bejegyzés a jegyzőkönyvben 1917. január 14.) szünetelt az egyesület működése. 1924. február 2-án a jegyzőkönyv már „újjonnan alakuló közgyűlésről” készült, ahol az egyesület további működését határozták el. 1943-ban az egyesület – a biztosító egyesületekre vonatkozó rendelkezések alapján – nevét „*Császártöltési Első Temetkezési Biztosító Egyesület*” -ként használta. Feloszlását az 546.257/1949. IV. 3. belügyminiszteri rendelet alapján az 5635-6/1950. IV. alispáni leirat közölte.

A fond anyagát képező jegyzőkönyv kötetében folyamatosan vezették a közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvét 1904-1944 között. A jegyzőkönyvekből tájékozódhat a kutató a választmány tagjairól, a pénzbeszedő, kántor, pap, kegyszergondozó díjáról. A közgyűlésen fogadták el a zárszámadást, a pénztári jelentést, a leltárt, meghatározták a gyászokosi (1907-ben vették, a környező községekben nem volt gyászokosi) és kellékek kölcsönzési díját, segélyek összegét, tagsági és temetési díjat stb. A pénztárnapló tanúsága szerint az egyesület bevételét a tagsági és temetési, valamint a kölcsönzési díjak, kamatok képezték. Kiadásai között a temetési költségek, a gyászokosi megvétele és javítása, temetési kellékek vásárlása, adó, írószerek vásárlása stb. szerepeltek. Kutatási segédlet nem készült, az iratok átlapozással kutathatók.

1. csomó	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1904-1944
	2. Pénztárnapló (köt.)	1904-1940

X. 220

A KECSKEMÉTI VÁROSI ALKALMAZOTTAK TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLETÉNEK IRATAI (1920) 1938-1948

1 csomó = 0,02 ifm

Az egyesület 1920. május 1-jén alakult. Tagjainak száma alakulás után 562 fő volt. Székhelye és működési területe Kecskemét város volt. Bélyegzőjük körirata: „Kecskemét thj. város Alkalmazottainak Temetkezési Biztosító Egyesülete 1920”, közepén a város címere.

Az egyesület megalakulásának célja: üzleti haszonszerzés nélkül a beszedett hozzájárulásokból a tagoknak elhalálozás esetén meghatározott összegű temetési segély fizetése és biztosítási kötelezettségeire vagyonából kölcsön nyújtása. E célok elérésére a tagok által fizetett tagsági és belépési díjak, valamint tagsági járulékok szolgáltak. Az egyesület tagjai lehettek a városi tisztviselők és alkalmazottak, valamint azok házastársai. A tisztviselők és alkalmazottak a kinevezéstől, a házastársak a házasságkötés időpontjától számított 6 hónapon belül, 40 éves korig léphettek be az egyesület tagjai sorába. Az egyesület 1942-es alapszabálya szerint a szervezeti felépítés a következő volt:

közgyűlés („rendes” ülés minden naptári év első negyedében volt), választmány (a tisztikarból és a közgyűlés által 3 évre választott 15 rendes és 5 póttagból állt), a számvizsgáló bizottság (a közgyűlés által 1 évre választott 3 tagból és 2 póttagból állt) és a tisztikar (elnök, ügyvezető elnök, alelnök, titkár vagy jegyző, pénztáros, ellenőr).

Az egyesületet az 5.635-228/I. 1950. IV. 3. BM számú rendelettel szüntették meg. Az alapszabály, valamint a tisztikar és a választmány tagjainak részletes névsora megtalálható a BKMÖL IV. 1939 fond 207. tétele alatt.

A feloszlott egyesület megmaradt iratanyaga 1950. július 3-án került a levéltárba. Ez állt 1 db főkönyvből és kevés szálas iratból (főkönyvi lapok és 1 db zárszámadás). 1946. évi zárszámadásából látható, hogy az egyesület bevételét a járulékok, kölcsönök visszafizetése, a kölcsönök kamata és a várostól kapott segély jelentette. Kiadásai között a halálzási járulékok, kölcsön, tiszteletdíj, jutalékok, vegyes kiadások (feltehetően a működéshez szükséges díjak, mint pl. fűtés, világítás stb.) szerepeltek. 1946-ban az egyesület tiszta vagyona 3569,40 forint volt. Megmaradt még az egyesület pecsétnyomója, melynek közepéből a város címre hiányzik.

1. csomó	1. Főkönyv (köt.)	1938-1947
	2. Főkönyvi lapok	1946-1948
	3. Zárszámadás	1946
	4. Pecsétnyomó (1 db)	1920

X. 221

KECSKEMÉTI TEMETKEZÉSI EGYLETEK IRATAI- NAK GYŰJTEMÉNYE

1836-1922

10 doboz + 11 kötet + 1 csomó = 1,90 ifm

Kecskeméten a 19. század 30-as éveiben 6 temetési egyesület kezdte meg működését. 1849 után 4 egyesület fizetési képtelenség miatt megszűnt, 1852-ben már csak kettő működött: A Temetési Segéd-Egyesület és az Öröklő és Tökét Alapító Temetkezési Egyesület.

Az *Első Kecskeméti Temetési Segéd-Egyesület* (a Wiszt-féle, Wiszt János egyesületi pénztárnok után) 1836. szeptember 22-én alakult a pesti Temetési Egyesület (1834) mintájára, annak alapszabályát figyelembe véve alakítva ki a maga szabályzatát. Az egyesület 640 főben maximálta tagjainak számát. Valláskülönbség nélkül 12 esztendő kortól 50 esztendő korig bárki lehetett tag. A tagok felvételkor 1 pengő forintot fizettek be az egyesület pénztárába. Közgyűlést nem tartottak, alapszabályuk 5. pontja szerint: „...ezen Egyesületnek soha és semmi szín alatt általános gyűlést tartani nem léssen szabad”. Az egyesületet 8 tagból álló „Biztosság” irányította. Egyesületi tag elhalálzásakor 100 pengő forintot adtak a temetésre: „...az Egyesület nem kíván egyebet, csak hogy mindenik tag sorsához képest illendően takaríttassék el”.

Az egyesület tagjai egy-egy tag elhalálzásakor fejenként 10 krajcárt fizettek be. Aki ezt a kötelezettséget nem teljesítette, törölték a tagok sorából. A Biztosság és ezen felül a pénztárnok évente egyszer a városi tanácstól kirendelt szenátor előtt adott számot

bevételeiről és kiadásairól. Az Egylet működését 1865-ben ideiglenesen felfüggesztették a „viszonyok jobbra fordulásáig”, majd 1866-ban végleg megszűnt. [Iratái az a) állagban.]

Másodikként a *Temetési Egyesület* Boross Dániel pénztárnok irányítása mellett feltehetően 1837-ben alakult, de 1849-ben felbomlott. Ennek iratai nem maradtak meg.

Harmadikként alakult a *Temetési Segéd Egyesület*, amely alakulását Kecskemét Város Tanácsának 1838. december 17-én jelentették be. A harmadik temetési egylet azért alakult, mert a két temetési társaság száma megtelt, ezekbe bejutás csak hosszú évek múlva volt lehetséges. Iratai nem maradtak meg.

A *Negyedik Temetési Segéd Egyesület* alapszabálya 1839. április 7-én kelt. 10 év múlva, 1849 februárjában megszűnt, mivel a tagok létszáma 630-ról a felére csökkent. [Iratái a b) állagban.]

Ötödikként, 1839. október 3-án alakult a *Kecskeméti Öröklő és Tőkét Alapító Temetési Egyesület*. Megalakulásának célja a szegényebb sorsú emberek temetkezéseinek megsegítése, alaptőke gyűjtése, hogy annak kamataiból halottait eltemethesse, betegeit gyógyíttathassa, azokat gyógyszerrel ingyen elláthassa és a tagoknak bizonyos összeget kölcsönözhesen. Alakuló ülését 1840. január 13-án tartotta az egyesület, melyet Csányi János szenátor (a város tanácsa által kiküldött biztos) így nyitott meg: „... miképpen a jelen Temetési-egyesület létrehozásából is világos, hogy Városunkban már nem csak felvilágosodott, hanem egyszersmind nemesen gondolkozó mívelt Polgárok is vannak, miután nem csak polgári kötelességeiket tudják betölteni, hanem Polgártársaik boldogsága előmozdításának eszközeiről is gondoskodván, azon ösztöveltt vállakkal munkálkodnak.”

Kétféleképpen lehetett valaki tagja az egyesületnek: közvetlenül az egyesületbe lépés által – ők voltak az ún. elsőrendű tagok – és örökség útján, ha valaki megörökölte a jogot – ők voltak a másodrendű tagok. Belépéskor belépési tőkét és felvételi díjat kellett fizetni. Míg az elsőrendű tag halálakor 70 pengőforintot utaltak ki temetésre a családnak, a másodrendű tagnál ez 50 pengőforint volt. Az egyesület tőkéjéből törvényes kamat (6%) mellett kölcsönt is nyújtott a tagoknak 50 pengőforintos részletekben. 1855-ben – az alakulástól eltelt 15 év után – 23.000 pengőforint tőkével rendelkezett az egyesület. 1855-ben módosították az alapszabályt. Ekkor az egyesület vezetése állt a 12 fős választmányból, az elnökből, a jegyzőből, a pénztárnokból és 2 pénzszedőből. (Az nem lehetett a választmány tagja, aki írni-olvasni nem tudott.) A 19. sz. végére az egyesület szervezete módosult:

- közgyűlés
- igazgatóság
- számvizsgáló bizottság.

Az egyesület jelszava híven tükrözte törekvésüket: „Tégy kicsit a kicsihez folyvást, majd nagyra növekszik”. Az egyesület jövedelmét a felvételi díjak, a tőkepénzek kamatai, kölcsönök kamatai és ingatlanok jövedelme képezte.

A tagok létszáma:	1846-ban	525 fő
	1855-ben	430 fő
	1861-ben	413 fő
	1882-ben	319 fő
	1888-ban	284 fő

A temetési egyesület kisebb-nagyobb nehézségekkel, de majdnem 100 évig állt fenn. Működését 1936-ban felfüggesztette és ezt követően már nem is indította meg. [Iratok a c) állagban.]

A hatodik temetési egyesület az ún. *Sándor Ferenc nevére elnevezett Temetési Egyesület* volt. Feltehetően – az iratok alapján – ez is 1839-ben alakult. Működésének utolsó írásos nyoma 1849-ből származik. Az önkényuralom időszakában nem folytatta tevékenységét és ezt követően sem alakult újjá. [Iratok a d) állagban.]

A temetési egyesületek közül tehát négynek került be iratanyaga a levéltárba. Mivel terjedelmük külön-külön elég kicsi, egy gyűjteményes fond kialakítását tartottuk célszerűnek. Ezen belül az egyes temetési egyesületek anyaga egy-egy állagot alkot. A temetési egyesületek iratanyagai hiányosak – kivételt képez talán az Öröklő és Tökét Alapító Temetési Egyesület anyaga –, ezek alapján működésükről teljes képet nem nyerhetünk. Az említett terjedelmesebb anyaggal rendelkező egyesület iratai is főleg a 19. században és az 1910-es, 1920-as évekig tükrözik az egyesület tevékenységét. Az állagokon belül az iratok rendszerét úgy alakítottuk ki, hogy az egyesület irányításával kapcsolatos iratok: jegyzőkönyvek, választmányi, elnöki, bizottsági jelentések, alapszabályok, levelezés után a tagnyilvántartással kapcsolatos iratok következnek, majd a pénzkézeltés iratai.

A fond iratanyagát 1996-ban rendeztük, de időközben raktárrendezés során újabb iratok kerültek elő, ezek berendezése elkerülhetetlen volt.

a) Az Első Kecskeméti Temetési Segédegylet iratai 1836-1866

1 doboz + 3 kötet = 0,16 ifm

1. kötet	Tagnyilvántartó könyv (névmutatóval)	1836-1864
2. kötet	Pénztárnoki számadáskönyv Benne: tagok lajstroma	1837-1862 1836-1864
3. kötet	Ua. Benne: elhalt tagok jegyzéke	1836-1866 1836-1864
4. doboz	1. Alapszabály 2. Gyűlésekről feljegyzések 3. Adatszolgáltatással kapcsolatos iratok 4. Egyesületi tagfelvételi jegyek	1836 1864 1837-1866 + é.n. 1862-1864

b) A Negyedik Temetési Segédegylet iratai 1839-1854

1 csomó = 0,04 ifm

1. csomó	1. Alapszabály 2. Tagok számának alakulásával kapcsolatos iratok 3. Díj fizetési könyvecskék	1839 1849-1854 1839-1849
----------	--	--------------------------------

c) A Kecskeméti Öröklő és Tőkét Alapító Temetkezési Egylet iratai 1839-1922

8 doboz + 8 kötet = 1,53 ifm

1. kötet	Közgyűlési, igazgatósági és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1840-1873
2. kötet	Ua.	1873-1881
3. kötet	Ua.	1881-1889
4. kötet	Ua.	1890-1900
5. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek 2. Igazgatósági ülések jegyzőkönyvei 3. Választmányi ülések jegyzőkönyvei 4. Mutató az igazgatóság határozataihoz (köt.) 5. Tisztviselői ülés jegyzőkönyve 6. Elnöki jelentések 7. Számvizsgáló bizottság jelentései 8. Meghívók közgyűlésre 9. Alapszabály (köt.) 10. Ua.	1889-1921 1849-1922 1858-1873 1903-1918 1902 1882-1892 1873-1874 1888-1920 1840 1839-1908

6. doboz	Levelezés	1839-1894
7. doboz	1. Ua.	1895-1921+é.n.
	2. Levelezési könyv (köt.)	1879
8. kötet	Tagnyilvántartó könyv	1879-1921
9. doboz	1. Tagnévsor (köt.)	1840, 1846, 1858
	2. Ua. (köt.)	1845
	3. Tagok tőke nyilvántartása (köt.)	1857-1878
	4. Egyesületi tagok névmutatója (2 füz.)	é.n.
	5. Adósok névsora betűrendben (füz.)	1873., 1887
	6. Kamatfizetési könyvecskék	1840-1890
	7. Halotti díjfizetési könyvecskék	1840-1855
	8. Halotti bizonyítványok	1868-1874
	9. Halotti anyakönyvi kivonatok	1844-1915
	10. Egyesületi tagok családfái	é.n.
	11. Vagyon kimutatás	1846-1888
	12. Kölcsön kötelezvények	1840-1887
	13. Kezes levelek	1840-1845
	14. Térítvénykönyv (köt.)	1871-1885
	15. Tagok árverési segédiratai a Kecskeméti Törvényszéknél	1877-1901
	16. Nyugtakönyv	1904
10. kötet	Tőkepénzek főkönyve	1887-1899
11. doboz	1. Főkönyv (köt.)	1869
	2. Ua. (köt.)	1873-1874
	3. Pénztárnoki lajstrom (köt.)	1840
	4. Ua. (köt.)	1841
	5. Ua. (köt.)	1845
	6. Ua. (köt.)	1846
	7. Ua. (köt.)	1849
	8. Ua. (köt.)	1850
	9. Ua. (köt.)	1853
	10. Ua. (köt.)	1854
	11. Ua. (köt.)	1855
	12. Ua. (köt.)	1856
12. doboz	1. Ua. (köt.)	1857
	2. Ua. (köt.)	1858
	3. Ua. (köt.)	1859
	4. Ua. (köt.)	1860
	5. Ua. (köt.)	1865
	6. Ua. (köt.)	1866
	7. Ua. (köt.)	1867
	8. Ua. (köt.)	1868
	9. Ua. (köt.)	1869
13. doboz	1. Pénztárnapló (köt.)	1871
	2. Ua. (köt.)	1872
	3. Ua. (köt.)	1875
	4. Ua. (köt.)	1879
	5. Ua. (köt.)	1881

14. kötet	Pénztárkönyv	1887-1910
15. doboz	1. Pénztárnoki ellenőrségi nyilvántartás (köt.)	1840
	2. Pénzszedői ellenőrségi nyilvántartások (7 köt.)	1840
	3. Kölcsönzött pénz nyilvántartása (köt.)	1842
	4. Ua. (köt.)	1872
16. kötet	Pénztári mellékletek	1840-1915

d) Sándor Ferenc nevről elnevezett Temetési Egyesület iratai 1839-1849

1 doboz = 0,17 ifm

1. doboz	1. Díjfizetési könyvecskék	1839-1849
	2. Ua.	1842-1849
	3. Ua.	1840-1849

X. 225 KISKUNHALASI TEMETKEZÉSI EGYESÜLETEK IRATAI 1843-1875

2 doboz = 0,45 ifm

A gyűjteményes fond anyagát két egyesület iratai alkotják.

A „Sipos (Fejszés) féle Temetkezési Segéd Egyesület” valószínűleg 1843-ban alakult. Jegyzőkönyve azonban csak az 1845-ös évtől maradt meg. Ennek tanúsága szerint 1845-ben az egyesület elnöke Sipos Sándor, pénztárnoka Fejszés János volt. Ebben az évben 90 váltóforintot fizettek az elhalálozott tagok temetéséhez. Idegenek beírításakor kikötötték, hogy temetésükkor 40 forintot fizet az egyesület. 1848. január 1-jén az egyesületnek 700 tagja volt. A temetési egyesületbe való belépéskor pappal kellett igazoltatni, hogy az illető 60 éves kor alatt van, de legfeljebb 61 éves.

1850-ben gondok lehetnek az egyesület szervezése körül, mert úgy mond „bal vélekedés” miatt pangott az egyesületi élet, csökkent a tagok száma. Mindkét felekezet (katolikus, református) lelkészeit felkérték, hogy a szószékekről szólítsák fel a lakosságot az egyesület támogatására. Mivel a tagok száma ezek után is fogyott (230 fő lett), kimondták a társaság feloszlását. 1850. június 2-án tartották az utolsó gyűlést Vég István házában, ezen a szegényebb sorsú tagok adósságainak megfizetésére rövid haladékat adtak.

A másik „Tőkét Alapító Temetkezési Egyesület” alakuló ülését 1846. február 26-án tartotta. A köznyelv a pénztárosról „Gózon-féle társulat”-nak nevezte el. Megmaradt alapszabálya szerint fő célja: „a temetkezés könnyebbítése, s ezáltal különösen a szegényebb sorsúak – ennek hiánya miatt – az elválás keserű napjaiban kétszereződni szokott mély fájdalomak enyhítése”. Az alapszabály szerint az egyesület 1000 közösen adakozó rendes tagból áll. Ezt a meghatározott számot „semmi szfín alatt nem lehet, nem szabad szaporítani”. Az előfizető tagok száma 30 lehet, kiket a megüresedett taghelyekre fognak

felvenni előfizetési idejük szerint. Az egyesület tagja lehetett minden halasi polgár és laikus valláskülönbőség és birtoknagyságra való tekintet nélkül 12 éves korától fogva 60 éves koráig. Kikötötték, hogy a tag „a beíratáskor egészséges, s oly állapotban legyen, hogy maga személyesen megjelenhessen”. Fejenként 1 forint 15 krajcárt kellett váltóban az egyesület alaptőkéjéhez való hozzájárulásként befizetni. Egy tag elhalálása esetén 125 forintot fizettek ki a tisztességes temetésre, 50 forintot a halálozás bejelentésekor, 75 forintot a temetés után. A tagoknak 13 krajcárt kellett fizetni, ha valamely tag meghalt. Az 1000 tag által fizetett 1250 váltóforint alaptőkéből 500 forintot a pénztárban hagytak arra az esetre, ha egyszerre 3 vagy 4 tag halna el. Az egyesület kölcsönt is nyújtott a tagoknak. Egy évre egy személynek 50 forintot kölcsönöztek, ha a pénztárban az 500 forinton felül volt kölcsönözhető összeg. Tehát az alaptőke nagyobb részét kiadták kamatra.

Az egyesület szervezete: egyesületi gyűlés, igazgatóság (állt az elnökből, a pénztárnokból és a tollvivőből), valamint „az elnök által az egyesület gyűléseiben részvételre felszólítandó 10 rendes tagokból”. 6 pénzbeszedőt alkalmaztak, akik minden temetés után 1 forint 40 krajcárt kaptak az egyesület pénztárából.

Az egyesület első elnöke id. Szuper József, pénztárnoka id. Gózon Imre lett. 1846. március 15-én tollvivőnek Spühler Vilmost választották meg. Mivel 1846-ban a megsza-bottnál idősebbeket is beíratk, elhatározták, hogy „ezentúl az új tagjelölteknek Váry János orvosnál kell megjelenüik”. 1849. január 13-án Szuper József lemondott hivataláról, az új elnök Besnyei Zsigmond lett.

1849 végén pénzügyi gondok jelentkeztek: Kossuth bankjegyekben tartották a pénzt, és ezeket felsőbb parancsra be kellett adni, így a társulatnak üres lett a kasszája. 1849. november 4-ére a kezdeti 1050 fős taglétszám 656 fizető tagra apadt le, a pótlékot 10 krajcárra emelték fel. Az alapszabályban előírt költséges temetkezés kötelessége alól az örökösöket felmentették, ki-ki úgy temethette halottját, ahogy neki tetszett. A temetési díjat 100 forintra szállították le.

1850. január 1-jén a lemondott pénztárnok (Gózon Imre) helyére Deák Pétert választották meg. Az egyesület helyzete a pénzbukás miatt megingott. Az örökösöknek az elhalt helyett 8 napon belül a társulatba bevehető tagot kellett állítani. Ezt sokan nem teljesítették, a tagok száma 233 főre csökkent, így 1850. január 21-én kimondták a társulat feloszlását. A kintlévőségeket május 1-jére tervezték beszédni.

1852. december 12-én a Félégyházi járási alkapitány elnöklete alatt tartott ülésen Vári Szabó István ügyvédet megválasztották a kintlévőségek behajtására. A két társaság pénzügyeit és peres dolgait ettől kezdve együtt kezelték.

1861. június 27-én tartott ülésen elnöknek Bikádi Jánost választották meg. Ebben az évben még két ülést, 1863-ban szintén két ülést tartottak. 1864-ben és 1865-ben egy-egy alkalommal gyűltek össze. Az utolsó 1865. november 9-i ülésen a következőket állapították meg: A Sipos-féle egyesület pénztárának átvétele óta semmi sem változott, a tagok vagyoni helyzete miatt ellenük a végrehajtás nem volt lehetséges, a pénztárban 32 forint 41 krajcár volt. A Gózon-féle társaság pénztárában 409 forint 41 krajcár volt, ennek kiadását az osztályosok között 2 forintonként megkezdtek. A számadást a gyűlés elfogadta, és a jegyzőt most már a végrehajtás gyors foganatosítására utasították. (A jegyző Nyáry János ügyvéd volt.) Az egyesületek ügyeit végül 1875-ben zárták le. Ebben az évben panaszt nyújtottak be a belügyminiszterhez Musa István örökösei. A panaszt a városi hatóság részéről is megvizsgálták, ekkor Vári Szabó István volt a polgármester, de elutasították. Az elbukott egyesület tagjai ekkorra nagyrészt elhaltak, adósai 25 év óta annyira elszegényedtek, hogy a kintlévő néhány forint teljesen behajthatatlanná vált. Az

egylet ügyébe befolyt minden ügyvéd, vagy tag a politikai, vagy magánéletben gyanúsítgatásoknak volt kitéve.

A belügyminiszter leirata 41.225/1875. sz. alatt kelt, ez alapján nyilvánították végérvényesen megszűntnek az egyletet. Az iratokat levéltárba helyezték, a megmaradt készpénzt (7 forint 16 krajcár) betétkönyvben helyezték el, a könyvet pedig a közpénztárnak adták át.

A fond anyagát a két egylet iratai és a közösen kezelt iratok képezik. A levéltárba beadott iratok leltára alapján választottuk szét és rendeztük az iratokat. Sajnos azonban nem mindegyik irat szerepel a leltárban. Az iratokat piros ceruzával felírt sorszámmal látták el.

Az első sorozatot a Sipos-féle temetési egylet iratai alkotják. Az első társulat iratanyaga eléggé hiányos. Többek között a jegyzőkönyvek is hiányoznak 1845-ig.

A második sorozatban található második egylet iratai között a pénzügyi iratok nagyobb része nem szerepel az említett leltárban.

A harmadik sorozatban szereplő iratok a mindkét egyesületre vonatkozó iratok. A két egyesület iratait a tönkremenetel után együtt kezelték, és a leltárban a „mindkét társulatot érdeklő iratok” címet kapta. Ezt a sorozatot nem bontottuk meg, az iratokat szám-sorrendbe rendeztük.

1. sorozat

I. A halasi Temetkezési Segéd Egyesület (Sipos-féle egyesület) iratai

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyv (köt.)	1845-1850
	2. Levelezés	1845-1850
	3. Tagnévsor	é.n.
	4. Kiadási pénztári napló (köt.)	1843-1850

2. sorozat

II. A halasi Tőkét Alapító Temetkezési Egyesület (Gózon-féle egyesület) iratai

	5. Közgyűlési jegyzőkönyv (füz.)	1846-1865
	6. Alapszabály	1846
	7. Tagnévsor	1849-1850 + é.n.
	8. Vári Szabó István ügyvédi megbízása	1852
	9. Pénztári iratok	1846-1865
2. doboz	1. Tagok halotti bejegyzés-könyvei	1845-1850
	2. Részvényesek tagnévsora (köt.)	é.n.

3. sorozat

Mindkét egyesületre vonatkozó iratok

3. Peres iratok	(1847)1850-1861
4. A Sipos-féle egyesület pénztári iratai	1863-1864
5. Panaszok kivizsgálásával kapcsolatos iratok	1875

X. 226

A KUNBAJAI TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI

1887-1945

1 csomó = 0,03 ifm

A temetkezési egylet (Begrabniss Verein) 1887-ben alakult. Elnöke Freydingér András földműves lett. A közgyűlésen tárgyalták az éves számadást, tisztújítást, ahol elnököt, másodelnököt, pénztárnokot, ellenőrt, jegyzőt és 9 választmányi tagot választottak. Ezen határozták meg a segély összegét, a tisztviselők (elnök, másodelnök, pénztárnok, jegyzőkönyvvezető) díját. 1890-ben a közgyűlésen halottas kocsi és a hozzá tartozó felszerelések vételét határozták el 600 forintért. A halottak szállításáért és a kocsi tisztántartásáért fizettek a halottszállítónak. Díjazásban részesültek a sírásók is, akiknek feladata volt az egyleti halottak sírjának gondozása is. 1895-ben háztelek vagy ház vásárlását határozták el tanácskozási terem és kocsiszín céljára, melynek lebonyolítására 4 tagú bizottságot neveztek ki. 1899-ben a temető közelében vásárolt telken megépítették a kocsiszínt. Később a telek nagy részét bérbe adták, melynek bevétele az egylet vagyonát gyarapította. Az egylet tagjai felvételnél alapító összeget, s minden temetés után külön díjat fizettek, melyet szintén a közgyűlés határozott meg. Az alapszabályban elfogadott taglétszámot nem módosították 1913-ig, addig új tagokat csak az elhaltak helyébe vettek fel, akik az alapító összegben felül egy temetési díjat tartoztak fizetni. 1913-ban – hogy újabb egylet ne alakulhasson – a lehetséges taglétszámot 800 főre emelték. A koporsó készítését árlejtés útján adták bérbe. Ha más üzletben, esetleg díszesebb koporsót vásároltak, az árát akkor is be kellett fizetni, melynek fele a készítőé, másik fele az egyleté maradt. A szemfedeleket és gyertyát az egylet saját költségén szerezte be. Az egyesületi tőke egy részét kikölcsönözték kamatra a tagok részére. 1904-ben az alapszabály 32. §-át módosították: „ha az egylet bármikor feloszlaná, úgy a tartalékalap egy bizonyos százaléka jótékony célra fordítatik, a fennmaradt összeg pedig a tagok közt befizetéseik arányában osztassék szét.”

Az egylet megmaradt iratanyaga egy tagnévsorból, egy pénztári kimutatásból és egy jegyzőkönyvi kötetből áll. Ez utóbbiba a közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyveit vezették. 1913 júliusa után csak az 1945. március 4-én tartott választmányi ülésről készült jegyzőkönyv van a kötetben, az utolsó bejegyzés július 15-én történt. Az 1887. április 3-án kelt tagnévsor a neveken kívül a tagok polgári foglalkozását és az egyletben betöltött tisztét is feltünteti. A pénztárkimutatás német nyelven készült az 1937. évről.

Az egylet megszűnésének idejéről és körülményeiről nem sikerült adatot meg tudnunk. Kutatást lehet folytatni a község anyagában (BKMÖL V. 353) is.

1. csomó	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1887-1945
	2. Tagnévsor	1887
	3. Pénztár kimutatás	1937

X. 227

A MÉLYKÚTI TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLET IRATAI 1928-1944

1 csomó = 0,04 ifm

A temetkezési egyeslet jegyzőkönyvében 1893-at említik az alakulás éveként (1931. február 12., 1933. február 9.). Alapszabály 1937-ből maradt meg, melyet a belügyminiszter 175.770/1937. VII-a szám alatt hagyott jóvá. Ezen alapszabály szerint az egyeslet célja volt tagjainak elhunytakor az utolsó gondozónak temetési segílyt nyújtani, a temetéshez gyászokcsit és segédszemélyzetet adni. Csak rendes tagjai voltak az egyesületnek, akik felvételi alapdíjat és halotti pótdíjat fizettek, mely az „intézmény” fenntartására szolgált. Tag lehetett minden 16. évét már betöltött egészséges keresztény vallású magyar állampolgár, kiskorút csak szülői, gyámi, vagy törvényes képviselő beleegyezése mellett vehettek fel. Az egyesletből kilépett, vagy a halotti díjat nem fizető tag a befizetett pénzt nem követelhetette vissza. Rendes közgyűlést évenként egyszer tartottak, rendkívülit a választmány, a számvizsgáló bizottság, vagy a tagok egyharmada kérésére hívtak össze. A közgyűlés előtti napon az elhunytakért gyászmisét tartottak. A választmány 18 tagból és 3 pótagból állt, melyet a közgyűlést 3 évre választott oly módon, hogy abban a tagok egyharmada minden évben cserélődött. A kilépők neveit sorshúzással állapították meg, de újra választhatók voltak. A tisztikart az elnök, alelnök, jegyző, pénztáros, ellenőr alkotta. Az elnököt és alelnököt a közgyűlés 3 évre, a jegyzőt, pénztárost és ellenőrt a választmány egy évre választotta. A választmány negyedévenként ülésezett. 1940. december 31-én a tagok száma 2221, ebből fizető 1185, nyugdíjas 1036 fő volt. A 47.208/1942. V. számú pénzügyminiszteri leirat hivatkozva a 4070/1940. ME sz. rendeletre, mely az egyesület működését a biztosító egyesületekre vonatkozó rendelkezésekkel hozta összhangba, névváltoztatást írt elő. Ennek alapján 1943-ban elkészült és jóváhagyásra került a „Mélykúti Temetkezési Biztosító Egyesület” módosított alapszabálya. E szabály szerint a rendes fizető tagok számának 1300 főt kellett elérni. Ha kevesebbre csökken, rendkívüli közgyűlésen határozni kellett az egyesület további működéséről. Az új alapszabályban meghatározásra került a tartalékösszegek elhelyezésének módja, módosult a tagok életkora, a segíly összege, a belépési díj, járulék és költségpótlék összege. Ekkor az egyesület elnöke Doszpod Ádám, alelnöke Kövesdi István, jegyzője Vacsi Mihály volt. Az egyesület megszüntetését a 7620/1949. sz. alispáni rendelet közölte.

Az egyesletnek 0,04 ifm irata maradt meg: alapszabálya 1937 és 1943. évről, néhány meghívó választmányi ülésre és közgyűlésre, közgyűlésen jelen voltak névsora, költségvetés, beszámoló az éves működésről. A meglévő egy kötetben a közgyűlésekről és választmányi ülésekről felvett jegyzőkönyveket vezették a gyűlések rendjében. A közgyűlésen elhangzott pénztárosi jelentésből tudható, hogy az egyesület bevételét a gyászokcsi használati díja (más összeg volt megállapítva tagoknak, nem tagoknak, szegényeknek), felvételi díj, halotti pótdíj, a tagoknak kölcsönre kiadott és takaréokban elhelyezett összegek kamata képezte. A pénztárban lévő készpénzen feüli összegek takaréokban, értékpapírban, kötvényben, hadikölcsönben és a lakosságnál kölcsönben voltak. Az egyeslet kiadásai között segílyek, kölcsönök, a tisztikar tiszteletdíja, temetési szolgák, zászlóvivők fizetése, pénzszedők juttatása, gyászokcsi festése-javítása, lovakra való takarók beszer-

zése, temetési szolgálak ruházata (köpeny, kesztyű, csákó), templom renoválására fizetett segély (1935) szerepelt. (A gyászokocsit koszorúkkal szerelték fel, fehér koszorút azonban csak a nőtlen fiatal férfiak, illetve hajadon lányok temetésén tehettek a kocsira.)

A jegyzőkönyvek és iratok 1944-ig vannak meg, a megszűnésig terjedő időről nem sikerült adatot találni.

1. csomó	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1928-1944
	2. Levelezés	1937-1944 + é.n.

X. 228

AZ ORDASI TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI

1881-1930

1 kötet = 0,05 ifm

Az egyesület alakulásáról, működéséről nem találtunk adatokat. 1881 és 1930 között működött a megmaradt irat tanúsága szerint. A belügyminiszter az 1938: XVII. t.c.-ben foglalt jogainál fogva 494.642/1946. sz. határozatával működését megszüntette.³⁷

A tagsági főkönyvbe bejegyezték a tagok belépésének idejét, nevét, életkorát, a fizetett díj összegét, az egyesületben történt haláleset idejét, a meghalt tag nevét és az utána fizetett pótdíj összegét.

1. kötet	Tagsági főkönyv	1881-1930
----------	-----------------	-----------

X. 229

A SÜKÖSDI TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI

1913-1914

1 kötet = 0,07 ifm

A temetési egyesületnek egyetlen kötetanyaga maradt meg, mely a tagok és az elhaltak nevét, valamint a tagdíjbefizetéseket tartalmazza.

Sajnos Sükösd község iratanyaga (BKMÖL V. 375) is rendkívül hiányos, így nem találtunk adatokat az egyesület megalakulására, sem működésére, sem megszűnésére vonatkozóan.

1. kötet	Tagnyilvántartó könyv	1913-1914
----------	-----------------------	-----------

³⁷ BKMÖL IV. 916. 2. d. Ordas 3. sz.

X. 230
A VASKÚTI II. TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜ-
LET IRATAI
1892-1945

1 csomó = 0,03 ifm

Az egyesület alakulásáról és tényleges működéséről nem találtunk adatokat. (A tagnyilvántartó kötetben szereplő körbélyegző szövege: „II. Vaskúti Temetkezési Egylet 1892”, tehát valószínűleg 1892-től működött az egyesület.) Az 1942-ben módosított alapszabálya szerint neve: II. Vaskúti Temetkezési Biztosító Egyesület lett, alapszabályát 1943. május 13-án 20.271/1943. V. szám alatt hagyta jóvá a pénzügyminiszter. A háború után 1947-ben a belügyminiszter 443.890/1947. IV. 3. BM rendeletével feloszlatta az egyesületet, 1 db iratszekrényét és 1 db halottszállító kocsiját a 498.906/1948. IV. 3. sz. leiratával Vaskút községnek adományozta.

A fondban egy német nyelvű kötet található, mely a tagok nyilvántartása (II. Leichen Verein Mitglied Protokoll). Ez a tagok nevén túl a házsámot és a befizetett tagdíj összegét tartalmazza. Bejegyzések találhatóak a tagok elhalálkozására vonatkozóan is. A német nyelvű tagsági fizetési lapok a tagok nevét és a befizetett összeget tartalmazzák.

1. csomó	1. Tagok nyilvántartása (köt.)	1892-1944
	2. Tagsági fizetési ívek	1945

Kaszinók, legény- és nőegyletek

X. 232 **A KECSKEMÉTI KASZINÓ IRATAI** **1830-1911**

1 doboz = 0,02 ifm

A kaszinó megalakulásának időpontját nem sikerült pontosan megállapítanunk. A levéltár őrizetében lévő ifj. Tóth István: Kecskemét város társadalmi egyesületei c. kézirata (XV.7/58. szám) 1931 októberét tüntette fel alakulási dátumként. Az 1867-ben kelt alapszabályon található papír pecsét lenyomata közepén egy hármás halmon álló kecske, napsugaras félkör, alatta két összefogott kéz, s az 1831-es évszám található. A Kecskeméti Lapok 1932-es Karácsonyi Könyvében megjelent cikkben ez áll: „Ebben a kávéházban (Brucker féle) béreltek 1830 végén két szobát, s ebben a két szobában helyezkedett el ez a 88 tagú társaság.” (A 88 tagú névsor a fond 3. tételében szerepel.) A meglévő iratok közül az 1911-ben készült alapszabályon a pecsét körirata: „Kecskeméti Casinó alapított 1830”, s a későbbiekben is ez a felirat szerepel. A fond nevét az utolsó alapszabály alapján határoztuk meg, ugyanis az 1860-as alapszabály egyletként említi, az 1867-ben készült a „Kecskeméti Kaszinó Egyesület”-nek nevezi, majd 1882-től *Kecskeméti Kaszinó* néven szerepel.

A kaszinó megalakításának célját Marton Sándor ref. leánylíceumi igazgató a centenáris közgyűlésen így idézte: „egy zárt társaságot akartak alapítani, ahol jól érezze magát nemes úr, nem nemes úr, hivatalnok, tisztviselő, iparos, kereskedő, sőt földműves is. És azoknak a folyóiratoknak, lapoknak olvasása révén egymást kölcsönösen felvilágosítva, az életmódjukat is termékenyebbé tehessék”.³⁸ Első elnöke Ladányi Sándor (1824-ben és 1826-ban Kecskemét főbírája) volt. Alapítói neves kecskeméti családok tagjai (pl. balásfalvi Kiss család, Ferenczy, Szeles, Gyenes familia), az egyházak és iparosvilág képviselői, birtokosok stb. voltak. Az egylet első helyiségei a Diamant-kávéházban (Brucker János tulajdona, a Vásári utca és Petőfi utca sarkán) bérelt két szoba volt. Később az ún. Bódogh házban béreltek 4 szobát és az udvart. Saját helyiségeket a piactéren éktelenkedő és 1834-ben lebontott épület helyén építettek a Kaszinó igényei szerint. A 30-as években híresek voltak multságai, különösen az új épület szép termeiben tartott táncvigalmak az egész megye, sőt távoli vidék fiataljainak kedvelt szórakozása volt. Az egyesület járatta a megjelenő 4 magyar lapot, s az itt állomásozó német tisztikar kedvéért német újságokat is. Akkori könyvtárára jellemző volt, hogy főleg Széchenyi István műveit őrizték. 1873-es jegyzék szerint 8 képe volt kifüggesztve a kaszinó termében. Kérdődött a kaszinó életéből, hogy minden tekintetben Széchenyi István eszméihez kívántak igazodni.

A 48-as események felzaklatták a kaszinó életét is. A helyiségeket 1849-ben katonai kórházzá alakították, majd beszüntették az egylet működését, a helyiségekbe a megyehatósági főnök költözött be. 1851-ben ismét szervezkedett a kaszinó, nem nagy sikerrel. Irattára, könyvtára a zavaros időkben elkallódott, a tagok működését gátolta a császári parancsnok, csendőrparancsnok és megyehatósági főnök felügyelete. Tagjait ugyanis

³⁸ Kecskeméti Lapok „Karácsonyi Könyv” 1932.

nem az egyesület választmánya, hanem a szolgabíró elnöklete alatt, a megyehatóság által kinevezett választmány vette fel. Horváth Mihály megyefőnök közbenjárására 1852 őszén újra megnyílt a kaszinó 100 taggal, Fórián György elnökletével. 1861-ben a kaszinó működése szabadabb irányt vett, attól kezdve jótékonyan vett részt a város és társadalma fejlődésében, törekedett a nemes ízlés és a művelt társadalom egyesítésére. Jótékony adományokkal, alapítványokkal, a középiskolák ifjúsága részére pályadíjak kifizetésével töltötte be feladatát. Termeit megnyitotta a különböző egyesületek rendezvényeinek, társadalmi és irodalmi ünnepélyek céljára is. Itt fogadták a városba érkező József főherceget, Jókait, gróf Zichy Gézá, báró Podmaniczky Frigyes stb. Fórián György elnök működése alatt a fiatalság került a kaszinó élére, fellendült a kaszinói élet, a könyvtár iránti érdeklődés, gyarapodott tagjainak a száma. Következő elnöke idején a tagsági díj leszállítása miatt a tagok száma meghaladta a kétszázat. Az elnök mellé igazgatót választottak, az igazgatóság rendszeresítette a havonkénti összejöveteleket. 1881-ben – az 50 éves évfordulón – 272 taggal rendelkeztek. A kaszinónak tagja lehetett minden feddhetetlen jellemű, kellő műveltséggel bíró önálló férfi. Ezek a tagok tiszteletbeli (érdemei figyelembe vételével a közgyűlés által választott), rendes tagok (éves díj fizetése mellett, két tag ajánlatára a választmány által felvett), valamint havi résztvevő tagok (Kecskeméten egy évig sem tartózkodók, havonkénti díjfizetés mellett) voltak. Ügyeit a közgyűlés (rendes ülést évente egyszer tartott, rendkívülit 30 rendes tag indítványára), és a választmány (az elnök vagy alelnök vezetése alatt az igazgató, jegyző, tiszti ügyész, könyvtárnok, pénztárnokon kívül legalább 12 rendes és 4 póttagból állt, 120 tagon felül még minden 10 tagra választható volt 1 választmányi tag) intézte.

1946-ban az 525/1945. ME sz. rendelettel kihirdetett fegyverszüneti egyezmény 15. pontjára hivatkozással az 529/1945. ME sz. és a 7330/1946. ME sz. rendeletekben foglalt jogainál fogva a belügyminiszter feloszlatta a kaszinót, és elrendelte az iratok levéltárba, a pénzkészlet városi pénztárba helyezését. A levéltárba 133/1946. lt. számon kerültek be az iratok.

A fond anyagát alapszabályok, 1832. évről készült számadás és néhány irat képezi. Az iratokat 3 tételszám alá csoportosítottuk. Alapszabályok található még a levéltár IV. 1939 Kecskemét városi egyesületek alapszabályainak gyűjteménye c. fond 93. tételszáma alatt. A számadásból kitűnik, hogy bevételt a tagdíj és a bormérés jelentett a kaszinó számára, kiadásai között könyvek vásárlása, újság előfizetés, helyiség bérleti díja, pecsétnyomó-, papír-, tinta-, bor-, gyertyavásárlás stb. szerepeltek. A vegyes iratok között tagnévsor, levél, jegyzőkönyvi kivonat, táncrend, felhívás, meghívók található.

1. doboz	1. Alapszabályok	1853-1911
	2. Számadáskönyv (füz.)	1832
	3. Vegyes iratok	1830-1852

X. 233

A KECSKEMÉTI KERESKEDŐI KASZINÓ IRATAI

1855-1943

6 doboz + 13 kötet = 1,09 ifm

A kaszinó ideiglenes alakuló ülését 1880. március 12-én tartotta, ahol a közgyűlés időpontját 14-ére tűzték ki. Alapszabály tervezetét az 1882. május 10-én tartott közgyűlés fogadta el, a belügyminiszter július 22-én 40.569/1882. BM sz. leiratával hagyta jóvá. Így első rendes közgyűlését október 7-én tartotta, melyen megválasztották az első tisztségviselői kart (elnök Fischer Miksa, alelnök Vári Ede, titkár Hoskó József, pénztárnok Vitéz Géza, háznagy Spieler László) és 12 választmányi tagot. Az alakulás évében a tagok száma még csak 70 fő volt, de a következő év decemberében 100-nál több tagot számláltak. A tagokon kívül több száz vendég látogatta az egyesület termeit. (A tagok száma 1922-ben 314, 1935-ben 248, 1941-ben 256 fő.) A magán jellegű Kereskedői Csarnok által bérelt helyiséget – Római Katolikus Egyházközség bérházában (Dimó-féle ház) – kibővítették, saját bútoraikkal rendezték be. 1884-ben már kényelmes társalgó-, olvasóteremmel, könyvtárszobával, előszobával, konyha és pince helyiségekkel rendelkeztek. 1895-ben a Római Katolikus Egyház Kossuth téren épülő palotájában bérelt új helyiségek bútorzatának költségeire részjegyeket bocsátottak ki. Az egyesület a következőket tartotta feladatának:

- kereskedelmi érdekek előmozdítása
- piacokon visszaélések megszüntetése
- vasúti áruszállítás szervezése
- helyi érdekeknek megfelelő menetrendek alakítása
- hazafias és jótékony célok támogatása, társas élet emelése
- jövedelmi adó megállapításában közreműködés a hatósággal.

Kezdetben 3 évenként, 1895-től 6 évenként alakult újjá, 1918-ban bizonytalan időre alakult a kaszinó. (Ekkor javasolták nevének „Kecskeméti Kereskedők Egyesületé”-re történő változtatását, de ezt nem fogadta el a közgyűlés.) Pecsétje közepén szárnyas „Mercur” látható.

A kaszinó kereskedelmi dolgokban irányt adó szerepet játszott. Aktívan részt vett egyéb, a kereskedők érdekeit képviselő egyesületekben is, pl. az 1904-ben alakult OMKE kerületi elnöke s egyben az országos központi választmány tagja a kecskeméti kaszinó akkori elnöke Brachfeld Vilmos, alelnöke Fischpán Mór és választmányi tagja Fuchs Samu. Az 1895-ös alapszabály így határozta meg az egyesület célját: „Központ létesítése a helyi kereskedelmi forgalom és ipar számára, általában a kereskedés és ipar emelése, élénkítése a kereskedelem és cz által az egyes kereskedők érdekeinek a lehetőséghez képest megóvása, művelt társalgás, az illem és törvény szabályaival megférő, a szív és lélek nemesbítésére célzó élvek és szórakozások megszerzése, az emberiségi és hazafiúi céloknak a társadalmi téren erkölcsi és ha lehet anyagi támogatás általi hivatás-szerű eszközölése, a politikai és vallási fejtegetések teljes kizárásával.”³⁹ Tagjai feddhetetlen jellemű önálló férfiak lehettek. A tagság összetétele: tiszteletbeli-, rendes-, ideiglenes (nem kecskeméti lakos, havi jeggyel, tagsági jogokat nem gyakorló, csak a helyiségeket használó), szabadjeggyel felruházott (csak az olvasó helyiség látogatására joga-

³⁹ BKMÖL IV. 1939 96. sz.

sított) tagok voltak. A kaszinó ügyeit a választmány (elnök, alelnök, titkár, háznagy, pénztárnok, könyvtárnok és 12 választmányi tag) intézte. 1941-ben 1 elnök, 2 alelnök, igazgató, titkár, háznagy, 2 jegyző, pénztárnok, könyvtáros, ellenőr, 20 rendes és 6 póttag, 3 tagú számvizsgáló bizottság alkotta a választmányt. A közgyűlés minden év januárjában rendes, 10 rendes tag írásbeli kérelmére rendkívüli ülést tartott.

1905-ben a kaszinóba beolvadt – a kereskedelemügyi miniszter 40.717./1905. VII-a BM sz. alatti jóváhagyásával, vagyonának átvételével – az 1855-ben alakult Kecskeméti Kereskedői Testület, mely már 1904-ben egyesült az 1881-ben alakult Kecskeméti Kiskereskedők Ipartársulatával.

A kaszinó első világháború alatti működéséről nem sokat tudunk, mivel sem közgyűlési, sem választmányi ülési jegyzőkönyvei, sem levelezése nem maradt ezen időszakból. Annyit tudunk, hogy nagytermét a város kérelmére 1920 elején rövid időre átengedte a Keresztény Szocialista Szakszervezetnek, s hogy könyvtára – a helyiség elfoglalás miatt – közel 3 esztendeig zárva volt. A második világháború alatt az egyesület működése nem szünetelt, de szűkebb keretek között tartották összejöveteleiket.

A kaszinó megszűnéséről Kecskemét polgármestere az alábbiak szerint rendelkezett: „A Belügyminiszter úr 491.125/1948. IV. 3. sz. rendeletével elrendelte, a Kecskeméti Kereskedői Kaszinó egyesületnek az egyesületi nyilvántartásból törlését, mert a 20.165/1945. BM sz. rendelet végrehajtása során megállapítást nyert, hogy ezt az egyesületet a belügyminiszter az 1940-es években feloszlatta.” Iratai 204/1948. lt. számon kerültek a kecskeméti levéltárba.

A fond anyagának rendezése során sorozatokat alakítottunk ki. Az első sorozatba a Kereskedői Kaszinó iratai kerültek, a második sorozatba a Kaszinóba beolvadt Kereskedői Testület iratai, a harmadikba pedig a szintén beolvadt Kiskereskedők Ipartársulatának iratai. A Kereskedői Kaszinó jegyzőkönyvei (közgyűlési, választmányi, választási-, szavazatszedő bizottsági) csak 1922-1935 között vannak kötetben, az ez előtti és utána következő éveket nem kötötték be. A leveleket mivel nem lettek mind iktatószámmal ellátva, s nem is vezették be mindet az iktatókönyvbe, időrendbe rendeztük. Pénztári irataiból kitűnik, hogy a kaszinó bevételét a tagdíjak, teremhasználati díjak, tőkepénzek kamata, rendezvények bevételei jelentették, kiadásai között bérleti díj, telefon, újság előfizetés, könyv és írószerek vásárlása, biztosítási díj, terem berendezései, segélyezések, alapítványi díj (1893-ben Virányi Ignác, a kaszinó alapító tagja és szellemi életének felvirágoztatója emlékére alapították) szerepel.

A Kereskedői Testület irataiból egy tagfelvételi könyv és egy 1873-as leltár maradt fenn.

A Kiskereskedők Ipartársulata irataiból szintén igen kis mennyiség került a kaszinó irataihoz. Ez utóbbi néhány jegyzőkönyvből nem kísérhető figyelemmel a társulat működése, így nem alakítottunk ki állagot, hanem sorozatként szerepeltettük.

Az iratokhoz kutatási segédlet nem készült, átlapozással kutathatók.

1. sorozat

A Kecskeméti Kereskedői Kaszinó iratai

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek (rendes és rendkívüli)	1880-1942
	2. Közgyűlési, választmányi, választási bizottsági, szavazatszedő bizottsági ülések jegyzőkönyve (köt.)	1922-1923
	3. Ua. (köt.)	1923-1927
	4. Ua. (köt.)	1927-1930
	5. Ua. (köt.)	1930-1935
2. doboz	Választmányi ülések jegyzőkönyve	1882-1918
3. doboz	1. Választmányi ülések jegyzőkönyve	1935-1942
	2. Jelentések az évi rendes közgyűléshez	1898-1899
	3. Alapszabályok	1895-1911 + é.n.
	4. Levelezés	1882-1908
4. doboz	1. Levelezés	1909-1943 + é.n.
	2. Iktatókönyv (köt.)	1929-1938
5. kötet	Tagfelvételi névkönyv	1900-1930
6. kötet	Tagnévsor mutatókönyv	é.n.
7. kötet	Tagdíjnyilvántartás	1887-1891
8. kötet	Ua. I.	1928
9. kötet	Ua. II.	1928
10. kötet	Ua.	1932
11. kötet	Ua.	1933
12. kötet	Ua.	1935
13. kötet	Ua.	1936
14. kötet	Ua.	1938
15. kötet	Ua.	1939
16. kötet	Ua.	1940
17. kötet	Vendégkönyv	1920-1943
18. doboz	1. Tagsági jegyek	1899-1942
	2. Belépti jegyek	1888/89-1899
	3. Költség előirányzatok	1888-1941
	4. Zárszámadás	1895, 1940
	5. Leltár	1883-1940 + é.n.
	6. Vagyonkimutatások	1885-1923
	7. Hátralék kimutatások	1887-1941
	8. Kölcsönkötvény visszafizetési jegyzőkönyv	1904-1905
	9. Számlafőkönyv (köt.)	1882-1899
	10. Ua. (köt.)	1901-1908
	11. Pénztárforgalmi kimutatások	1884-1923
	12. Pénztár átadás-átvételi jegyzőkönyvek	1884-1915
	13. Pénztárkönyv (köt.)	1888-1896
19. doboz	1. Pénztárkönyv (köt.)	1909-1928
	2. Ua. (köt.)	1929-1933
	3. Pénztári gyűjtőkönyv (köt.)	1930-1938

2. sorozat

A Kecskeméti Kereskedői Testület iratai

4. Tagfelvételi könyv (köt.)	1855-1874
5. Leltár	1873

3. sorozat

A Kecskeméti Kiskereskedők Ipartársulatának iratai

6. Alapszabály	1882 + é.n.
7. Közgyűlési jegyzőkönyv	1881-1882
8. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1882-1884
9. Közgyűlési és választmányi jegyzőkönyvek	1890-1891
10. Szakmánkéti értekezletek jegyzőkönyvei és jegyzőkönyvi kivonatok	1882, 1884

X. 234

A KISKUNHALASI KASZINÓ EGYLET IRATAI

1862-1886

1 csomó = 0,02 ifm

A „Kiskunhalasi Casino Egylet” alakuló gyűlését 1862. december 28-án tartotta.⁴⁰

Az egylet alapszabály szerinti célja: „a művelt társasélet előmozdítása” volt.⁴¹ A kaszinó tagja lehetett „minden felnőtt, becsületes jellemű, társadalmilag kifogástalan művelt férfi”. A tagokat négy kategóriába sorolták: dísztagok, alapító, rendes és ideiglenes tagok. Alapító tag az lehetett, aki egyszer és mindenkorra egy összegben legalább 100 forint alapítványt tett, mely összeget a kaszinó tőkéjéhez csatoltak. A rendes tagok felvételük alkalmával 4 forint beíratási díjat fizettek, és éves tagdíjat. A kaszinó ügyeit a közgyűlés, a választmány és a tisztikar intézte. A tisztikar tagjai: elnök, másodelnök, ügyész, háznagy, jegyző, pénztárnok, könyvtárnok. A számvizsgáló bizottság 3 tagból állt. Az alakuló ülésen a következő tisztviselőket választották meg: elnöknek Zseni Józsefet, pénztárnoknak Darvas Gábort, könyvtárnoknak Szuper Lajost és Gaál Lajost, jegyzőnek Péter Dénest, rajtuk kívül öt bizottmányi tagot választottak.

Sajnos csak jegyzőkönyvtöredékek, illetve kivonatok maradtak meg az 1864 utáni időszakból. A levelezésből derül ki, hogy az 1866-ban megválasztott Polányi József elnök lemondott, és az 1866. december 16-i közgyűlésen Szekér Józsefet választották elnöknek. 1867. január 20-án Tóth János lett az elnök. Az egylet történéseit 1873-tól 1886-ig az elnöki jelentésekből követhetjük nyomon. (Ekkor az elnök Vári Szabó István.)

1866-ban az egyesület könyvtára 716 kötetből és 64 füzetből állt, ebből szépirodalmi mű 534, különböző tudományos mű 182 kötet, a folyóirat állomány 64 füzet volt. Az egyesület vagyona ebben az időszokban: 10 db aranyozott ráámájú nagy, és 34 kisebb kép, 6 db díván, 11 asztal, 42 szék, 2 db szekrény, biliárdasztal tartozékokkal, hogy csak a nagyobb értékeket említsük. A kaszinó a városháza emeletén a tanácsteremben működött, csak 1897-ben költöztek saját székházba.⁴²

A kaszinó 1886-1939 közötti működéséről nincsenek ismereteink, valószínű egy ideig szünetelt működése.

1939. december 17-én rendkívüli közgyűlésen Farkas Eleket választották elnöknek, a jegyző Sütő József lett. A rendkívüli közgyűlésen megjelent tagok száma 63 fő volt. Kimondták, hogy az egyesület folytatója lett az 1863 óta fennálló Halasi Kaszinónak. Módosított alapszabályát a belügyminiszter a 243.646/1941. VII-a sz. hagyta jóvá.⁴³ A legfontosabb változás a taggá válás kritériumában figyelhető meg. „A kaszinó tagja lehet minden felnőtt, becsületes jellemű, társadalmilag kifogástalan, művelt, nem zsidó magyar állampolgár férfi. Nem vehető fel a kaszinó tagjává az, akit valamely egyesületből tiltott szerencsejáték játéka miatt kizártak.”

⁴⁰ A szakirodalom szerint korábban is működhetett, mert 1853. július 2-án a Casino Egylet törölte a Hodossy Sándor és nejére betáblázott követelését. NAGY SZEDER István, 1936. Az egylet korábbi működéséről és megszűnéséről ezideig ismeretünk nincs.

⁴¹ Az egylet alapszabálya a BKMÖL V. 285 fondban található. I. d. I. sz.

⁴² NAGY SZEDER István, i.m. 76.

⁴³ A BKMÖL V. 274/b 12796/1941. szám alatt található irat a módosított alapszabályt és a hozzá kapcsolódó iratokat tartalmazza.

A kaszinót a belügyminiszter a 253.647/1945. IV. 14. sz. (1946. február 28-án kelt) határozatával szüntette meg.

A fond anyaga nem öleli fel a kaszinó működésének teljes idejét. Csak az 1862-1886 közötti időkből ad – hézagos – információkat.⁴⁴ Az igen kis terjedelmű iratanyagot tételekre bontottuk. Egybefűzve maradt meg az 1862-1864 közötti időszak alakuló, közgyűlési, választmányi és bizottmányi üléseinek jegyzőkönyve. Viszonylag teljesnek mondható az „Elnöki jelentések” 1873-1886 közötti anyaga. A tételeken belül időrendbe rendeztük az iratokat. Kutatási segédlet nem készült a fond anyagához, az iratok csak átlapozással kutathatók.

1. csomó	1. Alakuló, közgyűlési, választmányi, bizottmányi ülések jegyzőkönyvei (fűz.)	1862-1864
	2. Közgyűlési jegyzőkönyvi kivonatok	1866-1867
	3. Választmányi ülés jegyzőkönyvi kivonatai	1883-1885
	4. Bizottmányi ülések jegyzőkönyvi kivonatai	1867
	5. Elnöki jelentések	1873-1886
	6. Számvizsgáló bizottság jelentései	1868
	7. Levelezés	1866-1868
	8. Helyiség bérleti szerződés	1864
	9. Könyvtár és bútorok leltára	1864-1867
	10. Pénztári bizonylatok	1865-1886

X. 235

A KISKUNHALASI KERESKEDELMI KASZINÓ IRATAI 1902-1919

1 kötet = 0,02 ifm

A „Kereskedelmi Casino” 1902. szeptember 7-én tartotta alakuló közgyűlését Hala-son.⁴⁵ Az egyesület célja: „tagjai társadalmi érintkezésének fejlesztése, a kereskedelmi, mezőgazdasági, gyáros, nagy- és kisiparos osztály erkölcsi, szellemi és anyagi érdekeinek testületileg való képviselése, tekintélyének megvédése és előmozdítása”. Az egyesület rendes, pártoló, alapító, tiszteletbeli és kültagokból állt. A rendes tag évi 20 koronát, a pártoló tag 10 koronát, a kültag 5 koronát fizetett tagsági díjként. Az egyesület ügyeit a közgyűlés, a választmány, a tisztikar és a számvizsgáló bizottság intézte. A tisztikarhoz tartoztak: az elnök, az alelnök, a titkár, az ügyész, a pénztárnok, a könyvtárnok és a háznagy. Az elnök Hofmeister Ignác lett az alakulás évében, a tagok száma 68 fő. 1903. március 28-án vigalmi bizottságot szerveztek. Az 1907. február 10-i közgyűlésen új elnököt választottak Krishaber Lajos személyében. (Az alapszabály 1908-ban és 1909-ben is változott néhány pontban, pl. az egyesület helyiségeit a nem helyben lakó vendég csak egyesületi tag kíséretében látogathatta.)

⁴⁴ A kaszinó történetére vonatkozóan a Kiskunhalason megjelent sajtóból lehet kutatást folytatni.

⁴⁵ Az alapszabály és az alakuló közgyűlési jegyzőkönyv a BKMÖL V. 285 fondban található. 1. d. 6. sz.

1911. január 6-tól 1915 júliusáig a kaszinó egyáltalán nem működött. 1915. július 18-ra a tagok egy része által beadott panaszra a politikai hatóság hívott egybe közgyűlést. Új tisztikart választottak. Az 1915. július 18-i közgyűlésen Szekér Pál rendőrfőkapitány, mint hatósági biztos volt az elnök. A megválasztott új elnök Hofmeister Géza lett. A tisztikar nagy részének katonai szolgálatra történt bevonulása következtében a kaszinó azonban ismét szüneteltette működését. Csak 1918. december 14-én kezdte meg újra tevékenységét.

Az 1919. február 22-i közgyűlésen az alapszabályt módosították, az egyesület neve a következő lett: „*Halasi Kereskedők Egyesülete*”. Az egyesület pártoló tagjai lehettek: „halasi tanítók, fizetésükre való tekintet nélkül, feddhetetlen jellemű és előéletű oly kereskedelmi alkalmazottak és egyéb tisztviselők, kiknek évi fizetésük nem haladja meg a 3600 koronát”. A rendes tagok tagsági díját 40 koronában, a pártoló tagok 20 koronában, a kültagok 10 koronában állapították meg. Az utolsó megmaradt választmányi jegyzőkönyv 1919. március 8-án kelt. Az egyesület megszűnéséről, vagy megszüntetéséről nincs adatunk.

Az egyesület iratai közül mindössze egy jegyzőkönyv maradt meg, amely átlapozással kutatható.

1. kötet Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei 1902-1919

X. 236

A KUNSZENTMIKLÓSI KASZINÓ-EGYLET IRATAI 1902-1931

1 csomó = 0,04 ifm

Az egylet még a 19. században alakult, egy fennmaradt (BKMÖL IV. 916) 1878. november 10-én kelt alapszabály szerint. (Jóváhagyva december 18-án 49.812/1878. BM szám alatt.) A kaszinó célja a művelődés elősegítése volt, hírlapok járatása, könyvek vásárlása, társalgás által. Tagjai csak tisztességes, jó magaviseletű férfiak lehettek, s belépési és tagsági díjat fizettek. A nem tagok évi 3 forint díj előleges lefizetése mellett jogosultak voltak a könyvtár használatára. A választmány 15 tagból állt, tisztségviselők voltak: az elnök, jegyző, könyvtárnok és pénztárnok. 1878-ban az elnök dr. Técsy József, a jegyző Bors Károly volt. Közgyűlést évente egyszer, választmányi ülést havonta egyszer tartottak, természetesen lehetőség volt rendkívüli ülések összehívására is. Az egyesület rendes jövedelmét a felvételi és tagsági díjak alkották, minden más bevétel rendkívüli jövedelemnek számított, pl. betéti kamat, kártyapénz, kuglipénz stb. Kiadásait képezték az épület fenntartásához szükséges eszközök költségei (lapok előfizetési díja, postaköltség, épületjavítás, karbantartás, biztosítás, adó, kártya, biliárdasztal stb.).

Iratok hiányában a kaszinó tényleges működéséről és megszűnéséről nem sikerült adatokat megtudni.

Kutatást lehet folytatni az egyesületre vonatkozóan Kunszentmiklós nagyközség iratai c. állagában (BKMÖL V. 355).

1. csomó	1. Pénztárkönyv (köt.)	1902-1931
	2. Tagnyilvántartó (füz.)	1930-1931

X. 306

A KECSKEMÉTI POLGÁRI KASZINÓ (KÖR) IRATAI 1842-1849

1 csomó = 0,07 ifm

A kecskeméti „Polgári Cassino” alakulásának pontos idejét nem ismerjük. Az alakulásról így írt a korabeli krónikás: „...e század ötödik tizede kezdetén egy külön, és az első Casinónál tágasb, nevezetesen a köz Izraelitákat is készen befogadó körű Polgári Casinó alakult”.⁴⁶ 1842 augusztusában már működött, ekkor elnöke Balásfalvi Kiss Zsigmond volt. A keltezés nélküli alapszabály szerint a Kaszinó célja volt, hogy „különböző helyzetű, de azonban mind szellemi, mind anyagi jólétben előhatni törekedő polgártársak egymástól nem elszigetelve, hanem inkább barátságosan összesimulva, a legbuzgóbb egyetértésben, mind nagyobb társalgási csinosbulást, mind a kor kívánatához naponkint tudományosb kifejlést városunk közjavanak előmozdítására lelkesedést s e végre mindenkor tette kész ki tűzést és áldozatra készséget, gazdasági, kereskedelmi, úgy mesterségüzésbeni előtörekvést eszközöljenek.”

Az egyesületnek tagja lehetett minden férfi azzal a kikötéssel, „ha tetteivel meg nem rovatja magát”. A tagok között sem születés, sem rang, sem vagyon nem tett különbséget, mindenki egyenlő volt, egyforma szavazattal bírt. Nem tag, egy rendes tag kíséretében jelenhetett meg az egyesületi helyiségben. A tagok 3 évre írták alá a tagságot. A tagdíj („részvénydíj”) évi 2 pengőforint volt. 1843-ban a tagok száma: 96 fő volt. (Izraelitákat is felvettek tagjaik sorába.) Időnként tagok toborzása végett táncvigalmat rendeztek. A tagoknak az egyesület tőkéjéből kölcsönt is adtak, rendes 6 %-os kamatra. A Kaszinó legfontosabb testülete a nagygyűlés volt, mely rendszerint fél évenként ülésezett. Ezen választották meg – szintén félévente újra – a tisztikart: elnököt, alelnököt, jegyzőt, pénztárnokot és az „igazgató tagokat”, kik minden hónapban tartottak ülést. Kezdetben az ún. Arany Sas vendéglőben Böhm Józsefnél béreltek 2 helyiséget. 1847-től Király Sándortól béreltek 2 szobát. A Kaszinó pártolt minden intézkedést, mely a város „díszítését” célozta. (Pl. a sétatér csinosítására 12 forint 30 krajcárt adományozott.) A művelődés, ismeretszerzés céljából könyvtárat tartott fenn a Kaszinó – melyet vásárlással és adományozás által gyarapított – és újságokat járatott. Előfizettek a Pesti Hírlapra, a Jelenkorra, a Társalkodóra, a Buda-pesti Híradóra, a Magyar Gazdára, az Életképekre, a Pesti Divatlapra, a Pester Zeitungra és a Hetilapra. A könyveket, újságokat a tagok ki is kölcsönözhatték. (Mivel előfordult, hogy elvesztek, 1845-ben elhatározták, hogy újságokat csak 7 napra lehet kölcsönözni elismervény fejében.) Könyvtárost is választottak, aki a tisztikar tagja lett és 1846-ban elrendelték a hírlapok rendezését és bekötését. Az iskolai tanulókat is beengedték a Kaszinóba újságot olvasni, a játékoktól azonban tiltották őket.

A Kaszinó bevételét a tagdíjak, kölcsönök kamatai, táncvigalmak, kártyajáték után szedett díj képezte, kiadásai között szerepelt: terembérlési díj, könyv vétele, újságok előfizetési díja. (A következő kártyajátékokat játszották: tarok, viszt, preferans, entra. 1 napra 1 személy 15 váltókrajcár kártyadíjat fizetett.) 1843-ban az egyesület bevétele 788 forint 33 krajcár, kiadása 651 forint 17 krajcár volt.

⁴⁶ SZOKOLAY HÁRTÓ János, 1846. 160.

1847. október 31-én határozták el, hogy a közgyűléseket negyedévenként tartják. 1848. március 25-i közgyűlésen arról döntött a közgyűlés, hogy a Kaszinó nevet „Kör”-re cseréli.

1849-ben a szabadságharc leverése után betiltottak minden egyesületet. 1851-ben azonban a korábbi, 1830-ban alakult Kecskeméti Kaszinó újraszervezését engedélyezték, de 1852 februárjában ismét betiltás lett a sorsa, mert „abba magát ... forradalmi szelleme és tevékenységéről esmeretes, és e miatt annak idején szétoszlatozott itteni polgári Casinói tagoknak nagy része felvettette és ott csakhamar túlnyomóságot kezdett gyakorolni ... ők lettek irányadókká, s rendezőkké”. A feloszlattal az volt a megyefőnök célja, hogy megszabadítsa az egyesületet a radikálisabb elemektől.⁴⁷ 1852 szeptemberében a Kecskeméti Kaszinó újra alakult a megyefőnök befolyása alatt, a Polgári Kaszinó azonban nem élelt újjá.

A fondot a Kecskeméti Kaszinó irataiból választottuk le, mert anyaga jórészt az 1849 előtti időszakot tükrözi a Polgári Kaszinó életében. A beolvadásról nem maradt fenn irat a kaszinó anyagában. Az iratokat tárgyi tételekbe rendeztük. 1844-től 1848-ig a jegyzőkönyveket letisztázták és bekötött formában maradt fenn. A kötetben 1848. február 15-i közgyűlési jegyzőkönyve az utolsó. Maradtak fenn jegyzőkönyv fogalmazványok 1842-ből és 1848. február 15-e után is. Utolsó 1849. április 22. Az egyetlen alapszabály nincs datálva, jóváhagyás sem szerepel rajta. A levelezésben, főleg a helyiségek bérbeadásával, felújításával stb. kapcsolatos iratok találhatók. A könyvkölcsönzési naplót 1844-ben kezdték vezetni. Ebben feltüntették a kivitel dátumát, a kivívó nevét, milyen könyvet vagy újságot kölcsönzött és a visszavétel időpontját. A kötet végén az egyesület könyvvállományának jegyzéke van feltüntetve. A fond anyaga átlapozással kutatható.

1. csomó	1. Közgyűlési és igazgatósági ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1844-1848
	2. Igazgatósági és közgyűlési jegyzőkönyvek fogalmazványai	1842-1849
	3. Alapszabály	é.n.
	4. Levelek	1843-1848
	5. Tagnévsorok	é.n.
	6. Pénztári iratok és azok mellékletei	1843-1849
	7. Könyvkölcsönzési napló (köt.)	1844-1848

⁴⁷ PÉTERNÉ FEHÉR Mária, 1993. 203.

X. 314

A BAJAI TÓTH KÁLMÁN POLGÁRI KASZINÓ IRATAI

1928-1944

1 csomó = 0,01 ifm

A Bajai Tóth Kálmán Polgári Kaszinó alakulási évét nem ismerjük. 1904-ben már működött, mert megvették a Deák F. u. 5. sz. egyemeletes házat. Az egyesület alapszabálya 1928-ban készült, és azt a belügyminiszter 162.799/1929. VII. szám alatt hagyta jóvá.

Az egyesület a tagok műveltségének előmozdítását, a hazai kultúra terjesztését, a művészetek és az irodalom pártolását, megkedveltetését, a kölcsönös eszmecsereből és a társadalmi együttműködésből eredő szellemi képességek fokozását, továbbá az egymás iránti barátság kifejezésére irányuló hasznos és élvezetes szórakozások nyújtását tűzte ki célul. A fenti célok megvalósítására saját helyiségükben nyújtott alkalmat a napi fesztelen társalgásra, társasjátékokra, estélyek rendezésére, hírlapok olvasására, könyvtárának használatára, értekezésekre, felolvasásokra, az egyesületi kérdések megvitatására.

Az egyesületnek nemre való tekintet nélkül tagja lehetett minden önálló magyar állampolgár, akit a választmány felvett a tagok közé. A tagság tiszteletbeli, alapító, rendes és külső tagokból állt. Tiszteletbeli taggá az válhatott, aki a társadalom vagy a közügy terén kifejtett közhasznú tevékenységével kiváló érdemeket szerzett, és akit a választmány előterjesztésére, 24 egyesületi tag írásbeli ajánlatára a közgyűlés megválasztott. Az alapító tag tartozott az egyesület javára egyszer s mindenkorra legalább 50 pengőt befizetni. Külső tagok csak vidékiek lehettek, akik a rendes tagdíj felét voltak kötelesek fizetni, de ha az egyesületi könyvtárat is igénybe vették, akkor teljes (a rendes tagokénak megfelelő) díjat fizettek. Az, aki a tagdíjával 30 napon túl is hátralékban volt, tagsági jogait nem gyakorolhatta, tagsági kötelezettségei azonban továbbra is fennmaradtak. A rendes és a külső tagok kötelezettsége 1 évre szólt.

A szünidejüket Baján töltő főiskolai hallgatók a szünidő tartama alatt az egyesület helyiségeit a könyvtár kivételével díjtalanul vehették igénybe. Szándékukat azonban tartoztak előre bejelenteni az elnöknel.

Az ügyeket a közgyűlés, a 16 tagból álló választmány és a tisztviselők intézték. Az egyesület tisztviselői az elnök, alelnök, ügyész, könyvtáros, jegyző, pénztáros, háznagy és az ellenőr voltak. A háznagy végezte a gazdasághoz tartozó összes teendőket, felügyelte és utasította a szolgaszemélyzetet, számon tartotta a napi bevételeket, felügyelt a rendre és a tisztaságra, leltárt vezetett az egyesület felszereléséről. A tisztviselők közül egyedül a könyvtáros részesült tiszteletdíjban. (1944-ben a könyvtáros tiszteletdíja 120 pengő volt.) Az egyesület belső ügyeit a 16 rendes és 4 póttagból álló választmány intézte. A választmány indítványkönyvet vezetett és határozott a panaszkönyvbe bejegyzett sérelmek felett. A határozathozatalhoz 7 tag jelenlétére volt szükség. Az elnök minden hónap első hetében, de ha szükségesnek látta, bármikor összehívhatta a választmányt.

A közgyűlés csak akkor vált határozatképesé, ha tagjainak legalább egyharmada megjelent. Az éves rendes közgyűlést januárban tartották. Évközben csak akkor hívtak össze közgyűlést, ha azt a választmány szükségesnek tartotta, vagy ha 50 tag írásban az összehívást szorgalmazta.

Az alapszabály a kártyajátékra vonatkozó tiltó rendelkezéseket is tartalmazott. Kártyajátékot csak az arra kijelölt játéktérben volt szabad üzni. A kártyajátékban csak nagykorú vagy önálló keresettel rendelkező férfi, egyesületi tag vehetett részt, akinek az alapszabályok vonatkozó rendelkezéseit be kellett tartania. A kártyajátékból származó jövedelmet csakis az egyesületi alapszabályban meghatározott célokra lehetett felhasználni.

Az egyesület feloszlataához, céljainak megváltoztatásához a tagok kétharmadának jelenlétére és hozzájárulására volt szükség. Az ingatlanvagyon rendeltetéséről a feloszlást kimondó közgyűlés volt jogosult határozni. A könyvtárat eladni nem volt szabad, azt közkönyvtár alapítására át kellett adni a városi hatóságnak.

A Bajai Tóth Kálmán Polgári Kaszinó elnöke 1928-ban Amler Antal, 1942-ben dr. Hollós József volt. 1942-ben bérbé adták az egyesület épületének emeleti háromszobás és mellékhelyiségekből álló lakását, helyet adtak a Daloskörnek is.

Az egyesületi könyvtárat 1943-ban 84 tag látogatta, 920 alkalommal. Könyvek vételére és köttetésére az egyesület 1944-ben 200 pengőt költött, újságok, folyóiratok előfizetésére 460 pengőt.

Az egyesület a háborús nehézségek ellenére is igyekezett működését fenntartani.

A költségvetésből kiderül, hogy a bevételek zöme a tagdíjakból, a lakbérből, a bor-kimérésből és a kártyapénzből származott. 1944-ben az egyleti bevételek és kiadások 17.175 pengő 62 fillért tettek ki.

Az egyesületet a belügyminiszter 250.937/1945. IV. 14. BM sz. rendelettel feloszlatta, ingatlana a Munkás Kultúrszövetség tulajdonába került.⁴⁸

Az egyesület iratai szórványosan kerültek be a levéltárba. A fond anyagát az alapszabályon, az egy elnöki jelentésen, költségvetésen és zárszámadáson kívül néhány levél alkotja, melyet időrendben rendeztünk.

1. csomó	1. Alapszabály	1928
	2. Elnöki jelentés	1944
	3. Levelezés	1942
	4. Költségvetés	1944
	5. Zárszámadás	1943

X. 315

A NEMZETI KASZINÓ (BAJA) IRATAI

1924-1944

1 doboz = 0,01 ifm

Az egyesület alapítási éve nem derül ki az iratokból. A téglalap alakú pecsét felirata: „Nemzeti Kaszinó Baja.”

Az 1924-ben készült egyesületi alapszabály értelmében a Nemzeti Kaszinó célja az volt, hogy „a művelt közönség részére olyan érintkezési helyet nyújtson, amely alkalmas ad a társasági élvezetek mellett a közönséget közvetlenül érdeklő fontos helyi társa-

⁴⁸ BKMÖL XXI. 502/c 1627/1949.

dalmi, önművelődési és közhasznú kérdések feletti eszmecserére, a közműveltség előmozdítására”.

Kitűzött céljai megvalósítására a kaszinó saját berendezett helyiségeiben nyújtott alkalmat a napi fesztelen társalgásra, társasjátékokra, időnként estélyek rendezésére, hírlapok olvasására, felolvasásokra, valamint az egyesület hatáskörében felmerülő egyes kérdések tüzetes megvitatására.

A Nemzeti Kaszinó vagyona az alapító tagok hozzájárulásából, a tagdíjakból és a rendezett multságok tiszta jövedelméből származott.

Az egyesületnek csak feddhetetlen jellemű, önálló magyar állampolgár lehetett a tagja, olyan személy, akit a választmány a tagok sorába felvett. A felvett tag mindaddig a Nemzeti Kaszinó tagja maradt, amíg kilépését az elnökségnél írásban be nem jelentette. A Nemzeti Kaszinónak alapító-, rendes-, kül-, rendkívüli- és tiszteletbeli tagjai lehettek. Alapító tag az lehetett, aki az egyesületi alap javára legalább 100 aranykoronát lefizetett. (Az alapító tag tagdíjat nem fizetett.) A rendes tagok felvételi és évi tagsági díjat, a kültagok (vidékiek) a rendes tagok felvételi és évi tagdíjának a felét, a rendkívüli tagok (a tényleges állományú és Baján állomásozó tisztikar tagjai) a közgyűlés által megállapított évi átalányösszeget fizették tagdíjként. Tiszteletbeli tagok azok lettek, akik a kaszinó céljainak a megvalósítása körül, a közügy, a társadalom vagy az irodalom terén érdemeket szereztek, de csak a közgyűlés választhatott meg valakit tiszteletbeli taggá, a választmány előterjesztésére.

A Nemzeti Kaszinó minden tagja látogathatta a kaszinó helyiségeit. Vendéget valamennyi egyesületi tag vezethetett a kaszinó helyiségeibe, de mind magát, mind pedig a bevezetett vendég állását be kellett írnia a vendégkönyvbe. A szünidőt Baján töltő főiskolai hallgatók látogathatták a kaszinó helyiségeit, de előzőleg tartoztak az elnöknel vagy a helyettesénél jelentkezni. Amennyiben az egyesületi tag a kaszinó helyiségeiben vagy a magánéletben olyan magatartást tanúsított, amely bírósági eljárást vont maga után, kizárták az egyesület tagjai közül.

A Nemzeti Kaszinónak egy elnöke, két alelnöke, 20 választmányi tagja, továbbá igazgatója, pénztárnoka, ellenőre, és könyvtárosa volt. Az egyesületi tisztviselők fizetést nem kaptak. A tisztviselőket és a választmányi tagokat szótöbbséggel választották. A választás 1 évre történt. A tisztviselők megbízatásuk letelte után újra választhatók voltak.

A választmány volt jogosult minden olyan ügyben végérvényesen határozni, amely a közgyűlésnek nem volt fenntartva, megalkották a házirendet, az igazgatási utasításokat és határozatokat. Választmányi ülést havonta legalább egy alkalommal tartottak.

Az éves közgyűlést januárban tartották. A közgyűlés csak akkor vált határozatképesévé, ha a tagok egyharmada megjelent. A rendkívüli közgyűlést 20 rendes tag kívánságára is össze kellett hívni. A közgyűlésekről jegyzőkönyvet kellett vezetni. A közgyűlési határozatokat szótöbbséggel hozták.

A gazdasági teendőket, a kaszinó épületének a felügyeletét az igazgatóság végezte, de felügyelte a vendéglőst és annak alkalmazottait is. A leltár készítése és nyilvántartása is az igazgató feladataihoz tartozott.

A pénztárnok kezelte a kaszinó vagyont, szedte be a tagdíjakat, vezette a számadásokat. Az ellenőr feladata volt a pénztáros munkájának ellenőrzése. A könyvtárnok felügyelte a kaszinó tulajdonát képező könyveket, hírlapokat. Az egyesületi vagyon kezelésének felülvizsgálatára háromtagú számvizsgáló bizottságot hoztak létre. Ennek tagjait a közgyűlés 1 évre választotta. Az egyesület felosztatásához az összes tag kétharmadának szavazatára volt szükség.

Dr. Makray László a Nemzeti Kaszinó elnöke az 1944. január 21-i közgyűlésen az 1943. évről szóló beszámolójában arról szólt, hogy az egyesület a nehéz viszonyok közt is teljesítette társadalmi, kulturális és hazafias kötelességét. Kifejtette, hogy az egyesület a továbbiakban csak akkor tud megfelelni a hivatásának, ha megfelelő anyagi alap áll a rendelkezésére. Az üzemi kiadások, a fűtőanyag, a villany, az újságok drágulása, az al-tiszti fizetés emelkedése az egyesület költségvetési egyensúlyát erősen megbillentette. Emiatt a közgyűlés kénytelen volt a január 8-i választmányi ülés javaslatára a tagdíjakat 24 pengőről 32 pengőre felemelni.

A háborús viszonyok miatt a kaszinó a szokásos víg összejöveleteket nem tartotta meg.

1943-ban az egyesületi ingó és ingatlanvagyon 15.000 pengőre, teljes vagyona pedig 21.903 pengő 4 fillérre rúgott.

A kaszinó könyvtára 1943-ban szerdánként délután 5-től 6-ig tartott nyitva. A tagok összesen 1924 könyvet kölcsönöztek ki. A könyvtár állománya 2230 kötetből állt.

Az egyesület további működésére, megszűnésére vonatkozóan iratok hiányában nincs ismeretünk.

1. csomó	1. Alapszabály	1924
	2. Közgyűlési jegyzőkönyv	1944
	3. Pénztár kimutatása és költségelőirányzat	1943-1944

X. 237

A BÁCSALMÁSI KATOLIKUS LEGÉNYEGYLET IRATAI 1932-1946

2 kötet + 1 füzet = 0,04 ifm

Az egyesület nevének használatát a fennmaradt iratok alapján nem lehetett egyértelműen meghatározni. Az 1932-1945 közötti pénztárkönyv címkéjére „Legényegylet”-et írtak, de az ugyanazén címkén szereplő körbélyegzőben: „Katolikus Legényegyesület – Bácsalmás” szerepel. (A bélyegzőben lévő ábra két kezefogó jobbkez, évszám: 1932.) A tagnévsor 1946. évi füzetén a bélyegzőben a körirat: „Katolikus Legényegylet – Bácsalmás” szerepel. (A bélyegzőn belül egy négyszög, benne egy „K” betű, évszám itt is: 1932)

A fond címének az általuk gyakorlatban használt „Bácsalmási Katolikus Legényegylet”-et hagytuk meg a rendezés után.

A legényegylet 1932. június 1-én alakult, alapszabályát 114.443/932. VIII. BM számon hagyta jóvá a belügyminiszter. Működésének célja volt, hogy tagjaiból művelt, határozott jellemű, becsületes polgárt neveljen. Tag az lehetett, aki rendszeresen eljárt a gyűlésekre. A tagok alapító, rendes és pártoló tagok voltak, főleg iparosok, de volt közöttük földműves és tanító is. Az egyeletben pártpolitikát nem lehetett folytatni. Tisztikarát a fővédnök (a mindenkori kalocsai érsek), az egyházi elnök (plébános), a világi elnök, három alelnök, ügyvezető elnök, pénztáros, háznagy, jegyző, ügyész alkotta. A 14 választmányi tagon kívül „Ifjúsági választmány” is működött, mely két dékánból és 6 tagból állt. Hetente gyűléseket tartottak. Főleg a téli hónapok programjai ismertek a

megmaradt iratok alapján. Szent Imre neve napján emlékestet tartottak, szavatokkal, ének és színdarab előadásával. Dalárda alakult, melynek vezetését Pál Tibor polgári iskolai igazgató vállalta el. A műkedvelők prózán kívül operettet is előadtak. A Tüdőbeteggondozó Intézetben minden évben karácsonyi estet rendeztek. A heti gyűlések keretében minden második héten ismeretterjesztő előadást szerveztek jogi ismeretek, irodalom, történelem, földrajz, erkölcsstan és egészségtan témákban. Versenyeken vettek részt: 1943-an a Budapesten megrendezett országos legényegyleti versenyen szerepeltek, az asztalitenisz szakosztály Zomborban versenyzett, a KALOT-tal labdarugó mérkőzést is rendeztek. A szomszéd községek egyleteit vendégül látták, s ők is meglátogattak egyleteket. Az egyletnek indulója is volt.

1943 december vége és 1945 augusztusa között nincs jegyzőkönyvi bejegyzés az egyesület életére vonatkozóan, valószínű ezidő alatt – a háború miatt – szünetelt az egyesület működése. Az 1945 augusztusi jegyzőkönyvben dr. Székely Sándor világi elnök köszönetet mondott a leányoknak és legényeknek a terem kitisztításáért, s kérte, hogy az egyesület bútorait próbálják meg visszaszerezni. Az egyesületnek a Katolikus Leánykörrel való kapcsolatát az iratokból nem sikerült kideríteni. A két kör tagjai nem rendszeresen, csak díszközgyűlésen, tisztikar választásakor, az országos főtítkárlátogatása alkalmával tartott üléseken és a közgyűlésen vettek részt közösen. Az 1946. február 2-ai rendkívüli közgyűlésen mindkét egyesület (a katolikus legényegylet és leánykör) részéről megtörtént a választás, s az egyházi és ügyvezető elnök személye azonos lett. A legényegylet pénztárkönyvében a legényegylet által az országos központnak fizetett hozzájárulás mellett a leányklub hozzájárulását is bevezették, valamint a leányok tagdíját, rendezvényeik elszámolását is.

A Katolikus Legényegylet bevételeit a tagdíjak, adományok, a vármegyei népművelési alapból juttatott összegek, rendezvények jövedelme, biliárd- és kártyapénzek jelentették. Kiadásai között a helyiség- és berendezési tárgyak javítási költségei, a működéssel kapcsolatos kifizetések (tüzelő, villany, posta, nyomtatvány, könyv, újság, adó), segélyezések szerepeltek.

Az egyesület feloszlását a 480052/1948. BM sz. belügyminiszteri határozat mondta ki, amelyet az alispán 3531/1948. sz. iratában közölt.

Az egyesületnek csak kötetanyaga maradt meg. Az ülések jegyzőkönyveit tartalmazó kötet 1942-től van vezetve, így működésének első tíz évéről nincs információnk. Az utolsó (bejegyzett) ülést 1946. április 2-án tartotta az egyesület. Pénztárkönyvét 1945. október 10-én zárták le. A fond anyaga átlapozással kutatható.

1. kötet	Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1942-1946
2. füzet	Tagnévsor	1946
3. kötet	Pénztárkönyv	1932-1945

rendelettel kihirdetett fegyverszüneti egyezmény 15. pontjára való hivatkozással az 529/1945. ME és a 7330/1946. ME sz. rendeletekben foglalt jogainál fogva 1946-ban feloszlatta. Az iratok a levéltárba (117/1946. lt.), a pénzkészlet a városi pénztárba került.

Az iratok alig tükrözik az egyesület tevékenységét, mert nagyon minimális mennyiségben maradtak meg. A legcélszerűbb volt időrendbe rendezni ezt a kis mennyiséget. Az iratok rendszere tehát évenként folyamatos időrend.⁴⁹

1. dosszié

Levelezés

1940-1946

„V I G A D J U N K A Z Ű R B A N T”

MEGHÍVÓ.

A Helvéciai
Agrárifjúsági
Legényegylet

1941 augusztus 15.
péntek délután 4 órai kez-
dettel a katolikus
kultúrházban

BÜCSÚBÁLAT

rendez., amelyre
minden érdeklődőt
szeretettel meghív a
Rendezőség.

Künnö ételk, italok.

Elsőrendű cigányzene.

— Ruhátár. —

Belépődíj 1 pengő.

RENDEZŐSÉG:

Horváth János szózatár	Németh László egyházi elnök Enthofer József főrendező	Bolla István háziagy
Donbó Károly jegyző	Fül Sándor Halász István ellenőrök	H. Horváth János titkár
Hauk József	Halász László Orbán Mihály rendezők.	Timár Ferenc

⁴⁹ Itt helyeztük el Bálint József: „Mi a KALOT?” c. kis füzetecskéjét.

X. 241

A KISKUNFÉLEGYHÁZI KATOLIKUS LEGÉNYEGY- LET IRATAI

1936-1949

1 csomó = 0,04 ifm

A Kiskunfélegyházi Katolikus Legényegylet 1936-ban alakult a Katolikus Legények Országos Szövetsége kiskunfélegyházi csoportjaként. Az egyesület neve: Kiskunfélegyházi Katolikus Legényegylet volt. Az egyesület bélyegzője kör alakú, közepén egy négyzetben „K” betű, az 1936-os évszám, körben a felirat az egyesület neve.

Az egyesület célja a működési területén élő katolikus fiúkat egységes szervezetbe tömöríteni, iskolán kívüli nevelésüket elvi és gyakorlati szempontból irányítani, a katolikus fiúk közös érdekeit minden téren egységes fellépés által képviselni és érvényesíteni.

Az egyesületnek volt világi és egyházi elnöke, akik felnőttek voltak, az ifjúsági vezetőt dékánnak nevezték. Az egyesület tisztikara: I. és II. dékán, titkár, jegyző, pénztáros, ellenőr, háznagy, könyvtáros.

Az egyesület alapító tagja és első dékánja Csernák József volt.

Az egyesület havonta ülésezett, melyről részletes jegyzőkönyvet vezettek, amelyben a hónap során történt eseményeket is leírták. Az üléseket imával és induló énekléssel kezdték, azután előadásokat hallgattak, melyhez hozzá is szólhattak. Azután a fontosabb feladatokat beszélték meg. Az ülés imával és énekléssel ért véget minden alkalommal.

Szavalóversenyt, táncdelutánt, színelőadásokat rendeztek, sokat énekeltek. Az egyesület 1936-1946 között működött ténylegesen, de csak 1949-ben szűnt meg hivatalosan. Az egyesületnek igen kevés irata maradt meg. A fond anyagát mindössze 3 kötet alkotja. Ezeket az iratokat a BKMÖL XXII. 103 Kiskunfélegyháza Város Polgármesteri Hivatal iratai fondból választottuk le. A jegyzőkönyvben csak 1945. július 9-től 1946. július 15-ig található bejegyzés. Az egyesület életének minden fontosabb mozzanatát tartalmazza a jegyzőkönyv (tisztikar választásokat, rendezvények időpontjait, lefolyását). A jegyzőkönyv első tíz lapjára nóták vannak bejegyezve, valószínűleg ezeket a nótákat énekeltek leggyakrabban. A „Tagnyilvántartó” hiányzás jegyzék is 1936-1949 között tartalmaz bejegyzéseket, a tagok fontosabb adatait és az üléseken való részvételüket mutatja. A pénztárkönyvbe az egyesület bevételeit és kiadásait vezették be 1938-1949 között. Az iratanyag átlapozással kutatható.

1. csomó	1. Közgyűlés és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1945-1946
	2. Tagnyilvántartó (köt.)	1936-1949
	3. Pénztárkönyv (köt.)	1938-1946

X. 305
A KECSKEMÉTI KATOLIKUS AGRÁRIFJÚSÁGI
LEGÉNYEGYLET (KALOT) IRATAI
1940-1946

1 dosszié = 0,01 ifm

A Katolikusok Lapja 1940. december 15-én megjelent számának hírei a következőket közölték: „A Katolikus Agrárfjúsági Legényegylet országos szervezet november 28-án állt ki először az ország színe elé a pesti Vigadóban tartott nagygyűlésével. Öt éve indult el a mozgalom Szegedről. Az igazság érdekében azonban meg kell mondani, hogy Kecskeméten már több mint tíz éve meg volt a mozgalom, amelyet az Emericana szervezett meg. Ma az egész országban félmillió tagot számlál a KALOT. Az országos nagygyűlésen Kecskemétről is nagyon sokan voltak fenn Bánó József emericanas dominus vezetésével. Olyan erejű mozgalomról van szó, amelyet lekicsinyelni, vagy a magyarság erejének szétforgácsolásával megrágalmazni nem lehet. A kecskeméti legénygárdák életére is igen jó hatással volt az országos nagygyűlés, ahol látták, hogy milyen hatalmas ez a mozgalom, amelyet itt is némelyek szeretnének lekezelné. Most hetilapjuk is jelenik meg Magyar Vetés címmel, amely az ország legfrissebben szerkesztett bátorszavú újságja.”

A KALOT országos alapszabály szerint működött Kecskeméten is. Az egyesület célja volt: „a katolikus, nőtlen, földműves és földmunkás egyének vallás erkölcsi nevelése; nemzeti, szociális érzésük elmélyítése; a földművelő élethivatás és a család gondolatának ápolása; a szak- és általános műveltség szolgálata és a nemes szórakozásról való gondoskodás.”

A Kecskeméti Katolikus Agrárfjúsági Legényegylet működését azonban a fennmaradt iratok nem nagyon tükrözik. A fondban lévő iratok nagy része a központ által küldött határozatok, körlevelek. A fond fenntartását mégis célszerűnek tartottuk, mert kevés agrárfjúsági egyesület iratanyaga maradt meg, és esetleg más irategyüttesből kerülhetnek ki a KALOT-ra vonatkozó iratok.

1. dosszié

Levelek

1940-1946 + é.n.

X. 310
AZ ÚJKÉCSKEI VÉNDIÁKOK TÁRSASÁGÁNAK
IRATAI
1934-1948

1 kötet = 0,02 ifm

Az egyesület 1934. március 27-én tartotta alakuló ülését, amelyen elfogadták az alapszabály-tervezetet és megválasztották a társaság tisztségviselőit: háznagyot (dr. Bedő István), jegyzőt, pénztárost, könyvtárost és számvizsgálót, valamint a 12 fős választmányt. A tagsági viszonyt április 1-jétől számították. A tagfelvétel a rendkívüli közgyűlésen történt titkos szavazással. Évi tagdíj az alakuláskor 6 pengő volt. Tevékenység-

gük fő iránya társas összejövetelek, beszélgetések, vacsorák szervezése. Ennek formai kerete a névnapok megünneplése volt. Névnapok alkalmával az ünnevelt tagok a névnap esedékességének havában egyenként 10-10 pengő megváltási összeget fizettek be egy külön alapba, melyből az ünnepségek költségét fedezték. Két „borgazdát” választottak a pénzalappal kapcsolatos teendők ellátására. Később a tagfelvételt is a névnap vacsora előtt fél órával tartották, hogy a közgyűlés határozatképes legyen. Megemlékeztek a nemzeti ünnepekről, adományt juttattak iskolás gyerekek részére. A társaság beiratkozott a Fővárosi- és Egyetemi Könyvtárba, innen kölcsönözték le a könyveket. Előfizettek ugyanakkor a Búvár, Magyar Szemle, Magyar Kultúra, Közgazdasági Szemle, Magazin c. lapokra. Kezdetben a Molnár-féle vendéglőben béreltek egyesületi helyiséget, 1937-től Sánta László házának helyiségeit (2 szoba, konyha, pince) bérelték. 1938-ban pedig megvásárolták az ún. Weiner-féle házat. 1939-ben dr. Bedő István háznagy lemondott, helyette Szendrey Zsigmondot választották meg, jegyzőként pedig Csáky Györgyöt.

Az Újkécskei Véndiákok Társasága bevételeit a tagdíjak (1939-től 12 pengő, 1944-től 24 pengő), a névnap borpénzek, a bor eladásából befolyt jövedelem, a pinkapénz (tekejáték díj), sakk és kártyajátékért szedett díj képezték. Kiadásaik között szerepeltek: a borkimérő jutaléka, a borfogyasztási adó és borilleték, a házadó, a biztosítási díj, áramdíj, OTI-járulék, a házvásárlásra felvett kölcsön törlesztési díja. (1938-ban a társaság bevétele 5.546 pengő volt, kiadása pedig 5.064 pengő.) 1940-ben 49 tagja volt a társaságnak. (1938 végén egy tag a „legteljesebb jobboldaliságnak megfelelő politika hiánya miatt” lépett ki az egyesületből. A választmány azonban határozott volt, arra hivatkoztak, hogy az alapszabályok megtiltják a politikai pártkörként való szereplést.) 1944-ben a katonai és harctéri szolgálatot teljesítő, az elköltözött és kilépett tagokat levonva 38 tagja volt a társaságnak. A tagdíjat felemelték 24 pengőre.

1944 végétől 1946 elejéig szünetelt az egyesület működése. A háború után 1946. január 16-án tartották az első közgyűlést, melyen kinyilvánították az egyesület működésének folytatását, mivel nem tudtak olyan törvényről, mely tiltotta volna a társaság működését. A háznagy Rózsa László, a jegyző Jekő István lett, a tagdíjat 5.000 adópengőben állapították meg. (1947-től a tagdíj 3 forint.) Az 1948. január 22-én tartott rendkívüli közgyűlésén felolvasták a belügyminiszter feloszlatairól szóló határozatát, ezzel a társaság működése megszűnt.

A levéltárba az egyesület 1934-től 1948-ig vezetett jegyzőkönyve került be, ez képezi a fond anyagát. A rendes évi közgyűlések jegyzőkönyvein kívül ebbe vezették be a választmányi ülések jegyzőkönyveit is. Mutató nem készült a jegyzőkönyvhöz, így csak átlapozással kutatható.

I. kötet Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei 1934-1948

X. 318
**A KISKUNHALASI RÓMAI KATOLIKUS LEGÉNY-
EGYLET IRATAI**
1929-1944

1 kötet = 0,02 ifm

Az egyesületet 1929-ben alapították, alapszabályát 1930-ban fogadták el. A történetére vonatkozóan csak az egyedül megmaradt pénztárkönyvből következtethetünk.

Az egyesület tagjainak a tagsági díj mellett felvételi díjat is kellett fizetni. A megalakulás évében már gyermek előadást tartottak, melyből bevételre tettek szert. Ugyancsak bevételi forrást jelentett a megrendezett pingpong verseny. Tagsági könyveket és jelvényeket szereztek be a tagok számára. Kiadásként jelentkezett a pingponglabdák megvétele és az előadásokhoz szükséges apróságok beszerzése, a jelvények és tagkönyvek készíttetése, a futball átvarratása, a bőgő húrjának javítása, a teremhasználati díj. Valószínűleg szilveszteri mulatságot is rendeztek, mert december hónapban a kiadási rovartban szerepelnek a szilveszteri malac vétele, rum, bor, szódavásárlás és pörkölt-höz való beszerzése. A zenészeknek is sok dolguk lehetett, mivel 2 tekercs vonószórt, 1 bőgőgyantát, valamint 9 cimbalomhúrt kellett kifizetni. Az éves egyenleg pozitív volt. Az egyesület újságokat járatott. A megrendelt újságok: Nemzeti Újság, Nemzeti Sport. 1930-ban balatoni táborozáson vettek részt a tagok. Többször rendeztek nótáestet is.

A Római Katolikus Legényegylet vagyona 1941. március 25-én készpénzben 342,33 pengő. 1941-ben rendezvények tartásakor a rendőrségi engedélyekért is fizetni kellett. Valószínűleg könyvtárunk is lehetett, mert a kiadások között szerepel „szépirodalmi könyv” és több újság neve is. 1942-ben az ügyvezető elnök („ü.elnök”) Kovács Géza volt. 1944 augusztusában a kiadási oldalon „villany” és „rádió” szerepel, míg az utolsó bejegyzés a szeptemberi „villanyzámla”.

Az egyesületet a belügyminiszter szüntette meg a 258.933/1946. IV. 14. szám alatt. Az iratok „Kiskunhalasi Római Katolikus Kör” címmel kerültek a levéltárba. Ebből a fondból (X. 299) választottuk le a Legényegylet egyetlen megmaradt kötetét 2002-ben. A kutatása csak átlapozással lehetséges.

1. kötet

Pénztárkönyv

1929-1944

X. 243
A BAJAI I. R. K. NŐEGYLET IRATAI
1854-1921

2 doboz + 1 kötet = 0,19 ifm

A *Bajai Első Nőegylet* megalakulási időpontját nem ismerjük, ám az iratok tanúsága szerint 1854-ben már működött. (Az 1854. július 20-án Latinovits Nina és több nőtársa Herold János plébános – tiszteletbeli tag – részvételével ülést tartott.) Az egyesület alapszabályát 1885-ben módosították, melyet a belügyminiszter 45.939/1886. VII. BM szám alatt látta meg. (Az alapszabály végig Bajai Első Nőegyletként említi az egyesületet, de lezárásként a körbélyegzőben már az áll: „I. Kath. Nőegylet Baján”.)

Az 1885. évi alapszabály szerint a nőegylet célja általában a minden irányú emberbaráti és közhasznú tevékenységre, különösen a Baján szegény szülőktől származó gyermekek anyagi és szellemi segélyezésére és támogatására irányult. Az egylet tevékenysége kiterjedt a betegek, keresetképtelenek, özvegyek és árvák segélyezésére, de támogatta a női művelődés előmozdítását szolgáló intézeteket, gyermekmenhelyeket, óvodákat, sőt az óvodák létesítését is. Az országot, különösen pedig a Baját fenyegető járvány stb. esetén tevékenysége emberbaráti intézkedések megtételére is kiterjedt.

Az egyletnek tagja lehetett minden tisztességes, Baján lakó nő, akit a választmány felvett. Az alapítótagek 25 forinttal járultak hozzá az egyleti alaphoz. A rendes tagok 50 krajcár tagdíjat tartoztak fizetni havonta, és vállalták, hogy az egylet célját személyes közreműködésükkel előmozdítják. Pártoló tagok lehettek azok a Baján lakó, jelentős társadalmi állású és befolyású férfiak, akik az egylet céljait tettel vagy tanáccsal támogatták. A rendes tagok havi tagdíjat fizettek, ezt a közgyűlés volt jogosult módosítani. A tagság élethosszig tartott. Amennyiben az egyleti tag ki kívánt lépni az egyletből, szándékát a kilépést megelőzőleg egy hónappal előbb írásban kellett bejelentenie. Az a rendes tag, aki az egylet céljaira legalább 100 forint alapítványt tett, azt az egylet állandó rendes tagjának tekintették és az évi tagdíjfizetés kötelezettsége alól felmentették.

Az egylet ügyeit a közgyűlés, az igazgatóválasztmány és az egyleti tisztviselők intézték magyar nyelven. Az egylet tanácskozásairól jegyzőkönyvet vezettek. Az egyleti választmány állt: az elnökből, az alelnökből, 10 rendes és 2 pótválasztmányi tagból, 1 titkárból, 1 pénztárosból és 1 orvosból. A három utóbbinak azonban nem volt szavazati joga. A fentiekén kívül a választmány tagja volt a bajai római katolikus plébános és a polgármester is, akik tanácskozási és szavazati joggal bírtak. A választmány tagjait csak egy évre választották, azonban a régi tagokat is újra lehetett választani. A választmány javaslatokat tett és azokat a közgyűlés elé terjesztette határozathozatal végett. Negyedévenként legalább egy választmányi ülést kellett tartani. A választmányi ülés csak akkor volt határozatképes, ha az elnökön kívül még további 5 választmányi tag is megjelent. Az elnök évente januárban rendes közgyűlést tűzött ki. A közgyűlés csak akkor volt határozatképes, ha a rendes tagok legalább egynegyede megjelent. A közgyűlés a határozatait kétharmados többséggel hozta meg. A titkár vezette a közgyűlés és választmányi ülések jegyzőkönyveit.

Az egylet saját helyiséggel nem rendelkezett, ezért az egyleti gyűléseket a római katolikus plébánián tartották. Itt helyezték el az egyleti irattárat is.

Az egylet vagyona a tagdíjakból, ajándékokból, hangversenyek, táncvigalmak és egyéb multságok jövedelmeiből származott. Az egylet vagyonát a tagok között felosztani nem lehetett, az egylet megszűnése esetén a közgyűlés jelölte meg azt a jótékony célt, amelyre az egyleti vagyont fordították.

A városi közgyűlés 1882-ben engedélyezte a Bajai I. R. K. Nőegyletnek, hogy a város felső és alsó részén egy-egy gyermekmenhelyet létesítsen. Ide a munkás szülők adták be felügyeletre és ápolásra 2-6 éves gyermekeiket. A helyiséget a város biztosította, míg a menhelyek berendezését, felszerelését és az ápolónők felfogadását az egylet vállalta magára. A város 1882-ben a felsővárosi gyermekmenhelyre 80, az alsóvárosira 150 forint támogatást utalványozott ki fél éves részletekben az egyletnek. A nőegylet kérésére a város még 1882 novemberében magára vállalta a két gyermekmenhely fűtését is. A városi tisztiorvosok, a gyermekmenhelyeket közegészségügyi szempontból ellenőrizték, fertőző betegségek előfordulása esetén intézkedtek. A két gyermekmenhely magánházakban működött, a lakbért 1883-tól a város fizette.

1883 decemberében a városi közgyűlés fordult kéréssel a Bajai I. R. K. Nőegylet-hez. Ekkor a város az általa felállítani szándékozott menedék- és árvaház felépítéséhez és első felszereléséhez kérte, hogy az egylet segélyadománnyal járuljon hozzá. A nőegylet 1884. január 12-i közgyűlése úgy döntött, hogy a város által felállítani szándékozott szegények menházához 300 forint, míg az árvák számára építendő szeretetház felállításához 50 forint támogatással járul hozzá.

A városi tanács 1885 áprilisában javasolta a nőegyletnek, hogy a kiscsávolyi városrészben alakítson ki egy menhelyet. A fenti menhelyek mindegyike bérelt magánlakásban működött. 1905-től már a szentjánosi városrészben is működött egy gyermekmenhely, amelyet szintén egy bérelt magánházban helyeztek el.

1907 májusában a város megengedte a Bajai Nőegyletnek, hogy a polgári anyakönyvi hivatalban a házasságkötések alkalmával gyűjtőperselyt állíthasson fel. A város a nőegyletnek szánt segély összegét 1908 novemberében 1020 koronáról 1740 koronára emelte fel, sőt ideiglenesen átengedte a Malom és Korsós utca sarkán lévő játszóteret is. 1913-ban már 6734 koronával segélyezte a város az egyletet, az 1914 januárjában mégis államsegélyért kényszerült folyamodni.

A Szállásvárosban építendő állami óvoda céljaira a város 1912 júniusában megvette az egylettől a Kinizsi Pál utcában lévő menedékházat 8000 koronáért.

Az egylet megszűnésének időpontjáról és körülményeiről nincs adatunk.

A fond anyagát tárgyi tételekbe rendeztük. Jegyzőkönyvek csak 1886-ig maradtak meg, az 1854 és 1869 közöttieket német nyelven vezették. A leveleket nem iktatták, így szoros időrendbe rendeztük azokat. Az óvodai befizetések évenként, a gyermekek nevét feltüntetve tartalmazzák a gyerekek után befizetett összeget. A pénztári iratok, nyugták, bizonylatok szintén időrendbe rendezettek.

Levéltári segédlet a fond anyagához nem készült, átlapozással kutatható.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1854-1886
	2. Számvizsgáló bizottmányi jegyzőkönyvek	1871-1873
	3. Alapszabály	1885
	4. Császka György kalocsai érsek alapítványa	1894
	5. Levelezés	1856-1921
	6. Számadás és mérleg	1869-1905
	7. Biztosítási kötvények	1857-1891
2. doboz	1. Óvodával és menedékházakkal kapcsolatos leltárak, kimutatások	1869-1913
	2. Óvodai befizetések számadásai	1868-1899
	3. Kimutatások befolyt pénzekekről és kifizetett segélyekekről	1857-1914
	4. Pénztári iratok (nyugták, bizonylatok)	1854-1895
3. kötet	Pénztárkönyv	1908-1917

X. 245

A KECSKEMÉTI JÓTÉKONY NŐEGYLET IRATAI 1870-1912

5 doboz = 0,52 ifm

Horváth Döméné (Horváth Döme kecskeméti országgyűlési képviselő felesége) kezdeményezésére, özv. Deák Lászlóné Kun Anna, Szeless Ferencné és Muraközy Józsefné támogatásával 1870-ben alakult a Kecskeméti Jótékony Nőegylet. (Pecsétjének közepén két összefogott kéz látható.) Célul tűzték ki: „Kiseddóvodáknak felállítását és fenntartását, árva gyermekek és gyámolatlan sorsú beteg családfők segélyezését, árva lányok neveltetését és kiházasítását, nőnevelők felállítását, jutalmak kitűzése által a nőcselédek hűségére és szorgalomra való serkentését”. Az 1870. május 9-én tartott alakuló közgyűlésen 180 alapító és 280 részvényes taggal kezdte meg működését az egylet. Elnökké Horváth Döméné, alelnökké Szeless Ferencné és özv. Deák Lászlóné választották, akiknek az egyleti ügyek intézésében, igazgatásában 36 tagú (és 4 póttag) választmány segített. Titkárnak Laukó Károly evangélikus lelkész, pénztárnoknak Katona Zsigmond gyógyszerész kérték fel. A kitűzött célok megvalósítása érdekében az egylet alapítóját táncestélyek és műkedvelő előadások rendezésével növelték. Az egyleti ügyek intézése, a célok megvalósítása, a munka arányos megosztása érdekében színi-ügyi-, bálrendező-, óvodai- és szegényügyi bizottságot alakítottak. 1873-tól tiszteletbeli tagokat is választottak özv. gr. Batthyány Lajosné, özv. Damjanics Jánosné és Szilassy Isváné személyében. 1875-ig jelentős összeggel járultak hozzá a helyi árvaház és a budapesti népszínház építéséhez. Az egylet gondot viselt az ínség és egyéb csapások által elnyomorodott, magukat és családjukat fenntartani képtelen szegényekre. A segélykérelmek kielégítésén túl a szegény sorsú iskolás gyerekek ruházatáról is gondoskodtak, de odafigyeltek a szegényház lakóira is. A közművelődés előmozdítását szem előtt tartva, szegény sorsú gyermekek részére iskolaszerek, tankönyvek beszerzéséhez nyújtottak segítséget, felügyeletet gyakoroltak a városi óvodák felett. Gyűjtést rendeztek 1879-ben a Boszniában harcolók részére, valamint a szegedi árvízkarosultak javára. Az egylet gondozásába vette Katona József drámaíró sírját. Erre a célra síremlék alapot hoztak létre. 1879 után az egylet elnökszanyai között találjuk: Balásfalvi Kiss Miklósnét, Pacsu Mihálynét, Antal Péternét, Kada Eleknét. 1883 májusában tartott közgyűlésen Horváth Bélánét választották elnökké. Az ő indítványára emlékkönyv összeállítását kezdték meg. A tevékeny egyleti életet tükrözi, hogy pl. az „Erzsébet Királyné védelme alatt álló Magyar országos segélyző nőegylet” alapító tagjai közé, és a Kecskeméti Jogakadémia hallgatóit Segélyző Egyesületbe pártoló tagként belépett az egyesület. A tagok kézimunkái elkerültek az 1873-as Bécsi Világkiállításra. A magyar nemzet 1000 éves fennállása emlékére a koronázás évfordulója napján – június 8-án – a budapesti díszfelvonuláson a vármegyék és törvényhatóságok saját zászlóik alatt vonultak fel. Kecskemét város vezetősége az egylet tagjait kérte fel a zászló elkészítésére.

A taglétszám 1875-től 1913-ig a következőképpen alakult:

Év	Egyesületi tagok sz.	Alapító tagok sz.	Résztvevő tagok sz.	Tiszteletbeli tagok sz.
1875/1976	473	198	272	3
1878/1879	326	196	127	3
1887/1888	328	185	150	3
1892/1893	383	185	129	3
1902/1903	114	103		
1909/1910	119	104		
1912/1913	320	209		

Az egyesület az 1885/86-os tanévtől nőipariscolát tartott fenn a város hozzájárulásával (a kereskedelemügyi minisztertől kértek államsegélyt, de nem kaptak), ahol a tanulók szabás-varrással, kézimunkázással ismerkedtek. A nőipariscolát a 12 évet betöltött lányok látogathatták, akik kötelességévé tették az ismétlő iskola látogatását is. A szegény sorsú tanulók tandíjmentességet élveztek. A Horváth Döme és felesége által az egyesület javára tett alapítvány kamatát minden évben a nőipariscolában tanuló egy árva, vagy egy szegény sorsú növendék kapta, az özv. Schweiger Adolfné féle alapítvány kamatát pedig évente két kecskeméti szegény, beteg és érdemes özvegyasszonynak adták. Az egyesület évkönyvet is megjelentetett, melynek néhány füzetét a levéltár könyvtári állományában lett elhelyezve. A Jótékony Nőegyesület megszűnésére vonatkozóan nincs adatunk.

Az egyesület iratait a könnyebb áttekinthetőség és kutathatóság érdekében tárgyi egységekbe rendeztük. Az éves közgyűlési jegyzőkönyvek mellé csatoltuk a meglévő éves beszámolót, a választmányi ülési jegyzőkönyvekhez az esetleges pénztári jelentéseket. Sajnálatos módon a működő különböző bizottságoknak csak mutatóba maradt meg egy-egy jegyzőkönyve. A megmaradt iktatókönyvek pár év iratforgalmát mutatják csak, ezért a leveleket célszerűbbnek láttuk időrendbe rendezni. Az elkezdett emlékkönyvet 1887 szeptemberéig vezették. Pénzügyi iratai működésének kezdeti időszakából maradtak meg az egyesületnek, így működésének főleg azon időszakáról kaphatunk teljes képet. Pénztári mellékleteit évenként szám szerint, a számnélkülieket időrendbe rendeztük. A bevételek között az egyesület javára történt adakozások jegyzéke, a Boszniai sebesült katonák családjainak gyűjtött segély, rendezvények elszámolása stb. szerepelnek. A kiadások között pedig a különböző segélyek kifizetési nyugtái találhatóak. Kutatási segédlet az iratanyaghoz nem készült, átlapozással kutatható.

1. doboz	1. Alapító és közgyűlési jegyzőkönyvek	1870-1910 + 1912. évi jelentés
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1870-1911
	3. Különböző bizottságok jegyzőkönyvei	1870-1891
	4. Alapszabályok	1870-1893

2. doboz	1. Levelezés	1870-1910 + é.n.
	2. Iktató-nyilvántartókönyv (köt.)	1870-1894
	3. Iktató-kézbesítési könyv (köt.)	1905-1911
	4. Ügyiratok, levelek kézbesítési könyve (köt.)	1883-1891
	5. Aláírási ívek	1870-1879
3. doboz	6. Tagnévsor	1870-1905 + é.n.
	1. Tagdíjkönyv (6 füz.)	1870-1876
	2. Emlékkönyv (köt.)	1870-1887
4. doboz	3. Mérleg	1870-1881
	1. Vagyonkimutatás	1871-1908
5. doboz	2. Bevételi naplók	1870-1879
	3. Kiadási naplók	1870-1879
	1. Bevételi pénztármelléletek	1870-1879
	2. Kiadási pénztármelléletek	1877-1879

X. 246
A KISKUNHALASI REFORMÁTUS
NŐSZÖVETSÉGIRATAI
1929-1949

1 csomó + 2 kötet = 0,03 ifm

Az egyesület „*Kiskunhalasi Protestánsnők Szövetsége*” néven alakult 1923-ban. (A bélyegzőn Protestáns Nőszövetség Kiskunhalas 1923 felirat olvasható.)⁵⁰

Az 1923. április 28-i alakuló közgyűlésen a főgondnok arra kérte a megjelent hölgyeket, hogy „a vallásos érzés s a hit mélyítésére és ápolására egy szervezetbe, szövetségbe tömörüljenek, hogy összetartva, a magyar hazafias protestáns nők elhanyagolt egyházi életünket felvirágoztassák és sokat szenvedett megcsönkített hazánkat segítsék talpraállítani”. Elnöknek dr. Thúrocy Dezsőnéet választották meg. A tisztikar az elnökön kívül 2 alelnökből, titkárból, pénztárosból, ellenőrből és ügyészből állt. A következő „szakosztályok” működtek: kultúr, jótékonyági, növédelmi, leánykörü, gazdasági. A tagok száma alakuláskor 540 fő volt.

A m. kir. belügyminiszter az egyesület alapszabályait már mint a „*Kiskunhalasi Református Nőszövetség*” alapszabályait hagyta jóvá a 158.833/1935. VII. BM szám alatt. A szövetség célját 6 pontban foglalták össze, ezek közül a legfontosabb: „A református világnézet érvényesítése, a református öntudat és összetartás fejlesztése, a hitélet mélyítése.” A tagság összetétele alapító tagok (50 pengőt fizettek), rendes tagok (évi 1 pengőt fizetettek), pártoló tagok (évenként 4 pengőt fizettek). A tagsági kötelezettség 3 évre szólt.

A szövetség ügyeit az elnökség, a választmány és a tisztikar intézte. A választmány az elnökségből és 60 választott tagból állt. Az 1937. évi közgyűlésen a választmány létszámát 30 főre csökkentették. (A módosított alapszabályt a belügyminiszter a 1.013.616/1939. VII-a. BM sz. alatt látta meg.)

Az egyesület Felsőszállás pusztán 22 kat. hold területű szántó és kaszáló művelési ág alatt álló tanyás ingatlannal rendelkezett.

Az 1937 és 1942 közötti időszakra – jegyzőkönyvi bejegyzések hiányában – nincs adatunk. 1942. december 3-án az egyesület elnökének Vén Benjámint választották, majd 1943. október 3-ától Kathona Margit polgári iskolai igazgatót az elnök, aki azonban hamarosan meghalt. 1943. november 14-én a rendkívüli közgyűlés Hofmeister Gyulánét választotta meg új elnöknek. Az 1944. augusztus 12-i ülésen az elnök kénytelen volt megállapítani: „...megállapodtunk abban, hogy egyesületünk célja egyedül a jótékonykodás lehet és pedig minél nagyobb mértékben. Ha visszanezünk az elmúlt hónapokra, szomorúan kell megállapítanunk, hogy terveinket nem tudtuk megközelítőleg sem megvalósítani”. Az 1948. február 11-i közgyűlésen jelentették be dr. Thúrocy Dezsőné halálát, aki hosszú éveken át volt elnöke és díszelnöke az egyesületnek. Az utolsó közgyűlést 1949. március 11-én tartották. Az egyesületet a belügyminiszter az 565.241/1949. IV. 3. BM szám alatt törölte a nyilvántartásból.

⁵⁰ Az alakuló közgyűlési jegyzőkönyv, a tisztikar, az 1935-ben elfogadott alapszabály, az 1937-es közgyűlési jegyzőkönyv, mely az alapszabályt módosította, és a törlést elrendelő alispáni határozat a BKMÖL V. 285 fondban található. I. d. 34. sz.

A fond anyaga hiányosan került be a levéltárba. A közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyveit tartalmazó kötetből is hiányoznak az 1937 és 1942 közötti törvények bejegyzései. A jegyzőkönyv átlapozással kutatható. Ezen kívül csak egy pénztárnapló és néhány szál irat – melyeket tételekbe rendeztünk – alkotják a fond anyagát.

1. kötet	Közgyűlések és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1929-1949
2. csomó	1. Adás-vételek, kishaszonbérleti szerződések iratai	1940-1949
	2. Vagyoni leltár (ingóság)	1949
	3. Pénztári bizonylatok	1949
3. kötet	Pénztárnapló	1939-1949

X. 297

A KISKUNHALASI JÓTÉKONY NŐEGYLET IRATAI 1862-1948 (1979)

2 doboz = 0,23 ifm

Az egyesület „alakító nagy gyűlését” 1862. február 26-án tartotta Orsay Vilmos főbíró jelenlétében. A gyűlés megválasztotta a tisztségviselőket: főpártfogónak Péter Zsigmondnét, elnöknek id. Nagy Ferencnét, alelnöknek Zseny Istvánnét, pénztárnoknak Baksai Sándort.⁵¹ A „kormányzó bizottmány” 16 tagú lett. Az első választmányi gyűlésen, amely 1862. március 6-án volt, meghatározták az egylet célját: kisdedóvó létesítése a város kebelében. E cél elérése érdekében kérték a Nőegylet alapító tagjainak segítségét, valamint a „Városi Tanácsot, hogy a tervezett intézet számára biztosítson alkalmas helyiséget valamely rendelkezése alatt álló épületben, illetve a Központi Kisdedóvó Képezde Igazgatóságát, hogy az intézet berendezésére utasításokat adjon”. A Nőegylet tagjai is részt vettek az alapításhoz szükséges anyagiak megteremtésében részvények befizetésével. A 87 alapító tag 5-5 forintnyi részvénye 1862-ben 435 forintot tett ki. Így hamarosan 1.339 forint 43 krajcár bevételről számoltak be, mely összeg a kisdedóvó létesítésére, az ott dolgozó óvóúr és dajka költségeinek fedezésére szolgált.

1862 márciusában Futó János és neje 900 osztrák forintot adományozott a létesítendő óvoda céljára azzal, hogy mindaddig szolgálja alapítványuk az „óvóncokat”, amíg az intézet fennáll, majd helyi jótékony célokra fordítsák. Péter Zsigmondné 300 forintos alapítványt tett az óvoda céljára. Több más adományról is készült feljegyzés, gyűjtéseket szerveztek és műkedvelő előadásokat tartottak az óvoda mielőbbi megnyitása érdekében. Miután a város biztosította az épületet az óvoda részére, és a Kisdedóvó Intézet javaslatot tett Tar Csatár „óvóúr” megválasztására, az egylet 1862. június 14-én tartott választ-

⁵¹ Az egyesület elnökei a következők voltak: 1862– id. Nagy Ferencné, 1869– Zseni Istvánné, 1874– Szabó Menyhértné, 1879– Török Elekné, 1889– Mészöly Istvánné, 1892– Schilling Edéné, 1896– Túrocz Istvánné, 1902– özv. Bulcsú Károlyné, 1913– Kolozsváry Kiss Sándorné (özv. később), 1934– dr. Kun Bertalanné, (1938–1948-ig hiányzik), 1948– Csiky Anna. A leköszönő elnököt sok esetben – munkája elismeréseként – (fő)pártfogónak választották meg.

mányi ülésén határoztak az óvoda 1862 július eleji megnyitásáról. Az intézménybe 83 gyerek jelentkezett. Az intézmény működése alatt megvalósult a gyerekek kötelező orvosi vizsgálata. (Tar Csátár „óvóurat” az alapszabály szerint három évre választották meg, ezt követően Kaposvárra távozott.)⁵²

Adományokra a későbbiekben is szükség volt. 1874 elején Szuper Károly színtársulata a nőegylet javára rendezett színelőadást (befolyt 40 forint 60 krajcár). Az egylet 1874 májusában alap-nevelői okiratot kapott, ennek birtokában választotta meg az első óvónőt Kiskunhalason: Závódszky Jozefin személyében.⁵³

Az egylet 1892. május 30-án alakította meg a „Női kézimunka kiállítás bizottságát”, 1894 márciusában pedig Kossuth szoborra gyűjtött. 1897-ben az egylet tulajdonát képező színpadi dekorációk felújításáról gondoskodtak. Ugyanebben az évben az egylet kérte a Városi Tanácsot, hogy új óvodát létesítsenek a felsővárosban. Ez meg is történt. Az Alsóvárosi óvoda a Nőegylet irányításával működött tovább.⁵⁴

Az egyesületnek 1901-ben 182 tagja volt, a tagdíj ekkor 4 korona. 1927-ben a 194 egyesületi tagból 20 volt választmányi tag is egyúttal. 1928-ban a főpartolónő özv. Szatmári Sándorné, elnöknő özv. Kolozsváry Kiss Sándorné, alelnöknő özv. Baky Antalné, Kovács Gyuláné, pénztárnoknő Horváth Etelka, titkár dr. Kathona Mihály.

A 30-as években a Nőegylet tagjainak feladata kibővült: hétről-hétre egy bizottság a közkórházban fekvő betegek részére heti étlapot készített, ellenőrizték az ételek elkészítését is. 1934. április 28-án emlékeztek meg az elhunyt elnökről özv. Kolozsvári Kiss Sándornéról. Az 1935. május 11-i ülésen bejelentették, hogy a belügyminiszter elfogadta az alapszabályokat, azokat jóváhagyta. Ebben az évben szervezték meg az ingyenes tejkációt.

Az egyesületet a belügyminiszter szüntette meg a 625.035/1948. IV. 3. BM számon. A megszűnés évében a taglétszám 102 fő volt.

A fond anyagát a közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvein túl főleg az óvoda felügyelésével kapcsolatos iratok, és pénztári okmányok alkotják. Az egyesület történetét főként jegyzőkönyvből lehet nyomon követni, ennek a vezetése azonban 1938-ban befejeződött, és a további működést tükröző bejegyzések hiányoznak. Erre az időszakra a tagnévsor és a pénztári naplók, mellékletek állnak rendelkezésre. Az óvodai egészségügyi vizsgálati jegyzőkönyv „látogatói”, illetve „vizsga” jegyzőkönyvként indult, és 1920-tól nevezték át egészségügyivé. Érdekesség, hogy ezt 1979-ig vezették, tehát a kiskunhalasi óvodatörténet egészségügyi vizsgálati részét egészen a közelmúltig végig lehet követni.

A jegyzőkönyvhöz és a többi irathoz sem készült kutatási segédlet, így a fond anyaga csak átlapozással kutatható.

⁵² Távozása után több „óvóúr” váltotta egymást: Szabó Endre aki csak 2 évet töltött Halason, Farkas Ferenc aki 1869 június végéig működött Halason, majd 1869. június 29-től Halassy Lajost választották meg, aki mindössze egy évig volt óvóúr, Rock Károly 1870. július 22-1874 áprilisáig volt az óvoda vezetője.

⁵³ Kilenc évi áldásos működés után, 1883. március 9-én halt meg. A nőegylet az 1883. március 7-i közgyűlésén emlékezett meg róla, és ugyanezen év március 9-én pályázat kiírása nélkül nővérét Závódszky Erzsébetet választották meg az intézet vezetőjéül.

⁵⁴ Imreh Lajosné 29 évet töltött Halason, munkája elismeréseképpen leányát Imreh Máriát hívták meg az óvoda vezetésére 1911. szeptember 24-én. A Nőegylet 1920. december 7-én adta át az óvodát az államnak, de a gyerekek száma egyre nőtt. 1935-ben már 138 gyermeket tartottak nyilván, 1937-ben pedig a 150-et is elérte létszámuk.

1. doboz	1. Közgyűlések és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1862-1938
	2. Tagnévsor (köt.)	1901-1948
	3. Kisdédóvoda látogatási jegyzőkönyv (köt.)	1862-1874
	4. Óvodások névsora (köt.)	1862-1875
	5. Ua. (köt.)	1875-1897
2. doboz	1. Mulasztási napló (köt.)	1907-1908
	2. Ua. (köt.)	1916-1917
	3. Haladási napló (köt.)	1915-1916
	4. Ua. (köt.)	1917-1919
	5. Felvételi napló (köt.)	1919-1920
	6. Egészségügyi vizsgálati jegyzőkönyv (köt.)	1902-1948 (1979)
	7. Pénztárnapló (pénztárnoki) (köt.)	1862-1885
	8. Ua. (ellenőri) (köt.)	1862-1885
	9. Pénztári mellékletek	1909-1944

Sportegyletek, vadásztársaságok

X. 258

A BÁCSALMÁSI SPORT CLUB IRATAI 1928-1935 (1945)

1 kötet = 0,02 ifm

Bácsalmáson 1913. június 1-től működött „*Sport Club*”. Az első években csak a labdarúgással kapcsolatos szervező és irányító munkát végezte. Első elnöke dr. Kiss József volt. A vezetőség munkáját 25 fős választmány segítette.⁵⁵ A háborús években nem folytatott tevékenységet.

1922 tavaszán alakult újjá *Bácsalmási Sport Club* néven. Elnök Mózer István, alelnökök Harton András és Sterk Nándor, titkár Horváth János lett, de megválasztották a pénztárost, jegyzőt, intézőt, ügyészt, orvost és az ellenőröket is. A zászlószentelési ünnepséget 1922. július 2-án tartották, a zászlóanya gróf Teleki Józsefné volt. A vezetőség a támogatók széles köréből nívós műkedvelő gárdát toborzott, mely előadásokon kívül népünnepélyt, jelmezes farsangi estet rendezett. Az előadások és a nagyszabású bálók bevételét sportcélokra fordították. 1935 nyarán – az Udvardy és Steiner strand megnyitása idején – dr. Székely Sándor vezetésével megalakult az úszó szakosztály. Több éven át rendeztek úszóversenyeket és vízilabda-mérkőzéseket. A klubnak labdarúgócsapata és jól szereplő asztaliteniszezői is voltak.

A BSC a gazdasági válság éveiben eladósodott. Az 1935 novemberi közgyűlésen kimondták a Magyar Országos Véderő Egylettel való egyesülést azzal a feltétellel, hogy a MOVE átveszi a BSC anyagi terheit.

A további működésről a kutató az 1994-ben megjelent „80 év fekete-fehérben: a Bácsalmási Sport Clubtól a Bácsalmási Petőfi Városi Sportegyesületig” c. kiadványból tájékozódhat.⁵⁶

A fondot képező egyetlen pénztárkönyvbe 1928-1945 közötti időpontban kerültek bejegyzések. 1935-ig az önálló Sport Club bevételeit és kiadásait rögzítették, 1935-től már mint a Bácsalmási MOVE sportszakosztályának bevételei és kiadásai szerepelnek a naplóban. Az egyesület bevételét a tagdíjak, adományok, gyűjtések, rendezvények és mérkőzések jövedelme, a Magyar Labdarúgó Szövetségtől kapott segély jelentette. Kiadásai között sportfelszerelések vásárlása és javítása, benevezések és országos tagsági díjak, játékos biztosítás, szolga fizetése, pályakarbantartás, újság előfizetés, villanyszámla, telefon, postaköltség stb. szerepeltek.

1. kötet

Pénztárnapló

1928-1935 (1945)

⁵⁵ HORVÁTH Zoltán – SÖVÉNY Mihály – SZÉNÁ SINÉ HARTON Edit, 1999. 238.

⁵⁶ PRÓKAI Károly, 1994.

X. 259

A BAJAI CÉLLÖVÉSZ TÁRSASÁG (TÁRSULAT)

IRATAI

1842-1921

1 doboz + 2 kötet = 0,05 ifm

A *Bajai Céllövész Társaság* 1803-ban alakult. Alapítója pacséri Császár Ferdinánd földbirtokos és táblabíró volt. A városi tanács a Kiscsávoly városrészben az ún. epreskertjét ajánlotta fel „lökertnek”. A társaság tagjainak adakozásából két faház (1835-ben téglalapúlet) épült a lökertben a lövészethez és a mulatságokhoz.

A társulat célja a céllövészet gyakorlásával a haza védelmére alkalmas férfiak képzése, a társas élet fejlesztése, saját tagjai számára mulatságok rendezése, továbbá kert-helyiségeinek a polgárok és családjaik részére szórakozóhelyként, jókarban történő fenntartása volt.

A társulatnak tagja lehetett minden feddhetetlen jellemű polgár. A rendes tagoknak 10 forint tagdíjat kellett fizetniük. Aki ezen felül még további 25 forintot hajlandó volt lefizetni, az alapító taggá válhatott. A társulat tagjai az éves tagdíjon kívül a szórakoztatási és élvezeti eszközök után megállapított díjat is tartoztak fizetni.

A társulat ügyeit a közgyűlés, az igazgatóság és a tisztviselők intézték. Közgyűlést évente legalább egy alkalommal tartottak. Az igazgatóság egy fő-lövészmesterből, egy lövészmesterből, négy al-lövészből, egy titkárból, egy pénztárnokból és 24 igazgatósági tagból állt. A tisztviselők közé tartozott még a kúpmester is, őt azonban az igazgatóság választotta. Az igazgatóság intézte a tagfelvételt, amely titkosan, szótöbbséggel történt. A tisztviselőket és az igazgatósági tagokat csakis a rendes tagok közül választhatták. Feladatukat fizetés nélkül, egy évig tartoztak ellátni. Megbízatásuk letelte után újra választhatók voltak. A kúpmester felügyelte a kúpjáték rendjét, gondozta a pályákat, elszámolt a fő-lövészmesternek a kúpjátékból befolyt jövedelmekről és a pálya fenntartásával járó kiadásokról. A társulat bevételeit az alapító és a rendes tagok befizetései, a kerti jövedelmek, az ajándékok, a lögyakorlat után fizetett díjak, a kúpjáték, a táncvigalmak és a mulatságok jövedelmei biztosították.

Az alapszabály kimondta, ha a társulat tagjai a kitűzött célt többé már nem, vagy nem megfelelő számban támogatnák, akkor az egyesület ingó és ingatlan vagyonának kezelését Baja város tanácsa veszi át. Amennyiben 10 év elteltével sem jönne létre új céllövő társaság, akkor az egyesület vagyona a városi tanács által meghatározandó jótékony célú intézetre száll.

1840 és 1842 között az egyesület nem működött, mert az 1840. május 1-jei tűzvész a lökertben is károkat okozott. A tagsági élet újraindítása után a tagok és a vendégek által fizetett ún. „mulatozási díj” bevételéből állították helyre a lökertet. A tagdíj 1844-ben 4 pengő forint volt. Ezen felül „lakomaadás” címen szedtek pénzt a tagoktól. Nemzeti-ségi kérdés az egyesületben nem létezett, 1842-től izraelitákat is felvettek a tagok közé. Az adakozás sem állt távol az egyesületi szellemtől, adakoztak a pesti gyermekkórház és a bajai szegény sorsú tanulók javára. A céllövész társaság kertészt, ún. célmutatót és teke felügyelőt is alkalmazott. 1843 márciusától az egyesület tagjai sorában tudhatta Baja város földesurát, szentgyörgyi Horváth Antalt. A társaság fennállásának 50 éves jubileumát 1853. augusztus 18-án tartotta, mely alkalomból új egyesületi zászlót készíttettek.

A kiegyezés utánról maradt fenn alapszabálya az egyesületnek. Az 1884-ben készült alapszabályt a belügyminiszter 8.811/1885. VII. BM szám alatt láttamozta.

A kiegyezés utánról maradt fenn alapszabálya az egyesületnek. Az 1884-ben készült alapszabályt a belügyminiszter 8.811/1885. VII. BM szám alatt láttamozta.

Az egyesület megszűnésére vonatkozóan nincs adatunk.

1. doboz	Alapszabály	1885
2. kötet	Közgyűlési jegyzőkönyvek	1842-1854
3. kötet	Pénztárkönyv	1904-1921

X. 260

A BAJAI CSÓNAKÁZÓ EGYESÜLET IRATAI 1930-1943

1 doboz = 0,04 ifm

A Bajai Csónakázó Egyesület (BCSE) 1923-ban alakult. Az egyesület bélyegzőjének körirata a következő volt: "Bajai Csónakázó Egyesület 1923". (Ez volt az egyesület hivatalos neve, de levelezésében használta az egyesület kifejezést is.) Az egyesület nagy szerepet játszott az élénk bajai vízi és fürdőélet megalapozásában.

Az egyesület alapszabálya nem maradt ránk.

Az elnöki tisztelet 1932-ig Legányi Dezső töltötte be, Sopronba történt áthelyezése után az elnökök személye gyakran változott (1935-ben dr. Flórián Gézát, 1942-ben Weidinger Imrét, 1943-ban dr. Szabolcs Nándort választották meg az egyesület elnökévé.)

A tisztikar az elnökön kívül 1935-ben állt: 1 alelnökből (aki egyúttal a gazdasági bizottság elnöke is volt), 1 igazgatóból, 1 titkárból, 1 háznagyból, 1 ügyészből, 1 pénztárosból, 1 ellenőrből. Az egyesületi gazdasági bizottság a fent említett elnökön kívül még további két tagból, míg a számvizsgáló bizottság 3 tagból állt. A tisztikart, a gazdasági bizottságot és a számvizsgáló bizottság tagjait 3 évre választották. A választmány 8 rendes és 4 pótagból tevődött össze, akiket két évre választottak.

1932-ben 32 rendes és 16 pártoló, 1934-ben 30 rendes és 20 pártoló, 1935-ben 24 rendes és 20 pártoló tagja volt az egyesületnek. 1942-re a taglétszám 36 főre emelkedett. (Az egyesület tagjai közül 32 fő volt a férfiak és 4 fő a nők száma. Közülük a sportoló tagok száma 21 főt tett ki, ebből 20 férfi és 1 nő volt.) Egyesületi pártoló tagok csak egyedülálló férfiak vagy nők lehettek. Az 1932. július 12-i közgyűlés kimondta, hogy a pártoló tagokat mindazon jogok és köteleességek megilletik, mint a rendes tagokat, kivéve a határozatok hozatalánál a szavazati jog, és tisztségeket sem tölthettek be.

Az 1943. február 21-i évi közgyűlés a rendes tagok tagdíját 8 pengőről 10-re, a pártoló tagokét 4 pengőről 6 pengőre emelte fel. (A csónakkal nem rendelkező pártoló tagok 5 pengő egyesületi díjat tartoztak fizetni.) Ugyanezen év május 9-én a tagdíjat már 60 pengőben állapították meg. A vizen tartott csónak havi díja 2 pengő, az egész évi garázsdíj 10 pengő volt, a téli garázsdíj pedig 4 pengő.

Az egyesület telepét csak egyesületi tagok és azok hozzátartozói használhatták. Az egyesület tagjai kötelesek voltak a Ferenc-csatorna Rt. és a BCSE között kötött szerződés értelmében csónakjaikat BCSE jelzéssel ellátni. Az egyesületi csónakokon csakis az egyesületi (piros-fehér) zászlót lehetett használni.

1934. március 1-től egyleti tagok csak 1 csónakot bocsáthattak ingyenesen vízre. Minden további csónak után külön 8 pengót tartoztak a Ferenc-csatorna pénztáránál lefizetni. Az egyleti élet a gazdasági válság alatt sem szorult vissza. Ehhez az is hozzájárult, hogy a Ferenc-csatorna Rt. kikötortatta a Kamarás-Dunát. A kotrás révén lehetővé vált a csónakázás alacsony vízállásnál is, és ez feleslegessé tette az egylet dunai kikötőtelepének fenntartását. A kotrásnak köszönhetően az egylet áttérhetett a kiránduló csónakázásról a sportszerű evezésre. Az egylet tagjainak ekkor 5 doublója, 1 egypárevezős és 1 skif hajója volt. Az egyleti hajók számának növekedése szükségessé tette egy új csónakhangár építését. Az építkezést egy négytagú bizottság felügyelte. Az építkezés kivitelezését, Somogyi Pál építésszámológ tervei alapján, Puskás Mihály építőmesterre bízták. A költségeket részben a tagdíjakból, részben kölcsönből finanszírozták.

A BCSE vezetőségének a célja a tagok kényelmének növelése, az egylet telepének szépítése és a sportolási lehetőség nyújtása mellett az volt, hogy bekapcsolódjon Baja fürdőváros programjába. Az egylet 1934-ben már új klubházzal és kibővített teleppel is rendelkezett.

A fejlődés súlyos eladósodással járt, ami mindvégig veszélyeztette az egylet fennmaradását. Az egyesület megszűnésére vonatkozóan nincsenek adataink.

A fond anyagát tárgyi tételekbe rendeztük. A jegyzőkönyveket csak 1933-ig kötötték be. A leveleket nem iktatták, így a tételen belül szoros időrendet alakítottunk ki. Nem teljes a tagnyilvántartás sem, nem azonosítható be, hogy a tagnévsor melyik évből való. Levéltári segédlet az iratokhoz nem készült, átlapozással kutatható a fond anyaga.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1932-1933
	2. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1934-1943
	3. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1933-1943
	4. Levelezés	1930-1943
	5. Tagnévsor	é.n.
	6. Mérlegek, zárszámadások, költség-előirányzatok	1933-1940
	7. Tagdíjbeszedési könyv (köt.)	1930

X. 261

A BAJAI HAJÓS EGYLET IRATAI

1943-1950

1 csomó = 0,02 ifm

A Bajai Hajós Egylet 1927-ben alakult. Alapszabálya nem maradt ránk, iratanyaga is csak roppant töredékesen.

Az egylet saját bélyegzővel rendelkezett, ennek körirata a következő: „Bajai Hajós Egylet 1927.”

Az egylet 1943. november 10-i választmányi ülése felkérte dr. Szabó-Szabovlyevits Dusán elnököt, hogy a város polgármesterével területcsere megállapodást kössön. Ennek során az egylet a következőket kérte a várostól:

1. A város adjon a Duna-parton a volt torkolatörház kertjéből és annak folytatásában a Duna folyásának irányában a Szilvás (egyleti telep) kétszeresének megfelelő területet. A terület hossza a Duna mentén mintegy 100 öl (190 m), szélessége pedig a Dunára mérőlegesen 40 öl (76 m) legyen.

2. A terület nagyságának megállapításánál a kb. 8 m széles vontatóutat figyelmen kívül kell hagyni, de a fent jelzett területen felül a vontatóutat is tulajdonba kell adni.

3. A jelzett területet a város tehermentesen írassa át az egylet tulajdonába, úgy, hogy a cseréből és a tulajdonátírásból az egyletnek semmilyen költség vagy illeték ne háruljon.

4. Hagyja meg a város az egyletet jelenlegi telepe birtokában mindaddig, amíg a városnak erre a területre kisajátítási célra halaszthatatlanul szüksége nem lesz.

5. Mielőtt azonban az egylet a jelenlegi telepét elhagyni kényszerülne, a város a Szilvásban lévő egyleti építmények térfogatának megfelelő épületeket állítson fel, mégpedig közösen megállapítandó terv szerint. Az épületeket feltöltött talajra kell építeni és az épületek közti területnek is feltöltöttnek kell lennie.

6. Készítsen a város a hajóknak a vízre bocsátásához megfelelő térségű és mélységű 8 m széles lépcsőlejáratot.

7. Engedje meg a város az egyletnek, hogy a jelenlegi telepén lévő fákat kitermelhesse és a drótkerítést is elvihesse.

A választmány az egyleti közgyűlés hozzájárulásának reményében hatalmazta fel az elnököt a fenti megállapodás megkötésére. Az egyesület megszűnéséről nincs adatunk.

Az egyesület iratainak csak töredéke került be a levéltárba⁵⁷: egy pénztárkönyv és 2 db irat. Az 1948-1949. évi pénztárkönyvben az egylet bevételeinek és kiadásainak könyvelése található. Ebből kitűnik, hogy az egyesület bevételét a tagdíjakon kívül a klubhelyiség bérbeadásából származó bérleti díjak, sorsjátékból származó jövedelem képezte, a kiadások között pedig mentőcsónakért fizetett díj, OTI befizetés, telep gondnoki díj szerepelnek.

1 csomó	1. Választmányi ülés jegyzőkönyve	1943
	2. Ill Márton elismervénye	1950
	3. Pénztárkönyv (köt.)	1948-1949

⁵⁷ Az egyesületről, megszűnéséről adatok találhatóak Baja Város Tanácsa VB. Igazgatási Osztálya 5631-22/1950. számú iratában (Baján).

X. 262

A BAJAI KORCSOLYÁZÓ EGYLET IRATAI

1899-1909

1 csomó = 0,01 ifm

A Bajai Korcsolyázó Egylet (BKE) 1876-ban alakult. Alapszabálya nem maradt ránk. Körbélyegzőjének körirata: „Bajai Korcsolyázó Egylet 1876.”

A BKE-nek 1899-1900-ban 14 rendes és 1 pártoló tagja, 1900-1901-ben 27 rendes és 10 pártoló tagja volt.

Az egylet 1899-1900-ban a Müller Antal-féle (volt Imrédy) kertben a Kenderesi árok vizének felhasználásával, 2000 m² területen, mesterséges jégpályát hozott létre. A területet 6 évre (évi 80 koronáért) bérelték Müller Antaltól. 1900-ban az egylet Szabó Sándor kertjéből, amely a jégpálya mellett feküdt, kibérelt 12 évre egy 200 m²-es területet, amelyen egy csarnokot szándékozott felépíteni. A városi tanácstól kértek és kaptak engedélyt egy 12 m hosszú, 6 m széles és 5,5 m magas „csarnok” építésére. A BKE épülete 3 teleknyi távolságra volt a Kaszinó telkétől. Mivel a BKE tagjainak túlnyomó része tagja volt a Kaszinónak is, biztosítani szerették volna az átjárást. Ehhez azonban a közbeeső 3 telektulajdonostól engedélyt kellett kérni egy 1,5 m széles út kialakítására. A mesterséges jégpálya elkészítése, 2 éven át történt karbantartása és kezelése, továbbá a bérleti díjak az egyletnek 6455 korona 22 fillérjébe kerültek. Ebből az összegből azonban maga az egylet csak 1455 korona 22 fillért tudott saját erejéből fedezni. A fennmaradó 5000 korona fedezetlen maradt. Ezt az összeget dr. Koller Imre elnök előlegezte meg az egyletnek. A jégpálya látogatottságát jelzi, hogy az 1899/1900-as idényben 25 családi és 24 tanulójegyet, az 1900/1901-es idényben 33 családi és 96 tanulójegyet vásárolt a nagyközönség. 1901-ben a családi jegy 4 forintba, a személyjegy 3 forintba, a diákjegy 1 forintba került.

A pálya nyáron lawn-tennis, kerékpározás és más társasjátékok üzésére is alkalmas helyként szolgált.

1901 márciusában dr. Koller Imre elnök javasolta, hogy az egyesület egy az összes sportágat magában foglaló általános sportegylet létrehozását szorgalmazza, s abba maga is olvadjon be. A javaslatból nem lett semmi.

A megmaradt iratok tanúsága szerint az egyesület bálakat, mulatságokat is rendezett. (1901. február 16-án pl. ún. „Gyopár-bált”, amely bevételének felét a Nőegyletnek ajánlotta fel az egyesület.)

Az egylet megszűnéséről nincs adatunk.

A fond anyagát képező iratokat tárgyi tételekbe rendeztük. Az egy elnöki jelentésen (1901) kívül levelezés is csak 1901-ből maradt, amit szoros időrendbe rendeztünk, mivel nem iktatták. A munkaszerződéseket a jégpálya földmunkálataira kötötték. A pénzügyi iratok nyugtákat, báli elszámolást tartalmaznak.

1. csomó	1. Elnöki jelentés	1901
	2. Levelezés	1901
	3. Munkaszerződések	1899-1901
	4. Fotók	é.n.
	5. Pénzügyi iratok	1899-1901 + é.n.

X. 263

A BAJAI TURUL SPORTEGYLET IRATAI 1924-1925

1 doboz = 0,06 ifm

A Bajai Turul Sportegylet (BTSE) 1924. március 25-én tartotta alakuló közgyűlését. Első elnöke Unterreiner Károly lett.

Az elnökön kívül az egyleti tisztikar még a következő tisztségviselőkből állt: 2 alelnök, 1 titkár, 1 jegyző, 1 pénztáros, 1 ellenőr, 3 számvizsgáló. Az egyleti választmány 10 rendes és 3 póttagból állt. Az alapító tagok száma 25 fő volt, a taglétszám ekkor 34 főt tett ki. A BTSE 1924. szeptember 17-i választmányi ülése dr. Mangel Gyula zászlóalorjost választotta meg egyleti orvossá.

Mivel az egyleti alapszabály nem maradt ránk, ezért az egyleti célokról csak részleges ismeretünk van. A BTSE 1924. november 9-én a városi tanácshoz intézett levelében kifejtette, hogy az egyesület programja a tömegsport népszerűsítése, a testnevelés kultuszának terjesztése és fejlesztése, mégpedig a város társadalmának abban a rétegében, amely a nemzeti és vallásos érzület ápolása mellett, az egyén munkabírásának fejlesztését kívánja elérni.

Az egyleten belül labdarúgó, úszó és atlétikai szakosztály is működött. Még 1924-ben megalakították a vívőszakosztályt is. Mivel a víváshoz nem rendelkeztek megfelelő helyiséggel, a városi tanács támogatását kérték, hogy a városi polgári iskola tornatermét használhassák. A fent említett 4 szakosztály mellett, ha nem is hivatalosan elismert módon, de a BTSE-nek már 1924-ben leventeosztálya is működött, mert a Tolna-Bács-Bodrog vm-i testnevelési felügyelő az egyleti leventék számára 1924 júliusában sportcikke-

ket küldött. 1925-ben a BTSE hivatalosan is engedélyeztetni szeretne volna az egyesület leventeosztályát. Kérelmével Baja város polgármestere útján az Országos Testnevelési Bizottság III. szakbizottságához fordult. A szabályok szerint leventeosztály felállítására akkor kerülhetett sor, ha az egyesület rendkívüli érdemeket szerzett, és az iskolát elhagyott testgyakorlásra kötelezett ifjak száma meghaladta a 15 főt.

A BTSE-t 1924. augusztus 27-én a Duna-Déli úszókerület Bizottsága felvette az úszókerület tagjai közé. A Magyar Úszó Szövetség (MÚSZ) 1924-ben 11 kerületre osztotta fel az országot. Az 5. Duna-Dél kerület székhelye Baja lett. Irányító egyesülete pedig a BSE.

A Magyar Atlétikai Szövetség (MASZ) 1924. augusztus 19-i ülésén visszamenőleges hatállyal január 1-jétől, 50 taggal és a közgyűléseken gyakorolható 1 szavazati joggal felvette a BTSE-t a tagjai sorába.

A labdarúgó szakosztály számos helyi és vidéki mérkőzésen vett részt, maga is szervezett ilyeneket. A BTSE az 1924/25. évi bajnokságot 2. osztályú csapattal küzdötte végig. Saját pálya hiányában a bajai mérkőzéseit a BSE kezelésében lévő pályán kényszerült lejátszani. A BSE a mérkőzések után pénzbeli hozzájárulást igényelt, ám a pálya karbantartását többnyire elhanyagolta. Ez a tény, amellet, hogy a két egyesület labdarúgócsapata egymással még rivalizált is, állandó feszültséget okozott közöttük. Az egyesületi labdarúgás fejlődését gátolta még a városi tanácsnak az a döntése is, hogy a nyilvános mérkőzések jövedelmét vigalmi adóval terhelte meg. A sportegyesületek fenntartását ugyanis a nyilvános mérkőzések bevételei tették lehetővé. A BTSE két másik sportegyesülettel kérte a tanácstól a sportpálya bekerítését és a vigalmi adó alóli mentességüket. A városi tanács csak az adó mérsékléséhez járult hozzá.

A BTSE-nek 1925 januárjában 29 igazolt futballistája volt.

Az egyesület 1925. augusztus 30-án házi úszóversenyt rendezett a Kamarás-Dunában 9 versenyszámban. A legerősebb, legjobban szervezett szakosztály az atlétikai szakosztály volt. Számos helyi versenyt rendeztek. (1924. augusztus 20-án atlétikai 12 versenyszámban, 1925. március 8-án 5 km-es mezei futóversenyt, 1925. március 3-án atlétikai újoncversenyt, június 29-én ifjúsági és szénior atlétikai versenyt stb.) 1925 márciusában az egyesületnek már 21 igazolt atlétája volt.

A BTSE vívószakosztálya is eredményesen működött, amit több versenyen való részvétel is bizonyít. (A BTSE és a Szekszárdi Turul SE vívói pl. 1925. április 19-én Baján a Nemzeti Szálló nagytermében rendezett kardvívó csapatversenyen mérték össze a tudásukat. 1925. december 27-én dr. Posta Sándor a párizsi olimpia kardvívó világbajnoka vívómesterével dr. Gerencsér Lászlóval vívóakadémiát tartott Baján a városi székház közgyűlési termében. A bemutatót megelőzően a BTSE vívócsapata egyéni versenyt rendezett.)

Az egyesület szaklapokat járatott, előfizettek a „Pécsi Lapok”-ra, a „Sport Újság”-ra és az „MLSZ Értesítő”-re.

Az egyesület tagdíjakból, műkedvelői előadásokból, adományokból, felülfizetések-ből származó bevételekből tartotta fent magát.

A BTSE megszűnésére vonatkozóan nincs adatunk. Az egyesületnek csak iktatott iratai maradtak meg az 1924-25-ös évekből, ezeket iktatószámok rendszerében rendeztük.

Segédlet nem készült az iratokhoz, csak átlapozással kutathatók.

1. doboz Iktatott iratok

1924:1-47

1925:1-93

X. 268

A KALOCSAI POLGÁRI LÖVÉSZ EGYESÜLET

IRATAI

1930-1942 (1949)

1 dosszié = 0,01 ifm

A lövész egyesületek célja az volt, hogy a céllövősport iránti érdeklődést felkeltsék, megkedveltessék. A lövész egyesületek céljuk elérése érdekében lőtereket rendeztek be, lögyakorlatokat, lövészversenyeket és a lövéssel kapcsolatos oktató- és egyéb ismeretterjesztő előadásokat tartottak. A lövész egyesületek a belügyminiszter által jóváhagyott alapszabályok alapján működtek. Szervezeti felépítésük általában: elnökség, lősportvezetőség, lövésztagok.

A Kalocsai Polgári Lövész Egyesület valószínűleg 1928-ban alakult (bélyegzőjén ez az évszám szerepel). A feloszlásával kapcsolatos iratok között található 1947. május 10-i jelentés szerint az egyesület működését 1942-ben beszüntette, és sem ingó, sem ingatlan vagyona nem volt. Lövészet, illetve céllövészet alkalmával a városi sporttelepen épített lőteret használták, mely felépítéséhez a költségek egy részét az Országos Testnevelési Tanácstól kapta az egyesület. Céllövő fegyverek (11 db) kincstáriak voltak, a megszűnéssel azokat a Levente Parancsnokság elvitte.

A megmaradt iratokból megtudhatjuk, hogy gyakorló, házi és bajnoki céllövő versenyeket tartottak, melyre nevezési díjat szedtek. A tölténynaplóban a beszerzett (kölcsonként) és a gyakorlatra, versenyekre kiadott töltények darabszámát tartották nyilván, melyet a fő lövészmeister és pénztáros írt alá. A pénzügyi iratokat egy 1933. évi pénztárnapló (füzet) és néhány nyugta alkotja. A pénztárnapló bejegyzéseiből kitűnik, hogy az egyesület bevételét adományok, tagdíjak, nevezési díjak, a polgármestertől kapott összeg (valószínű ez a községi hozzájárulás), és a tagoknak juttatott töltények ára jelentette. Kiadásai között töltények, céltáblák, érmek, plakettek beszerzése, lőpadok javítási díja, nevezési díjak, útiköltségek stb. szerepeltek. Bár az egyesület – az iratok alapján – 1942-ben megszűnt, vagyonának felkutatásával kapcsolatban még 1949-ben is keletkezett irat. Kutatást lehet még folytatni Kalocsa város irataiban (BKMÖL V. 81/b és V. 82/a).

1. dosszié	1. Kimutatás céllövő verseny nevezéseiről	1933-1937
	2. Meghívók céllövő versenyre	1933-1934
	3. Tölténynapló	1930-1936
	4. Pénzügyi iratok	1930-1937
	5. Az egyesület feloszlásával kapcsolatos iratok	1947-1949

X. 273

A KISKUNFÉLEGYHÁZI TESTEDZŐK KÖRÉNEK IRATAI 1923-1950

1 doboz = 0,10 ifm

Kiskunfélegyházán első ízben 1910 augusztusában alakult meg a *Kiskunfélegyházi Testgyakorlók Köre*, az alapító tagok száma 40 fő volt. Az egyesület célja „a sportok különböző nemeinek üzése és a testületi szellem ápolása” volt. Az alábbi szakosztályokat kívánta működtetni: vívó, birkózó, turista, futball, svédorna. Elsőként a labdarúgó és a birkózó szakosztály indult be. A háborús években egy-két barátságos labdarúgómérkőzést leszámítva a sportélet szintje megszűnt a városban. A Kiskunfélegyházi Testgyakorlók Köre is megszüntette működését.

1920-ban a Kiskunfélegyházi Testgyakorlók Köre újra megalakult, a Függetlenségi Népkör Sportosztálya is létrejött. 1923-ban egyesültek Kiskunfélegyházi Testgyakorlók Köre néven. Az egyesület pecsétje: ovális alakban körirat: Kiskunfélegyházi Testgyakorlók Köre 1923. Középen jelmondat: Ép testben ép lélek. Jelvényük is volt, zöld-fehér zománcozott. Fő szakosztályuk a labdarúgó szakosztály volt. 1932-től az egyesület neve Kiskunfélegyházi Testedzők Köre. 1939-től csak labdarúgó szakosztály működött.

A II. világháború után, 1945 tavaszán először a Kiskunfélegyházi Testedzők Köre és a Vassas labdarúgói „jelentek meg a pályán”. A szurkolók, a vezetőség és a rendőrség segítségével az elhurcolt felszereléseket felkutatták és begyűjtötték. 1945 közepén már labdarúgó és atlétikai szakosztálya is volt az egyesületnek. Az év végére pedig a labdarúgás és atlétika mellett a boksizolás, birkózás, tenisz is beindult. 1946-ban a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumtól pályaeépítésre kértek és kaptak segítyt. 1947-ben az egyesületek neve megváltozott a KTK neve *Kiskunfélegyházi Munkás Testedző Kör* (KMTK) lett. (A Kiskunfélegyházi Testedzők Köre nem szűnt meg, még napjainkban is működik labdarúgó szakosztálya, de az iratanyag csak 1950-ig található a levéltárban.)

Az egyesület iratanyaga 1982-ben került a levéltár őrizetébe Fekete János helytörténész gyűjtötte és hozta be. A fond anyagát tárgyi tételekbe rendeztük. A levelezés főként a labdarúgó mérkőzések megrendezésére vonatkozó iratokat tartalmazza, de megtalálhatók benne az edzői állásra szóló pályázatok, fegyelmi ügyek, és az egyesület vezetőségére vonatkozó iratok is. A kimenő leveleket beiktatták, de a bejövőt nem, nincsenek iktatókönyvek. Az „iktatókönyv” feliratú füzet nem iktató, hanem pénztárkönyv 1945-1948. évekre. A kötet végébe a mérkőzések eredményeit vezették be. Az alapszabály az egyesület működésére vonatkozó kérdéseket szabályozza jogilag. A fond anyagába tartozik ezen túl 2 db játékos igazolvány is, valamint egy Olimpiai Zsebkönyv és egy Torna Művezetői Vezérfonal című könyv az edzők számára. A Magyar Labdarúgó Szövetség Hivatalos Közlönye a labdarúgó mérkőzések sorsolását tartalmazza, amelyet mindig megküldtek az egyesületnek. Az iratanyag átlapozással kutatható.

1. doboz	1. Alapszabály	1923
	2. Levelezés	1932-1950
	3. Játékos igazolvány	1942
	4. Pénztárkönyv (füz.)	1945-1948
	5. Olimpiai zsebkönyv	1948
	6. Torna Művezetői Vezérfonal	1931
	7. A Magyar Labdarúgó Szövetség „Hivatalos Közlönye”	1932-1950

X. 275

A KISKUNHALASI POLGÁRI LÖVÉSZEK EGYLET IRATAI 1929-1945

1 csomó + 2 kötet = 0,03 ifm

Az egyesület bélyegzőjének körirata: Polgári Lövész Egylet Kiskunhalas 1929. Ebből azt feltételezhetjük, hogy a Lövész Egylet 1929-ben alakult. Alapszabály és jegyzőkönyvek nem maradtak fenn. Az egyesület vezetői voltak az elnökön kívül az alelnök, jegyző, pénztárnok, oktató céllövőmester, számvizsgáló bizottság 2 taggal. A tagok száma 1939-ben 364, az örökös tagok száma 21 fő volt. Az egyesület elnöke 1942-ben dr. Kathona Mihály volt. A tagok száma ekkor 333 fő, ebből 326 férfi és 7 nő. A sportoló tagok száma 308, ebből 301 férfi, 7 nő. A versenyzőket 12 férfi alkotta. A tagnév-sorból kiderül, hogy az egyesületnek a városi lövészekon kívül volt Felső-Balotai, Eresztő-pusztai, Zsana-pusztai, Alsó-Zsana pusztai csoportja is. A tagdíj 1931-ben 2 pengő volt. 1940-ben az egyletnek sem ingó, sem ingatlan vagyona nem volt. Puskákat a gyakorlatozáshoz a városi katonai parancsnokságtól kaptak. (1931-ben pl. 18 db légpuskát kaptak használatra.)

A város képviselőtestületének 1943. október 4-i jegyzőkönyvi kivonatából kiderül: „A Polgári Lövész Egyesület működését belügyminisztériumi engedéllyel szünetelteti, azért részére az előírányzott segély nem folyósítható. A MOVE társadalmi és Sport Egyesület a Polgári Lövész Egyesülettel részben azonos célt valósít meg, azért a segélynek részére való folyósítása indokolt”. Az egyesület működését 1942, 1943, 1944 években szüneteltették, melyhez a Belügyminisztérium 258.386/1943. OSK (Országos Sport Központ) szám alatti leiratával az engedélyt 1944. július 1-jéig megadta. Az egyesület 1944-ben 671 pengő 90 fillér készpénzzel rendelkezett. Ez abból a válaszlevélből derül ki, melyet a polgármester 8971/1944. kig. számú határozatára jelentettek, amiből az is kiderül, hogy az egyesület a működését 1944. július 1. után sem kezdte meg, ezért az egyletet feloszlatták.

Az egyesület működése azért szünetelt, mert tagjainak nagy része katonai szolgálatra bevonult. A polgármester 3463/1945. kig. számú felhívására a következőket jelentették: „Az egylet célja a céllövő sportok iránti érdeklődés felkeltése, ébrentartása, és a céllövés gyakorlása. Az egyesület működésében semmi néven nevezendő politikai szempontok nem érvényesülnek. Az elnök dr. Kathona Mihály volt polgármester, aki politikai magatartásának kivizsgálása végett f. é. május óta letartóztatásban van.” Az utolsó megmaradt irat az említett 1945-ös felhívás és az arra adott válasz. Az egyesületet véglegesen a belügyminiszter oszlatta fel a 253.673/1945. IV. 14. szám alatt kelt rendeletével.

A megmaradt iratokat tárgyi tételekbe rendeztük, ezeken belül időrendben. A pénztárkönyvben számlákat és egy takarékbetétkönyvet találtunk, ezeket külön csomóba helyeztük. Az iratok kutatása csak átlapozással lehetséges.

1. csomó	1. Működéssel kapcsolatos határozatok	1943
	2. Levelezés	1942-1945
	3. Tagokkal kapcsolatos nyilvántartás	1942-1943
	4. Jegyzőkönyv egyleti vagyronról	1940

	5. Pénztári bizonylatok	1929-1944
	6. A „Magyar Lövész” c. újság	1943-1944
2. kötet	Tagnévsor	1929-1939
3. kötet	Pénztárkönyv	1929-1944

X. 311

A BAJAI KERÉKPÁROZÓK EGYLETÉNEK IRATAI

1906-1908

3 füzet = 0,02 ifm

A *Bajai Kerékpározók Egylete* 1906. április 1-jén alakult. Első elnöke Lázár Sámuel volt. Az alakuló ülésen elfogadták az egyesület alapszabályát, ez azonban nem maradt ránk. Az egyesület hivatalos helyisége előbb a Ziech Henrik-féle vendéglő, majd a Magyar András féle vendéglő volt. A választmányi üléseket minden hónap 1-jét követő első szombaton este 8 órakor tartották.

A taglétszám 1906 májusában 25 fő volt, ebből 20 fő rendes tag, 2 fő pártoló és 3 fő alapító tag. 1907-ben a tagok száma 28 fő.

Az egyesületnek az elnökön kívül 1 alelnöke, 1 titkára, 1 pénztárnoka, két ellenőre, 1 jegyzője, 1 művezetője és 1 művezető helyettese volt. Az 1907. május 13-i rendkívüli közgyűlésen szertárnokot is választottak. Az egyesület tisztviselőit 1 évre választották. A választmány 5 rendes tagból és 2 póttagból állt.

1907. április 1-jétől a tagdíj 60 fillér volt.

Az egyesület pecséttel is rendelkezett, melynek közepén egy kerékpár látható, körirata pedig: „Bajai Kerékpározók Egylete 1906.”

Szaklapokat járattak, megrendelték a „Kerékpár és Motorsport” című hetilapot, a „Nemzeti Sport”-ot.

Már az 1906. május 19-i választmányi ülésen felvetődött a Bajai Testgyakorlók Körével való egyesülés gondolata. Ebből a célból a május 27-i választmányi ülés egy négytagú bizottságot küldött ki a tárgyalások lefolytatására. A kiküldött bizottság azonban a BTK egyesületi feltételeinek némely pontját sérelmesnek találta. A tárgyalások sikertelenül végződtek, mivel a BTK makacsul ragaszkodott a saját feltételeihez.

Az egyesület kerékpáros és atlétikai alosztállyal is rendelkezett. Az atlétikai alosztályt 1906. június 2-i választmányi ülésen állították fel.

Az egyesület tagjai kerékpárversenyeken vettek részt, ahol jó eredményeket értek el (pl. a szabadkaiak által rendezett kerékpárversenyen 1906. június 15-én 2 első, 1 második és 1 harmadik díjat nyertek). 1907-ben azonban a kerékpáros alosztály tagjait rendszeres tréningre kellett felszólítani. Az atlétikai alosztály több, kevesebb sikerrel háziversenyeket rendezett.

Az egyesület megalakulásától problémákkal küszködött, a választmány tagjai el-elmaradoztak a választmányi ülésekről. Az 1906. november 7-i rendkívüli közgyűlésen 136 korona pénztárhiányról számoltak be, mely hiány jórészt a tagdíjbefizetés hiányából származott. 1907. május 13-án az egyesület tagjait is felszólították, hogy rendszeresen látogassák a közgyűléseket.

Az egyesület megszűnéséről, az iratok levéltárba kerülésének időpontjáról nincs információnk.

A fond anyagát, egy közgyűlési jegyzőkönyv, egy választmányi jegyzőkönyv és egy tagdíj nyilvántartási könyv alkotja.

1. füzet	Közgyűlési jegyzőkönyvek	1906-1907
2. füzet	Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1906-1907
3. füzet	Tagdíj nyilvántartási könyv	1907-1908

X. 312

A BAJAI EVEZŐS EGYESÜLET IRATAI

1906

1 csomó = 0,01 ifm

A Bajai Evezős Egyesület 1906-ban alakult. Az egyesületi alapszabály szerint az evezős- és vitorlázósport társas művelését, az egyesületi tagok testedzését, szórakoztatását, kirándulások és sportünnepek rendezését, a helyi társas élet előmozdítását tűzték ki célul. Emellett feladatának tekintette az egyesület egyéb sportágak művelését, sőt széley esetén az egyesületi csónakok felhasználásával az életmentést is.

Az egyesület pecséttel is rendelkezett. Ennek körirata: „Bajai Evezős Egyesület 1906.” volt. Jelvényként égszínkéék lobogót használtak, a közepén az egyesület címének sárga színű B kezdőbetűjével. A működő tagok egyenruhát viseltek: sárga sapkát, elől 5 hajósgombbal, sötétkéék kabátot, az ujjakon 5-5 kis gombbal díszítve, hosszú kéék nadrágot vagy sötétkéék kötött térdnadrágot, égszínkéék inget, fekete harisnyát és puha talpú, sarok nélküli félcipőt.

Az egyesületnek tiszteletbeli, alapító, pártoló, rendes, vidéki és rendkívüli tagjai lehettek. Tiszteletbeli taggá csak az válhatott, akit a közgyűlés a választmány ajánlatára a tagjai közé választott, továbbá az, aki az evezősport vagy az egylet körül kitűnő érdemekeket szerzett. Alapító tag az lehetett, aki legalább 200 koronát befizetett az egyesületi pénztárba. A pártoló tag fizette az évi tagdíjat, de az egyesület működésében nem vett részt. Rendes tag csak bajai vagy bajaszentistváni lakos lehetett, aki megfizette a közgyűlés által megállapított beíratási díjat, az évi tagdíjat, és részt vett az egyesületi munkában. Vidéki tag az lehetett, aki a választmány által esetről-esetre megállapított, de a rendes tagokénál mérsékeltéék összegű évi tagdíjat befizette. Tagok csak a 18. évüket betöltött, az evezősporttal hivatásszerűen nem foglalkozó, és úszni tudó egyének lehettek .

Az egyesület ügyeit a tavaszi és őszi rendes közgyűléseken, valamint a havonta tartott választmányi üléseken intézték.

Az egyesület tisztikara 1 elnökből, 2 alelnökből, 1 titkárból, 2 jegyzőből, 1 pénztárosból, 1 „művezetőből”, 1 gazdából, 1 igazgatóból (aki a művezetőt és a gazdát felügyelte), 1 ügyészből és 1 orvosból állt. Az ügyészt és az egyesület orvosát a közgyűlés választotta, ám ezek a tisztviselők nem voltak tagjai a választmánynak. A választmány a tisztviselőkön kívül 10 tagból állt, akiket a közgyűlés évente választott a nem tisztviselő tagok közül. A választmány határozott a tagok személyi ügyeiben, házi versenyeket rendezett, és döntött a nyilvános versenyek nevezéseiről. A két alelnököt és az igazgatót Baja város tekintélyes polgárai közül a közgyűlés szótöbbséeggel választotta. A többi tisztségviselőt a rendes tagok sorából a közgyűlés két évre választotta.

A rendes tagok az egyesületi felszerelést az evezési idényben megszorítás nélkül használhatták, kirándulásokon, versenyeken vehettek részt. Az evezős főidény április 15-től október 15-ig tartott.

A rendes tagok fizetési és egyéb kötelezettsége két évig, a vidéki, a rendkívüli és a pártoló tagoké egy évig tartott. A rendes és a vidéki tagok az évi tagdíjat előleges havi részletekben tartoztak fizetni.

Az egyesületi tagok tagkönyvvel is rendelkeztek. A tagok a belépéssel kötelesek voltak a közgyűlés által megállapított házi rendszabályokat betartani. Aki kárt okozott az egyesület vagyonaiban, tartozott azt megtéríteni.

Az egyesület jövedelme a beíratási és a tagdíjakból, a versenyek, multságok jövedelmeiből, esetleg adományokból származott. A vagyont az építendő csónakház, a csónakok és egyéb ingóságok képezték. A pártoló tagok évi tagdíja 6 korona volt. A rendes tagok beíratási díját és évi tagdíját a közgyűlés évről-évre határozta meg.

A Magyar Evezős Egyletek Szövetségében a Bajai Evezős Egyesületet az igazgató és a művezető képviselte.

1. csomó	1. Egyesületi alapszabály	1906
	2. Közgyűlési meghívó	1906

X. 313

A BAJAI SPORTHORGÁSZ EGYESÜLET IRATAI

1946-1948

1 csomó = 0,01 ifm

A Bajai Sporthorgász Egyesület 1943-ban alakult. Alapszabályait az 1946. áprilisi közgyűlés fogadta el.

Az egyesület megvalósítandó célként azt tűzte ki maga elé, hogy a tagjai részére módot és alkalmat nyújtson a sportszerű horgászat üzésére. Kitűzött célját haltenyésztésre alkalmas vízterületek bérlésével, ezek megfelelő halfajtákkal történő rendszeres betelepítésével és sportszerű gondozásával kívánta elérni. Fel kívánt továbbá kutatni olyan, természeti adottságuknál fogva alkalmas vizeket is, amelyek megfelelőnek mutatkoztak a mesterséges haltelepítésre.

A kiadásokat a közgyűlés által évről-évre megállapított tagdíjakból, belépési díjakból, a választmány által kiadható bérletjegyekből, továbbá a tagok vendégei részére kiadott vendég-horgászjegyek jövedelmeiből fedezték. A tagdíj nem haladhatta meg az évi 100.000 adópengót, és azt a belépéskor egy összegben kellett leróni. A kiadható bérletek, a napi és vendégjegyek számát és árát az adott vízterület halbősége alapján a választmány állapította meg.

Egyesületi tag csak feddhetetlen jellemű, önálló keresettel bíró, 18. évét betöltött, demokratikus szellemű és gondolkodású magyar állampolgár lehetett, aki nem a halászatból élt meg, és nem állt az 1888. évi 19. tc. 67. §-ának joghatálya alatt, tagja volt továbbá a Magyar Országos Horgász Szövetségnek (MOHOSZ-nak). A tagsági kötelezettség 1 évre szólt, amit január 1-jétől számítottak, ám annak letelte után újabb 1 évre meghosszabbítottak.

Az egyesületi ügyeket a közgyűlés, a választmány és az egyesületi tisztviselők intézték. Az egyesület tisztviselői a következők voltak: elnök, alelnök, titkár, ügyész, jegyző, pénztáros, továbbá a horgászmesterek.

A választmány az elnökből, alelnökből, titkárból, jegyzőből, ügyészből, pénztárosból, a horgászmesterekből, valamint a közgyűlés által választott 20 rendes és 5 póttagból állt. A tisztikar és a választmány tagjait a közgyűlés 1 évre választotta. A választmány tetteiért a közgyűlésnek tartozott felelősséggel. Üléseiről jegyzőkönyvet kellett vezetni. Határozatképességéhez az elnökön kívül 10 választmányi tag jelenlétére volt szükség. Évente legalább 4 választmányi ülést kellett tartani.

A számvizsgáló bizottság 3 tagból állt, a közgyűlés 1 évre választotta meg őket. Az éves zárszámadást, a pénzkezelést, okmányokat, naplókat és egyéb iratokat részletesen tartoztak felülvizsgálni, és jelentést tenni a közgyűlésnek.

Az 1-3 horgászmestert, akiknek a halasvizek okszerű kezelése és karbantartása volt a feladata, szintén a közgyűlés választotta. A horgászrend betartásának ellenőrzése ugyancsak az ő feladatuk volt.

A halasvizek őrzésére a közgyűlés megbízásából az elnök halórt fogadott fel. Fizetését és egyéb járandóságait a közgyűlés állapította meg. A halór szolgálata teljesítése közben szolgálati fegyvert és jelvényt tartozott viselni. Ellenőrizte és igazoltatta az egyesület vizein a horgászokat. A jogosulatlanul horgászók felszerelését elkobozta és beszállította az egyesületnek. Az állami halászszeget nélkül horgászokat tartozott feljelenteni az elnöknel, jövedéki kihágás megindítása végett. Jogosult volt a horgászók által fogott zsákmány felülvizsgálatára. Az egyesületi tagok által fogott halászsákmányról darab, súly és faj szerint naplót tartozott vezetni.

Az 1948. február 15-i közgyűlési jegyzőkönyv szerint az egyesület kapcsolatot tartott fenn a Bajai Halász Szövetkezettel és szót emeltek a motorcsónakosok és az engedély nélkül horgászók ellen.

1946-ban Kemény Gábor, 1947-1948-ban pedig Bálint Sándor volt az egyesület elnöke. A vezetőség 1946-ban 30, 1947-ben 32, 1948-ban ismét 30 főből állt.

Az egyesület működéséről, megszűnésének időpontjáról és körülményeiről iratok hiányában nincs adatunk. 1950-ben még működött, elnöke ekkor Scherer Dezső volt.

1 csomó	1. Egyesületi alapszabály	1946
	2. Közgyűlési jegyzőkönyv	1948
	3. Az egyesület vezetőségének névsora	1946-1948

X. 317

A BÁCSKAI REPÜLŐ EGYESÜLET (BAJA) IRATAI

1938-1944

1 csomó = 0,01 ifm

A Bácskai Repülő Egyesület 1938. szeptember 15-én tartotta alakuló közgyűlését. Az alakuló közgyűlésen elfogadták az egyesület alapszabályát. A fenti alapszabályt 295.292/1939. VII-a. szám alatt láttamozta a belügyminiszter.

Az alapszabály szerint az egyesület működési területe Baja város, Bács-Bodrog, Baramya, Tolna és Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyéknek a repülő kiképzés szempontjából érdekkörbe vonható részeire terjedt ki. Az egyesület külön zászlójelvényvel és egyesületi jelvényvel is rendelkezett. Formaruha viselését is tervezték, de a kivitelezés és a viselés módozatait ekkor még nem állapította meg a közgyűlés. Az egyesület színei: égszínkék és fehér voltak.

Az egyesület egyidejűleg több cél megvalósítását tűzte ki maga elé:

- A repülő kiképzés célja a haderón kívüli nemzetvédelmi repülő előképzés, és a már kiképzett (vizsgázott) repülők gyakorlatban tartása volt. A repülő kiképzés megvalósítására a középiskolákban ifjúsági aero körök alakítását támogatta mind erkölcsileg, mind pedig anyagilag az egyesület. Emellett még állandó motor nélküli és motoros repülőtanfolyamokat is kívánt tartani.
- A repülés népszerűsítése a magyar ifjúság és társadalom körében. Ezt a célt állandó hírlapi közleményekkel, rölapokkal, felolvasásokkal, viták tartásával, repülőbemutatók, repülőnapok, modellversenyek, kiállítások stb. tartásával kívánta elérni az egyesület.
- A társadalom és az egyesület közötti kapcsolatok kiépítésére mulatságokat, műsoros esték rendezését tervezték.

A repülő kiképzést 3 fokozatban kívánta megvalósítani:

- a repülőmodellezést 16 éves korig,
- a vitorlázó repülést 16 éves kor felett,
- a motoros repülést 18 éves kortól.

A fenti célok megvalósítását motoros sport- és túrarepülőgépek üzemben tartásával és a vizsgázott tagok részére való kikölcsönzésével akarta elérni.

Az egyesület jövedelmei a tagdíjakból, adományokból, repülő kiképzési díjakból, felolvasások, előadások, repülőbemutatók, kiállítások, multságok stb. rendezéséből, de állami és önkormányzati hatóságok, továbbá a Magyar Aero Szövetség anyagi támogatásából is származtak.

Az egyesületnek alapító, örökös, tiszteletbeli, rendes, pártoló és ifjúsági tagjai lehettek. Az örökös tagoknak legalább 100 aranykorona adománnyal kellett az egyesület céljait elősegíteni. A tiszteletbeli tagok létszáma nem lehetett több az összes tagok 3 %-ánál.

Ifjúsági tagok azok a 18. évüket be nem töltött személyek lehettek, akiknek a felvételéhez a szüleik, gyámjuk vagy törvényes képviselőjük hozzájárult.

Az alapító, örökös, tiszteletbeli és ifjúsági tagoknak nem kellett tagdíjat fizetni. A rendes és a pártoló tagok tagdíját a belügyminiszter jóváhagyásával az egyesületi közgyűlés állapította meg. A repülő kiképzési díjak megállapítása a választmány hatáskörébe tartozott.

Az egyesület tagja csak feddhetetlen magyar állampolgár és jogi személy lehetett, akit egy választmányi vagy egyesületi tag felvételre ajánlott. Katonatisztek a felvételi eljárás mellőzésével vettek fel, tényleges taggá csak a honvédelmi miniszter engedélyével válhattak. Az alapító, örökös, tiszteletbeli és rendes tagok a közgyűlésen tanácskozási és szavazati joggal bírtak, választhatóak voltak. Jogi személyek ezeket a jogaikat bejelentett megbízottjuk útján gyakorolhatták. A pártoló tagok csak felszólalási joggal rendelkeztek, az ifjúsági tagoknak még ezzel sem rendelkeztek. Az egyesületi tagok versenyeken, ünnepeken tagsági igazolványuk felmutatásával, díjtanul vehettek részt.

Kizárás hazafiatlan, nemzetellenes magatartás, bűncselekmény elkövetése, az alapszabályban foglaltak be nem tartása, a repülés érdekeinek veszélyeztetése esetén történt.

Az egyesület legfőbb szerve a közgyűlés volt. A rendes évi közgyűlést az év első 4 hónapjában kellett megtartani. A rendkívüli közgyűlést a teljes jogú tagok egyötödének, a számvizsgáló bizottságnak és legalább két tisztviselő írásbeli kérelmére kellett összehívni. A közgyűlés határozatképességéhez a tagok egyötödének jelenlétére volt szükség. A közgyűlésről jegyzőkönyvet kellett vezetni.

3 évre választották a választmány 15-20 rendes és 4-5 póttagját. A választmány két havonként ülésezett. Repülő-modellező, motor nélküli és motoros repülő szakosztályokat alakítottak. Az egyesület működésének intenzívebbé tételére a választmány saját tagjaiból igazgatóságot küldhetett ki. Az igazgatóság tagjai: elnök, igazgató, főtitkár, repülő főoktató, műszaki vezető, háznagy, szakosztályi elnökök és 2-4 választmányi tag. Az igazgatósági tagok mandátuma 3 évre szólt. A választmányi ülések közti időben az igazgatóság végezte az egyesület irányítását.

A számvizsgáló bizottság 3 rendes és két póttagból állt. Kötelességük az éves zárszámadás, a vagyonmérleg, a vagyoneleltár megvizsgálására terjedt ki.

A tisztikar tagjai: az elnök, az igazgató, a főtitkár, a titkárok, a jegyzők, a pénztáros, az ellenőr, a repülő főoktató, a műszaki vezető, az ügyészek, a háznagy és az orvosok voltak, akiket a közgyűlés 3 évre választott.

Repülő főoktató csak a Légügyi Hivatal által képesített személy lehetett. Ő vezette a repülőoktatást és végezte az ezzel kapcsolatos adminisztrációt, sőt 100 pengő erejéig utalványozási jogköre is volt, egy választmányi tag ellenjegyzése mellett. A repülőképzéssel kapcsolatos fegyelmi ügyek tárgyalására a Magyar Aero Szövetség vagy a légügyi hatóságok voltak illetékesek.

Az egyesület felügyeletét a M. Kir. Légügyi Hivatal és a Magyar Aero Szövetség látta el.

1939-ben az egyesület elnöke dr. nagykászonyi Kászonyi Richárd főispán volt.

A rendes tagok száma 1944-ben 64 fő, a működő tagoké 12 fő. Az egyesület 17.000 pengő vagyonnal, 8.500 pengő pénzbeli és 8.500 pengő ingó vagyonnal rendelkezett.

Az egyesület tényleges működéséről, megszűnésének módjáról és időpontjáról iratok hiányában nincs ismeretünk.

1. csomó	1. Alapszabály	1938
	2. Tisztikar és tagnévsor	1939
	3. Egyesületi nyilvántartólap	1944

X. 264

A CSÁSZÁRTÖLTÉSI LEVENTE EGYLET IRATAI

1940-1941

1 kötet = 0,02 ifm

A levente egyesületek 1921-ben alakultak. Azok felállítását a testnevelésről szóló 1921: 53. tc., illetve annak vérehajtására kiadott 9000/1924. sz. VKM. utasítás rendelte el.

A levente köteles fiatalok kiképzésével a trianoni békeszerződésben eltörölt általános katonai szolgálatot akarták pótolni. A törvény értelmében minden 12. életévét betöltött ifjú 21 éves koráig, ill. amíg katonai szolgálatra be nem vonult, leventeköteles volt. Ennek alapján azokat, akik nem jártak rendszeres testnevelést nyújtó iskolába, levente egyesületekbe szervezték. Kötelezték őket, hogy gyakorlatokon vegyenek részt, előljáróik iránt engedelmességet tanúsítsanak, különben a szülőket pénzbírsággal, vagy elzárással büntették. A levente mozgalmat az 1939 : 2. t.c. alapján átszervezték: a kiképzést egységesen kiterjesztették az egész ifjúságra. A leány levente törvény megjelenése előtt tagjai lehettek az egyesületnek a lányok is⁵⁸.

Egy 1941-ben kelt központi alapszabály szerint „az egyesület célja az, hogy tagjaiból – a kötelező levente foglalkozások alatt és az iskolában nyert nevelés kiegészítése útján – egységes szellemű és nemzeti érzésű, vallásos és küzdőképes ifjúságot neveljen, tagjaiban a nemzeti, a katonai, a közösségi és a polgári erényeket, valamint a nemzeti öntudatot kifejlessze és megszilárdítsa, az élethivatást és ezen át a nemzet szolgálatának gondolatát tudatosítsa és mindezek által a nemzet harckészségét, szellemi és testi ellenálló képességét gyarapítsa, vagyis gondoskodjék az ifjúság szabadidejének helyes felhasználásáról”. Ezt a célt szolgálták a kiképzések, a leventeotthonok, a szervezett programok. Vagyonát a közösségi alapból juttatott ellátmány, tagdíjak, rendezvények tiszta jövedelme, adományok képezték. Az egyesület éves költségvetést készített, melyet a közgyűlés hagyott jóvá. A tagságot rendes tagok (jelentkező leventeköteles ifjak, tagsági díj fizetése mellett), alapító tagok (akik a megállapított díjat befizették), pártoló tagok (megállapított díj befizetésével), tiszteletbeli tagok (kiket érdemei alapján a közgyűlés megválasztott) alkották. Szervei: a közgyűlés (rendes évente legalább egyszer), a választmány (a tisztikarból és a választmányi tagokból állt), a tisztikar (elnök, titkár, jegyző, pénztáros, ellenőr, gazda, könyvtáros, orvos, ügyész és a szakosztályok vezetői), a számvizsgáló bizottság (ellenőrizte az egyesület pénzügyeit) és a munkabizottság (nagyobb taglétszámú egyesületeknél a szakosztályok munkáját irányította és ellenőrizte, berendezte a leventeotthont).

Hazánk területén még folytak a harcok, amikor megjelent a Magyar Közlönyben az 529/1945. ME sz. rendelet a „fasiszta, politikai és katonai szervezetek feloszlatásáról.” Ennek értelmében feloszlatták a levente egyesületeket is.

A Császártöltési Levente Egyletnek egyetlen kötet anyaga maradt meg, egy tagnévsor, melynek legelején egy töredék jegyzőkönyv található (é.n.), a többi lapon nevek felsorolása, a nevek mellett egy-egy évszám olvasható. Így az egyesület működésére vonatkozóan nem sikerült konkrét adatokat találnunk sem ebben az anyagban, sem a szakirodalomban, de a község anyagában sem.

1. kötet

Tagnévsor

1940-1941

⁵⁸ Felhasznált irodalom: Magyar történelmi fogalomtár; II. köt. 12.

X. 265

A DUNAPATAJI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI

1929-1933

1 doboz = 0,01 ifm

(A levente egyesületekre vonatkozó általános történeti leírást lásd a X. 264 számú fond bevezetőjében.)

Az egyesület konkrét alakulási dátuma nem ismert.

A megmaradt 0,01 ifm iratban a levelek között található 1929. évi pénzügyi tervből kitérünk, hogy a község testnevelési alapjából 6000 pengőt kapott az egyesület. Felhasználásai között az oktatók díjazása, lőtérépítés, versenyek és ünnepélyek rendezése, a levente otthon, kiképzési segédletek, dologi kiadások szerepeltek. Ezt a tervezetet a községi testnevelési bizottság elnökével kellett közösen kitölteni, s a Dunavecsei járás testnevelési vezetőjéhez 3 példányban megküldeni. A foglalkozások alól semmi címen – betegség kivéve – nem volt felmenthető senki. A főoktató, oktatók és zenekarmester havi illetményt kaptak. A versenyekkel kapcsolatos iratok között versenykiírások és elért helyezések, pontozási eredmények olvashatók. Sajnálatos módon az egyesület működésére több adatot nem találtunk. Kutatást lehet még folytatni Dunapataj község közigazgatási anyagában (BKMÖL V. 320/c).

1. doboz	1. Levelek	1929-1933
	2. Versenyekkel kapcsolatos iratok	1929-1930

X. 267

A GARAI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI

1925-1944

1 csomó = 0,05 ifm

Az egyesület 1922-ben alakult – bélyegzője körirata: „*Ifjúsági Levente Egyesület Gara 1922*” –, de az új alapszabályok értelmében szükségessé vált a közgyűlés összehívása (1925. október 11.) és újbóli megalakulása. Ekkor az egyesület címe „*Garai Levente Egyesület*” lett, pecsétje maradt a korábbi. Jeligeje: „Istennel a hazáért és királyért”, jelvénye 2 cm hosszú fenyőág, rajta a közepén fehér „L” betűvel és alul nefelejcs virággal, amit a főveg bal oldalán, vagy a gomblyukban viseltek. A közgyűlésen diszelnöknek Láng János nemzetgyűlési képviselőt, elnöknek Léh György községi főjegyzőt, alelnöknek Gatti József földbirtokost választották, a leventeoktató Loób Nándor volt. Elfogadták a jelölést a jegyző, pénztárnok, ellenőr, könyvtárnok személyére, a 12 választmányi, a 3 számvizsgáló bizottsági, a 7 munkabizottsági, és a tiszteletbeli tagokra. A jegyzőkönyv kötetébe másolt – a belügyminiszter által 103.311/1924. BM számon jóváhagyott – alapszabály szerint a levente egyesület célja a következő volt: „a nemzet erejének gyarapítása, testben és jellemben erős, tiszta erkölcsű leventék nevelése által”. Módszerei között szerepeltek a rendszeres testgyakorlás, az egészséges és mértékletes életre való felkészítés, baleseteknél elsősegélynyújtás, előadások és tanfolyamok tartásával az ifjúság szépre és jóra nevelése, szakismeretek elsajátítása és bővítése. A levente

egyesület helyiségeiben tilos volt a szerencsejáték, szeszes italok mérése, felekezeti-, politikai-, nemzetiségi viták folytatása. A leventeegylet jövedelme a tagsági díjból, községi hozzájárulásból, adományokból, rendezvények bevételeiből tevődött össze, vagyonát az alapító tagok díjai, alapítványok, és az évi jövedelem-maradványok képezték.

Az egyesületbe „be kellett lépnie” minden 12. évét betöltött, de a 21. évét be nem töltött, szellemi vagy testi fogyatékoságban nem szenvedő ifjúnak, aki közép, illetve felsőfokú iskolába nem járt. Az 1941-es „minta” alapszabály szerint nők is tagjai lehetnek az egyesületnek. Az 1943-as közgyűlési jegyzőkönyv méltatja is a leventelányok munkáját. A tagok tiszteletbeli (érdemeket szerzett, a közgyűlés által választott), alapító (mindkét nembeli magyar állampolgár, az alapító tagsági díj fizetése mellett) működő és pártoló tagok voltak. A leventék (kötelezett tagok) díjat nem fizettek. A 21. életévüket betöltött leventék tagsági díjat fizettek. Az önként működő tagok, akik felvételüket kérték, szintén fizettek tagsági díjat. 1943-ban a község nyilvántartott leventéinek a száma 250, az egyesület tagjainak száma 125 fő volt.

A levente egyesület szervei: a közgyűlés (rendszeresen évente egyszer ült össze), a választmány (a tisztikarból, az ifjúsági főoktatóból és a 12 választmányi tagból állt), a tisztikar (elnök, alelnök, jegyző, pénztáros, ellenőr, könyvtáros). 1941-ben a tisztikar az elnök, titkár, jegyző, pénztáros, ellenőr, gazda, könyvtáros, orvos, ügyész személyéből állt. A választmányba 6 rendes és 3 póttagot, a számvizsgáló bizottságba 3 rendes és 2 póttagot választottak. A felügyeletet a Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium által megbízott szervek, mint az Országos Testnevelési Tanács és annak vidéki szervei, a törvényhatósági s községi testnevelési bizottságok képviselői, illetve közegei (nevezetesen a testnevelési felügyelő, vezető) látták el. Az éves munkához programot és költségvetést, a program megvalósulásáról beszámolót készítettek, melyet a községi levente bizottság hagyott jóvá. Tervükben ismeretterjesztő és műkedvelő előadások, ének és „kedélyképző” tanfolyamok, ünnepélyek, mulatságok, sportversenyek (atlétika, lövészet, bokszt, futball, ökölvívás) rendezése szerepelt. A téli hónapokban a vasárnapi kis mise után az iskola termeiben elméleti oktatáson és kis „rendgyakorlaton” vettek részt az ifjak, márciustól pedig gyakorlati oktatás folyt a sport téren. Az egyesület könyvtárral is rendelkezett. 1943-ban 327 mű volt, az olvasók száma 32 volt, kölcsönzés 128 esetben történt.

A jegyzőkönyv utolsó bejegyzése az 1944. január 23-án tartott közgyűlésről készült. Megszűnésének időpontját a rendelkezésre álló iratokból nem sikerült kikutatnunk.

A megmaradt iratanyag igen szerény. A jegyzőkönyvi kötetben alakuló, közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei találhatóak, a 30-as évek második felében hiányosan. Az alapszabály „minta” központilag kiadott nyomtatvány, ami 1941-es dátummal ki van ugyan töltve, de sem aláírva, sem jóváhagyva nincs. A levente kötelesek nyilvántartásában a személyi adatokon kívül az alkalmassági orvosi vélemény, a kapott emléklap és a bevonulás időpontja is szerepel. A megmaradt levelek (terjedelme nem számottevő) között meghívó, tisztségéről való lemondás, orvosi vizsgálatra felhívás, sporttal, zárszámadással kapcsolatos átirat szerepel. Az egyesület költségvetéséből, zárszámadásából megtudható, hogy az egyesület bevételeit a községi hozzájárulás, adományok, tagdíjak és rendezvények jövedelmei képezték. Kiadásai között a fűtés, világítás, postaköltség, nyomtatvány, rádió előfizetés, újságok („Levente”, „Falusi Esték”), könyvek, versenyek, előadások, ünnepségek rendezése, sportruházat, leventeruha beszerzése, szakoktatók díjazása, karácsonyfa akció szervezése, honvéd hozzátartozók segélyezése szerepeltek. Az egyesületi nyilvántartólapon az 1942-es adatok és az 1943. évi tervszámok olvashatók. Érdemes kutatást folytatni az egyesületre vonatkozóan a község iratanyagában (BKMÖL V. 331) is.

1. csomó	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1925-1944
	2. Alapszabály „minta”	1941
	3. Levente kötelesek lajstroma (köt.)	1930
	4. Levelek	1943-1944
	5. Költségvetés és zárszámadás	1944
	6. Egyesületi nyilvántartólap	é.n.

X. 322

AZ AKASZTÓI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI 1941-1944

1 dosszié = 0,01 ifm

Az egyesület a Kiskőrösi Járási Levente Parancsnoksághoz tartozott. Sajnálatos módon megalakulásáról és megszűnéséről semmit, működéséről – a megmaradt iratok alapján – keveset tudunk.

A megmaradt iratok között lévő néhány levél 1944-ben kelt, de nem szerepel az iktatókönyvben, így azokat időrendbe rendeztük. Témájukat tekintve sportnyilvántartással, zsidólakások levente célra történő igénylésével, fűtermés hasznosításával, leventék „segítőszolgálatának” megszervezésével kapcsolatosak. A meglévő községi nyilvántartólap 1942. évi adatok alapján készült. Akkor a község lakossága 4238 fő volt, ebből a leventekötelesek száma 361, leventeoktató 4, ifjúvezető 16 fő. A 4 helyiségből álló, 100 főt befogadó leventeotthon átalakításra szorult. Itt működött 50 kötetten a könyvtár. Pénzügyi irataiban az 1945. évre vonatkozó költségvetése és 1944. évi pénztárnaplója található, melyben bevételként a községi leventealap ellátmánya – a pótdóalap 8 %-a, 1942-ben 1674 pengő –, kiadásként az oktatók és csapatparancsnok havi díja, könyv-, nyomtatvány-, bélyegző-, versenydíjak vásárlása szerepelnek.

1. dosszié	1. Levelek	1944 + é.n.
	2. Iktató füzet	1941-1944
	3. Községi nyilvántartólap	1942
	4. Leventekiképzéssel kapcsolatos rendelkezések	1942
	5. Pénzügyi iratok	1944

X. 323

A DUNAVECSEI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI

1939-1944

1 dosszié = 0,01 ifm

A Postatakarékpénztári betétkönyvben látható pecsét alapján a levente egyesület 1924-ben alakulhatott. 1943-ban pénztárnoka Somlyai Imre volt, s akkor a Bodonyi Bálint tulajdonát képező ingatlant bérelték.

A fond anyagában lévő levelek rendezvények (előadói estek, táncmulatságok), gyűjtések (mákgumó, Vöröskeresztes napok) szervezésével kapcsolatosak, foglalkoznak a zsidólakások igénylésének lehetőségével egyesületi célra, a gyakorlóterek fűtermésének értékesítésével. Ezeket időrendbe rendeztük.

Az egyletnek zenekara is volt, amit a megmaradt pénztárkönyv bizonyít. A zenekar bevételét alapítói díjak, rendezvények jövedelme, az elhelyezett tőke kamata, adományok jelentették. Az adományozók között a magánszemélyek mellett pénzüintézet és gazdasági üzem is szerepel. A kiadási rovatban csak nyomtatvány- és postaköltség, takarékpénztári kezelési díj van feltüntetve.

1. dosszié	1. Levelek	1941-1944
	2. A „Zenekar” pénztári naplója	1939-1941
	3. Betétkönyv	1943-1944
	4. Vásárlási könyv	1944

X. 324

A JÁNOSHALMI SZENT IMRE LEVENTE

EGYESÜLET IRATAI

é.n.

1 csomó = 0,02 ifm

Az egyesület megalakulásának időpontjáról és körülményeiről nem maradtak fenn iratok. Működésével kapcsolatban annyi ismeretes, hogy a Levente Egyesület indította el a községben a rendszeres atlétikai versenyeket. 1926-ban a járási atlétikai versenyen a jánoshalmiak érték el az első helyezést.⁵⁹

1928-ban egyesült a Jánoshalmi Sport Clubbal. Az új egyesület vezetését a klub adta. Az egyesületet 529/1945. ME sz. rendelettel oszlatták fel.

A fond anyagát csak néhány „Leventekötelesek lajstroma” alkotja. Ezekben a személyes adatokon kívül a testgyakorlásra való alkalmasság, az átigazolások helye és ideje, a leventefoglalkozásokon való részvétel helye, a levente azonossági száma, a katonai szolgálatra bevonulás időpontja került bejegyzésre.

1. csomó	Az 1919-1930 években született leventekötelesek lajstroma	é.n.
----------	---	------

⁵⁹ KARSAI Ferenc, 1982.

X. 269

KECSKEMÉTI VADÁSZTÁRSASÁGOK IRATAINAK GYŰJTEMÉNYE

1892-1948

1 doboz = 0,12 ifm

A fondba 3 vadásztársaság (Kecskeméti Vadásztársaság, a Kecskeméti Hubertus Vadásztársaság, a Kecskeméti Negyedik Számú Vadásztársaság) iratanyagát soroltuk. Kis terjedelmük miatt azonban nem állagokat, hanem sorozatokat alakítottunk ki a fondon belül. A Kecskeméthez tartozó egyéb vadásztársaságok, mint a hetényegyházi „Falkavadász”, a kisbugaci, a lakiteleki vadásztársaságoknak iratanyaguk nem lévén – csak alapszabályuk – nem kerültek be a fondba. (Alapszabályaik a IV. 1939 fondban találhatóak.) A felsőszentkirályi vadásztársaság iratai pedig külön fondot alkotnak.

Legtöbb irata a *Kecskeméti Vadásztársaságnak* maradt meg. A vadásztársaság 1873. február 1-jén alakult. Elnöknek Szapponos Istvánt választották. Alapszabályát 46.674 számon 1873. november 2-án hagyta jóvá a belügyminiszter. Pecsétje hosszas hadipajzs közepén hármashalmon ágaskodó kecske (ez Kecskemét címere is), alatta a jelmondat: „Sem magasság, sem mélység nem rettent” (szintén a város jelmondata) Kecskeméti Vadásztársaság 1873. A társaság célját a következőkben határozta meg: „a vadászat nemesebb fogalmak szerinti gyakorlása, nagyobb területeken a vad tenyésztésének előmozdítása és ezen területeken a vadászatról szóló törvény és törvényerővel bíró rendeletek korlátai közt nagyobb társasvadászatok rendezése, kisebb vadászatoknak egyénekenkénti gyakorlása és az orvvadászat megakadályozása”.⁶⁰ E feladat ellátására a társaság által bérelt vadászterület szolgált. A vadászatokat egy rendezőbizottság szervezte, figyelembe véve az egyéni és társas vadászat, valamint a különböző vadak elejtésére vonatkozó szabályzatot. Meghatározták, hogy az elejtett vadakból mennyi az elejtő vadászé, a többit a társaság javára értékesítették, többnyire a Magyar Vadkiviteli Vállalat Rt-n keresztül. (A városi és rendőrségi tisztviselők nem vadász tagjai részére évente 1-1 nyulat vagy fácánt utalványoztak.)

Az egyesület jövedelmét a tagsági díjak – később vadvédelmi, felvételi és lődíj – a lőtt vadak ára, a társaság által rendezett mulatságokból befolyt pénzüsszegek, valamint a kihágási büntetéspénzek képezték. Vizsgával rendelkező vadőröket alkalmaztak, akik havonta jelentést tettek az esetleges kihágásokról. A vadásztársaságnak tagja lehetett minden becsületes nagykorú kecskeméti egyén, aki törvényellenes cselekedetet nem hajtott végre. A tagok számát meghatározta a vadászterület nagysága. (1928-ban a vadászterület 107.683 hold, a tagok száma: 100 rendes és 20 évdíjas tag. Egy tagra legalább 200 hold területnek kellett jutni.)

Kezdetben alapító és rendes tagokból (6 évre kötelezettséget vállaltak) állt a társaság, később kibővült tiszteletbeli és évdíjas tagokkal (1 évre lettek felvéve). Kilépéskor ki kellett fizetnie a tagnak az esetleges hátralékát, valamint a vadásztársaság hátralékából a reá eső részt.

Az egyesület szervei: a közgyűlés (rendes ülést évente egyszer tartottak, rendkívülit 10 tag írásos kérelmére), a választmány (rendes és tiszteletbeli tisztviselőkből és 16 ren-

⁶⁰ BKMÖL IV. 1939/229. sz. irat

des tagból állt) és a tisztviselők (elnök, helyettes elnök, fővadászmester, titkár, ügyész, pénztáros, ellenőr és a választmány által esetleg megbízott vadászmesterek.) A Vadásztársaság működését 1946-ban szüntette meg a belügyminiszter az 525/1945. ME sz. rendelettel kihirdetett fegyverszüneti egyezmény 15. pontjára való hivatkozással, s egyben intézkedett az iratok levéltárba (108/1946. lt.) és a pénzkészletnek városi pénztárba helyezéséről.

A *Kecskeméti Hubertus Vadásztársaság* 1928. április 6-án tartotta alakuló közgyűlését, ahol elfogadták a társaság alapszabályát, melyet a belügyminiszter 199.839/1928. VII. BM számon némi módosítással elfogadott. A közgyűlés megválasztotta elnöknek vitéz Lázár Istvánt, alelnöknek Nagy Mihályt, vadászmesternek vitéz Turi Józsefet, valamint a jegyzőt, pénztárost, és 2 számvizsgáló bizottsági tagot. Céljük volt: „a vadászatnak szórakoztató, sport és okszerű módon való gyakorlása, a vad óvásáról s vad tenyésztéséről való gondoskodás”.⁶¹ A társaságnak tagja lehetett minden feddhetetlen előéletű, nagykorú magyar állampolgár nemre való tekintet nélkül mint rendes tag (a közgyűlés által meghatározott díj fizetése mellett), vagy tiszteletbeli tag (akit a közgyűlés érdemei elismeréséül megválaszt). A tagok számát itt is a bérelt vadászterület nagysága határozta meg. 1931-ben 18 tagja volt a társaságnak.

Az egyesület szervei: a közgyűlés, a bizottság (tiszttikar és a közgyűlés által 1 évre választott 3 rendes és 2 pótag), a tiszttikar (elnök, alelnök, vadászmester, ügyész, pénztáros, ellenőr, jegyző) és a 3 tagú számvizsgáló bizottság. A nemes vadak gondozására, a dúvadak és kártékony állatok pusztítására és a vadászterületek őrzésére vadőröket alkalmaztak.

A *Kecskeméti Név és Címtár* 1943-44-es kötetében a Hubertus Vadásztársaság még az egyesületek között szerepel, ekkor elnöke Várady Gábor, az ügyész dr. Dormány Mihály, pénztáros Wessely Jenő, vadászmester Gál József volt. A vadásztársaság megszűnésének körülményeiről nincsenek adatok.

A *Kecskeméti Negyedik Számú Vadásztársaság* 15 fővel alakult 1929. február 14-én dr. Egry Ferenc elnökletével. A társaság 1929-1941. július 31-ig terjedő időre alakult, joga volt azonban az előirtak betartása mellett feloszlani. A társaságnak legfeljebb 20 rendes és meg nem határozott számú tiszteletbeli tagja lehetett. A felvételi-, tagsági-, vadvédelmi díjat, a lódíjat és a kártérítési összeget a közgyűlés állapította meg. Az egyesület ügyeit a közgyűlés (rendes ülést évente egyszer tartott), a választmány (tiszttikar és 4 rendes választmányi tag) és tisztviselői intézték.

1948-ban bejelentési kötelezettségének elmulasztása miatt a belügyminiszter a 7330/1946. ME rendelet alapján 492.333/1946. IV. 3. sz. rendeletével megtagadta az alapszabály láttamozását, s közölte: „az egyesület semmiféle tevékenységet nem fejthet ki”. Ezzel a vadásztársaság beszüntette működését.

A vadásztársaságok iratai nagyon hiányosan kerültek a levéltárba. A legnagyobb terjedelmű *Kecskeméti Vadásztársaság* iratanyagát tekintve talán képet kaphatunk a társaságok működéséről. Sajnálatos módon az iktatókönyvhöz kapcsolódó levelek nagy része itt is elkallódott. Kutatási segédletek nem készültek, így az iratok átlapozással kutathatók.

⁶¹ BKMÖL IV. 1939/231. sz. irat

1. sorozat

A Kecskeméti Vadásztársaság iratai

1. Közgyűlési jegyzőkönyv	1929
2. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1931-1935
3. Alapszabályok	1918, 1931
4. Levelezés	1929-1938
5. Iktatókönyv (köt.)	1920-1944
6. Tagnévsor	1931-1938 + é.n.
7. Törzskönyv (köt.)	1892-1944
8. Tagdíjkönyv (köt.)	1900-1925
9. Vadászjegy	1934

2. sorozat

A Kecskeméti Hubertus Vadásztársaság iratai

10. Alakuló ülés jegyzőkönyve	1928
11. Tagnévsor és a tisztikar névsora	1930-1938

3. sorozat

A Kecskeméti Negyedik Számú Vadásztársaság iratai

12. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1929, 1930
13. Tisztikar és a tagok névsora	1929, 1937
14. Levelezés	1929-1948

X. 271
A KECSKEMÉT-FELSŐSZENTKIRÁLYI
VADÁSZTÁRSASÁG
IRATAI
1945-1950

1 csomó = 0,03 ifm

A „Kecskemét-Felsőszentkirályi Vadásztársaság” 1945. november 6-án Felsőszentkirályon, Jónás Pál 120/a sz. alatti tanyáján tartotta alakuló ülését, ahol elfogadták az alapszabályt, és megválasztották elnöknek Szabó Gáspárt, vadászmesternek Székely Márkot, pénztárosnak Pataki Gábort, jegyzőnek Jónás Pált, ellenőrnek ifj. Szabó Ferencet. Az egyesület pecsétjében egy futó nyúl, és „Kecskemét-Felsőszentkirályi Vadásztársaság 1945” felirat látható, ezt a pecsétet használták a jegyzőkönyveken és pénztárkönyvben. Az 1946-ban kelt, s a belügyminiszter által 80.118/1948. IV. 3. BM szám alatt 1948-ban jóváhagyott alapszabályán viszont a „Felsőszentkirályi Vadásztársaság elnöksége” feliratú körbélyegzőt használták. Ezen alapszabály a vadásztársaság célját a következőképpen határozta meg: „...működése területén (vadászterületén) az államkincstártól haszonbérbe vett vadászati jogot a vadászatra vonatkozó jogszabályok szigorú megtartása és a vadgazdálkodás nemzetgazdasági jelentőségének és a vadban rejlő érték – mint nemzeti közvagyon – védelmének szem előtt tartása mellett okszerűen és a nemzeti közösség anyagi gyarapítása szempontjából hasznothajtó módon gyakorolja”.⁶² E cél megvalósítását szolgálta a vadállomány fejlesztése, az orvvadászt és dúvad elszaporodásának megakadályozása, a tagok közötti baráti viszony kialakítása, vadgazdasági ismeretek bővítése, a jövő vadásznemzedékének nevelése. Intéző szervei: a közgyűlés, a választmány (állt tisztikarból, a számvizsgálóból és 3 választmányi tagból) és a tisztikar (elnök, jegyző, pénztáros, vadászmester, ellenőr). Az egyesület üléseit (közgyűlési, választmányi) helyiség hiányában egy-egy tag tanyáján tartotta. A vadásztársaság tagjai nagykorú feddhetetlen előéletű magyar állampolgárok lehettek nemre való tekintet nélkül, a vadászterület nagyságának függvényében. 1946-ban 24 fő volt a tagok száma. A szabályok szigorú betartását követelte meg a társaság. Így pl. a társasvadászatról önhibájából kétszer hiányzó, vagy a szabályzatot másodszer megsértő tagot kizárták a társaságból, a tiltott vadászatért büntetéspénzt kellett fizetni. Az alkalmazott vadőrök terményben kapták fizetésüket.

1950. március 1-jén tartott közgyűlésen kimondták a társaság feloszlását, hivatkozva a Magyar Vadászok Országos szövetsége értesítésére, mely szerint a „11 taggal rendelkező társaság működése szabálytalan”. Ugyanezen év április 29-én újjaalakultak *Bács-Kiskun Megyei Vadásztársaság Kecskemét, Felső Szentkirály* néven. Elnök Boblovszki János, vadászmester Bálint István, jegyző Tószegi Imre, pénztáros Pataki Gábor, számvizsgáló Deák József lett, s 5 választmányi tagja lett a társaságnak. Alapszabályát a belügyminiszter 1950-ben hagyta jóvá 5643-1372/1. szám alatt. Szintén ez év október 1-jén kelt jegyzőkönyv szerint a tagság egyhangú kérése volt, „hogy a *Kecskemét városi Dó-*

⁶² BKMÖL IV. 1939/228. sz. irat

zsa Vadásztársaságba, mint önálló brigád beolvadjanak”. Az egyesület további működéséről és megszűnéséről nem sikerült adatot kikutatnunk.

A pénztárkönyv szerint a bevételek között tagdíjak, büntetéspénzek, vadak értékesítéséből befolyt összegek szerepelnek. Az egyesület kiadásai között könyvmegrendelés, a „Nimród” c. újság előfizetése, terület- és töltenydíjak, vadszállítási fuvardíj, méreg ára, hajtódíj stb. szerepelnek. Kutatási segédlet nem készült, így a fond anyaga csak átlapozással kutatható.

1. csomó	1. Alakuló, közgyűlési, választmányi ülések jegyzőkönyvei	1945-1950
	2. Közgyűlési, választmányi ülések jegyzőkönyvei (füz.)	1946-1949
	3. Tagnévsor	1946, 1950
	4. Pénztárkönyv (köt.)	1947-1950

X. 272 A FÉLEGYHÁZI AGARÁSZ- ÉS VADÁSZEGYLET IRATAI 1873-1876

1 doboz = 0,03 ifm

A Félégyházi Agarász- és Vadászegylet 1873. január 1-jén alakult (három évre). Az egylet célja a vadászat gyakorlása, nagyobb vadászterületek kibérlése, vadtenyésztés, nagyobb társas vadászatok rendezése és kisebb vadászatoknak egyénenkénti gyakorlása, az orrvadászat megakadályozása volt. Az alapító tagok évente fejenként 4 forint tagdíjat voltak kötelesek fizetni. Ez az összeg képezte az egylet vagyonát. A „vendég”-tagok 3 forint évdíjat fizettek. Az egylet vagyonát gyarapította ezen kívül még a nagyobb vadászon lőtt és az egyleti pénztár javára eladott vadak ára, a büntetési pénzek, az egylet által rendezett mulatságok jövedelme, és az önkéntes adományok. Az egylet tisztviselői, az alapszabály szerint két elnök, egy valóságos és egy tiszteletbeli, egy közös bíró, vadászmester, két jegyző és egy pénztárnok. A tisztviselőket év elején titkos szavazással választották. Az egylet első elnöke Bánhidya István volt és maradt is az egylet megszűntéig. A pénztárnok Móczár Andor, jegyző Szőke Ferenc, segédjegyző Tarjányi Kálmán, vadászmester Bánhidya Ferenc volt. Az egyletnek az öt vezető tisztségviselőn kívül 58 rendes tagja volt az alakuláskor.

Az első közgyűlésen döntöttek a két bérelt vadászterület, Harkakötöny, és Csólyospálos puszták agarászatra és vadászatra való felosztásáról. A harkakötönyi területet agarászatra és vadászatra, Csólyospálost puskás vadászatra használták. Az egylet a vadászatok mellett még agárversenyeket is rendezett, ezek eredményeit mindenkor rögzítették a jegyzőkönyvekben. Az egyesület az 1876. február 6-án tartott közgyűlésen, mivel az egylet eredetileg 3 évre alakult, feloszlott.

A fond anyaga – az egyesület rövid ideig tartó működéséhez képest – jól reprezentálja a tevékenységet. Az iratokat tárgyi tételekbe rendeztük.

Az egylet iratai közül megmaradt a jegyzőkönyv, az alapszabály és néhány irat. A jegyzőkönyv (melyet rendszeresen vezettek a választott jegyzők) tartalmazza az egylet

életére vonatkozó összes fontos adatot, a tisztségviselők választását, a tagfelvételi határozatokat, a pénzügyi helyzetről szóló beszámolót, az agárversenyek eredményeit. Az alapszabály tartalmazza az egyesület működésének összes jogi feltételét. Az iratokat nem iktatták csak az érkezés sorrendjében sorszámmal látták el. (Ebben a rendszerben hagytuk meg.) Iratok a 3-as sorszámtól a 31-es sorszámgig maradtak meg, a 1-2. sorszámú irat hiányzik. A sorszámozott iratok között pénztári elszámolásokat, pénztári kimutatásokat, vadászatok időpontjának közlését, tagfelvételi és kilépési kérelmeket, tagnévsort, fegyver- és lőszérárjegyzéket talál a kutató. A fond anyaga átlapozással kutatható.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1873-1876
2. doboz	2. Alapszabály	1873
3. doboz	3. Sorszámozott iratok (3-31. ssz.)	1873-1876

X. 274

A KISKUNHALASI DIANA VADÁSZTÁRSASÁG IRATAI 1924-1944

1 kötet = 0,02 ifm

Az egyesület „II. számú Vadásztársaság” néven alakult 1924. június 18-án. A tisztikar a következő tagokból állt: elnök Ádor Sándor, ügyész dr. Jenei Andor, pénztáros Szarvas Imre, jegyző Zsótér Zoltán. A választmány 7 tagból állt. Az elnök az alakuló ülésen ismertette a szabályokat: „...a várossal kötött szerződés értelmében a vadászatot üzérkedés-szerűleg üzni nem szabad. Így senki a vadat el nem adhatja.” A körvadászatokon a zsákmány közös volt, egyenlő arányban osztották fel, az oszthatlan rész a társaság pénztárát illette. A jelentkezők közül tagnak 13 főt vettek fel, a szerződést aláírt bérlők száma pedig 28 fő volt. Az első félévre 250.000 koronát kellett tagdíjként fizetni, a következő félévre pedig a bérbé adott területek arányában állapították meg a tagdíjat. 1924-ben Ádor Sándor elnök elhunyt, helyette dr. Jenei Andor ny. rendőrkapitányt választották meg, aki ezt a tisztséget az egyesület megszűnéséig töltötte be. Az elnökválasztó ülésen határozták el: a társaság tagjai közül esetről-esetre vadász mestert választanak, olyat, aki a területet legjobban ismeri. 3 tagú számvizsgáló bizottságot és 8 tagú intéző bizottságot neveztek ki. Az egyesület a „Diana Vadásztársaság” nevet az 1925. január 18-i közgyűlésen vette fel. Az éves tagdíj ekkor 350.000 korona volt. Az 55 fős taglétszámból 15 helyet a Balotai kültagoknak biztosítottak. A vadászati tilalmi időt mindig előre meghatározták. 1925 augusztusban pl. a választmány elhatározta, hogy a tilalmi időt a megengedettnél is tovább tartja fenn, ezzel a nyúlállomány szaporulatát akarták növelni. Ugyanezen év augusztusában tartott rendkívüli közgyűlésen meghatározták az éves vadászati rendet is: „Október hóban tartatik négy társas vadászat, közös zsákmánnyal, melyben azonban a résztvevők száma szerint egy-egy nyúl lehető. Egy területet azonban kétszer társas vadászaton vadászni nem szabad.” Az állatállomány növeléséről a tagok maguk is gondoskodtak: pl. 1927-ben Brinkus Sándor vadász az általa – tojásból nevelt – öt darab fácánt a társaságnak ajándékozta. 1927-től felvételi díj címén

30 pengőt szedtek a belépő tagoktól. Szabályozták a vendégjogot is: „Helybeli lakos, vagy helybeli birtokos, ha más községben lakik is, vendégül nem hívható. Minden tag jogosult évenként 5 napon, vadászatra vendéget vinni, és azt tartozik előzetesen a társaság elnökénél bejelenteni.”

Az 1929. június 16-i választmányi ülésen az elnök javasolta, hogy „tekintettel a közeledő városi vadászterületek bérbeadására, a társaság a másik vadásztársasággal lépjen érintkezésbe azon célból, hogy nehogy megismétlődjék a múltban is megtörtént sajnálatos esemény, hogy az árverés miatt a két társaság között éveken keresztül egészen a személyes ellenségeskedésig menő harc álljon be.” 1930 februárjában az egyesületnek 28 tagja volt. A létszám a következő években sem növekedett lényegesen. Az 1941. évi júniusi közgyűlésen az elnök arról számolt be, hogy az orvvadászok üldözését az elmúlt vadászidényben is folytatták, és a várostól kérték a vadászbérlet tartamának 1945. évig való meghosszabbítását. (A városi közgyűlés ehhez hozzá is járult.)

Az utolsó közgyűlési bejegyzés 1944. július 9-én kelt. Az egyesületet a belügyminiszter oszlatta fel a 290.179/1946. IV. 14. BM sz. alatt.

Az iratanyag csak átlapozással kutatható. A kötet elején és végén tagnévsor található, azonban változás esetén a tagok nevét kihúzták, és a sorszám mellé más nevet írtak fel.

I. kötet Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei 1924-1944

X. 292

AZ EGYESÜLT APOSTAG DUNAEGYHÁZAI (1929-IG APOSTAGI) VADÁSZTÁRSASÁG IRATAI 1921-1937

1 dosszié = 0,02 ifm

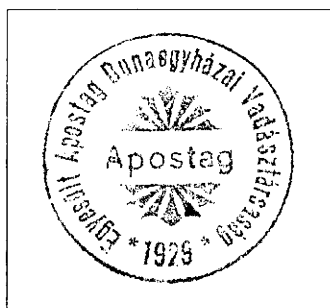
Az „*Apostagi Vadásztársaság*” 1921. január 28-án tartott ülésén fogadta el alapszabályát. Ekkor tagjainak száma 16 volt, elnöke Dér Sándor, pénztárnoka Joó Bálint. Tagjai rendes tagok (éves tagdíjat fizettek) és tiszteletbeli tagok voltak. 1929. szeptember 7-én a „*Dunaegyházai Vadászati Társaság*” rendkívüli közgyűlésén úgy határozott, hogy egyesül az Apostagi Vadásztársasággal. December 8-án meg is tartották alakuló ülésüket, nevük „*Egyesült Apostag Dunaegyházai Vadásztársaság*” (bélyegző szerint) lett, Apostag központtal. Elnök Olasz Sándor ref. lelképásztor, alelnök dr. Szabados Sámuel, pénztáros Köhegyi Ferenc, jegyző az elnök, ellenőr Hácsik János lett, I. vadászmeister Bakay Zoltán, II. vadászmeister Szemcsik Sándor. Bizottsági tagok voltak: Dér János, Gyenes Antal, Hutterer József, Joó Bálint, számvizsgáló bizottság tagja Köhegyi Mihály, Molnár Márton, Szemcsik János. A társaság feladata volt az általuk bérelt vadászterületen a vadállomány védelme, fenntartása, frissítése, a terület gondozása, az orvvadászok fékentartása, kártékony vadak, ragadozó madarak, kóbor kutyák, macskák irtása, a mezőgazdasági területek fokozott védelme, a vadak téli etetése. A vadászterület őrzéséről gondoskodni kellett úgy, hogy 3000 katasztrális hold területre 1 szakvizsgázott vadőr jusson. Vadászati kötelező szünnap a vasárnap és hétfő volt. A vadászterület nagyságának függvénye volt a tagok száma. Egy-egy tagra legalább 200 kh területet

számoltak. 1933-ban a társaság bérelte Apostag határát (5.720 kh), a solti IV. sz. vadászterületet (4.000 kh), Dunaegyháza határát (1.500 kh), a kincstártól 290 kh-t, összesen 11.500 kh volt a bérlet nagysága. Ekkor 1-1 vadászra 400 kh terület jutott. Meghatározott volt a vadász-hajtó arány is: 3 vadász 3 hajtó, 2 vadász 2 hajtó, 1 vadász 2 hajtó. A vadászterület egyazon részén évente egyszer körvadászatot tarthattak, erre vendéget is vihettek a tagok, este pedig társas vacsorát rendeztek.

A fond iratanyagának kis terjedelme miatt hiányos képet kaphatunk a társaság működéséről. Az egyesület megszűnésével kapcsolatban viszont nem sikerült adatot találnunk.

A fond anyagát jegyzőkönyvdarabok és levelezés alkotja, sajnos nagyon hiányosan. Iktatószámot nem találtunk az iratokon, ezért a rendezés időrendben történt.

1. dosszié	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1921-1932
	2. Levelezés	1923-1937 + é.n.

X. 301

A KISKUNHALASI FÜGGETLEN VADÁSZTÁRSASÁG (1945-IG KISKUNHALASI ELSŐ VADÁSZTÁRSASÁG) IRATAI 1933-1948

1 csomó + 2 kötet = 0,03 ifm

Az egyesület „Kiskunhalasi Első Vadásztársaság” néven alakult, de alakulási évét nem ismerjük. Valószínűleg a 19. században már tevékenykedett, mert egy 1936-ban megjelent várostörténeti munka így írt róla: „A vadásztársaság pedig 130 éves múltra tekint már vissza”.⁶³ Iratok azonban csak 1933-tól maradtak fenn.

Az egyesület célja – az 1945-ös alapszabály szerint, „hogyan működése területén (vadászterületén) az államkincstártól haszonbérbe vett vadászati jogot a vadászatra vonatkozó jogszabályok szigorú megtartása, a vadgazdálkodás nemzetgazdasági jelentőségének és a vadban rejlő érték – mint nemzeti közvagyon – védelmének szem előtt tartása mellett okszerűen és a nemzeti közösség anyagi gyarapítása szempontjából hasznot hajtó módon gyakorolja.” Az egyesület szervezete: közgyűlés, tisztikar, és választmányból

⁶³ NAGY SZEDER István, 1936. 78.

állt. A vadásztársaság tisztikara, szintén az 1945-ös alapszabály szerint, a következő volt: elnök, vadászmester, pénztáros, ellenőr és jegyző. A választmánynak jelentett a számvizsgáló bizottság. 1943-ban a vadásztársaság elnöke dr. Mészöly István, társelnök dr. Soker István volt. Az 1944. február 26-i választmányi ülésen dísztagnak választották Vasziliovits Fedort, aki 45 évig volt tagja a társaságnak és megromlott egészsége miatt kényszerült kilépni.

A Kiskunhalasi Első Vadásztársaság 1945. szeptember 23-án „*Független Vadásztársaság*” néven alakult újjá. Alapszabályukat 1945. december 9-én fogadták el, melyet a 4640/1945. ME sz. rendelet alapján a földművelésügyi miniszter 160.429/1946. XII. 2. szám alatt 1946. III. 12-én hagyott jóvá.

A levelezésből kiderül, hogy az egyesület a kiscgazdapárt kebelében alakult meg, s tagjai akkor kizárólag kiscgazdapártiak voltak. (Erre utalhat a nevében a „független” szó is.) A társaság 1945-1946 évben 184 tagot számlált, az elnök dr. Soker István lett. 1946 januárjában és februárjában a Vadásztársaság és Nagy Szeder István a kiscgazdapárt akkori vezetője között nézeteltérések támadtak, és az ellentétek annyira fokozódtak, hogy a vadásztársaság 1946. március 6-án kivonult a pártból, s minden ott folytatott politikától távol tartotta magát. A Nagy Szeder Istvánnal szimpatizáló tagokat kizárták, így a taglétszám 160-ra apadt. A Kiscgazdapárt 1947-ben történt „felszámolása” után a Vadásztársaság volt a fő szószólója annak, hogy a párt Kiskunhalason újból szerveződjön meg, ami a vadásztársaság összetartása és együttélése folytán meg is történt.

1948-ban a tagok egy részétől (52 fő) bevonták fegyverüket. Az elnök így tiltakozott: „...a kiscgazdák a tanyájukban a fegyvert nem passzióból, szórakozásból, hanem a gazdaságukban felnevelő apró jószágaiknak a dúvadaktól való megóvására tartják”. Később így folytatta: „Csodálatos, hogy csupán a független kiscgazda vadászoktól vonják be a vadászfegyvereket, már pedig ha koalícióban vagyunk, együttműködünk, egyforma elbánást is várunk.” (A vadásztársaság elnöke – dr. Soker István – a Kiscgazdapárt alelnöke is volt egyben 1948-ban.) A Független Vadásztársaságot a belügyminiszter oszlatta fel az 500.675/1948. IV. 3. BM szám alatt kelt rendeletével.

A Vadásztársaság története a fond anyagát képező iratokból nem ismerhető meg még 1945-től kezdődően sem, mert nagyon hiányosan maradtak fenn iratok. A kevés iratanyagot tételekbe rendeztük. Külön tételt képeznek az 1945 előtti és az 1945-1948 közötti időszak jegyzőkönyvei (elsősorban az eltérő névhasználat miatt). Az utóbbiból az 1948 március-június közötti időszak szinte teljesen hiányzik. A kiscgazda kapcsolatról a csekély levelezésanyagban lehet olvasni. A pénztári ellenkönyv az 1946-1948 közötti pénztári ellenőrzéseket tartalmazza. Az első alapszabályok hiányoznak, csak az 1945-ös maradt meg a fondban. A tagnévsor csak az 1948-as évre vonatkozik. Itt található a vezetőség névsora is. Kutatási segédlet nem készült, így a fond kutatása csak átlapozással történhet.

1. csomó	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1943-1944
	2. Ua.	1945-1948
	3. Alapszabály	1945
	4. Levelezés	1948
	5. Tagokkal kapcsolatos nyilvántartás	1948
	6. Pénztári ellenkönyv	1947-1948
2. kötet	Pénztárkönyv	1933-1948
3. kötet	Pénztári napló	1946-1948

Felekezeti egyesületek

X. 112 A KECSKEMÉTI KERESZTÉNY MUNKÁSEGYESÜLET IRATAI 1934-1950

1 doboz = 0,06 ifm

A „*Kecskeméti Keresztény Munkásegyesület*” 1904-ben alakult, alapszabályát 3933/1904. III-a BM sz. alatt (1904. január 19.) hagyta jóvá a belügyminiszter. Az egyesület célja volt: „a keresztény munkásosztály gazdasági érdekeit önszegélyezés és szövetkezés által előmozdítani és megvédeni; valláserkölcsi és hazafias érzületét ápolni, szellemi képzettségét és szaktudását fejleszteni, s így a nemzetközi és vallásellenes szociáldemokráciával szemben határozott keresztény szellemben, békés úton, törvényes eszközökkel oldani meg a szociális kérdést”.

Az egyesület tagja csak a 18. életévét betöltött feddhetetlen jellemű keresztény férfi lehetett, aki nem volt tagja vallásellenes vagy hazaellenes egyesületnek, s akit a választmány felvett.

Az egyesület tagságának összetétele:

- rendes tag (felvételi és tagsági díj fizetése)
- tiszteletbeli tag (cselekedeteivel az egyesület érdekében nagyobb érdemeket szerzett)
- pártoló tag (tagfelvételi elvárásoknak megfelelt, s az évi pártoló tagsági díjat befizette).

Az egyesületen belül lehetőség volt szakosztályok felállítására legalább 20 tag esetén. A szakosztályok külön fedezték költségeiket, ügyrendjüket pedig – a választmány jóváhagyása mellett – szintén maguk állapították meg. Vítás ügyeik rendezésében békebírótság döntött.

A Kecskeméti Keresztény Munkásegyesület államsegéllyel Gazdasági Népházat létesített. (Kezelési szabályzatát 1933. január 28-án 16.811/1933. VI-3. sz. alatt hagyta jóvá a földművelésügyi miniszter.) A Gazdasági Népház hivatása volt, hogy a városi gazdasági foglalkozású lakosság társadalmi, szellemi és gazdasági haladásának központja legyen és otthonul szolgáljon minden olyan törekvésnek, mely e célt szolgálja.

A belügyminiszter 280.179/1946. IV. 14. sz., az egyesület működésének felülvizsgálata tárgyában küldött felhívására – a háborús események alatt megsemmisült alapszabályok és iratok miatt – 1946. június 16-án rendkívüli közgyűlésen új alapszabályt fogadtak el. Ezen alapszabályban az egyesület neve: „*Kecskeméti Keresztény Munkásegyesület és Sportszakosztálya*” lett.

1950-ben a belügyminiszter 5641.964/1950. sz. rendeletével az 1938 : XVII. tc., illetőleg a 7.330/1946. ME sz. rendelet alapján az egyesületet feloszlatta. Iratai 1950. június 29-én 224/l. sz. alatt kerültek a levéltárba.

Az egyesületnek sajnos jórészt csak az 1946-1950-es évekből maradtak meg iratai, melyeket tárgyi tételekbe rendeztünk. Kutatási segédlet nem készült, így az iratok átlapozással kutathatók.

1. doboz	1. Közgyűlési jegyzőkönyvek	1946-1948
	2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1947-1949
	3. Levelezés	1934-1950
	4. Költségelőirányzatok	1947-1950
	5. Zárszámadás	1946-1948
	6. Pénztárkönyv (köt.)	1946-1950
	7. Tekeszakosztály pénztárkönyve (köt.)	1946-1950
	8. Bevételi pénztárbizonylatok	1946
	9. Kiadási pénztárbizonylatok	1946-1949

X. 240

A KECSKEMÉT-KÜLSŐBALLÓSZÖGI KATOLIKUS EGYLET IRATAI

1931-1947

1 dosszié = 0,03 ifm

Az egyesület célja – mint minden felekezeti egyesületé – az egyházközség területén lakó katolikusok szellemi, társadalmi és anyagi érdekeinek előmozdítása, s a hazafias szellem ápolása volt a politika teljes kizárásával. Ennek érdekében hasznos és szórakoztató olvasmányokat, társalgási lehetőséget biztosítottak, társas estélyeket rendeztek. Költségeiket a tagdíjak és rendezvények bevételeiből fedezték. Az egyesület alapszabálya 1930-ban került felterjesztésre, melyet a belügyminiszter 119.046/1930. VII. BM sz. alatt hagyott jóvá. Az egyesület első elnöke Jávor János lelkész lett, aki egyben az ebben az időben alakult Helvéciai Katolikus Egylet elnöke is volt. Az alelnök ifj. Polyák János kisbirtokos, jegyző-pénztárnok Kőszegi Pál állomás-előljáró, könyvtáros Kollár József, házgondnok Ködmön Béla volt. A számvizsgáló bizottság tagjai: Polyák György, Sándor Elek, Gáspár János, választmányi tagok: Nagy József, id. Ö. Kovács György, Polyák Mihály, Varga József, Kontos Orbán, Rozsi Mihály, Bencsik József, Zsitva Ferenc, Király Gergely, Bajáki István, Gáspár János. A tagok száma 1931-ben 85 fő. 1936-ban a tisztikar újra választásakor a taglétszám 97, 1940-ben már 155 fő. Ekkor az egyesület hivatalos helyisége Kecskemét, Helvécia 218. szám alatt volt. Az egyházi elnök Németh László helvéciai plébános, világi elnök Polyák János gazdálkodó, két alelnöke, két jegyzője, háznagy, pénztáros, 3 számvizsgáló, 20 választmányi és 10 póttagja volt. A háború után – 1946-ban – újjáalakult az egyesület 85 fővel, elnöke Polyák János, a jegyző Glummerz Imre lett.

Az egylet működését a belügyminiszter az 526/1945. ME sz. rendelettel kihirdetett fegyverszüneti egyezmény 15. pontjára való hivatkozással az 529/1945. ME sz. és a 7330/1946. ME sz. rendeletekben foglalt jogainál fogva feloszlatta, mert „az egyesület a 20.165/1945. BM rendeletben előírt jelentési és adatszolgáltatási kötelezettségének nem tett eleget”. Iratai 215/1947. szám alatt kerültek be a levéltárba.

Az egyesület tényleges működéséről keveset tudunk, hiszen jegyzőkönyve nem maradt meg. Csupán az 1946. évi újjáalakulásról és egy választmányi ülésről van írásos dokumentum. A megmaradt iratok: levelezés, italmérési és közgyűlés-tartási engedélyeket tartalmaznak. A pénzügyi iratok között megrendelések, adóügyi iratok, táncmulatsági elszámolások, számlák, és egy pénztárkönyv található.

1. dosszié	1. Levelezés	1932-1934 + é.n.
	2. Pénzügyi iratok	1931-1944
	3. Pénztárkönyv (köt.)	1935-1947

X. 244

A KISKUNFÉLEGYHÁZI KATOLIKUS LEÁNYOK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1935-1948

1 dosszié = 0,01 ifm

A Katolikus Leányok Egyesülete 1935 februárjában alakult a Katolikus Leányok Országos Szövetsége helyi szervezeteként. Az egyesület címe: *Katolikus Leányegyesület, Kiskunfélegyháza*. Pecsétje: kör alakban az egyesület címe. Az egyesületnek külön jelvénye nem volt a Katolikus Leányok Országos Szövetsége jelvényét használták.

Az egyesület célja működési területén élő katolikus lányokat egységes szervezetbe tömöríteni, a lányok iskolán kívüli nevelését elvi és gyakorlati szempontból irányítani, a katolikus lányok közös érdekeit minden téren egységes fellépés által képviselni és érvényesíteni. Az egyesület céljainak eléréséhez hitbuzgalmi, szociális és kulturális munkát folytattak.

Az egyesület vezetője a megalakulástól a megszűnésig Dukay Mária Amancia nővér, a helyettes vezető 1945-ben Szentgyörgyvári Mária Palládia nővér volt. A lelki vezetők: Mayer Lajos, Thúróczy Ferenc, Csákó Géza, Sziklai Ferenc, 1945 júniusától Himfy főtisztelendők voltak, ifjúsági elnökei pedig Gál Gizella, Karsai Mária, Iványi Ilona, Kardos Magdolna és Oroszi Margit. 1945. április 16-án Oroszi Margit helyett Tarjányi Ilona lett az ifjúsági vezető. 1945-ben a hitbuzgalmi munka intézője Katona Erzsébet, a szociális ügyek intézője Horváth Piroska, kulturális munka irányítója Oroszi Margit, a „szórakoztató” szakosztály vezetője és bábszínház-igazgató Szlávik Éva volt. (Az egyesület krónikája, fényképei elvesztek az 1944-es harcok alatt. Az első tíz év krónikáját utólag írták meg visszaemlékezésekből.)

A második világháború után egyik legfontosabb feladatuk a magyar katonák sírjainak gondozása, hadiárvák gyámolítása volt. 1945-ben húsvét után minden két héten bábelőadást tartottak a hadiárváknak, de meghívták a város óvodásait és a kommunista párt tagjainak gyermekeit is. Hadiárvák gondozását vállalták, akiket ruhával és élelemmel segítettek. Az egyesület tagjai számára különböző tanfolyamot tartottak.

Az egyesületet a belügyminiszter 288295/1946. IV. 14. BM sz. rendeletével feloszlatta. Ténylegesen 1948-ban szűnt meg az egyesület, mert a vagyoni viták addig húzódtak.

Az egyesület iratait a BKMÖL XXII. 103 Kiskunfélegyháza Város Polgármesteri Hivatal iratai fondból választottuk le. A fond anyagát tárgyi tételekbe rendeztük. A megmaradt iratok között található az Egyleti Krónika 1935-1946, mely tartalmazza az egyesület életének minden fontosabb mozzanatát. Az 1945-46 év eseményeit krónika-szerűen sorolták fel. Ezen túl csak az alapszabály és a megszüntetéssel kapcsolatos levelezés, valamint egy pénztári napló maradt meg. Az iratanyag átlapozással kutatható.

1 dosszié	1. „Egyleti krónika”	1935-1946
	2. Alapszabály	1935
	3. Megszüntetéssel kapcsolatos iratok	1946-1948
	4. Pénztári napló	1945-1946

X. 277

A BÁTYAI KATOLIKUS KÖR IRATAI

1902-1949

1 doboz = 0,07 ifm

A kör 1902. március 6-án tartotta alakuló ülését, ahol elfogadták az alapszabályt, és elnöknek Jeszenovics Félix főtisztelendőt, alelnöknek Okvátovity Ferencet, titkárnak Hervanek Gyulát, pénztárnoknak Koprivanacz Sándort választották. (Jeszenovics Félix 30 éven át volt az egylet elnöke.) Választottak még 2 ellenőrt, 2 gondnokot, és 12 igazgató-választmányi tagot is. Az egyesület fővédnöke Császka György kalocsai érsek volt. Az 1914-es közgyűlési jegyzőkönyvükben így fogalmazták meg a kör célját: „... csak életerős talajon fejlődhet igaz vallásosság, miért is szükséges, hogy a kath. körök keresztény szellemben működjenek, tagjai pedig hitű katolikusok legyenek. Második célja pedig az, hogy összetartó szeretet által tagjait tisztos szórakozásban részesítse, munkában kifáradt testüket felüdítse, s az élet harcaiban jóakaró tanácsokkal szolgáljon. Hogy pedig ezen nemes célokat elérhessük, ahhoz mindnyájunknak egymás iránti szeretetre, összetartásra és jóakaratra van szükségünk.” Az 1937-ben módosított alapszabály szerint tagja lehetett a körnek minden helybeli és vidéki feddhetetlen jellemű egyén, aki nem volt tagja a szabadkőműveseknek. A kör rendes tagjai csak férfiak, alapító és tiszteletbeli tagjai férfiak és nők, míg pártoló tagjai csak nők, és a vidéken (Bátya külterületén, a szállásokon) lakó férfiak voltak. Minden újonnan belépő tag kötelezettsége 3 évre szólt. A tagok száma 1908-ban 74, 1922-ben 210, 1943-ban 289, 1949-ben 249 fő volt. Az egyesület szervezeti felépítése a következő volt: közgyűlés, igazgató választmány (tisztikar és 15 választmányi tag) és tisztikar (egyházi és világi elnök, alelnök, jegyző, pénztáros, könyvtáros. Az egyházi elnök a mindenkori plébános volt – ha maga is tagja volt a körnek –, ő képviselte a kört, akadályoztatása esetén a világi elnök töltötte be ezt a tiszteletet.

Az alakulás évében a kör helyiségének biztosítására Koprivanacz Sándor pénztáros 200 koronát adományozott, majd 800 koronát kölcsönzött, ezért arcképét, mint a „jótekonyság mintaképét” elhelyezték a kör helyiségében. 1924 húsvétján szentmise volt a templomban a kör tagjaiért, itt mutatkozott be először egyházi énekeket énekelve a kör dalárda. 1925-ben az épület bővítését határozták el, és „költség fedezésére hozzájárulás” címen fejenként 200.000 koronát, 1926-ban 100.000 koronátt szavaztak meg. Ezen kívül

felvettek még 20.000.000 korona kölcsönt az Egyházmegyei Takarékpénztárból. A 164 tag közül 158 fizetett építési hozzájárulást és tagdíjat. Fontos szerepe volt a helyiségnek, hiszen a tagok állandó találkozási színtere volt és kaszinói minőséggel bírt, s mint ilyen a szükséges eszközökkel, könyvtárral, ismeretterjesztő folyóiratokkal, hírlapokkal, szórakozási eszközökkel fel volt szerelve. 1927-ben Vigalmi Bizottság alakult, elnökévé Recherer István kántortanítót választották, akit a választmány azon üléseire, melyen mulatság rendezését tárgyalták, meghívtak. A bizottság tagjai hivatalból a kör tisztikarához tartoztak. Téli hónapokban ismeretterjesztő előadásokat tartottak, melyek tárgyai rendeletek, heti események, községi közügyek stb. voltak.

Méltón ünnepelték a kör alakulásának 20., majd 40. évfordulóját, de megemlékeztek Mátyás király születésének 500. évfordulójáról, valamint Horthy Miklós kormányzó 20 éves országlási jubileumáról is. Az I. világháborús hősi emlékmű és országszázló költségeinek fedezésére az éves tagdíj 50 %-át ajánlották fel. Rendszeresen támogatták a Katolikus Sajtó Egyesületet. 1949-ben az elnök utasítást kapott, hogy a választmány 50 %-ban az MDP, másik 50 %-ban a Kisgazda és a Paraszt Pártból legyen megválasztva, és a névsort a Nemzeti Bizottság hagyta jóvá. 1949-ben a kör társalgó szobáját a DÉFOSZ helyi szervezetének rendelkezésére bocsátották irodahelyiség céljára. Az egyesület látva a különböző társulatokban a belépéssel járó előnyöket, belépett a Magyar Gazdaszövetségbe, s pártoló tagja lett a Szent István Társulatnak. A kör élete mozgalmas volt, a világháborúk alatt is a jellegének megfelelően működött. Felolvasó esteket, színelőadásokat, bálakat tartottak. Jegyzőkönyvben rögzített utolsó ülését (választmányi) 1949. július 12-én tartotta. Megszűnésének időpontjáról és módjáról nincsenek adataink.

A fond anyaga hiányos, levelezése egyáltalán nem került a levéltárba. A jegyzőkönyv kötetében közgyűlési, alakuló- és választmányi ülések jegyzőkönyvei találhatóak. Az üléseket imával nyitották meg. Az 1917 és 1921 közötti jegyzőkönyveket „*Bátyai Róm. Kat. Olvasóköri*” néven vezették, a megjelentek azonban azonosak a kör tagjaival. 1927. január 16. és 1933. január 14. közötti időszakról nincs a kötetben jegyzőkönyv. A tagsági törzskönyv („*Bátyai Róm. Kat. Olvasóköri*”) betűrendes nyilvántartás a tagok hátralékos, előírt és befizetett tagdíjáról. Pénztárkönyve tükrözi, hogy a kör bevételét a felvételi és tagsági díjak, rendezvények és az italmérés jövedelme, valamint adományok jelentették. Kiadásai között a kör fenntartási költségei (fűtés, világítás, papír, olaj, javítások, biztosítás), adó, italvásárlás, újság előfizetés. (1938-ban: Kalocsai Néplap, Új Lap, Népújság, Rózsafüzér Királynéja, Vasárnapi Könyv, Nemzeti Újság, A Szív.) stb. szerepeltek. Italmérési könyv a vásárolt és elszámolt italok mennyiségét és értékét tartalmazza.

1. doboz	1. Alakuló, közgyűlési, választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1902-1949
	2. Tagsági törzskönyv (köt.)	1937-1949
	3. Pénztárkönyv (köt.)	1937-1949
	4. Italmérési könyv (köt.)	1937-1949

X. 278

A KALOCSAI JÉZUS SZENT SZÍVE TÁRSULAT IRATAI 1912-1944

1 doboz = 0,04 ifm

A társulat Jézus Szíve-tiszteletére alakult. A Jézus Szíve-tiszteletben, a római katolikus egyház hitrendszere szerint a teremtmény megváltásáért adott hálája és dicsőítése fejeződött ki. A 19. század második felében a magyarországi Jézus Szíve társulatok a római S. Maria della Pace főtársulatának filiáiként jöttek létre, egy világmozgalom helyi szervezetei voltak. Az országszerte alakult Jézus Szent Szíve társulatok célját így fogalmazták meg: „E társulatnak tisztán az a célja, hogy tagjai Jézus szentséges Szívét buzgón tiszteljék, szeretetét szeretettel viszonozzák ...” A Jézus Szíve társulat tagjainak kötelessége volt Jézus Szíve ünnepét és a hónap első péntekét gyónással, áldozással megtartani, a meghalt tagokért imádkozni és buzgó erényes élettel méltóvá válni Jézus Szíve ígéreteire. Minden községben, minden római katolikus templomban alakulhatott Jézus Szíve társulat. Az alakuláshoz püspöki jóváhagyás kellett. A püspök az engedélyt megküldte Rómába is a főtársulat titkárához. A püspök nevezte ki a társulat igazgatóját. Aki a Jézus Szíve társulatba fölvétetni kívánta magát, be kellett jelentenie szándékát a társulati igazgatónál. A felveendő tagokat egyleti névjegyzékbe írták be (ezeket nem küldték be a római főtársulathoz). Azon rendelet alól, hogy hasonló társulatok csak oly templomokban állíthatók fel, melyek egymástól 1,5 órányi távolságra estek, a Jézus Szíve társulatot kivették. A társulatba való felvételt közvetítő által is lehetett kérni, és érvényesen felvették. Mellőzendőnek tartották – mint a vallásos társulatoknál – tagdíj meghatározását, a felvételnél pedig határozottan tiltották. Ugyanakkor a hívők és a társulati tagok adományából egyleti oltárt hoztak létre a templomban.

A Szent Szív tiszteletnek folyóirata is volt: „Jézus Szent Szívének Hírnöke” címmel, mely először 1861-ben jelent meg franciául, magyarul 1866-tól jelent meg előbb Esztergomban, majd a 20. századtól Kalocsán. 1915-ben „Szív” címmel lap indult.

A Kalocsai Jézus Szíve Társaság alakulásáról, működéséről konkrét adatokat nem találtunk. A levéltár őrizetében csak egyetlen kötet, egy 1912-től 1944-ig vezetett törzskönyv került. (A bejegyzések szerint 1925-től „Jézus Szent Szíve Társulat” volt a megnevezése az egyesületnek.) A kötet 34-es sorszámmal kezdődik, később a sorszámozás elmaradt. Férfiak, nők (lányok, asszonyok) vegyesen szerepelnek a törzskönyvben. Több ízben más településeken lakó társulati tagok névsorát is belekötötték. 1916-ban a Pécssett és Pécs környékén lakók, 1919-ben a Kiskunfélegyházán, Szabadkán, Répcelakon, Sopronban, Esztergomban lakók, 1920-ban az Ercsiben és Csurgón lakó, 1921-ben a Jászberényben lakó társulati tagok nevei kerültek a törzskönyvbe. 1925-ben Kanadában élők kerültek bejegyzésre. A törzskönyvben a tagokat 1944-ig tüntették fel. A kötet átlapozással kutatható.

1. doboz Törzskönyv (köt.)

1912-1944

X. 279
A KALOCSAI ÉRSEKI GIMNÁZIUM
MÁRIA-KONGREGÁCIÓJÁNAK
IRATAI
1871-1938

1 doboz = 0,13 ifm

A Mária-kongregációk a katolikus egyházak tisztán vallásos egyesületei voltak. Iskolánként szervezték, és fő célkitűzésük, hogy tagjaikat Szűz-Mária tiszteletére, s általa buzgó vallásos életre neveljék. A Mária-kongregációk kiváló, eredményes munkát végeztek vallásos, erkölcsi, társadalmi és tudományos téren. Magyarországon már a 17. században voltak Mária-kongregációk, kizárólag a Jézus társaságiak által vezetett intézetekben. 1930-ban Magyarországon 342 Mária-kongregáció működött 20.934 taggal.

A Kalocsai Érseki Gimnázium Mária-kongregációja 1870-ben alakult. Két csoportjuk volt ekkor: a nagyobb kongregáció és a kisebb kongregáció. A Nagyobb Mária-kongregáció a gimnázium felső osztályainak legjobb tanulóiból, míg a Kisebb Mária-kongregáció az alsó osztályok legjobbjából alakult. A társaság tevékenységét a tisztikar irányította. A tisztikar tagjai voltak: titkár, asszisztensek (2 fő), felügyelő, tanácsadók. Tisztségviselői: orgonajátszók, zászlósok, ajtóőr, felolvasók, beteglátogatók, pénztáros, könyvtáros. A tisztikar tagjait és a tisztségviselőket évenként újra választották. Az 1911/12-es iskolai évben két szakosztály alakult. Az egyik a „sectio pietatis in kon. SS. Cordis” vállalkozott a heti, sőt gyakoribb szent áldozásra és a tiszta erkölcsi élet és keresztény nemes jellem kialakítására. A másik szakosztály a „sectio apostolatus” 18 taggal alakult. Fő célkitűzése, hogy a tagok állásukhoz, körülményeikhez képest a jó elveket, a keresztény katolikus ifjakhoz illő erkölcsi magaviseletet társaik közt is védjék és terjesszék. Meghonosították a vitaüléseket (havonta tartották) is, amelyeknek célja megismertetni a kongreganistákat a gyakori bírálatokkal, melyeket hitük és egyházuk ellen hangoztatni szoktak. Ezekről az ülésekről jegyzőkönyvet vezettek.

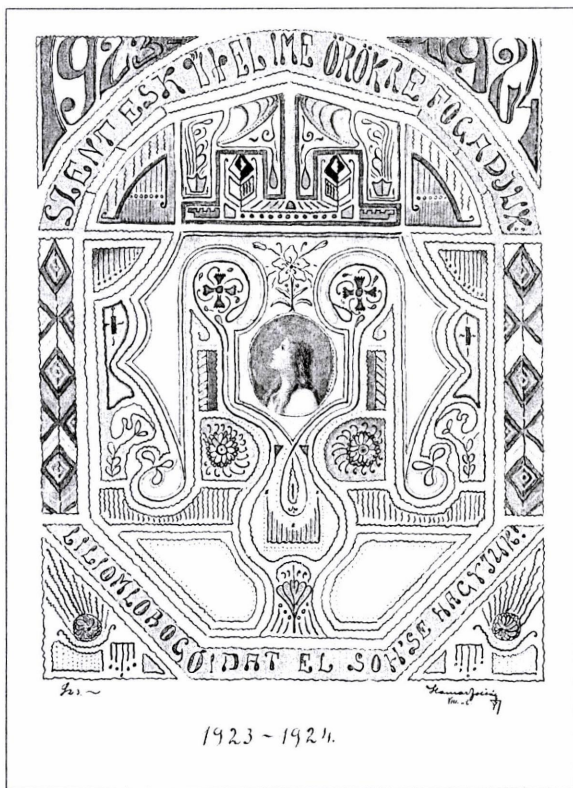
A szakosztályok száma 1941-ben már 6 volt: hitvédelmi, hitbuzgalmi, szociális, sajtó, eucharisztikus, missziós szakosztályok.

A kongreganisták havi rendszerességgel tanácsüléseket is tartottak, melyekről szintén vezettek jegyzőkönyvet. Vezettek naplókönyvet is, melyben a kongregáció egyesületi életének nevezetesebb mozzanatait, így az ünnepek lezajlását, összejöveteleket, vallásos vagy apostoli vállalkozásokat, új szakosztályok létesülését vezették heti rendszerességgel. Ennek vezetése a titkár feladata volt.

A levéltár őrizetében maradt Kalocsai Érseki Gimnázium Mária-kongregációjának anyagában néhány naplókönyv és tanácsülési jegyzőkönyv kötete található. A számliratok mennyisége igen csekély. Kutatást érdemes folytatni a Kalocsai Érseki Levéltárban, ahol 1882-től 1949-ig maradtak fenn Mária-kongregációs iratok. Javasoljuk a kutatók részére a Kalocsai Jézus-Társaság Érseki Gimnáziuma Értesítőinek átnézését is.

I. doboz

1. Annales (évkönyv) (köt.)	1871-1888
2. Diarum (napló) (köt.)	1875-1925
3. A Mária-kongregáció naplókönyve (köt.)	1929-1938
4. Tanács-határozati jegyzőkönyv (köt.)	1903-1933
5. A Mária-kongregáció nagyobb szakaszának jegyzőkönyve (köt.)	1908-1928
6. Vitaülések jegyzőkönyve	1910-1912
7. Pályázatok prefektusi állásra	1938
8. Jelígés pályázatok	é.n.
9. Levelezés	1875-1938
10. Meghívók kongregációs ünnepekre	1930-1933

X. 280

A KALOCSAI ÉRSEKI GIMNÁZIUM KISEBB MÁRIA-KONGREGÁCIÓJÁNAK IRATAI

1871-1938

1 doboz = 0,04 ifm

A Mária-kongregációk a katolikus egyházak tisztán vallásos egyesületei voltak. Fő célkitűzésük, hogy tagjaikat Szűz Mária tiszteletére, s általa buzgó vallásos életre neveljék. A Mária-kongregációk kiváló, eredményes munkát végeztek vallásos, erkölcsi, társadalmi és tudományos téren. Magyarországon már a 17. században voltak Mária-kongregációk, kizárólag a Jézus társaságiak által vezetett intézetekben.

A Kalocsai Érseki Gimnázium Mária-kongregációja 1870-ben alakult. Két csoportjuk volt ekkor: a nagyobb kongregáció és a kisebb kongregáció. A Kisebb Mária-kongregáció az alsó osztályok legjobbjából alakult, és Szent Szaniszló pártfogása alatt állt. Működése azonos a nagyobb kongregáció működésével.

A tanév első gyűlésén megválasztották a főtisztviselőket (prefektus és 2 asszisztens), akik kijelölték a tisztikar többi tagját. Az 1930/31-es tanévben a tisztikar: praeses, prefektus, 2 asszisztens, titkár és jegyző egy személyben, 6 konzultár, szakosztályok vezetői és segédei, a könyvtáros és segédje, 2 háznagy, 2 sekrestyés, 2 játékos, 3 zászlós. A tisztikart és tisztségviselőket évenként újra választották, és ünnepélyesen iktatták be. Tagfelvétel kétszer volt egy évben, felavatásuk ünnepélyes keretek között, érem feltűzésével történt. Gyűlést hétfői napokon délután 1 óra, majd 2 óra hosszáig tartottak (időnként közösen a Nagy Márai-kongregációval), ami a praeses beszédével – erényről, szeretetről, áldozásról, munkáról, szentek tiszteletéről stb. – kezdődött. A gyűléseken megtárgyalták az ünnepek előkészítését, a tagfelvételt, lelkigyakorlatok fontosságát, erénygyakorlatok eredményét stb. Különböző szakosztályok működtek a Kongregációban. A missziós szakosztály rózsafüzéreket gyártott, bélyeget áztatott és adott el. Tagjainak kötelességük volt havonta egyszer áldozni a misszióért, és belépni a „Hitterjesztés” Egyesületbe. Aki a Hitterjesztés Egyesület tagja lett, kötelezte magát, hogy havonként bizonyos összeggel támogatja a missziókat, és minden nap elmond egy könyörgést Xavéri Szent Ferenchez. A hitbuzgalmi szakosztály tagjainak kötelességük volt hetente kétszer áldozni, és háromszor szentséglátogatásra menni. A sajtó szakosztály könyvek és újságok árusításával foglalkozott. Később szociális szakosztály is alakult, melynek tagjai a városi szegénygondozó nővérek oldalán nyújtottak segítséget a rászorulóknak. A Kongregáció jól felszerelt könyvtárral rendelkezett, amit rendszeresen gyarapítottak új könyvekkel, folyóiratokkal. Az adományokból „játéktárat” alakítottak, „kaszinót” (játék délutánt), műsoros uzsonnás délutánt, kirándulást szerveztek. A különböző pályázatok nyertesének ajándéktárgyakat vásároltak. Karácsony előtt gyűjtést rendeztek, hogy a szegény gyermekeket meleg ebédben részesítsék.

A Kongregációnak kevés irata maradt meg. A jegyzőkönyv kötetében a gyűlések jegyzőkönyvein kívül a szakosztályok üléseiről készült jegyzőkönyvek is megtalálhatók. Az 1934/35-ös tanévtől 4 év története utólag került beírásra Tomka Ágoston hittanár által, aki sokat tett a kongreganisták életének változatossá, széppé tételéért. A fond iratai között található „Tisztségviselők könyve” kötetben tanévenként, osztályonként vannak felsorolva a nevek. A pénztárkönyvből kitűnik, hogy a kongregáció bevételét a gyűjtött aprópénzek és az adományok (amit egyházi és magánszemélyektől, tagoktól kaptak) je-

lentették. Kiadásaik között különböző vásárlások (érme, könyv, naptár, játékok) posta-költség, újság előfizetés, az énekkar vezetőjének díja szerepel.

A Kongregáció megszűnéséről nincs adatunk. A fenti iratokon kívül kutatást lehet folytatni a Kalocsai Érseki Gimnázium értesítőiben.

1. doboz	1. A Kisebb Mária-kongregáció gyűléseinek jegyzőkönyve (köt.)	1928-1938
	2. Tisztségviselők könyve (köt.)	1871-1931
	3. Pénztári könyvecske (köt.)	1919-1931

X. 283

A MIASSZONYUNKRÓL ELNEVEZETT KALOCSAI ISKOLANŐVÉREK LEÁNYIFJÚSÁGI MÁRIA- KONGREGÁCIÓJÁNAK IRATAI 1887-1941

1 doboz = 0,10 ifm

A Kalocsai Iskolanővérek Mária-kongregációját 1887-ben dr. Povischil Richard kanonok alapította, aki 25 évig volt annak elnöke. Az egyesület fővédnöke a kalocsai érsek volt. A kongregáció célját szabályzatukban így határozták meg: „a tagoknak buzgó együttműködése és egymást buzdító kölcsönös példaadás által odahatni, hogy azok a Boldogságos Szűz Mária különös tisztelete s benső gyermeki szeretete, kiváltképpen pedig dicső erényeinek s szent példájának buzgó követése által a gyermeki ártatlanságot és szívtisztaságot megőrizték, magukban a keresztyén szellemet ápolják, az Isten szolgálatában való buzgóságot fejlesszék, minden vallásos kötelmeiket pontosan teljesítsék s példás élet által másokra is üdvös hatást gyakoroljanak”. A jelentkezők felvétele – fél-éves próbaidő után – ünnepi (templomi) gyűlés keretében történt. A jelöltek kézikönyvet és jelvényt kaptak, melyet a jelöltmesternő tűzött a jelöltek szíve fölé. Minden évben értesítőt küldtek a tagoknak. Aki az abban foglalt felajánlást nem írta alá (3 évig nem küldte vissza) kizárták a tagok közül. Aki pedig vegyes házasságra lépett, nem csak a nyilvántartásból, de az anyakönyvből is törölték. (1911 decemberében 520 tag közül 273 válaszolt.) A gyülekezetet az elnök (az illetékes egyházi hatóság nevezte ki), az igazgató (az elnök meghallgatásával az intézeti főnöknő nevezte ki az iskolanővérek közül) és a főnöknő kormányozta. Tanácskozási üléseiken rajtuk kívül részt vett a tiszttakar: a felügyelő és két segéd, titkár, pénztárnok, könyvtárnok, tanácsosok, jelöltmesternő, olvasók, sekrestyések, zászlótartók. 1911-ben kezdték el szervezni az Országos Kongregációs Szövetséget, mint a Mária-kongregációk központját, kiknek ajánlására 1911 februárjától 7 szakosztály kezdte el működését meghatározott céllal és köteleességgel a gyülekezetben. Minden szakosztály egy-egy védőszent oltalma és egy kongreganista vezetése alatt állt. Vezetői rendszeresen jelentést tettek a választmányynak. Később ezeket a szakosztályokat átszervezték, s 1941-ben apológiai, eucharisztikus, missziós és szociális szakosztály működött. A gyülekezet tagjai évenként lelkigyakorlatot (szentgyakorlat) tartottak. Karácsonykor a szegény gyerekeknek ruhaneműt, ajándékot készítettek. Részt vettek az (1910-től) évenként rendezett országos kongregáción, a „Mária-kongregáció” c. folyóiratba időről-időre információt küldtek.

A kongregáció jegyzőkönyvi kötetében az 1941. május 6-án tartott tanácsülésről készült az utolsó feljegyzés, későbbi működéséről, megszűnésének dátumára nincs adat.

A levéltár őrizetében lévő anyag első kötetének korai bejegyzései nem szabályos jegyzőkönyvek, valójában azonban a tanácskozásokról készültek, mint ahogy ezt a kötet második fele tanúsítja. A tanácskozmányok jegyzőkönyveibe röviden a határozati javaslatot, határozatot vezették be. A tanácsülések közötti időszakról naplót vezettek, melyben egy-egy gyűlést, szakosztályi ülést, misét, karácsonyi- és egyéb ünnepet írtak le részletesen. Első és egyetlen alapszabálya sem a gyülekezet által, sem jóváhagyó aláírással nincs ellátva. Levelei főleg a fővédnökség vállalásával és az értesítők átvételével kapcsolatosak. Pénztárkönyvéből kitűnik, hogy a kongregáció bevétele a növendékek tagsági díjából, egyházi- és magánszemélyek adományaiból állt. Kiadásai között imakönyv-, érem-, gyertya-, oltárterítő-, bélyeg-, könyvvásárlás, folyóirat előfizetés, világitási díj, jótékony célra fordított összegek kifizetése stb. szerepeltek. Az iratokhoz kutatási segédlet nem készült, átlapozással kutathatók.

1. doboz	1. Tanácskozmányok jegyzőkönyve (köt.)	1887-1910
	2. Ua. (köt.)	1910-1941
	3. Napló (köt.)	1918-1923
	4. A Boldogságos Szűz Mária gyülekezetének szabályai	1887
	5. Levelek	1897-1921
	6. Főkönyv (töredék)	1919-1936
	7. Pénztárkönyv (köt.)	1887-1918

X. 284 A KALOCSAI PAULAI SZENT VINCE TÁRSASÁG IRATAI 1871-1873

1 dosszié = 0,01 ifm

A Paulai Szent Vince társaságok („konferenciák”) katolikus férfiakból álló szegényeket segélyező egyesületek voltak. A 19. században a Szent Vince társaságok központja Párizsban volt. Egy-egy országos szervezet élén az országos főtanács állt.⁶⁴ Az első magyarországi konferencia 1861-ben Sopronban alakult.

Kalocsán 1871. február 5-én alakult meg „próbaként” a Szent Vince Egylet 4 fővel és azzal a céllal, hogy a szegények javára tegyen valamit. Azért próbaként alakult, hogy meggyőződjön arról, van-e élettere az egyletnek. Az alakuló értekezletet Kubinszky Mihály praelatus házában tartották. Elnöke Kubinszky Mihály, alelnöke Mócsy Antal, jegyző Szulik József, pénztárnok, könyvtárnok, ruhatárnok pedig Tóth József lett. A megalakulást márciusban jelentették a Pesti Szent Vince Egyletnek, s kérték, megalakulásukról tájékoztassák az egylet párizsi központját. Minden héten tartottak értekezletet,

⁶⁴ A magyarországi főtanács székhelye 1927-ben Budapesten a VIII. Horánszky u. 20. sz. alatt volt. Elnöke ekkor Károlyi gróf volt. Magyar Katolikus Almanach 1927., Bp., 1926. 634.

melyet imádsággal és felolvasással kezdtek, és imádsággal és gyűjtéssel fejeztek be. A csekély befolyt pénzből segélyeztek egy-egy rászoruló idős, beteg embert, vagy szegény család gyermekét. Rendszeresen látogatták a szegény családokat. A látogatások során azt tapasztalták, hogy sok gyerek szegénysége miatt nem járhat iskolába. Felvették a kapcsolatot a helyi Nőegylettel, kérték, hogy gyermekek segélyezésében (ruhával, cipővel való ellátásukban) nyújtsanak segítséget. A tagság bővítése érdekében meghívtak az értekezletekre tanítókat, mesterembereket. Az érseknek azonban csak 1873-ban jelentették be az egylet működését, miután meggyőződtek saját maguk kitartásáról, munkájuk fontosságáról, és bízva tagságuk számának – ezzel együtt vagyonuk – gyarapodásában. Kérték az érsek támogatását.

Sajnálatos módon az egyletnek csak az 1871-1873 évben tartott értekezleteinek jegyzőkönyvei (és egyetlen levél) maradtak meg levéltárunkban. Az egyesület valószínűleg tovább is működött, mert a Kalocsai Érseki Levéltárban 1899-től 1904-ig vannak iratai.

1. dosszié	1. Értekezletek jegyzőkönyvei	1871-1873
	2. Gr. Cziráky Jánosnak az egyletkez írt levele	1871

X. 285

A KECSKEMÉTI KATOLIKUS EGYLET IRATAI 1945-1949

2 doboz + 3 kötet = 0,25 ifm

A Katolikus Egyletet még a múlt században, 1894-ben alakították Kecskeméten. Az 1910-ben módosított alapszabálya szerint az egylet célja változatlanul: „A kecskeméti r. kat. Egyházközség területén lakó katolikusok szellemi, társadalmi és anyagi érdekeinek előmozdítása – volt – a politika teljes kizárásával”.⁶⁵ Az alakulástól a második világháború végéig keletkezett iratok nem maradtak fenn, vagy legalábbis nem kerültek levéltárba.

1946 januárjában vetődött fel a gondolat, hogy az egylet újra kezdje meg működését. A háború alatt vagyonát, az egyleti terem berendezéseit széthordták. Ebben a nehéz helyzetben adományokból tartották fenn magukat. Az egylet választmánya 1946. május 5-én tartotta első ülését. Ekkor már az adományok helyett tagdíj fizetését határozták el, kezdetben még olyan megkötéssel, hogy mindenki annyit adjon, amennyit bír. Az első közgyűlésre szeptember 15-én került sor. Baranyi László apát-plébános mellett világi elnöknek Orbán János ny. törvényszéki tanácselnököt választották, aki különben 1918-1944 között az egylet alelnöke volt. Évi rendes tagdíj (8 forint) fizetését határozták el. A későbbiekben a választmány feladatául tűzte ki tagok gyűjtését (1946-ban a tagok száma az 1000-et nem érte el), kultúrbizottságot, propagandabizottságot, vigalmi bizottságot szerveztek. Az egylet helyiségében – amit 1945-ben visszakaptak – tartott rendezvények belépődíja, borkimérés, kártya- és kugli játékért szedett díj képezte még az egylet jövedelmét a tagdíjon és az évi 100 forintos alapítódíjon kívül. Könyvtárat tartottak fenn – amelyből a tagok kölcsönözhetnek – és újságokat járattak: „Új Ember”, „Szív”, „Kecs-

⁶⁵ BKMÖL IV. 1939 Kecskeméti egyesületek alapszabályainak gyűjteménye 86. sz. irat.

kemét”, „Kecskeméti Újság”, „Magyar Nemzet”. Kikötötték, hogy más vallású nem lehet az egyesület tagja. 1947 tavaszán már a 65 alapító tag és 500 régi tag mellett 300 új tagja is volt az egyesületnek. Az 1947. május 4-i rendes közgyűlésen is elfogadták alapelveként, hogy a politikát kizárják az egyesület életéből, csak lelki és szellemi célokat tartanak szem előtt. Foglalkoztak a Mária városi templom építésének támogatásával is, évi 200 forintot ítélték meg e célra. Kulturális előadásokat, vallási összejöveteleket tartottak, kugli-versenyeket rendeztek. 1948-ban bekapcsolódtak az 1848-as centenáriumi megünneplésébe. 1949 elején a város polgármestere felhívta az elnökséget, hogy az egyesület tisztikaráról és választmányáról személyi adatokat is feltüntető kimutatást készítsen és terjessze be az alapszabályt. A Belügyminisztérium szerint az alapszabály szövege elavult volt, módosítani kellett. Rendkívüli közgyűlést hívtak össze az alapszabály módosítása és a Belügyminisztérium utasítása szerinti demokratikus vezetőség választása céljából. (Ekkor több munkás és kisbirtokos is bekerült a választmányba.) Az alapszabály az egyesület céljának megfogalmazásában változatlanul kitartott a vallási elkötelezettség és a politikamentesség mellett. Az egyesületet azonban országos politikai érdekek és események hatására 1949 őszén feloszlatta a Belügyminisztérium „Az egyesület feloszlását belügyminiszter úr azzal indokolta, hogy az egyesület alapszabályát a demokratikus szellemnek megfelelően nem módosította, ezért az egyesületet a 77.000/1922. BM sz. illetve a 181.000/1937. BM sz. rendelet értelmében fel kellett oszlatnia”. Az iratok levéltárba adására kötelezték az egyesületet, a vagyonának felkutatásával a magyar államrendőrség kecskeméti kapitányságát bízták meg. Az egyesület iratai 1949. november 29-én kerültek be a Kecskeméti Levéltárba.

A fond anyagán belül a választmányi és közgyűlési jegyzőkönyveket időrendben hagytuk. Vezetőségi értekezleteket is tartottak, ezek tisztázatlan példányai az iktatott iratok között találhatóak. Az iratokat 1946-tól folyamatos sorszámmal iktatták egészen 1949-ig. Ebben a sorrendben maradtak, mert az iktatófüzet is erre alapul. Az egyesület könyveit sorszám szerint tartották nyilván. Külön regisztrált naplóba vezették be a tagok által kikölcsönzött köteteket.

Külön kötetekben tartották nyilván az alapító, a rendes és a pártoló tagokat. A tagnyilvántartóban feltüntetették a tag nevét, foglalkozását, lakását, mióta tag, – az életkor és a családi állapot rovatokat nem mindig töltötték ki – a tagdíj befizetés dátumát, valamint az összeget is bejegyezték. A tagdíjnyilvántartó mellett külön tagdíj befizetési pénztárnaplót is vezettek.

Az egyesület pénzügyi iratai, pénztárnaplók, bevételi és kiadási bizonylatokból, valamint a kártya- és kuglijátékból befolyó díjak nyilvántartási, pénztári füzetekből állnak.

1. doboz	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei	1946-1949
	2. Iktatott iratok	1946-1949
	3. Iktató füzet	1945-1949
	4. Könyv nyilvántartó (füz.)	é.n.
	5. Kiadott könyvek jegyzéke (köt.)	1947-1949
2. kötet	Alapító tagok névjegyzéke	1946-1947
3. kötet	Rendes tagok névjegyzéke	1947-1949
4. kötet	Pártoló tagok névjegyzéke	1947-1949
5. doboz	1. Napló a tagdíjakról (füz.)	1946-1948
	2. Pénztárkönyv (köt.)	1946-1947

3. Pénztárnapló (köt.)	1948-1949
4. Áru és elszámolási könyv (köt)	1948
5. Bevételi pénztári mellékletek	1946-1949
6. Kiadási pénztári mellékletek	1946-1949
7. Kártya könyv (füz.)	1947
8. Ua. (füz.)	1947-1949
9. Kugli füzet (füz.)	1949

X. 286

A KECSKEMÉTI SZENT ANTAL CÉH IRATAI 1712-1726

1 doboz = 0,01 ifm

Több mint 500 évig állott fenn Magyarországon a céhrendszer. Ott alakultak meg leghamarabb, ahol az első középkori városok létrejöttek, ahol a kereskedelem és az ipar a legkorábban kifejlődött: Esztergom, Buda, Pest, Székesfehérvár (13. század), Pozsony, Kassa, Debrecen (14. század). A céhekbe szervezkedés szélesebb körű elterjedése Magyarországon a 15. századra esik. A kézművesek első érdekvédelmi szervezetei voltak, de a középkor egyházi irányítású viszonyainak megfelelő, szigorúan vallásos céhek (egyesületek) is alakultak. Ezek általában templomi oltárok gondozására alakított egyesületek voltak. A céh hordozható hatalmi jelvénye az ún. „céhtábla” volt. Míg az iparos céhekben a céhmester, vallásos egyesületekben a fődekány ennek a jelvénynek körbeküldésével hívta össze a céhtagokat. A tábla hordozója felmutatta a táblát, és szóban elmondta az üzenetet. („Behívótáblá”-nak, vagy „Bemondótáblá”-nak is nevezték.)

A kecskeméti római katolikus hitű szücsmesterek 1712-ben egy vallásos célú együletet alakítottak azon célból: „Hogy az Isteni Tisztelet és az megh dicsőült szentekhez való szép aijtatosságh, az emberek szévében naponkint gyarapodgyon, és az el kezdetett jó, az végighlen való alhatosságra gyökeret is verhessen.” (Céhszabályok)A kor szokása volt ilyen vallásos egyuletek alakítása, mert az egylet artikulusait tartalmazó fennmaradt kötet első oldalán így írtak erről: „...az igaz Romay Keresztény Annymia Szent Egyházban lévő hívek, sok szép külön különféle aytatóságokban szoktak magokat foglalni, Congregatiokat tudniaillik, a vagy czéheket rendelvén, és tartván”. A Pádumi Szent Antal tiszteletére létrehozott Congregatiot a szücsmesterek „*Szent Antal Czehnek*” nevezték el. Aki a céh tagja lett, annak a céh rendelkezéseit, artikulusait meg kellett tartania. Ezeket az artikulusokat minden céh gyűlésben a fő dekány parancsából „fel szóval” (hangosan) kellett elolvasni. A céh tehát gyűléseket tartott és vezetője a fődekány volt. A céh működését, a tagok kötelezéseit az „articulusok” foglalták össze. A Szent Antal céh szabályzata 10 artikulusból állt (valószínűleg a 10 parancsolat mintájára).

A céh öregdekányját és szolgadékányját évente vízkereszt utáni vasárnap választották, akik a „céh láttára” a templomban Szent Antal oltáránál tettek esküt. Idejük letelése előtt egy héttel a céh jövedelméről, költségeiről számot kellett adniuk. A céhbe újonnan beálló egy esztendeig szolgadékányként működött. (Magát a szolgálat alól 5 forintért meg is válthatta.)

A céhnek két ünnepe volt: Páduai Szent Antal napja (Szent Iván hava – június – 13.) és Páduai Szent Antal testének „általviteli” napja (Böjtelőhava – február – 15.). Ezekon a napokon misét tartattak, amelyen a céh tagjainak részt kellett venni. (A céh tábláját körbe járatták, ezzel hívták össze a céh tagjait.) Ha valaki „vakmerőségből” elmulasztotta a misén való részvételt, büntetése 50 pénz volt. A miséken áldozati pénzt fizettek. (Ha az öreg dékány nem volt jelen, egy forintot fizetett. A szolgadékány pedig ha a távollétre „helyes mentsége” nem volt, 50 pénzt volt köteles adni.) A negyedik artikus rendelkezett a halottnak adandó végtisztességről. (Ha a céh tagja volt az elhalt 1 font viasz és 8 szövétneket adott a céh, ha rokon, de a céhnek nem tagja fél font viasz és 6 szövétneket adott a céh, ha a céh tag szolgálja hunyt el 4 szövétneket adtak.)

A céhből választott város bírái mentesültek a misén való részvételtől. A céh szőlőjét tartoztak viszont művelni a céhtagok, vagy maguk helyett arra való alkalmas embert küldhettek. Beteg céhtárhoz a dékány 2 személyt küldött ki. (Ha el nem mentek 1-1 forint büntetést fizettek.) A dékányok tartoztak a beteget gyakorta meglátogatni. Az előírásokat nem teljesítő céhtagoknak 25 pénzt kellett fizetni. Céh tagok közötti vitás ügyekben más céhből hívtak „két öreg értelmes” embert, akik eldöntötték a kérdést. Ha ők sem tudták eldönteni, a város bírái és a Tanács elé vitték az ügyet. Ezen túl – földesúr, vármegye, Szent Szék – már nem apellálhattak a felek. A már befejezett ügyet újra előhozni tilos volt (ellenkező esetben 50 pénzt kellett büntetésül fizetni). Aki céhbeli társa büntetését nem céh tag előtt említette, szintén 50 pénz büntetést fizetett. A céhből csak indokolt esetben (szándékos emberölés, lopás, paráznság) zártak ki valakit, és csak indokolt esetben léphetett ki tag, ha ki akart lépni 6 forintot kellett fizetni és utána más céhbe nem léphetett. A céh szabályzatát Kollonits Zsigmond váci püspök 1712. decemberben hagyta jóvá, látta el pecsétjével és kézjeggyével. A céh első fődekánya Kósa Gergely volt.

1726-ban még működött a céh, mert Berkes András váci nagyprépost tartott „occasione visitatio”-t (alkalmi látogatást) és jóváhagyta a céh vagyonáról tett kimutatót. A céh további működéséről, megszűnéséről sajnos semmiféle irat nem maradt meg. Kecskemét város iratai ebből az időből elég hiányosak, így itt sem találtunk a céhre vonatkozóan feljegyzést. A társaság valószínűleg II. József 1781. évi rendelete után oszlott fel a többi hasonló vallásos társasággal együtt.

A fond csak egyetlen kötetből és egy szál iratból áll, előbbiben az artikusok találhatóak, valamint alakuláskor a céh tagok neve, utóbbi a céh vagyonáról szóló feljegyzés. A szabályokat magyar nyelven fogalmazták.

1. doboz	1. A céh szabályai (köt.)	1712
	2. Jegyzék a céh vagyonáról	1726

X. 287

A KECSKEMÉTI SZENT JÓZSEF TÁRSASÁG IRATAI 1723-1724

I dosszié = 0,03 ifm

1723-ban a kecskeméti Szent Miklós templomban – Bede Mihály gondnoksága alatt – 4 kisebb oltárt emeltek, egyiket Szent József tiszteletére és dicsőségére. Ezen oltárhoz, annak „gyarapítására, felmagasztalására és gondviselésére” társaságba tömörültek a

kecskeméti római katolikus hívők közül néhányan. Magukat „Sz Joseph Társoságnak” – és nem céhnek – nevezték. A Ferences rend kecskeméti gvardiánja Szenczi Gáspár a társaság megalakulását aláírásával és a kolostor pecsétjével igazolta egy 1724. február 18-án kelt – külön álló – iraton.⁶⁶

A társaság szabályzata magyar nyelven íródott és 17 pontból – artikulusból – állt. E szerint a belépő tagok nevét (év, hónap, nap megjelöléssel) bevezették a céh regisztrumába. A társaság elöljárójának, a dékánynak választása minden évben vízkereszt után az első vasárnap volt. A megválasztottak Szent József oltáránál tettek esküt és oltári szolgálatot teljesítettek. A céh tagjainak a vasárnapokon és ünnepnapokon tartott miséken jelen kellett lenniük. Ha valakit szent ünnepen munkában találtak, kizárták a céhből. A céh tagok betegségükről tudatták a fődekányt, aki a tagok közül egy vagy két főt a beteghez rendelt, maga is köteles volt a beteget gyakran látogatni. A céhen belüli viszálykodás tilos volt, aki ezt megsértette, 7 forint büntetést volt köteles fizetni, ha újra rajtakapták, kizárták a céhből. A dékányra „panaszolkodó” 50 dénár büntetést fizetett. A részegen másokat inzultálót 25 dénár büntették. A céh táblájának körülhordásával hívták egybe a tagokat, a tanácskozáson „egyenlő akarattal” hozták döntéseiket. A céhen belül keletkezett vitás ügyek elbírálására, ha magukban nem sikerült döntésre jutni, más céhből hívtak „két becsületes személyt”. A céh tagjának elhalálózásakor 5 miatyánkot és 5 üdvözlégyet mondtak el a céh tagjai a templomban, és a harangszó után beírták az elhalt nevét a regisztrumba. Temetésre fél font viaszt adott a céh a halottvirrasztáshoz. A halotthoz a céh tagjainak kötelességük volt kimenni, ha maguk akadályozva voltak, cselédjüket is küldhették (ellenkező esetben 40 dénár büntetést fizettek). Minden évben mindszent utáni héten a halottakért egy énekes misét tartatott a céh, amelyen mindenkinek részt kellett venni. Szent József napján a céh tagjai a misén szolgáltak és áldoztak (aki nem tette, 50 dénár büntetést fizetett, a fődekány 100 dénárt). Szent József oltárára gondot kellett viselniük, az alamizsnát az oltár „ékességére” (díszítésére) fordították. A céh szőlőjében kötelesek voltak a céh tagjai dolgozni. „Minden czéhbeli emberrel menjen, vagy más alkalmatost küldjön.” Minden céhgyűlésen fel kellett olvasni az artikulusokat, azokat meg kellett tanulniok, „hogy tudatlanságok ne legyen oka mentségeknek”.

A társaság valószínűleg II. József 1781. évi rendelete után oszlott fel a többi hasonló vallásos társasággal együtt.

A levéltár őrizetében sajnos csak az artikulusokat tartalmazó kötet maradt meg és 1 szál irat a ferences gvardiánnak a társaság alakítását tanúsító irata.

1. dosszié	1. A társaság szabályai (köt.)	1723
	2. A ferences gvardián tanúsítványa	1724

⁶⁶ HORNYIK János, 1861. 244. – 1700-ra teszi alakulását.

X. 288

A KECSKEMÉTI „DEÁK-CZÉH” IRATAI

1651-1760

1 kötet = 0,01 ifm

„Hogy az isteni tisztelet és a Boldogságos szűzhöz való áitatosság naponként gyarapodgyék az emberek szívében” Kecskeméten a római katolikus hiten volt „Deák rend” 1651-ben a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére céhet alapított (Deákok Czéhe). Szabályait 1661. február 2-án Wesselényi Ferenc nádor (és nem a püspök) erősítette meg. Ez volt Kecskeméten a legkorábbi vallásos társulat, melynek irata megmaradt. Az artikulusok szerint más céhek is működhetek Kecskeméten, mert más céhből hívtak döntőbíró, a kizárt tagokat más céhbe nem vehették fel.⁶⁷

A „Deák-CzéH” 13 artikulusból álló szabályzatát minden céhgyűlésen felolvasták. A céh minden évben karácsony után Szent János napján öreg és szolgadékokat választott, akik az nap, vagy másnap Szűz Mária oltáránál esküt tettek. Mielőtt 1 esztendeig tartó tisztségük lejárt, számat kellett adniok a céh jövedelméről és költségeiről. Az új dékányt házához kísérték a céh tagjai, és ott mulathattak saját költségükön. Ha új személy állt be a céhbe, 1 évig szolgadékoként működött (de 5 forintért a szolgálatot megválthatta). A céh Szűz Mária tiszteletére alakult, akinek egy évben 7 ünnepe volt. Ebből azonban csak négyet tekintettek a céh ünnepének: Kisasszony napját, Nagy Boldogasszony napját, Boldogasszony fogantatása napját és Gyümölcscsoltó Boldogasszony napját. Ezeket a napokat misét tartottak, melyeken a céh tagjai kötelesek voltak megjelenni, Mária oltáránál szolgálni, oltárpénzt fizetni. (A távol maradók 50 pénz fizetésével büntették.) Halottvirasztáshoz fél font viaszt adott a céh, ha azt céhen kívüli kérte 1 forintot tartozott fizetni a céhnek. A céhből választott városbírák a miséken való részvétel és a halottvirasztás alól felmentést kaptak. A céh szőlőjében azonban ők is kötelesek voltak dolgozni, vagy maguk helyett „arra való alkalmas embereket” állítani. A céhtagok betegágyához a dékány éjszakánként két-két személyt küldött ki, maga pedig köteles volt a beteget „gyakorta” meglátogatni. A céhtagokat kötelességeik elmulasztása esetén pénzbüntetéssel sújtották. A céhtagok között támadt vita esetén, ha céhen belül nem tudták eldönteni a dolgot, más céhből hívtak 2-2 öreg, értelmes embert, ha ők sem tudták dűlőre vinni, a város esküdt bírái és tanácsa elé vitték az ügyet. Ezen felül fellebbezésnek helye nem volt. Aki a dékány irányítását megtagadja („... és Dékányától nem akar érteni, vagy függeni”) viszály keltéséért („háborúság indításért”) 1 forintra büntetett. Ha a céh egyenlő akarattal valamit eldöntött, vitatni nem lehetett, ha valaki újra előhozta, 50 pénz büntetést fizetett. A céh táblájának körülhordását akadályozni nem lehetett. (Aki megtette, 50 pénz büntetést fizetettek) A céhnek külön napja is volt, amikor mulatságot tartottak a céh házában. Ekkor kereskedni, egyéb más munkát végezni nem

⁶⁷ HORNYIK János, 1861. II. 244. – említi, hogy ezen vallásos társaságon kívül még működött Kecskeméten az 1700-ban alapított, s 1712-ben megerősített szabályzattal a „Páduai Szent Antal Czéhe”, az 1724-ben keletkezett „Szent József Társaság”, az 1725-ben Boldogságos Szűz Mária tiszteletére állított „Scapularisok” vagy „Olvasó társulat”. 1725-ben alakult szintén (1737-ben erősítették meg artikulusait) a „Serafcus Szent Ferenc Társaság”. A városi jegyzőkönyvekre hivatkozva említi még Hornyik, hogy volt Kecskeméten még ún. „Szent Háromságról nevezett” ájtatos társulat, 1771-ben a jezsuita rend misszionáriusai egy „Oltári Szentségről nevezett Congregatio”-t hoztak létre. Ugyanekkor alakult a bűnbánó vezeklőknek „Korbonai Szent Margitról nevezett” társulata is.

lehetett (különben 24 pénzt fizetett). Aki céhtársa büntetését annak szemére vetette, vagy céhen kívüli előtt emlegette, 50 pénz fizetésével büntették. A céhet holtig el nem lehetett hagyni, de ki sem zárhattak becsületes tagot. Az emberölés, lopás, paráznaság és más bűnökben elmarasztaltakat, vagy állandó viszálykeltőket kizárták, és 6 forintot kellett fizetniük, csakúgy, mint akik ok nélkül akartak távozni a céhből. Őket más céhek nem vehették fel tagjaik sorába.

A „Deák Czéh”-nek mindössze egy kötete került a levéltár őrizetébe. Ebben a kötetben maradtak fenn a céh szabályai (artikulusai). A kötet érdekessége még, hogy a céh alapításától évente feljegyezték benne a fődékányok nevét egészen 1760-ig. Ekkor már számadója is volt a céhnek. A fődékányok között több nemes neve is szerepel. Az első fődékány Tok Máté volt 1651-ben, az utolsó feljegyzett pedig Szentkirályi Pál. Az 1744. évnél feljegyezték, hogy a céhnek elkészült a Boldogságos Szűz Mária zászlója. A bejegyzés szerint 1760-ban még működött a céh, s valószínűleg – mint a többi – II. József 1871. évi rendelete következtében szűnt meg.

1. kötet

A céh szabályai

1651-1760

X. 289

A KISKUNFÉLEGYHÁZI DOLGOZÓ LEÁNYOK ALEXANDRIAI SZENT KATALIN CSOPORTJÁNAK IRATAI 1945-1946

1 dosszié = 0,01 ifm

A Kiskunfélegyházi Dolgozó Leányok Alexandriai Szent Katalin Csoportja 1941. március 2-án alakult a Katolikus Dolgozó Leányok országos Szövetsége helyi csoportjaként. A budapesti központ irányításával dolgoztak. Az egyesület bélyegzője háromszög alakú, közepén a DL betűk, a szélén Kiskunfélegyházi Alex. Szent Katalin Csoport felirattal. Jelmondatuk 1945-ben „Krisztussal maradunk, Krisztussal haladunk”. 1946-ban „Istenért! Hazánkért! Mozgalmunkért!” a jelmondat. 1942. május 30-án zászlószentelést tartottak a kiskunfélegyházi Ó-templomban.

Az egyesület tagjai dolgozó lányok lehettek. Volt lelki vezetőjük, egy önmaguk által választott „mamájuk”, ifjúsági elnökük, hitbuzgalmi vezetőjük, rajtuk kívül 2 pénztáros, jegyző és könyvtáros alkotta az egyesület vezetőségét.

Az üléseiket hetenként tartották, ahol megbeszélték a soron következő feladatokat. Előadásokat tartottak, bálokat és színelőadásokat rendeztek. 1942-ben cigarettát, Mária érmeckét, imakönyvet, rózsafüzért gyűjtöttek a fronton lévő katonáknak.

Az egyesület életéről a helyi sajtó, a Félegyházi Közlöny rendszeresen beszámolt, ebből tájékozódhat a kutató az egyesület 1945. előtti tevékenységét illetően. 1945. április 15-én ülést tartottak a front átvonulása után, amelyen megválasztották az új tisztikart. Ifjúsági elnök Vízhányó Mária, hitbuzgalmi vezető Táncos Margit, pénztárosok Csenki T. és Vidéki R., jegyző Vakulya Mária, könyvtáros Peregi Erzsébet lett. 1945. október 7-én új tisztikart választottak: ifjúsági elnök Palásti Rózi, alelnök és jegyző Vakulya Mária, pénztáros Vidéki Rózi, könyvtáros Kiss Margit lett.

Az egyesület 1946. július 30-án megszűnt, a belügyminiszter feloszlatta.

1 dosszié

1. Társulati ülések jegyzőkönyvei (füz.)
2. Könyvtári napló (füz.)

1945-1946
é.n.

X. 290

A SZEREMLEI REFORMÁTUS IFJÚSÁGI EGYLET IRATAI 1908-1933

1 csomó = 0,02 ifm

Az egyesület 1908. február 9-én tartotta alakuló ülését, ahol elfogadták az alapszabályt, megválasztották a tisztkart (elnök, titkár, jegyző, pénztárnok, ellenőr, gazda) és a 18 tagú választmányt. Elnöke Deák Imre helyettes lelkész lett. Alapszabályát 97317/1908. szám alatt hagyta jóvá a belügyminiszter. Az egyesület célja volt, „hogy a község református felnőtt férfitagjait valláserkölcsei és más színvonalosító és kedélyképző munkásság által egyesítse, tagjaiban a keresztyén öntudat mellett a hazafias érzést ápolja”. Tagjai csak református vallásúak lehettek, 1908 végén a tagok száma 70 volt. Helyiségül id. Kiss István ingyen biztosított épületet 5 évre, majd a 48-as Olvasókör helyiségét vették bérbe. Később házat vettek, s a házadósság rendezésére műkedvelő előadásokat és belső-kölcson akciót szerveztek. Vallásos estét tartottak hetente egy alkalommal, énekkari órát két este. Újságot fizettek elő, könyvet rendeltek, szegény iskolás gyerekeket téli ruhával láttak el. Bevételüket a tagdíjak, műkedvelő előadások, mulatságok jövedelme képezte. 1924 márciusától 1924 márciusáig valószínűleg szünetelt az egyesület működése, mert március 16-án „alakuló” közgyűlést tartottak. Minden évben nagy gonddal ünnepelték március 15-ét. Ilyen alkalommal reggel ágyúlövés volt, dél előtt testületileg templomba mentek, azután az elesett hősök emléksobránál (1924-ben emelte a község) énekelt a Dalárda, vereseket adtak elő, este pedig társas vacsorát rendeztek. 1929-ben a kultuskormánytól népkönyvtár adományozását kérték, s jóváhagyták a könyvtárkezelési szabályzatot. 1933. május 25-i választmányi ülés határozatával az egyesület ingó és ingatlan vagyonát – a vagyont terhelő adósságokkal együtt – a „Szeremlei Református Olvasókör”-nek átadták azzal a kikötéssel, hogy amennyiben az egyesület újjáalakulna, és tovább működne, mindenkor díjtalanul helyt adjon neki az Olvasókör.

1. csomó

1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyvei (köt.)	1908-1933
2. Választmányi ülések jegyzőkönyvei	1926
3. Választmányi ülésre meghívók	1928, 1929
4. Italmérési szerződések	1933
5. Alapszabály (másolat)	1908
6. Házsabály	é.n.
7. Könyvtárkezelési szabályzat	é.n.
8. Tagnévsor	é.n.

X. 296

A KALOCSAI JÓ HALÁL TÁRSULAT IRATAI

1906-1944

1 kötet = 0,02 ifm

A katolikus eszmerendszerben a „jó halál” a földi élet kegyelmi állapotban való befejezését jelentette, mely után a lélek a tisztító tűzön át (vagy közvetlenül) Isten látására a mennyek országába érkezik. A „jó halál” tehát nem a szenvedésektől mentes halál, hanem az élet tökéletes befejezése, a halál tudatos, érett fogadása, ami feltételezi a halálra való felkészülést. Az élet rendezett befejezéséhez tartozik – képviselői szerint – bizonyos földi dolgok értelmes elrendezése (család iránti kötelezettségek, jogi ügyek lezárása, végrendelet stb.) A Jó Halál Társulat célja az volt, hogy megkönnyítse tagjainak a világból való „kiköltözést”.

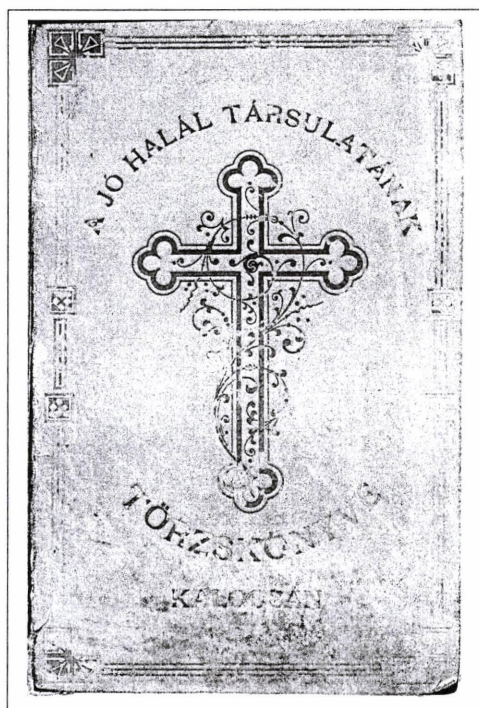
A kalocsai „Jó Halál Társulat” alakulásáról, konkrét működéséről, megszűnéséről – iratok hiányában – semmit nem tudunk. Egyedisége, különlegessége teszi szükségessé megőrzését.

A fondot egyetlen kötet, az egyesület törzskönyve alkotja. A törzskönyvbe elsőnek felvett személy 1906. december 11-én Városhy Gyula kalocsai érsek volt, majd december 15-től folyamatosan jegyezték be a tagok nevét. (Férfiak, asszonyok, lányok vegyesen.) A nevek mellett sajnos a dátumon kívül semmi egyebet nem tüntettek fel.

1. kötet

Törzskönyv

1906-1944

X. 299

A KISKUNHALASI RÓMAI KATOLIKUS KÖR IRATAI 1946-1949

1 csomó + 2 kötet = 0,03 ifm

A Kiskunhalasi Római Katolikus Kör alakulásának időpontjáról és körülményeiről nem maradtak fenn iratok a levéltárban. Csak pár jegyzőkönyv, pénztári napló és mellékletei, valamint tagnévsor áll a kutatók rendelkezésére. Ezekből az iratokból csak hézagosszerű ismereteket szerezhetünk az egyesület működését illetően.

1948-ban az elnök Peics Antal, alelnök Babanyecz Cs. Pál, jegyző Puruczky Kálmán, pénztárnok Kecskés Lajos, háznagy Saramó Lajos, könyvtárnok Tóth Gyula és ellenőr Szvetnik Lajos volt. A választmányt 20 fő alkotta, a számvizsgáló bizottság 3 főből állt.

Az 1948. évi augusztusi választmányi ülésen az elnök indítványozta, hogy az ősz beálltával színelőadásokat tartsanak. Ő javasolta egy családias „bátyus” összejövetel tartását is. Az egyesület helyiségét bálak rendezése céljából bérbe adták a Gazda Ifjak Egyesületének. A kör 1948. november 25-én Katalin bált tartott. (A belépődíj 6 forint, a kísérőnek 4 forint volt.) A pénztárkönyvből kiderül, hogy 1949-ben egy Sztálin képet szerzett be az egyesület. Borból, biliárdból, kártyajátékból volt bevétele a körnek, a befolyt összeg 10 %-a a gondnokot illette. Az egyesületet ugyanebben az évben kötelezte a Városi Számvevőség, hogy az egyes pénztári tételeket szabályszerűen „okmányolja”. A pótlások megtörténtek, a polgármester újból felülvizsgálta a pénztárkönyvet, és helyesnek találta. Az egyesületet a belügyminiszter oszlatta fel az 551.997/1949. IV. 3. BM számú rendeletével.

A fond anyagát tárgyi egységekbe rendeztük. A választmányi jegyzőkönyvek mindössze 6 oldalt tesznek ki. A tagnévsoron nincsen év megjelölés, abc sorrendbe írták a kötetbe a tagokat. A pénztári bizonylatokat időrendbe rendeztük. Az iratok kutatása csak átlapozással történhet.

1. csomó	1. Közgyűlési és választmányi ülések jegyzőkönyv-töredékei	1948
	2. Pénztári bizonylatok	1948-1949
2. kötet	Tagnévsor	é.n.
3. kötet	Pénztárkönyv	1946-1949

X. 309
A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT KALOCSAI
SZERVEZETÉNEK IRATAI
1935-1936

1 dosszié = 0,01 ifm

A Szociális Missziótársulat országosan 1906-ban alakult, fő feladatának a szociális problémák megoldását (szeretetotthonok fenntartását, szegény családok szociális támogatását), a tudatlanság, a nyomor, a bűn elleni harcot tartotta. E cél érdekében hitbuzgalmi, szociális, karitatív, gazdasági, tudományos és nőmozgalmi tevékenységre tömörítette a katolikus nőket. Céljait különböző szakosztályok szolgálták. A társulat védőelnöke Prohászka Ottokár megyéspüspök volt, alapító és általános főnöknő, egyszersmind a társulat országos szervezetének elnöknője, Farkas Edit, társelnök Ernst Sándor dr. pápai protonotárius volt. (A pápai jóváhagyást csak 1941-ben kapták meg.)

A „Szociális Missziótársulat” Kalocsán 1929-ben alakult (bélyegzőjük alapján). Elnöke Ambrosch Béláné lett. Kalocsán szeretetotthont tartott fenn a város, melynek támogatására a Szociális Misszió szervezte a város vagyonosabb rétegét. Népkonyhát tartottak fenn. (A szeretetotthont özv. Szikora Béláné vezette, a természetbeni és készpénz kiosztást Ullmann Jolán intézte.) Egyházi tanácsadó Wiederkehr József kanonok volt. A misszió testi és lelki irgalmasságot gyakorolt. Az egyesület Kalocsán főleg a téli időszakban nyújtott segítséget a város szegény lakóinak. Naponként meleg ételt osztottak, havonként ételmisszeresomagokat, időnként készpénzsegélyt. Nyári hónapokban, mikor a családfők munkához jutottak, csak a szeretetház lakói és idős, elaggott személyek kaptak napi ételmezezt és pénzsegélyt.

1934-ben Kalocsán a Szociális Misszió 13841 ebédet osztott ki, 22 bentlakót, 28 bejárót ételmezett. 1935-ben 22 bentlakó mellett 24 kintlakó volt. A szeretetotthon lakói naponta reggelit és vacsorát kaptak, ritkán ételmisszeresomagot és készpénzadományt, karácsonykor ruhát és cipőt.

Mivel az egyesület szerzetesrendhez kapcsolódva működött, valószínűleg a szerzetesrendek 1950. évi feloszlásával szűnt meg. A kalocsai szervezet irataiból mindössze az 1935. és 1936. évi rendes évi közgyűlések jegyzőkönyve maradt meg. Kutatást lehet még folytatni az egyesületre vonatkozóan a Kalocsai Érseki Levéltárban, ahol 1926-tól 1949-ig maradtak meg a Társulat iratai.

1. dosszié Közgyűlési jegyzőkönyvek 1935-1936

Rövidítések jegyzéke

BM	Belügyminisztérium
c.	című
d.	doboz
DÉFOSZ	Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szövetsége
é.n.	év nélkül
FM	Földművelésügyi Minisztérium
füz.	füzet
ifm.	iratfolyóméter
K	Korona
KALOT	Katolikus Agrárfjúsági Legényegylet Országos Iratai
köt.	kötet
M. Kir.	Magyar Királyi
MDP	Magyar Dolgozók Pártja
MKP	Magyar Kommunista Párt
MOVE	Magyar Országos Véderő Egyesület
ny.	nyugalmozott
OMKE	Országos Magyar Kereskedelmi Egyesület
OTI	Országos Társadalombiztosítási Intézet
P	Pengő
r.k.	római katolikus
Ref.	Református
sz.	szám
sz.n.	szám nélkül
th.	törvényhatósági
thj.	törvényhatósági jogú
u.a.	ugyanaz
ún.	úgynevezett
VB	Végrehajtó Bizottságnak
vfrt.	váltóforint
vit.	vitéz
VKM	Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium
xr	krajcár

Irodalom jegyzék

- GERGELY Jenő
1993
A keresztényszocializmus Magyarországon 1924-1944
Typovent, Budapest
- HORNYIK János
1861-1864
Kecskemét története, oklevéltárral I-IV. Kecskemét
- HORVÁTH Zoltán–
SÖVÉNY Mihály–
SZÉNÁ SINÉ Harton Edit
1999
Bácsalmás: Fejezetek egy felső-bácskai kisváros történetéből
Bácsalmás, Szerzői kiadás
- KARSAI Ferenc
1982
Jánoshalma története 1849-től 1945-ig. Jánoshalma
Nagyközségi Közös Tanács
- Kecskeméti Közlöny 1934. március 20.
- Kecskeméti Lapok „Karácsonyi Könyv” 1932
- KOVALCSIK József
1986
A kultúra csarnokai II. Művelődéskutató Intézet, Budapest
- Magyar Katolikus Almanach I. évf. Bp. 1927
- PÓR Edit
(szerk.)
1988
Magyarországi egyesületek címtára. A reformkortól 1945-ig.
2. köt. Vidéki egyletek és körök. Művelődéskutató Intézet,
Budapest
- BÁN Péter
(szerk.)
1989
Magyar Történelmi Fogalomtár. I-II. Budapest
- NAGY SZEDER István
1936
Kiskun-Halas Város története oklevéltárral 3. rész
Kiskun-Halas város egyházainak, iskoláinak és
közművelődésének története. Kiskunhalas
- PÉTERNÉ FEHÉR Mária
1993
Az 1861. évi országgyűlési képviselőválasztás Kecskeméten.
In: Bács-Kiskun megye múltjából XII. (szerk.: Iványosi
Szabó Tibor) Kecskemét
- SZOKOLAY HÁRTÓ János
1846
Szabadalmas Kecskemét városának történetirati ismertetése.
Kecskemét

Egyesületek települési mutatója

A,Á

Akasztó

Akasztói Levente Egyesület, 209

Apostag

Magyar Vöröskereszt Egylet Apostagi

Fiókegyesülete, 136

Apostagi Iparoskör, 93

Apostagi Polgári Olvasókör, 32

Egyesült Apostag Dunaegyházai

Vadásztársaság, 217

B

Bácsalmás

Bácsalmási Hadiárva Segítő Szervezet,

118

Bácsalmási Katolikus Legényegylet, 172

Bácsalmási Sport Club, 189

Baja

Bácskai Repülő Egyesület, 204

Baja 1848-1849-es Honvédségélyező

Bizottság (Egylet), 122

Baja Felsővárosi r.k. Olvasókör, 33

Baja Városi Gazdasági Egyesület és

Hegyközség, 78

Baja-Alsóvárosi Keresztény Olvasókör,

33

Bajai Céllövész Társaság (Társulat), 190

Bajai Csónakázó Egyesület, 191

Bajai Dalegylet, 47

Bajai Daloskör, 56

Bajai Evezős Egyesület, 201

Bajai Hajós Egylet, 193

Bajai I. r. k. Nőegylet, 179

Bajai I. Szent Antal Temetkezési Egylet,

138

Bajai III. Temetkezési Egyesület, 142

Bajai Iparoskör, 94

Bajai Kerékpározók Egylete, 200

Bajai Korcsolyázó Egylet, 194

Bajai Liszt Ferenc Kör, 28

Bajai Sporthorgász Egyesület, 202

Bajai Tóth Kálmán Polgári Kaszinó, 169

Bajai Turul Sportegylet, 195

Baja-Kiscsávolyi r.k. Olvasókör, 34

BajaSzentistváni (Baja-Szentistván

Városi) Olvasókör, 34

Magyar Országos Orvosszövetség Bács-

Bodrog Vármegyei és Bajai

Fiókszövetség, 129

Nemzeti Kaszinó Baja, 170

Országos Egészségvédelmi Szövetség

Bajai Fiók, 137

Országos Gyermekvédő Liga Bajai

Bizottsága, 115

Tulipánszövetség Magyar Védőegyesület

(Baja), 67

Bátmonostor

Bátmonostori Római Katolikus

Olvasókör, 36

Bátya,

Kalocsa-vidéki Fűszerpaprikakészítők

Egyesülete (Bátya), 72

Bátyai Katolikus Kör, 223

Cs

Császártöltés

Császártöltési Első Temetkezési Biztosító

Egyesület, 144

Császártöltési Levente Egylet, 206

D

Dunaegyháza

Egyesült Apostag Dunaegyházai Vadász-

társaság, 217

Dunapataj

Dunapataji "Miklai Társaság", 74

Dunapataji Levente Egyesület, 207

Dunapataji Önkéntes Tűzoltótestület, 105

III. Dunapataji Önségélyező Egylet, 122

Községi MOVE (Magyar Országos

Véderő Egyesület), 14

Légoltalmi Liga Dunapataji Csoportja,

111

Magyar Védő Egyesület Női

Szakosztálya Dunapataji Fiókja, 20

Magyar Vöröskereszt Egylet Dunapataji

Fiókja, 130

Dunaszentbenedek

Szentbenedeki Polgári Olvasókör, 38

Dunavecse

Dunavecsei Járási Jegyző Egyesület, 64

Dunavecsei Levente Egyesület, 210

G

Gara

Garai Levente Egyesület, 207

H

Helvécia

Szőlősgazdák és Gazdák Köre, 81

Homokmégy

Országos Frontharcos Szövetség
Homokmégyi Csoportja, 19

J

Jánoshalma

Jánoshalmi Szent Imre Levente
Egyesület, 210
Jánoshalmi Gazdakör Gyümölcs- és
Szőlőtermelők Egyesülete, 88

K

Kalocsa

Kalocsai Érseki Gimnázium Mária-
Kongregációja, 226
Kalocsai Jézus Szent Szíve Társulat, 225
Kalocsai Jó Halál Társulat, 239
Kalocsai Önkéntes Tűzoltó Egylet, 103
Kalocsai Paulai Szent Vince Társaság,
230
Kalocsai Polgári Lövész Egyesület, 197
Miasszonyunkról Elnevezett Kalocsai
Iskolánövérsek Leányifjúsági Mária
kongregációja, 229
Szociális Missziótársulat Kalocsai
Szervezete, 241

Kecel

Keceli Római Katolikus Iparos
Olvasókör, 51

Kecskemét

Hadirokkantak, Hadiözvegyek és
Hadiárva Országos Nemzeti
Szövetsége Pestvármegyei Csoportja,
Kecskeméti Fiókja 112
Kecskemét-Felsőszentkirályi
Vadásztársaság, 214
Kecskemét-Helvéciai Katolikus
Agrárfjúsági Legényegylet (KALOT),
174
Kecskemőeti „Deák-Czéh”, 236
Kecskeméti Honvédegyelet, 118
Kecskeméti Iparosok Egyesülete, 91
Kecskeméti Jótékony Nőegylet, 182
Kecskeméti Kaszinó, 158

Kecskeméti Katolikus Agrárfjúsági
Legényegylet, 177

Kecskeméti Katolikus Egylet, 231
Kecskeméti Katolikus Legényegylet, 174
Kecskeméti Katona József Társaság, 24
Kecskeméti Kereskedői Kaszinó, 160
Kecskeméti Keresztény
Munkásegylet, 220
Kecskeméti Kiskert Szövetség, 69
Kecskeméti Községi Tanítók Segélyző
Egyesülete, 123
Kecskeméti Olvasókör, 39
Kecskeméti Patronázs Egyesület, 128
Kecskeméti Polgári Kaszinó, 167
Kecskeméti Polgári Kör, 17
Kecskeméti Rongyos Egyesület, 125
Kecskeméti Szent Antal Céh, 233
Kecskeméti Szent József Társaság, 234
Kecskeméti Tanítók Dal- és
Zeneegylete, 49
Kecskeméti temetkezési egyletek, 146
Kecskeméti Tisztviselők Egyesülete, 61
Kecskeméti vadásztársaságok, 211
Kecskeméti Városi Alkalmazottak
Temetkezési Biztosító Egyesülete, 145
Kecskeméti Városszépítő Egyesület, 57
Kecskemét-Kisnyíri Gazdászövetség, 70
Kecskemét-Külsőballószögi Katolikus
Egylet, 221
Kecskemét-vidéki Gazdasági Egyesület,
89
Közszolgálati Alkalmazottak Nemzeti
Szövetsége Kecskeméti Csoportja, 62
Légtalmi Liga Kecskeméti Csoportja,
106
Magyar Állami és Közszolgálati
Altisztek Országos Nyugdíjpótló és
Segélyező Egyesülete, 62
Magyar Bokréta Szövetség Kecskeméti
Bokrétája, 54
Országos Egészségvédelmi Szövetség
Kecskeméti Fiókszövetsége, 134
Országos Magyar Kereskedelmi
Egyesülés, 98
Siketnémákat Gyámolító Egyesület, 126
Kecskemét-vidéki Természettudományi
Társulat, 24
Városföldi Gazdakör, 82
Vasutasok Országos Gazdasági
Egyesülete, 76

Kiskunfélegyháza

Nemzeti Munkaközpont
Kiskunfélegyházi Szervezete, 121

Kiskunfélegyháza

- Félegyházi Agarász- és Vadászegylet, 215
 - Galambsi Gazdakör, 84
 - Kiskunfélegyházi daloskörök, 51
 - Kiskunfélegyházi Dolgozó Leányok Alexandriai Szent Katalin Csoportja, 237
 - Kiskunfélegyházi Függetlenségi Népkör, 13
 - Kiskunfélegyházi Katolikus Leányok Egyesülete, 222
 - Kiskunfélegyházi Katolikus Legényegylet, 176
 - Kiskunfélegyházi Kereskedelmi Alkalmazottak Egyesülete, 99
 - Kiskunfélegyházi Testedzők Köre, 198
- ## **Kiskunhalas**
- Göböljárásai Tanyaotthon Népművelődési Egyesület, 31
 - HONSZ Kiskunhalais Csoportja, 114
 - Kiskunhalas-Bodoglár pusztai Gazdakör, 85
 - Kiskunhalas-Füzespusztai Népkönyvtár Egyesület, 30
 - Kiskunhalasi Diana Vadásztársaság, 216
 - Kiskunhalasi Független Vadásztársaság, 218
 - Kiskunhalasi Gazdasági Egyesület, 80
 - Kiskunhalasi Iparos és Kereskedő Ifjak Egylete, 43
 - Kiskunhalasi Jótékony Nőegylet, 186
 - Kiskunhalasi Kaszinó Egylet, 164
 - Kiskunhalasi Kereskedelmi Kaszinó, 165
 - Kiskunhalasi Kereskedők Egyesülete, 96
 - Kiskunhalasi Polgári Lövész Egylet, 199
 - Kiskunhalasi Polgári Olvasókör, 54
 - Kiskunhalasi Református Nőszövetség, 185
 - Kiskunhalasi Református Önképzőkör, 45
 - Kiskunhalasi Római Katolikus Kör, 179, 240
 - Kiskunhalasi Római Katolikus Legényegylet, 179
 - Kiskunhalasi Szász Károly Önképzőkör, 46
 - Kiskunhalasi temetkezési egyesület, 151
 - Országos Stefánia Szövetség Kiskunhalasi Csoport, 117

Kunbaja

- Kunbajai Temetkezési Egylet, 154

Kunszentmiklós

- A Kunszentmiklósi Kaszinó-Egylet, 166

M

Mélykút

- Mélykúti Temetkezési Biztosító Egyesület, 155

O,Ó

Ordas

- Ordasi Gazdakör, 87
- Ordasi Temetkezési Egylet, 157

S

Sükösd

- Süködsi Temetkezési Egylet, 156

Sz

Szakmár

- Szakmár-Felsőereki Gazdakör, 86
- Szakmári Katolikus Olvasókör, 40

Szeremle

- Községi MOVE (Magyar Országos Véderő Egyesület), 14
- Szeremlei Református Ifjúsági Egylet, 238
- Szeremlei Református Olvasókör, 41

T

Tataháza

- Tataháza Iparos Olvasókör, 42

Tiszkécske

- Újkécskei Véndiákok Társaság, 177
- Légóltalmi Liga Újkécskei Csoportja, 109

V

Vaskút

- Vaskúti II. Temetkezési Biztosító Egyesület, 157

Fondtörzsszám mutató

X. 2	A KISKUNFÉLEGYHÁZI FÜGGETLENSÉGI NÉPKÖR IRATAI 1911-1944.....	13
X. 3	KÖZSÉGI MOVE (MAGYAR ORSZÁGOS VÉDERŐ EGYESÜLET) IRATOK GYŰJTEMÉNYE 1936-1941.....	14
X. 51	A KECSKEMÉT-VIDÉKI TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT IRATAI 1874-1880.....	23
X. 52	A KECSKEMÉTI KATONA JÓZSEF TÁRSASÁG (1933-IG KÖR) IRATAI 1891-1949 (1955).....	24
X. 53	A BAJAI LISZT FERENC KÖR IRATAI 1926-1949.....	28
X. 54	A KISKUNHALAS-FÜZESPUZTAI NÉPKÖNYVTÁR EGYESÜLET IRATAI 1932-1946.....	30
X. 55	A GÖBÖLJÁRÁSI TANYAOTTHON NÉPMŰVELŐDÉSI EGYESÜLET (KISKUNHALAS) IRATAI 1928-1938.....	31
X. 56	AZ APOSTAGI POLGÁRI OLVASÓKÖR IRATAI 1934-1949.....	32
X. 57	A BAJA-ALSÓVÁROSI KERESZTÉNY OLVASÓKÖR IRATAI 1918-1949.....	33
X. 58	A BAJA-FELSŐVÁROSI R. K. OLVASÓKÖR IRATAI (1927) 1948-1950.....	33
X. 59	A BAJA-KISCSÁVOLYI R. K. OLVASÓKÖR IRATAI 1949-1950.....	34
X. 60	A BAJASZENTISTVÁNI (BAJA-SZENTISTVÁN VÁROSI) OLVASÓKÖR IRATAI 1923-1950.....	34
X. 61	A BÁTMONOSTORI RÓMAI KATOLIKUS OLVASÓKÖR IRATAI 1912-1949.....	36
X. 62	A DUNASZENTBENEDEKI POLGÁRI OLVASÓKÖR IRATAI 1895-1946.....	38
X. 64	A KECSKEMÉTI OLVASÓKÖR IRATAI 1871-1891.....	39
X. 65	A SZAKMÁRI KATOLIKUS OLVASÓKÖR IRATAI 1910-1949.....	40
X. 66	A SZEREMLEI REFORMÁTUS OLVASÓKÖR IRATAI 1932-1949.....	41
X. 67	A TATAHÁZAI IPAROS OLVASÓKÖR IRATAI 1938-1944.....	42
X. 68	A KISKUNHALASI IPAROS ÉS KERESKEDŐ IFJAK EGYLETÉNEK (1934-IG A KISKUNHALASI IPAROS IFJAK ÖNKÉPZŐ EGYESÜLETE) IRATAI 1928-1949.....	43
X. 69	A KISKUNHALASI REFORMÁTUS ÖNKÉPZŐKÖR IRATAI 1924-1949.....	45
X. 70	A KISKUNHALASI SZÁSZ KÁROLY ÖNKÉPZŐKÖR (1893-IG KISKUNHALASI REFORMÁTUS ALGIMNÁZIUM ÖNKÉPZŐ EGYLETE, MAJD 1929-IG HALASI REFORMÁTUS LYCEUMI ÖNKÉPZŐKÖR) IRATAI 1871-1938.....	46
X. 72	A BAJAI DALEGYLET IRATAI 1865-1879 (1884).....	47
X. 74	A KECSKEMÉTI TANÍTÓK DAL- ÉS ZENEEGYESÜLETÉNEK IRATAI 1922-1944.....	49
X. 75	A KECELI RÓMAI KATOLIKUS IPAROS OLVASÓKÖR IRATAI 1938-1947.....	51
X. 76	KISKUNFÉLEGYHÁZI DALOSKÖRÖK IRATAI 1907-1951.....	51
X. 77	A KISKUNHALASI POLGÁRI OLVASÓKÖR IRATAI 1944-1948.....	54

X.101	A BÁCS-BODROG VÁRMEGYEI FAJBAROMFI-, GALAMB- ÉS NYÚLTENYÉSZTŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1928-1935	65
X.104	A TULIPÁNSZÖVETSÉG MAGYAR VÉDŐEGYESÜLET (BAJA) IRATAI 1903-1908.....	67
X.105	A DÉLPEST MEGYEI GYÜMÖLCS- ÉS SZŐLŐTERMELŐK EGYESÜLETÉNEK (KISKUNHALAS) IRATAI 1941-1949	67
X.107	A DUNAPATAJI "MIKLAI TÁRSASÁG" IRATAI 1824-1928	74
X.108	A HONSZ (HADIROKKANTAK, HADIÖZVEGYEK ÉS HADIÁRVÁK ORSZÁGOS NEMZETI SZÖVETSÉGE) PESTVÁRMEGYEI CSOPORTJA KECSKEMÉTI FIÓKJÁNAK IRATAI 1922-1948	112
X.110	A KECSKEMÉTI HONVÉDEGYLET IRATAI 1861-1918	118
X.111	A KECSKEMÉTI IPAROSOK EGYESÜLETÉNEK (IPAREGYESÜLET) IRATAI 1861-1949.....	91
X.112	A KECSKEMÉTI KERESZTÉNY MUNKÁSEGYESÜLET IRATAI 1934-1950.....	220
X.113	A KECSKEMÉTI KISKERT SZÖVETSÉG (EGYESÜLET) IRATAI 1917-1932	69
X.116	A KECSKEMÉTI TISZTVISELŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1907.....	61
X.117	A KECSKEMÉT-KISNYÍRI GAZDASZÖVETSÉG IRATAI 1928-1948.....	70
X.118	A HONSZ (HADIROKKANTAK, HADIÖZVEGYEK ÉS HADIÁRVÁK ORSZÁGOS NEMZETI SZÖVETSÉGE) KISKUNHALASI CSOPORTJÁNAK IRATAI 1929-1943 (1949).....	114
X.119	A KISKUNHALASI KERESKEDŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1922-1942	96
X.121	A KÖZSZOLGÁLATI ALKALMAZOTTAK NEMZETI SZÖVETSÉGE KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK IRATAI 1920-1924.....	62
X.122	A MAGYAR ORSZÁGOS ORVOSSZÖVETSÉG BÁCS-BODROG VÁRMEGYEI ÉS BAJAI FIÓKSZÖVETSÉGÉNEK IRATAI 1922-1945	129
X.124	A VASUTASOK ORSZÁGOS GAZDASÁGI EGYESÜLETE KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK IRATAI 1934-1944.....	76
X.125	A BAJA VÁROSI GAZDASÁGI EGYESÜLET ÉS HEGYKÖZSÉG IRATAI 1935-1948.....	78
X.126	A KISKUNHALASI GAZDASÁGI EGYESÜLET (1902-1926 KÖZÖTT KISKUNHALASI GAZDAKÖR) IRATAI 1875-1949 (1950).....	80
X.127	A MAGYAR ÁLLAMI ÉS KÖZSZOLGÁLATI ALTISZTEK ORSZÁGOS NYUGDÍJPÓTLÓ ÉS SEGÉLYEZŐ EGYESÜLETE KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK IRATAI (1896) 1937-1950	62
X.128	AZ ORSZÁGOS MAGYAR KERESKEDELMI EGYESÜLÉS KECSKEMÉTVIDÉKI KERÜLETÉNEK IRATAI 1904-1922	98
X.130	A NEMZETI MUNKAKÖZPONT KISKUNFÉLEGYHÁZI SZERVEZETÉNEK IRATAI 1942-1944.....	121
X.131	A KISKUNFÉLEGYHÁZI KERESKEDELMI ALKALMAZOTTAK EGYESÜLETÉNEK IRATAI (1896) 1927-1947 (1949).....	99
X.201	A KALOCSAI ÖNKÉNTES TŰZOLTÓ EGYLET (TESTÜLET) IRATAI (1871) 1872-1943	103
X.202	A LÉGOLTALMI LIGA KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK IRATAI (1937) 1938-1944.....	106
X.203	A LÉGOLTALMI LIGA ÚJKÉCSKEI CSOPORTJÁNAK IRATAI (1938) 1940-1941	109

X.204	A BAJAI 1848-1849-ES HONVÉDSEGÉLYEZŐ BIZOTTSÁG (EGYLET) IRATAI 1902-1913	122
X.205	A III. DUNAPATAJI ÖNSEGÉLYZŐ EGYLET IRATAI 1883-1884	122
X.206	A KECSKEMÉTI KÖZSÉGI TANÍTÓK SEGÉLYZŐ EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1882-1950	123
X.207	A KECSKEMÉTI RONGYOS EGYESÜLET IRATAI 1884-1924	125
X.208	A SIKETNÉMÁKAT GYÁMOLÍTÓ EGYESÜLET KECSKEMÉTEN IRATAI 1900-1944	126
X.209	A MAGYAR VÖRÖSKERESZT EGYLET DUNAPATAJI FIÓKJÁNAK IRATAI 1924-1927	130
X.210	A KECSKEMÉT VÁROSI VÖRÖS-KERESZT VÁLASZTMÁNY IRATAI (1884) 1887-1944	131
X.212	AZ ORSZÁGOS EGÉSZSÉGVÉDELMI SZÖVETSÉG KECSKEMÉT VÁROSI FIÓKSZÖVETSÉGÉNEK IRATAI 1937-1946	134
X.213	AZ ORSZÁGOS GYERMEKVÉDŐ LIGA BAJAI HELYI BIZOTTSÁGÁNAK IRATAI 1937-1948	115
X.214	AZ ORSZÁGOS STEFÁNIA SZÖVETSÉG KISKUNHALASI CSOPORTJÁNAK IRATAI 1936-1939	117
X.215	A BAJAI I. SZENT ANTAL TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI 1905-1924	138
X.216	A BAJAI VÁROSI SZENT ANTAL II. TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI 1846-1940	139
X.217	A BAJAI III. TEMETKEZÉSI EGYESÜLET IRATAI 1853-1871	142
X.219	A CSÁSZÁRTÖLTÉSI ELSŐ TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLET IRATAI 1904-1944	144
X.220	A KECSKEMÉTI VÁROSI ALKALMAZOTTAK TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLETÉNEK IRATAI (1920) 1938-1948	145
X.221	KECSKEMÉTI TEMETKEZÉSI EGYLETEK IRATAINAK GYŰJTEMÉNYE 1836-1922	146
X.225	KISKUNHALASI TEMETKEZÉSI EGYESÜLETEK IRATAI 1843-1875	151
X.226	A KUNBAJAI TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI 1887-1945	154
X.227	A MÉLYKÚTI TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLET IRATAI 1928-1944	155
X.228	AZ ORDASI TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI 1881-1930	156
X.229	A SÜKÖSDI TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI 1913-1914	156
X.230	A VASKÚTI II. TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLET IRATAI 1892-1945	157
X.231	A KECSKEMÉTI VÁROSSZÉPÍTŐ EGYESÜLET IRATAI 1909-1911	57
X.232	A KECSKEMÉTI KASZINÓ IRATAI 1830-1911	158
X.233	A KECSKEMÉTI KERESKEDŐI KASZINÓ IRATAI 1855-1943	160
X.234	A KISKUNHALASI KASZINÓ EGYLET IRATAI 1862-1886	164
X.235	A KISKUNHALASI KERESKEDELMI KASZINÓ IRATAI 1902-1919	165
X.236	A KUNSZENTMIKLÓSI KASZINÓ-EGYLET IRATAI 1902-1931	166
X.237	A BÁCSALMÁSI KATOLIKUS LEGÉNYEGYLET IRATAI 1932-1946	172
X.238	A KECSKEMÉTI KATOLIKUS LEGÉNYEGYLET IRATAI 1946-1947	174
X.239	A KECSKEMÉT-HELVÉCIAI KATOLIKUS AGRÁRIFJÚSÁGI LEGÉNYEGYLET (KALOT) IRATAI 1940-1946	174

X.240	A KECSKEMÉT-KÜLSŐBALLÓSZÖGI KATOLIKUS EGYLET IRATAI 1931-1947.....	221
X.241	A KISKUNFÉLEGYHÁZI KATOLIKUS LEGÉNYEGYLET IRATAI 1936-1949.....	176
X.243	A BAJAI I. R. K. NŐEGYLET IRATAI 1854-1921	179
X.244	A KISKUNFÉLEGYHÁZI KATOLIKUS LEÁNYOK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1935-1948.....	222
X.245	A KECSKEMÉTI JÓTÉKONY NŐEGYLET IRATAI 1870-1912.....	182
X.246	A KISKUNHALASI REFORMÁTUS NŐSZÖVETSÉGIRATAI 1929-1949.....	185
X.247	A SZŐLŐSGAZDÁK ÉS GAZDÁK KÖRÉNEK (HELVÉCIA) IRATAI 1935-1948.....	81
X.248	A VÁROSFÖLDI GAZDAKÖR (KECSKEMÉT) IRATAI 1929-1947.....	82
X.249	A GALAMBOSI GAZDAKÖR (KISKUNFÉLEGYHÁZA) IRATAI 1927-1947.....	84
X.250	A KISKUNHALAS-BODOGLÁR PUSZTAI GAZDAKÖR (1926-IG BODOGLÁR PUSZTAI NÉPKÖNYVTÁR EGYESÜLET) IRATAI 1903-1949.....	85
X.252	A SZAKMÁR-FELSŐEREKI GAZDAKÖR IRATAI 1942-1950.....	86
X.253	AZ APOSTAGI IPAROSKÖR IRATAI 1940-1949.....	93
X.254	A BAJAI IPAROSKÖR IRATAI 1900-1948.....	94
X.257	A KECSKEMÉTI POLGÁRI KÖR IRATAI 1896-1915.....	17
X.258	A BÁCSALMÁSI SPORT CLUB IRATAI 1928-1935 (1945).....	189
X.259	A BAJAI CÉLLÖVÉSZ TÁRSASÁG (TÁRSULAT) IRATAI 1842-1921 ...	190
X.260	A BAJAI CSÓNAKÁZÓ EGYESÜLET IRATAI 1930-1943.....	191
X.261	A BAJAI HAJÓS EGYLET IRATAI 1943-1950.....	193
X.262	A BAJAI KORCSOLYÁZÓ EGYLET IRATAI 1899-1909.....	194
X.263	A BAJAI TURUL SPORTEGYLET IRATAI 1924-1925.....	195
X.264	A CSÁSZÁRTÖLTÉSI LEVENTE EGYLET IRATAI 1940-1941.....	206
X.265	A DUNAPATAJI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI 1929-1933.....	207
X.267	A GARAI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI 1925-1944.....	207
X.268	A KALOCSAI POLGÁRI LÖVÉSZ EGYESÜLET IRATAI 1930-1942 (1949).....	197
X.269	KECSKEMÉTI VADÁSZTÁRSASÁGOK IRATAINAK GYŰJTEMÉNYE 1892-1948.....	211
X.271	A KECSKEMÉT-FELSŐSZENTKIRÁLYI VADÁSZTÁRSASÁG IRATAI 1945-1950.....	214
X.272	A FÉLEGYHÁZI AGARÁSZ- ÉS VADÁSZEGYLET IRATAI 1873-1876.....	215
X.273	A KISKUNFÉLEGYHÁZI TESTEDZŐK KÖRÉNEK IRATAI 1923-1950.....	198
X.274	A KISKUNHALASI DIANA VADÁSZTÁRSASÁG IRATAI 1924-1944.....	216
X.275	A KISKUNHALASI POLGÁRI LÖVÉSZ EGYLET IRATAI 1929-1945....	199
X.277	A BÁTYAI KATOLIKUS KÖR IRATAI 1902-1949.....	223
X.278	A KALOCSAI JÉZUS SZENT SZÍVE TÁRSULAT IRATAI 1912-1944....	225
X.279	A KALOCSAI ÉRSEKI GIMNÁZIUM MÁRIA-KONGREGÁCIÓJÁNAK IRATAI 1871-1938.....	226
X.280	A KALOCSAI ÉRSEKI GIMNÁZIUM KISEBB MÁRIA-KONGREGÁCIÓJÁNAK IRATAI 1871-1938.....	228

X.283	A MIASSZONYUNKRÓL ELNEVEZETT KALOCSAI ISKOLANÖVÉREK LEÁNYIFJÚSÁGI MÁRIA-KONGREGÁCIÓJÁNAK IRATAI 1887-1941	229
X.284	A KALOCSAI PAULAI SZENT VINCE TÁRSASÁG IRATAI 1871-1873	230
X.285	A KECSKEMÉTI KATOLIKUS EGYLET IRATAI 1945-1949	231
X.286	A KECSKEMÉTI SZENT ANTAL CÉH IRATAI 1712-1726	233
X.287	A KECSKEMÉTI SZENT JÓZSEF TÁRSASÁG IRATAI 1723-1724	234
X.288	A KECSKEMÉTI "DEÁK-CZÉH" IRATAI 1651-1760	236
X.289	A KISKUNFÉLEGYHÁZI DOLGOZÓ LEÁNYOK ALEXANDRIAI SZENT KATALIN CSOPORTJÁNAK IRATAI 1945-1946	237
X.290	A SZEREMLEI REFORMÁTUS IFJÚSÁGI EGYLET IRATAI 1908-1933	238
X.291	A DUNAPATAJI ÖNKÉNTES TŰZOLTÓTESTÜLET IRATAI 1930-1933	105
X.292	AZ EGYESÜLT APOSTAG DUNAEGYHÁZAI (1929-IG APOSTAGI) VADÁSZTÁRSASÁG IRATAI 1921-1937	217
X.293	A LÉGOLTALMI LIGA DUNAPATAJI CSOPORTJÁNAK IRATAI 1937-1940	111
X.294	A BÁCSALMÁSI HADIÁRVA SEGÍTŐ SZERVEZET IRATAI 1943-1944 (1948)	118
X.295	A KECSKEMÉTI PATRONÁZS EGYESÜLET IRATAI 1918-1929 (1932)	128
X.296	A KALOCSAI JÓ HALÁL TÁRSULAT IRATAI 1906-1944	239
X.297	A KISKUNHALASI JÓTÉKONY NŐEGYLET IRATAI 1862-1948 (1979)	186
X.299	A KISKUNHALASI RÓMAI KATOLIKUS KÖR IRATAI 1946-1949	240
X.300	A KALOCSA-VIDÉKI FÜSZERPAPRIKAKIKÉSZÍTŐK EGYESÜLETÉNEK (BÁTYA) IRATAI 1938-1946	72
X.301	A KISKUNHALASI FÜGGETLEN VADÁSZTÁRSASÁG (1945-IG KISKUNHALASI ELSŐ VADÁSZTÁRSASÁG) IRATAI 1933-1948	218
X.303	AZ ORDASI GAZDAKÖR IRATAI 1901-1918	87
X.304	A JÁNOSHALMI GAZDAKÖR, GYÜMÖLCS- ÉS SZŐLŐTERMELŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1939-1947	88
X.305	A KECSKEMÉTI KATOLIKUS AGRÁRIFJÚSÁGI LEGÉNYEGYLET (KALOT) IRATAI 1940-1946	177
X.306	A KECSKEMÉTI POLGÁRI KASZINÓ (KÖR) IRATAI 1842-1849	167
X.307	A KECSKEMÉT-VIDÉKI GAZDASÁGI EGYESÜLET IRATAI 1875, 1901	89
X.308	A MAGYAR BOKRÉTA SZÖVETSÉG KECSKEMÉTI BOKRÉTÁJÁNAK IRATAI (1933) 1934-1935	54
X.309	A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT KALOCSAI SZERVEZETÉNEK IRATAI 1935-1936	241
X.310	AZ ÚJKÉCSKEI VÉNDIÁKOK TÁRSASÁGÁNAK IRATAI 1934-1948	177
X.311	A BAJAI KERÉKPÁROZÓK EGYLETÉNEK IRATAI 1906-1908	200
X.312	A BAJAI EVEZŐS EGYESÜLET IRATAI 1906	201
X.313	A BAJAI SPORTHORGÁSZ EGYESÜLET IRATAI 1946-1948	202

X.314	A BAJAI TÓTH KÁLMÁN POLGÁRI KASZINÓ IRATAI 1928-1944.....	169
X.315	A NEMZETI KASZINÓ (BAJA) IRATAI 1924-1944	170
X.316	A BAJAI DALOSKÖR IRATAI 1925-1948.....	56
X.317	A BÁCSKAI REPÜLŐ EGYESÜLET (BAJA) IRATAI 1938-1944	204
X.318	A KISKUNHALASI RÓMAI KATOLIKUS LEGÉNYEGYLET IRATAI 1929-1944.....	179
X.319	A MAGYAR VÖRÖSKERESZT EGYLET APOSTAGI FIÓKEGYLETÉNEK IRATAI 1914-1930	136
X.320	AZ ORSZÁGOS FRONTHARCOS SZÖVETSÉG HOMOKMÉGYI CSOPORTJÁNAK IRATAI (1931) 1934-1936	19
X.321	A MAGYAR VÉDŐ EGYESÜLET NŐI SZAKOSZTÁLYA DUNAPATAJI FIÓKJÁNAK IRATAI.....	20
X.322	AZ AKASZTÓI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI 1941-1944.....	209
X.323	A DUNAVECSEI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI 1939-1944.....	210
X.324	A JÁNOSHALMI SZENT IMRE LEVENTE EGYESÜLET IRATAI é.n.....	210
X.325	A DUNAVECSEI JÁRÁSI JEGYZŐ EGYESÜLET IRATAI 1935-1936.....	64
X.326	AZ ORSZÁGOS EGÉSZSÉGVÉDELMI SZÖVETSÉG BAJAI FIÓKJÁNAK IRATAI 1945-1948	137

Tartalomjegyzék

Bevezető	5
Politikai célú társulások	11
A KISKUNFÉLEGYHÁZI FÜGGETLENSÉGI NÉPKÖR IRATAI 1911-1944.....	13
KÖZSÉGI MOVE (MAGYAR ORSZÁGOS VÉDERŐ EGYESÜLET) IRATOK GYŰJTEMÉNYE 1936-1941.....	14
A KECSKEMÉTI POLGÁRI KÖR IRATAI 1896-1915	17
AZ ORSZÁGOS FRONTHARCOS SZÖVETSÉG HOMOKMÉGYI CSOPORTJÁNAK IRATAI (1931) 1934-1936.....	19
A MAGYAR VÉDŐ EGYESÜLET NŐI SZAKOSZTÁLYA DUNAPATAJI FIÓKJÁNAK IRATAI	20
Kulturális népművelő egyesületek	21
<i>Tudományos, irodalmi, zenei társaságok</i>	23
A KECSKEMÉT-VIDÉKI TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT IRATAI 1874-1880.....	23
A KECSKEMÉTI KATONA JÓZSEF TÁRSASÁG (1933-IG KÖR) IRATAI 1891-1949 (1955).....	24
A BAJAI LISZT FERENC KÖR IRATAI 1926-1949	28
<i>Népművelő egyesületek</i>	30
A KISKUNHALAS-FÜZESPUZSITAI NÉPKÖNYVTÁR EGYESÜLET IRATAI 1932-1946	30
A GÖBÖLJÁRÁSI TANYAOTTHON NÉPMŰVELŐDÉSI EGYESÜLET (KISKUNHALAS) IRATAI 1928-1938	31
AZ APOSTAGI POLGÁRI OLVASÓKÖR IRATAI 1934-1949	32
A BAJA-ALSÓVÁROSI KERESZTÉNY OLVASÓKÖR IRATAI 1918-1949.....	33
A BAJA-FELSŐVÁROSI R. K. OLVASÓKÖR IRATAI (1927) 1948-1950	33
A BAJA-KISCSÁVOLYI R. K. OLVASÓKÖR IRATAI 1949-1950	34
A BAJASZENTISTVÁNI (BAJA-SZENTISTVÁN VÁROSI) OLVASÓKÖR IRATAI 1923-1950	34
A BÁTMONOSTORI RÓMAI KATOLIKUS OLVASÓKÖR IRATAI 1912-1949	36
A DUNASZENTBENEDEKI POLGÁRI OLVASÓKÖR IRATAI 1895-1946.....	38
A KECSKEMÉTI OLVASÓKÖR IRATAI 1871-1891	39
A SZAKMÁRI KATOLIKUS OLVASÓKÖR IRATAI 1910-1949	40
A SZEREMLEI REFORMÁTUS OLVASÓKÖR IRATAI 1932-1949	41
A TATAHÁZAI IPAROS OLVASÓKÖR IRATAI 1938-1944.....	42
A KISKUNHALASI IPAROS ÉS KERESKEDŐ IFJAK EGYLETÉNEK (1934-IG A KISKUNHALASI IPAROS IFJAK ÖNKÉPZŐ EGYESÜLETE) IRATAI 1928-1949	43
A KISKUNHALASI REFORMÁTUS ÖNKÉPZŐKÖR IRATAI 1924-1949	45

A KISKUNHALASI SZÁSZ KÁROLY ÖNKÉPZŐKÖR (1893-IG KISKUNHALASI REFORMÁTUS ALGIMNÁZIUM ÖNKÉPZŐ EGYLETE, MAJD 1929-IG HALASI REFORMÁTUS LYCEUMI ÖNKÉPZŐKÖR) IRATAI 1871-1938	46
A BAJAI DALEGYLET IRATAI 1865-1879 (1884).....	47
A KECSKEMÉTI TANÍTÓK DAL- ÉS ZENEEGYESÜLETÉNEK IRATAI 1922-1944.....	49
A KECELI RÓMAI KATOLIKUS IPAROS OLVASÓKÖR IRATAI 1938-1947	51
KISKUNFÉLEGYHÁZI DALOSKÖRÖK IRATAI 1907-1951	51
A MAGYAR BOKRÉTA SZÖVETSÉG KECSKEMÉTI BOKRÉTÁJÁNAK IRATAI (1933) 1934-1935.....	54
A KISKUNHALASI POLGÁRI OLVASÓKÖR IRATAI 1944-1948.....	54
A BAJAI DALOSKÖR IRATAI 1925-1948	56
A KECSKEMÉTI VÁROSSZÉPÍTŐ EGYESÜLET IRATAI 1909-1911.....	57
Szakmai és gazdasági jellegű egyesületek.....	59
<i>Közalkalmazottak egyesületei.....</i>	<i>61</i>
A KECSKEMÉTI TISZTVISELŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1907.....	61
A KÖZSZOLGÁLATI ALKALMAZOTTAK NEMZETI SZÖVETSÉGE KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK IRATAI 1920-1924	62
A MAGYAR ÁLLAMI ÉS KÖZSZOLGÁLATI ALTISZTEK ORSZÁGOS NYUGDÍJPÓTLÓ ÉS SEGÉLYEZŐ EGYESÜLETE KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK IRATAI (1896) 1937-1950.....	62
A DUNAVECSEI JÁRÁSI JEGYZŐ EGYESÜLET IRATAI 1935-1936	64
<i>Állattenyésztők egyesületei.....</i>	<i>65</i>
A BÁCS-BODROG VÁRMEGYEI FAJBAROMFI-, GALAMB- ÉS NYÚLTENYÉSZTŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1928-1935.....	65
<i>Növénytermelők egyesületei.....</i>	<i>67</i>
A TULIPÁNSZÖVETSÉG MAGYAR VÉDŐEGYESÜLET (BAJA) IRATAI 1903-1908	67
A DÉLPEST MEGYEI GYÜMÖLCS- ÉS SZŐLŐTERMELŐK EGYESÜLETÉNEK (KISKUNHALAS) IRATAI 1941-1949.....	67
A KECSKEMÉTI KISKERT SZÖVETSÉG (EGYESÜLET) IRATAI 1917-1932	69
A KECSKEMÉT-KISNYÍRI GAZDASZÖVETSÉG IRATAI 1928-1948.....	70
A KALOCSA-VIDÉKI FŰSZERPAPRIKAKIKÉSZÍTŐK EGYESÜLETÉNEK (BÁTYA) IRATAI 1938-1946.....	72
<i>Egyéb gazdasági egyesületek, gazdakörök.....</i>	<i>74</i>
A DUNAPATAJI „MIKLAI TÁRSASÁG” IRATAI 1824-1928.....	74
A VASUTASOK ORSZÁGOS GAZDASÁGI EGYESÜLETE KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK IRATAI 1934-1944	76

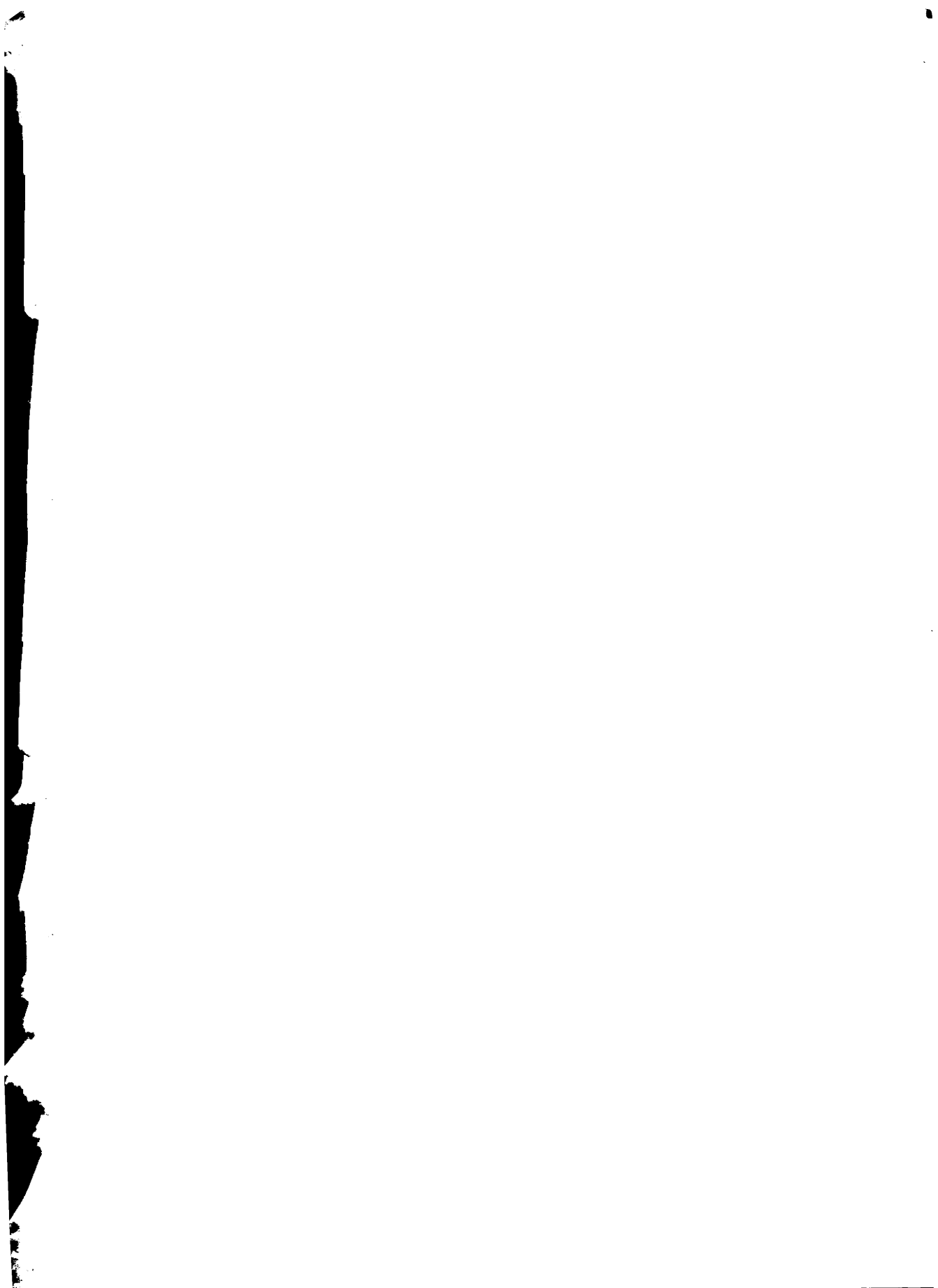
A BAJA VÁROSI GAZDASÁGI EGYESÜLET ÉS HEGYKÖZSÉG IRATAI 1935-1948	78
A KISKUNHALASI GAZDASÁGI EGYESÜLET (1902-1926 KÖZÖTT KISKUNHALASI GAZDAKÖR) IRATAI 1875-1949 (1950).....	80
A SZŐLŐSGAZDÁK ÉS GAZDÁK KÖRÉNEK (HELVÉCIA) IRATAI 1935-1948	81
A VÁROSFÖLDI GAZDAKÖR (KECSKEMÉT) IRATAI 1929-1947	82
A GALAMBOSI GAZDAKÖR (KISKUNFÉLEGYHÁZA) IRATAI 1927-1947.....	84
A KISKUNHALAS-BODOGLÁR PUSZTAI GAZDAKÖR (1926-IG BODOGLÁR PUSZTAI NÉPKÖNYVTÁR EGYESÜLET) IRATAI 1903-1949	85
A SZAKMÁR-FELSŐEREKI GAZDAKÖR IRATAI 1942-1950	86
AZ ORDASI GAZDAKÖR IRATAI 1901-1918.....	87
A JÁNOSHALMI GAZDAKÖR, GYÜMÖLCS- ÉS SZŐLŐTERMELŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1939-1947.....	88
A KECSKEMÉT-VIDÉKI GAZDASÁGI EGYESÜLET IRATAI 1875, 1901.....	89
<i>Iparoskörök és kereskedelmi egyletek</i>	<i>91</i>
A KECSKEMÉTI IPAROSOK EGYESÜLETÉNEK (IPAREGYESÜLET) IRATAI 1861-1949	91
AZ APOSTAGI IPAROSKÖR IRATAI 1940-1949	93
A BAJAI IPAROSKÖR IRATAI 1900-1948	94
A KISKUNHALASI KERESKEDŐK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1922-1942.....	96
AZ ORSZÁGOS MAGYAR KERESKEDELMI EGYESÜLÉS KECSKEMÉT VIDÉKI KERÜLETÉNEK IRATAI 1904-1922.....	98
A KISKUNFÉLEGYHÁZI KERESKEDELMI ALKALMAZOTTAK EGYESÜLETÉNEK IRATAI (1896) 1927-1947 (1949).....	99
Egyéb egyesületek	101
<i>Tűzoltó egyletek és légoltalmi ligák.....</i>	<i>103</i>
A KALOCSAI ÖNKÉNTES TŰZOLTÓ EGYLET (TESTÜLET) IRATAI (1871) 1872-1943.....	103
A DUNAPATAJI ÖNKÉNTES TŰZOLTÓTESTÜLET IRATAI 1930-1933.....	105
A LÉGOLTALMI LIGA KECSKEMÉTI CSOPORTJÁNAK IRATAI (1937) 1938-1944	106
A LÉGOLTALMI LIGA ÚJKÉCSKEI CSOPORTJÁNAK IRATAI (1938) 1940-1941.....	109
A LÉGOLTALMI LIGA DUNAPATAJI CSOPORTJÁNAK IRATAI 1937-1940 ...	111
<i>Jóléti, segélyező, egészségügyi és temetkezési egyletek.....</i>	<i>112</i>
A HONSZ (HADIROKKANTAK, HADIÖZVEGYEK ÉS HADIÁRVÁK ORSZÁGOS NEMZETI SZÖVETSÉGE) PESTVÁRMEGYEI CSOPORTJA KECSKEMÉTI FIÓKJÁNAK IRATAI 1922-1948	112

A HONSZ (HADIROKKANTAK, HADIÖZVEGYEK ÉS HADIÁRVÁK ORSZÁGOS NEMZETI SZÖVETSÉGE) KISKUNHALASI CSOPORTJÁNAK IRATAI 1929-1943 (1949).....	114
AZ ORSZÁGOS GYERMEKVÉDŐ LIGA BAJAI HELYI BIZOTTSÁGÁNAK IRATAI 1937-1948	115
AZ ORSZÁGOS STEFÁNIA SZÖVETSÉG KISKUNHALASI CSOPORTJÁNAK IRATAI 1936-1939	117
A KECSKEMÉTI HONVÉDEGYLET IRATAI 1861-1918.....	118
A BÁCSALMÁSI HADIÁRVA SEGÍTŐ SZERVEZET IRATAI 1943-1944 (1948).....	118
A NEMZETI MUNKAKÖZPONT KISKUNFÉLEGYHÁZI SZERVEZETÉNEK IRATAI 1942-1944	121
A BAJAI 1848-1849-ES HONVÉDSEGÉLYEZŐ BIZOTTSÁG (EGYLET) IRATAI 1902-1913	122
A III. DUNAPATAJI ÖNSEGÉLYZŐ EGYLET IRATAI 1883-1884.....	122
A KECSKEMÉTI KÖZSÉGI TANÍTÓK SEGÉLYZŐ EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1882-1950	123
A KECSKEMÉTI RONGYOS EGYESÜLET IRATAI 1884-1924.....	125
A SIKETNÉMÁKAT GYÁMOLÍTÓ EGYESÜLET KECSKEMÉTEN IRATAI 1900-1944.....	126
A KECSKEMÉTI PATRONÁZS EGYESÜLET IRATAI 1918-1929 (1932).....	128
A MAGYAR ORSZÁGOS ORVOSSZÖVETSÉG BÁCS-BODROG VÁRMEGYEI ÉS BAJAI FIÓKSZÖVETSÉGÉNEK IRATAI 1922-1945	129
A MAGYAR VÖRÖSKERESZT EGYLET DUNAPATAJI FIÓKJÁNAK IRATAI 1924-1927	130
A KECSKEMÉT VÁROSI VÖRÖS-KERESZT VÁLASZTMÁNY IRATAI (1884) 1887-1944	131
AZ ORSZÁGOS EGÉSZSÉGVÉDELMI SZÖVETSÉG KECSKEMÉT VÁROSI FIÓKSZÖVETSÉGÉNEK IRATAI 1937-1946.....	134
A MAGYAR VÖRÖSKERESZT EGYLET APOSTAGI FIÓKEGYLETÉNEK IRATAI 1914-1930	136
AZ ORSZÁGOS EGÉSZSÉGVÉDELMI SZÖVETSÉG BAJAI FIÓKJÁNAK IRATAI 1945-1948	137
A BAJAI I. SZENT ANTAL TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI 1905-1924	138
A BAJAI VÁROSI SZENT ANTAL II. TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI 1846-1940.....	139
A BAJAI III. TEMETKEZÉSI EGYESÜLET IRATAI 1853-1871	142
A CSÁSZÁRTÖLTÉSI ELSŐ TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLET IRATAI 1904-1944	144
A KECSKEMÉTI VÁROSI ALKALMAZOTTAK TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLETÉNEK IRATAI (1920) 1938-1948	145
KECSKEMÉTI TEMETKEZÉSI EGYLETEK IRATAINAK GYŰJTEMÉNYE 1836-1922.....	146
KISKUNHALASI TEMETKEZÉSI EGYESÜLETEK IRATAI 1843-1875	151
A KUNBAJAI TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI 1887-1945	154
A MÉLYKÚTI TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLET IRATAI 1928-1944 ...	155
AZ ORDASI TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI 1881-1930.....	156
A SÜKÖSDI TEMETKEZÉSI EGYLET IRATAI 1913-1914.....	156
A VASKÚTI II. TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLET IRATAI 1892-1945.....	157

<i>Kaszinók, legény- és nőegyletek</i>	158
A KECSKEMÉTI KASZINÓ IRATAI 1830-1911.....	158
A KECSKEMÉTI KERESKEDŐI KASZINÓ IRATAI 1855-1943.....	160
A KISKUNHALASI KASZINÓ EGYLET IRATAI 1862-1886.....	164
A KISKUNHALASI KERESKEDELMI KASZINÓ IRATAI 1902-1919.....	165
A KUNSZENTMIKLÓSI KASZINÓ-EGYLET IRATAI 1902-1931.....	166
A KECSKEMÉTI POLGÁRI KASZINÓ (KÖR) IRATAI 1842-1849.....	167
A BAJAI TÓTH KÁLMÁN POLGÁRI KASZINÓ IRATAI 1928-1944.....	169
A NEMZETI KASZINÓ (BAJA) IRATAI 1924-1944.....	170
A BÁCSALMÁSI KATOLIKUS LEGÉNYEGYLET IRATAI 1932-1946.....	172
A KECSKEMÉTI KATOLIKUS LEGÉNYEGYLET IRATAI 1946-1947.....	174
A KECSKEMÉT-HELVÉCIAI KATOLIKUS AGRÁRIFJÚSÁGI LEGÉNYEGYLET (KALOT) IRATAI 1940-1946.....	174
A KISKUNFÉLEGYHÁZI KATOLIKUS LEGÉNYEGYLET IRATAI 1936-1949.....	176
A KECSKEMÉTI KATOLIKUS AGRÁRIFJÚSÁGI LEGÉNYEGYLET (KALOT) IRATAI 1940-1946.....	177
AZ ÚJKÉCSKEI VÉNDIÁKOK TÁRSASÁGÁNAK IRATAI 1934-1948.....	177
A BAJAI I. R. K. NŐEGYLET IRATAI 1854-1921.....	179
A KISKUNHALASI RÓMAI KATOLIKUS LEGÉNYEGYLET IRATAI 1929-1944.....	179
A KECSKEMÉTI JÓTÉKONY NŐEGYLET IRATAI 1870-1912.....	182
A KISKUNHALASI REFORMÁTUS NŐSZÖVETSÉGIRATAI 1929-1949.....	185
A KISKUNHALASI JÓTÉKONY NŐEGYLET IRATAI 1862-1948 (1979).....	186
 <i>Sportegyletek, vadásztársaságok</i>	189
A BÁCSALMÁSI SPORT CLUB IRATAI 1928-1935 (1945).....	189
A BAJAI CÉLLÖVÉSZ TÁRSASÁG (TÁRSULAT) IRATAI 1842-1921.....	190
A BAJAI CSÓNÁKÁZÓ EGYESÜLET IRATAI 1930-1943.....	191
A BAJAI HAJÓS EGYLET IRATAI 1943-1950.....	193
A BAJAI KORCSOLYÁZÓ EGYLET IRATAI 1899-1909.....	194
A BAJAI TURUL SPORTEGYLET IRATAI 1924-1925.....	195
A KALOCSAI POLGÁRI LÖVÉSZ EGYESÜLET IRATAI 1930-1942 (1949).....	197
A KISKUNFÉLEGYHÁZI TESTEDZŐK KÖRÉNEK IRATAI 1923-1950.....	198
A KISKUNHALASI POLGÁRI LÖVÉSZ EGYLET IRATAI 1929-1945.....	199
A BAJAI KERÉKPÁROZÓK EGYLETÉNEK IRATAI 1906-1908.....	200
A BAJAI EVEZŐS EGYESÜLET IRATAI 1906.....	201
A BAJAI SPORTHORGÁSZ EGYESÜLET IRATAI 1946-1948.....	202
A BÁCSKAI REPÜLŐ EGYESÜLET (BAJA) IRATAI 1938-1944.....	204
A CSÁSZÁRTÖLTÉSI LEVENTE EGYLET IRATAI 1940-1941.....	206
A DUNAPATAJI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI 1929-1933.....	207
A GARAI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI 1925-1944.....	207
AZ AKASZTÓI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI 1941-1944.....	209
A DUNAVECSEI LEVENTE EGYESÜLET IRATAI 1939-1944.....	210
A JÁNOSHALMI SZENT IMRE LEVENTE EGYESÜLET IRATAI é.n.....	210
KECSKEMÉTI VADÁSZTÁRSASÁGOK IRATAINAK GYŰJTEMÉNYE 1892-1948.....	211

A KECSKEMÉT-FELSŐSZENTKIRÁLYI VADÁSZTÁRSASÁG IRATAI 1945-1950.....	214
A FÉLEGYHÁZI AGARÁSZ- ÉS VADÁSZEGYLET IRATAI 1873-1876	215
A KISKUNHALASI DIANA VADÁSZTÁRSASÁG IRATAI 1924-1944	216
AZ EGYESÜLT APOSTAG DUNAEGYHÁZAI (1929-IG APOSTAGI) VADÁSZTÁRSASÁG IRATAI 1921-1937	217
A KISKUNHALASI FÜGGETLEN VADÁSZTÁRSASÁG (1945-IG KISKUNHALASI ELSŐ VADÁSZTÁRSASÁG) IRATAI 1933-1948	218
<i>Felekezeti egyesületek</i>	220
A KECSKEMÉTI KERESZTÉNY MUNKÁSEGYESÜLET IRATAI 1934-1950	220
A KECSKEMÉT-KÜLSŐBALLÓSZÖGI KATOLIKUS EGYLET IRATAI 1931-1947.....	221
A KISKUNFÉLEGYHÁZI KATOLIKUS LEÁNYOK EGYESÜLETÉNEK IRATAI 1935-1948	222
A BÁTAYAI KATOLIKUS KÖR IRATAI 1902-1949	223
A KALOCSAI JÉZUS SZENT SZÍVE TÁRSULAT IRATAI 1912-1944	225
A KALOCSAI ÉRSEKI GIMNÁZIUM MÁRIA-KONGREGÁCIÓJÁNAK IRATAI 1871-1938	226
A KALOCSAI ÉRSEKI GIMNÁZIUM KISEBB MÁRIA-KONGREGÁ- CIÓJÁNAK IRATAI 1871-1938	228
A MIASSZONYUNKRÓL ELNEVEZETT KALOCSAI ISKOLANŐVÉREK LEÁNYIFJÚSÁGI MÁRIA-KONGREGÁCIÓJÁNAK IRATAI 1887-1941	229
A KALOCSAI PAULAI SZENT VINCE TÁRSASÁG IRATAI 1871-1873	230
A KECSKEMÉTI KATOLIKUS EGYLET IRATAI 1945-1949.....	231
A KECSKEMÉTI SZENT ANTAL CÉH IRATAI 1712-1726	233
A KECSKEMÉTI SZENT JÓZSEF TÁRSASÁG IRATAI 1723-1724	234
A KECSKEMÉTI „DEÁK-CZÉH” IRATAI 1651-1760.....	236
A KISKUNFÉLEGYHÁZI DOLGOZÓ LEÁNYOK ALEXANDRIAI SZENT KATALIN CSOPORTJÁNAK IRATAI 1945-1946.....	237
A SZEREMLEI REFORMÁTUS IFJÚSÁGI EGYLET IRATAI 1908-1933	238
A KALOCSAI JÓ HALÁL TÁRSULAT IRATAI 1906-1944	239
A KISKUNHALASI RÓMAI KATOLIKUS KÖR IRATAI 1946-1949	239
A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT KALOCSAI SZERVEZETÉNEK IRATAI 1935-1936	241
Rövidítések jegyzéke	243
Irodalomjegyzék	245
Egyesületek települési mutatója	247
Fondtörzsszám mutató	251

Nyomdai munkálatok
Adria-Print Nyomdaipari Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.
6000 Kecskemét, Külső-Szegedi út 136.
Készült: 300 példányban

350 Ft